

286379

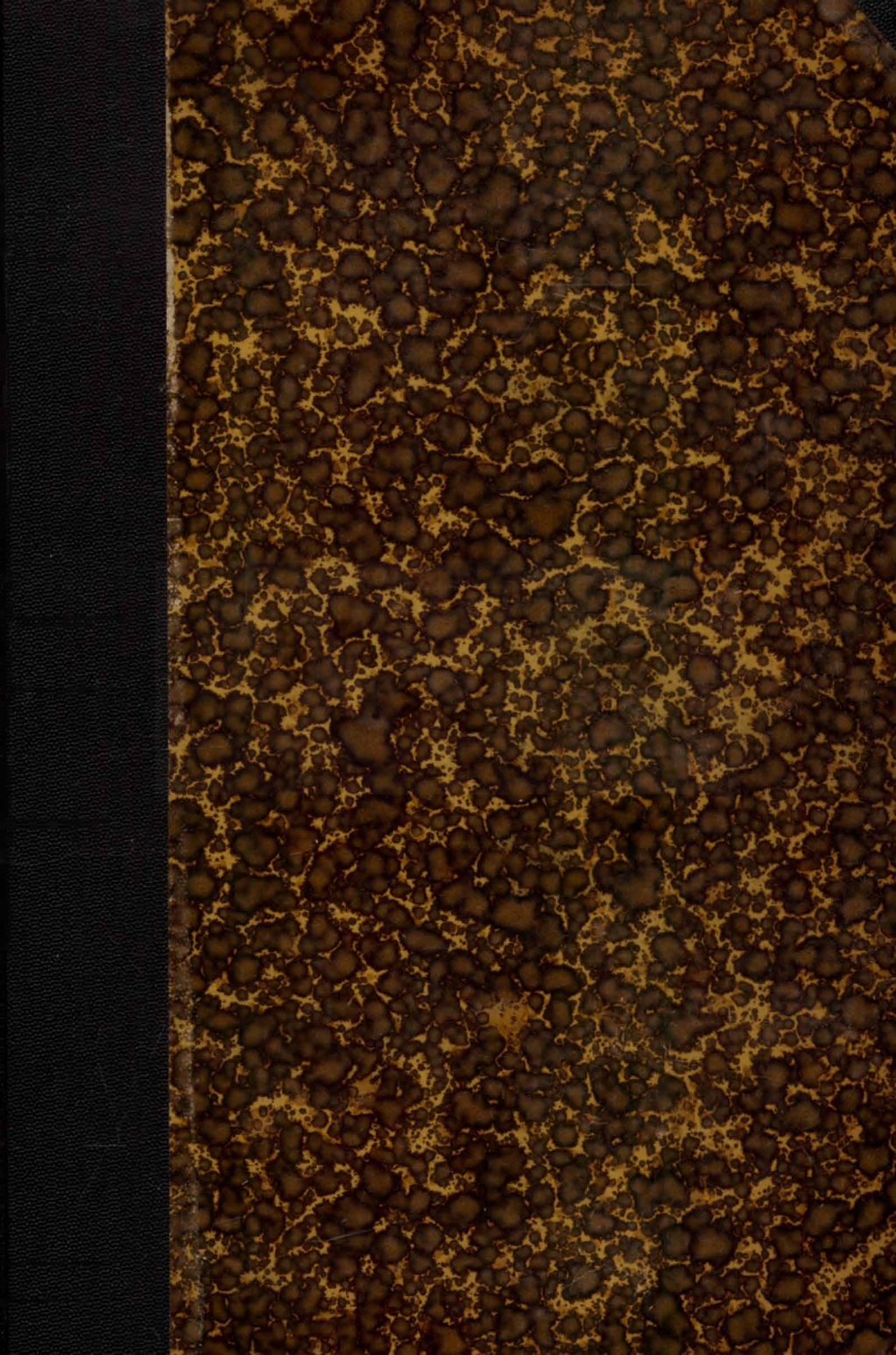
ROBOZ

Módszeres

beszéd-és olvasási

gyakorlatok

N. M.

OSZK

OSZK

MÓDSZERES
BESZÉD- ÉS OLVASÁSI
GYAKORLATOK
DADOGÓK SZÁMÁRA.

KIDOLGOZTA

ROBOZ JÓZSEF †

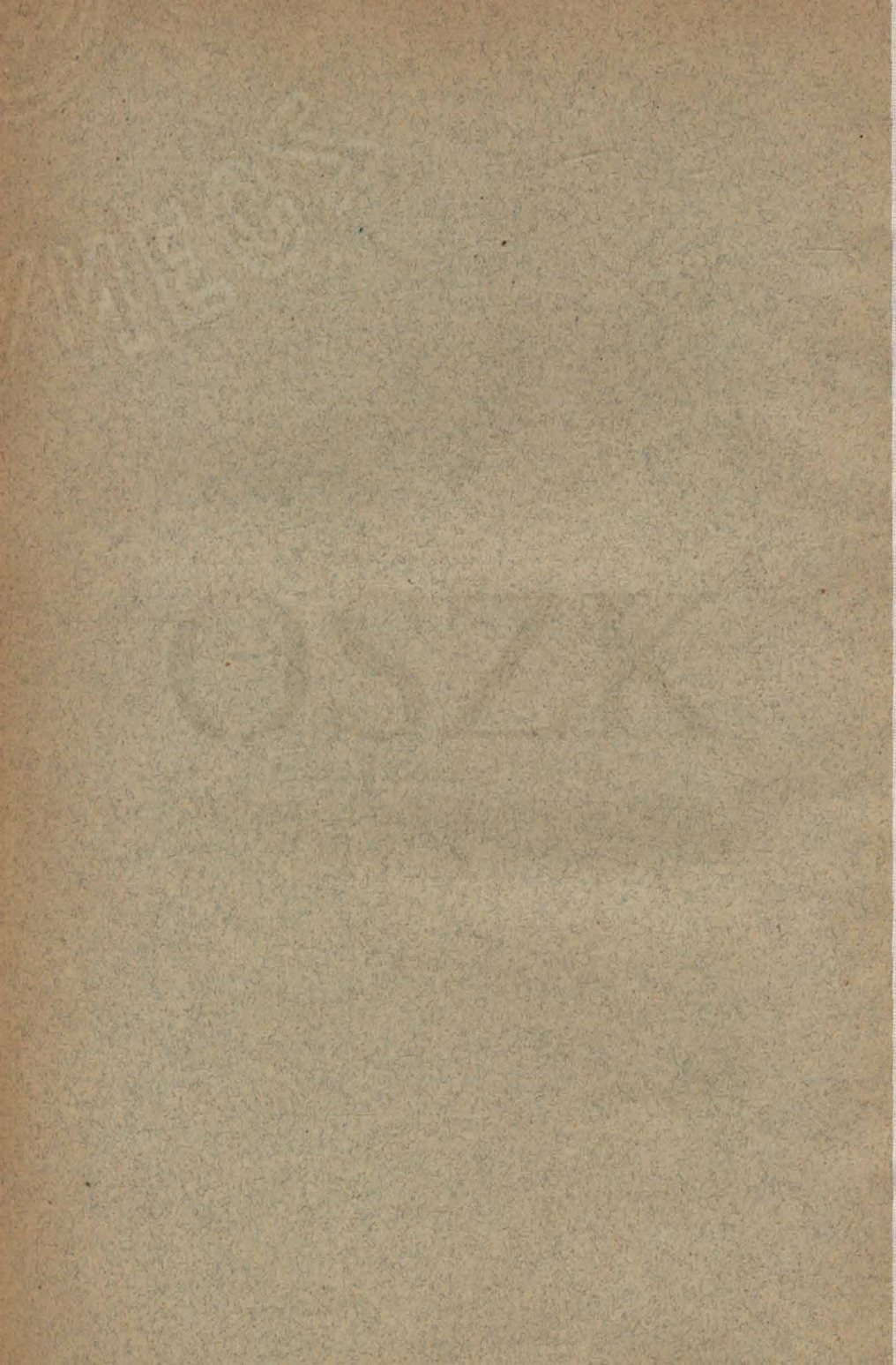
AZ EMBERBARÁTI TANINTÉZETEK FELÜGYELETÉVEL MEGBÍZOTT VÁCZI M. KIR. ORSZÁGOS
SIKETNÉMA NEVELŐ- ÉS TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI IGAZGATÓ.

MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.

Bolti ára 3 korona.

BUDAPEST,
M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

1909.

MÓDSZERES
BESZÉD- ÉS OLVASÁSI
GYAKORLATOK
DADOGÓK SZÁMÁRA.

KIDOLGOZTA

ROBOZ JÓZSEF †

AZ EMBERBARÁTI TANINTÉZETEK FELÜGYELETÉVEL MEGBÍZOTT VÁCZI M. KIR. ORSZÁGOS
SIKETNÉMA NEVELŐ- ÉS TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI IGAZGATÓ.

MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.

Bolti ára 3 korona.

BUDAPEST,
M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.
1909.

~~Paed~~
~~6566~~ *ba.*

286379

M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
& Nyomat. Növényéskaupó.
19 10 .év. 54 .sz.

Előszó az első kiadáshoz.

„A dadogás gyógyítása“ című munkámban (95—102. lap) utaltam arra, hogy milyenek azon beszéd- és olvasási gyakorlatok, melyek segélyével a dadogó kiejtése fokozatosan javulván, végre normalissá leszen. Jelen munkában e gyakorlatok részletesen kidolgozva, és pedig oly alakban, hogy a könyv, mint gyakorló- és olvasókönyv, a dadogó kezébe adható.

Attól gondosan őrizkedtem, hogy a szöveg közé szabályokat és jegyzeteket vegyek fel, mert ezek arra csábítják a beszéd-fogyatékos, hogy a tanár magyarázatára kevésbé figyeljen.

A lélekzési és hang-gyakorlatokat szintén kihagytam e könyvből, még pedig azért, mivel ezen gyakorlatok beosztása, elrendezése és kivitele (a mint az fentidézett munkám 77—93. l. olvasható), egészen egyéni kell hogy legyen.

Most pedig azon biztos tudatban bocsátom útnak könyvemet, hogy ezt a dadogók szakképzett, ügyes tanár vezetése mellett, elmaradhatatlan sikerrel fogják használni.

Vácson, 1896 október hó 1-én.

ROBOZ JÓZSEF.

Előszó a második kiadáshoz.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr megbízásának, hogy a Roboz-féle gyakorlókönyvet revidiáljam szívesen feleltem meg. Munkám könnyű volt, minthogy e könyv első kiadása a gyakorlati élet követelményeinek csaknem egészen megfelelt. Lényegbeli változás csupán az erős hangkapoccsal végzendő gyakorlatok teljes elhagyása tekintetében történt. A dadogók tanításánál az erőlködések kirekesztése képezi egyik főtürekvésünket, és minthogy az erős hangkapocs igénybevétele ily erőlködések kifejlődésére alkalmat ad, a vele való gyakorlatozás elhagyandó volt. Mint új fejezet került a második kiadásba azon átmenet gyakorlása, amely a hehezetes hangkapocsból a tiszta hangkapocsba vezet. Egyebekben változtatás alig történt, itt-ott elhagytunk egy-egy ismételt előfordult gyakorlatot.

Budapest, 1909 május hó 1-én.

Dr. SARBÓ ARTUR,

egyetemi cz. rk. tanár,
a beszédhibák javítására szolgáló állami
tanfolyam vezetője.

I. FEJEZET.

Hehezetes hangkapsok gyakorlása.

1. Gyakorlat.

(Az *á* hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

há _____ ló,

há _____ rom,

há _____ lyog,

há _____ zaló,

há _____ ladatosság,

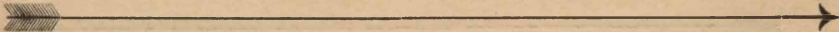
S így tovább ily szók:

	há _____ ború,		há _____ ziállat,
	há _____ borgat,		há _____ borog,
	há _____ zsártos,		há _____ zörzö,
	há _____ lószoba,		há _____ lás,
	há _____ ziúr,		há _____ jas,
	há _____ zasság,		há _____ ziasszony,
	há _____ nyadik,		há _____ ladatos.

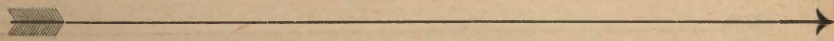
b) Mondatok.

A fenti szavaknak mondatokká való önálló kiegészítése a legjobb beszédgyakorlat és következetesen minden gyakorlat körében felveendő a következő módon:

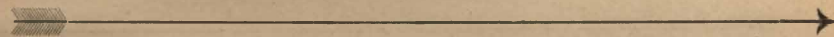
 Há _____ rom (órákor) (indulnom) kell.

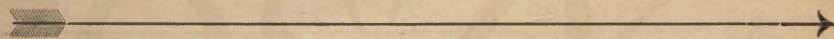
Há _____ lóba (került a kis) halacska.

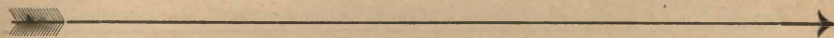
Há _____ lyog (van a) szemen.

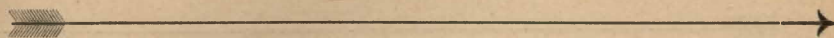
Há _____ zaló (megy az) úton.

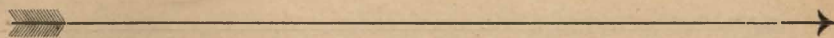
Há _____ ladatos (légy j)óltevőid (iránt).

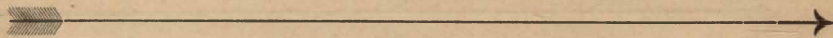
Há _____ borog (a) tenger.

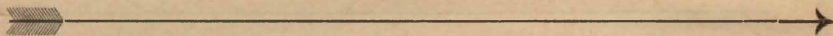
Há _____ borgatnak (munká)mban.

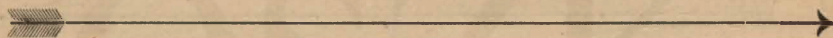
Há _____ tulsó lábaira állott.

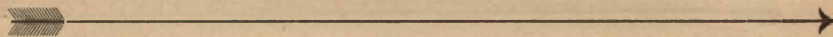
Há _____ zörzö állat.

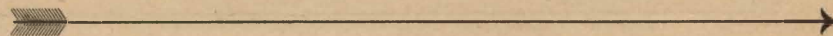
Há _____ la Istennek.

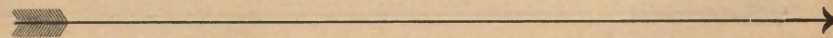
Há _____ ny éves vagy?

Há _____ rom óra van már.

Há _____ lás az utókor.

S így tovább ily mondatok:

Há _____ rom a magyar!

Há _____ rom a táncz!

Há _____ zat épít a kőmíves.

Há _____ la Istennek, egészséges vagyok!

Há _____ boruba megy a huszár.

Há _____ tán viszi házát a csiga.

Há _____ nyadik már a pohár?

Há _____ romszor három az kilenc.

Há _____ borgatom önt talán?

Há _____ t csak ennyi pénzed van?

Há _____ rom erős apród jött sok fegyverrel utána.

Há _____ rom (árva) (sír) (magában) (elhagyott) (sötét) (szobában).

Há _____ nyt (vetett) (a) (vad) (hullámos) (élet, s) (végre, végre)
(meglelém) (a) (révet).

Há _____ rom (mezőn, három) (határon, búzavirág) (az) (én)
(virágom).

Há _____ rom (szinű) (a) (nemzeti) (lobogó!

2. Gyakorlat.

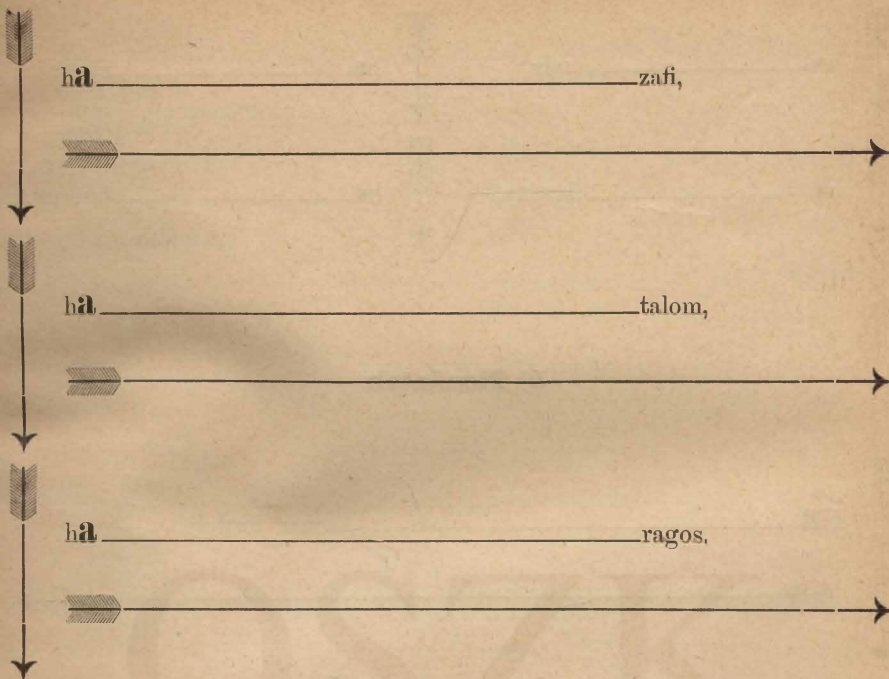
(Az *a* hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

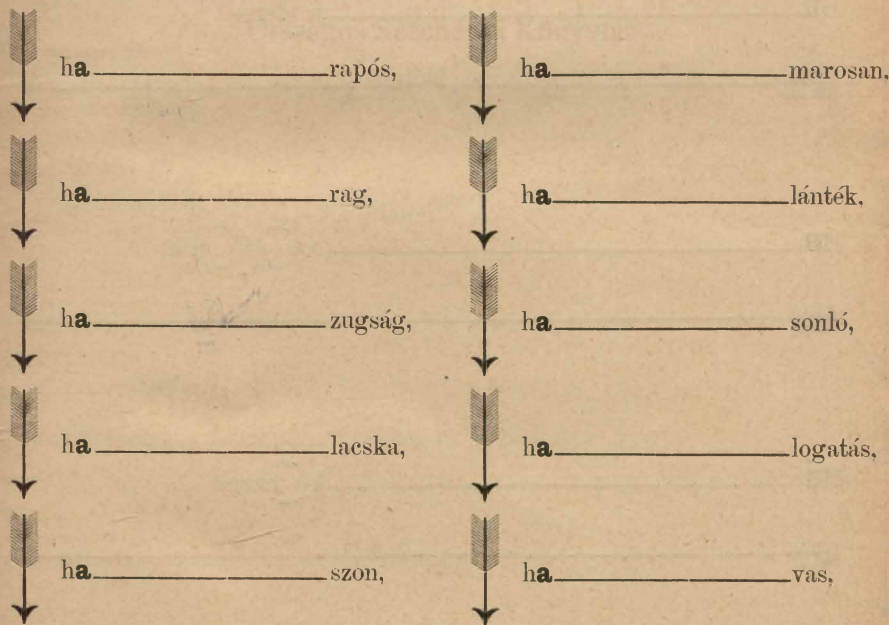
há _____ jó,

há _____ lász,

há _____ rang,

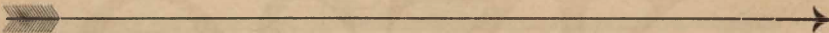

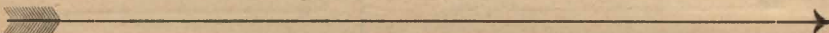

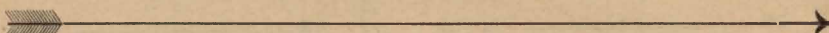

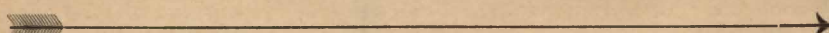

S így tovább ily szók:

	ha _____ mis,		ha _____ rangozó,
	ha _____ lavány,		ha _____ zamegy.

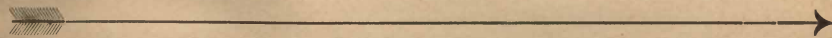
b) **Mondatok.**

	Ha _____ mar (fordulj!	
		
	Ha _____ ja (deres.	
		
	Ha _____ vas (eső) (esik.	
		
	Há _____ lás (leszek.	
		
		
		

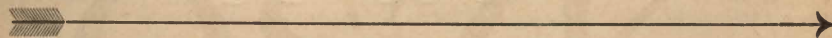
Ha _____ zádnak (rendületlenül) (légy)
 (híve) (oh) (magyar)!

Ha _____ ló (porát) (dicsőíti).

Ha _____ megérik (a) (gyümölcs) (lehull)
 (fájáról).

S így tovább ily mondatok:

Ha _____ jó (nyomát) (keresi) (a) (tengeren).

Ha _____ adtál, (felejt) sed.

Ha _____ vettél, (említ) sed.

Ha _____ visszatérek, (boldogulva) (hon).

Ha _____ talmad (nagy).

Ha _____ mis kereset nem száll más ízre.

Ha _____ a fal tudja, én is tudom.

Ha _____ mis nyomon jársz.

Ha _____ zugnak még az igaz beszédet sem hiszik el.

Ha _____ éj van is, egyszer csak megvirrad.

Ha _____ llgatás ül bércezen, omladékon.

Ha _____ llám a vihar szárnyát zúgni.

Ha _____ lvány lomb függ az ágakon.

Ha _____ lmon állok, tekintetem legel távol mezőkön.

Ha _____ a föld Isten kalapja,

Ha _____ zánk a bokréta rajta.

Ha _____ zám, (hazám, te szent, dicső szobor!

Ha _____ jóra (fordul) sorsod.

Ha _____ gyd (az álmot, a valóért, jelenért a multakat.

Ha _____ jló (fényében ragyogott már a lefutó nap.

Ha _____ talmas (nagy ég.

Ha _____ rminez (nemes Budára tart, szabad halálra kész.

Ha _____ rminez (nemes bajtárs előtt Kont, a kemény
(vitéz.

Ha _____ rangoznak (délre, ebédre.

Ha _____ rsog (a trombita, peng a kard.

Ha _____ ragosan (néznek egymásra.

Ha _____ jnali (kellemü fény hinti mosolygva sugarát.

3. Gyakorlat.

(Az ó hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

hó _____ nap,

hó _____ lyag,

hó _____ dolat,

hó _____ bortos.

Így ejtendők továbbá a következő szók:

ho _____ vá, hó _____ ember,

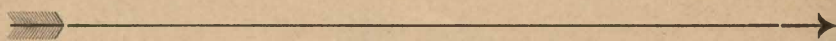
ho _____ sszas, hó _____ lapát,

	hó	napos,		ho	zzáfog,
	ho	sszú,		ho	mlök,
	ho	mokos,		ho	gyan,
	hó	labda,		ho	lnapután,
	hó	rihorgas,		hó	eke,
	hó	virág.		hó	fúvás.

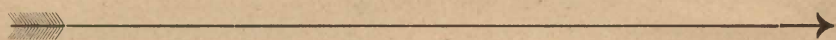
b) **Mondatok.**

	HO	l	voltál	délelött?
	→			
	HO	vá	tetted	a tollat?
	→			

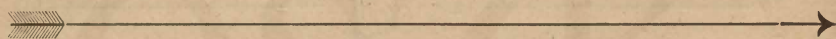
HÓ _____ nnan jött a fiú?

HÓ _____ mloka véres.

HÓ _____ sszú az út.

Így ejtendők továbbá a következő mondatok:

Hó _____ rtobágy híres puszta az Alföldön.

Hó _____ llandia kis ország.

Hó _____ lló szárnyaival lebegett a zordon enyészet.

Hó _____ napok után eljöttél.

Hó _____ fedí a hegy ormát.

Ho _____ vá lett a tarka szivárvány az égről?

Ho _____ vá lett a tarka virág a mezőkről?

Ho _____ l van a patakzaj, hol van a madárdal?

Ho _____ sszú palást takarja testének tagjait.

Ho _____ mlokomon érzek hideg veritéket.

Hó _____ dolnia kell, vele szembe, ha száll.

Ho _____ sszú pörön bíró a nyertes.

Ho _____ nn lakják az, ki kedvére akar élni.

Ho _____ sszú, de biztos útat választ a hegyre.

Ho _____ rgonyt vetett a hajó, a kikötőbe érve.

Ho _____ zzá látott nagy nehezen a munkához.

Ho _____ sszú (nyugalom) (henyesége) (lerontja) (a) (nagy)
 (nemzeteket).

Ho _____ sszasan (várákoztam).

Ho _____ (I) késtél?

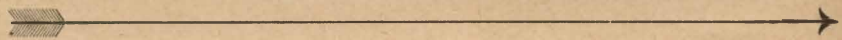
Hó _____ dolat (a) (népnek).

4. Gyakorlat.

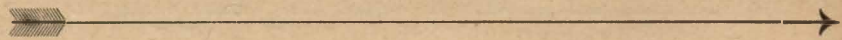
(Az *ú* hangzó hehezetes hangkapcsa.

a) Egyes szók.

hu _____ llám,

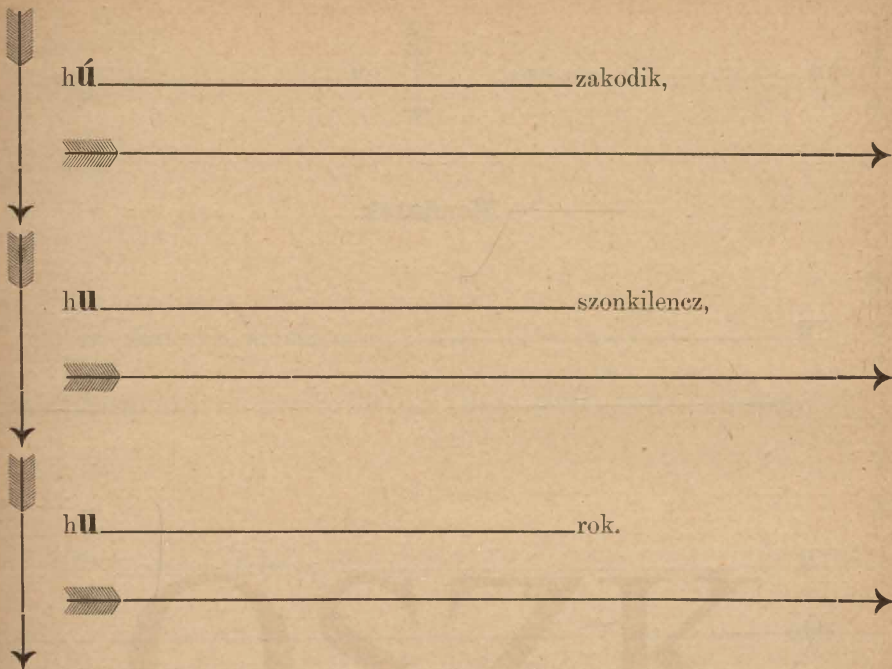

Hu _____ nyadi,

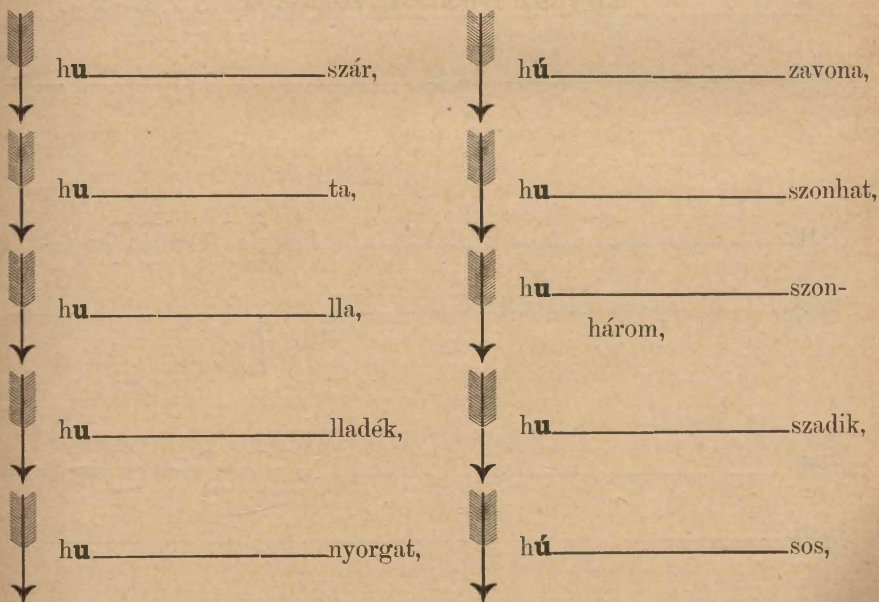

hu _____ rutos,

Így ejtendők a következő szók is :

 hu _____ zamos, hu _____ llámos.

b) Mondatok.

 HU _____ szárok (robognak) (az) (úton.

 HU _____ nyorgat (szemével.

 HU _____ llámzik (az) (érett) (kalász.

 HU _____ llnak (a) (fákról) (a) (levelek.

 HU _____ ba (a) (hét) (vezérek) (egyike.

Hu _____ ll a harmat, illat árad.

Így ejtendők a következő mondatok is:

Hu _____ llámzó Balaton tetején csolnakázik egy halász-
legény.

Hu _____ nnia kertje virul, fakadoznak gyenge virági.

Hu _____ nyad alatt egy kis házban, ül az özvegy talpig.
gyászban.

Hu _____ llámzó vetés közt búvócskázik a fürj.

Hu _____ llámzik a tenger.

Hú _____ z zad csak, húzzad csak keservesen.

Hu _____ nyadi ő; a nagy és dicső!

5. Gyakorlat.

(Az *e* hangzó hehezetes hangkapcsa.)

b) Egyes szók.

he _____ ly,

he _____ gyes,

he _____ vesen,

he _____ lyesen.

Így ejtendők a következő szók is:

he _____ begő,

he _____ ss!

he _____ gedű,

he _____ ves,

he _____ jehuja,
 he _____ nyelés,
 he _____ víl,
 he _____ lyesírás,

he _____ nyél,
 he _____ verés,
 he _____ nyelő,
 he _____ veder.

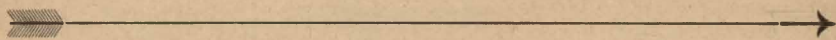
c) Mondatok.

He _____ lén (a) nevem.

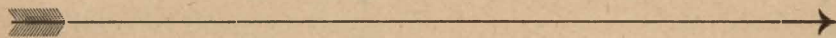
 He _____ ves (ne) légy (soha).

 He _____ ves (az) ifjú.

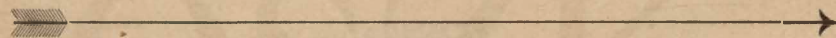
He _____ gedül a cigány.

He _____ gyés a tör.

He _____ nyelni nem szép dolog.

Így ejtendők a következő mondatok is:

He _____ lyesel a tömeg.

He _____ gyen-völgyön némán bolygok én.

He _____ gyet örvényt hányva, setéten tátogat a tenger.

He _____ llen országot sok idegen látogatja.

He _____ lyzete valóban igen szomorú.

He_____gedülnek, muzsikálnak a koresmában.

He_____renden híres porcellán gyár van.

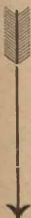

He_____ves megyében terem a legjobb dinnye.

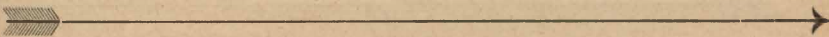

6. Gyakorlat.

(Az é hangzó hehezetes hangkapcsa.)

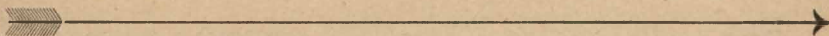

a) Egyes szók.

HÉ_____dervár,

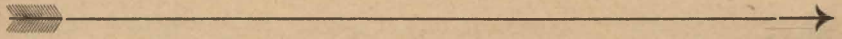
hé_____hó!

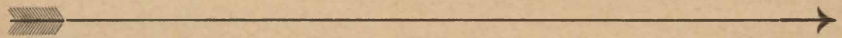
Hé_____víz,

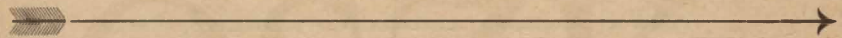
hÉ _____ zagos,

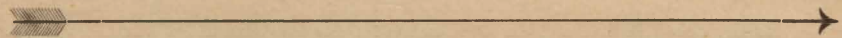
hÉ _____ behóba,

hÉ _____ ja,

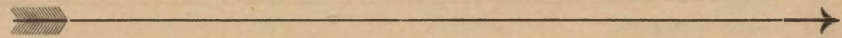

hÉ _____ t.

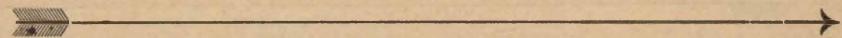

b) Mondatok.

HÉ _____ vízen (v)oltam.

HÉ _____ tországra (sz)óló (lak)odalmat
(cs)aptak.

Hé _____ behóba (betekint) a (szom-
szédjához.

Hé _____ zagos tanulmány mit sem ér.

Hé _____ t ifjú járt a nyomába.

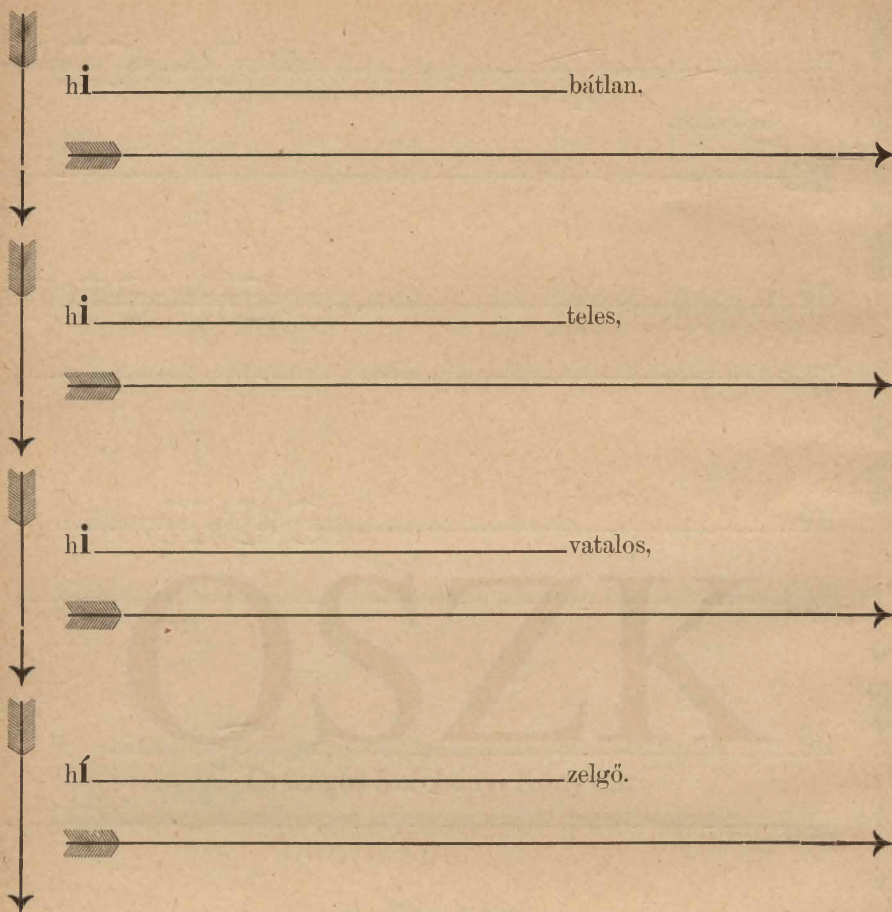
Hé _____ zagos a tudásunk.

7. Gyakorlat.

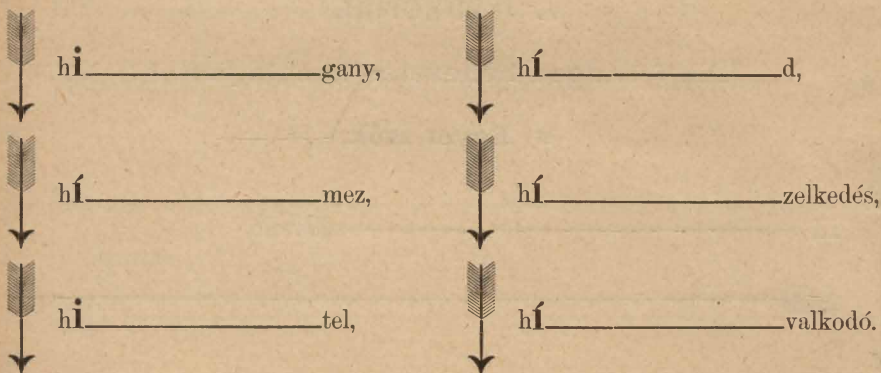
(Az *i* hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

hl _____ ábavaló,

Így ejtendők továbbá:

hi _____ valkodik,
 hi _____ vatkozik,
 hí _____ res,

hi _____ székeny,
 hi _____ hető,
 hi _____ tetlen.

b) Mondatok.

Hí _____ dat (verték a folyón).
 Hí _____ mezni (tanul a leányka).
 Hí _____ vatalos (úton) voltam.
 Hí _____ székeny (a gyermek).

Így ejtendők továbbá:

Hí _____ a haza!

Hí _____ ú pompa, puszta fény, nem ezekre vágyom én.

Hí _____ res város az Alföldön Kecskemét.

Hí _____ valkodás nem szép tulajdonság.

Hí _____ ába fürdik a csóka, nem lesz fehér galambocska.

Hí _____ teles okmányom van.

Hí _____ gany van a hőmérőben.

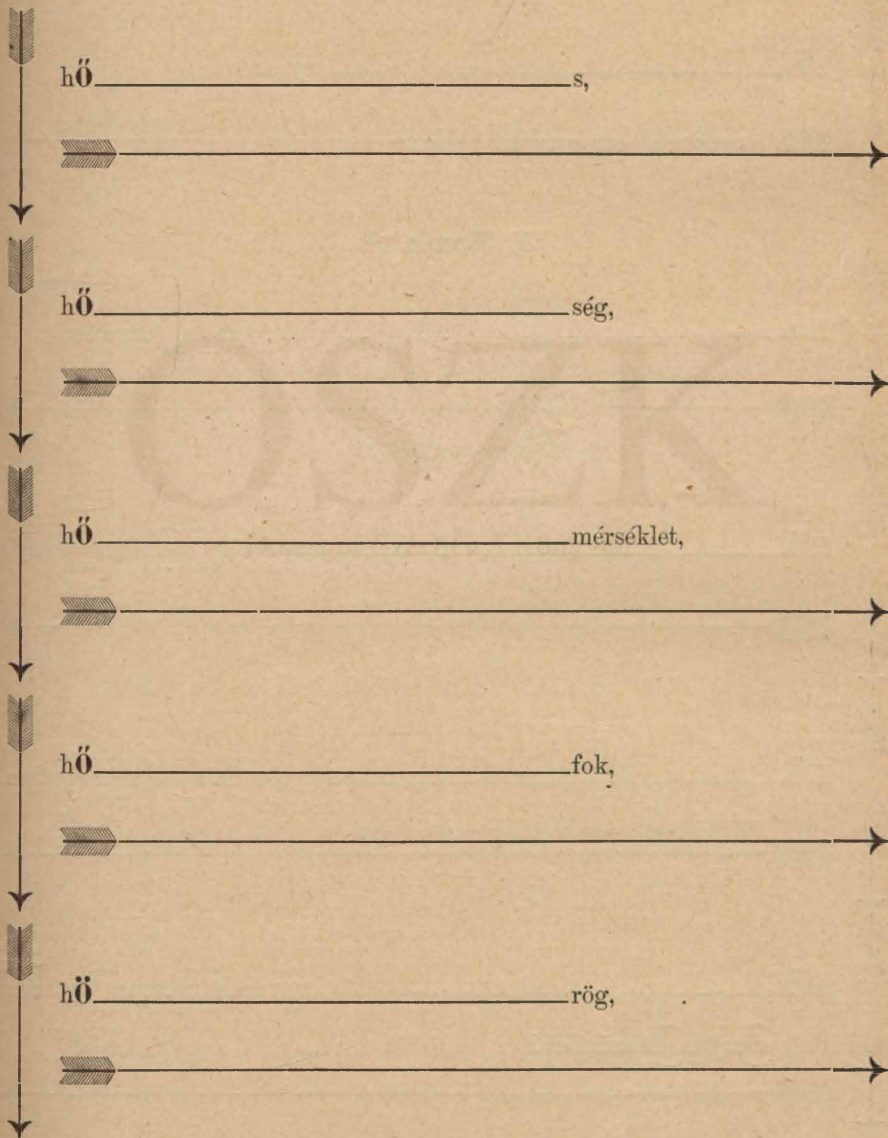

Hí _____ bázni emberi dolog.

8. Gyakorlat.

(Az ő hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

hő _____ s,

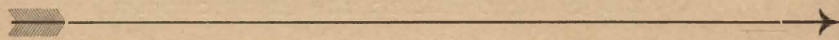
hő _____ ség,

hő _____ mérséklet,

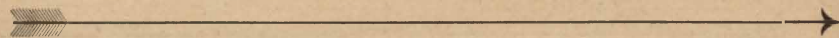
hő _____ fok,

hő _____ rög,

hő _____ gyész,

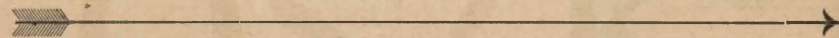

hő _____ rpent.

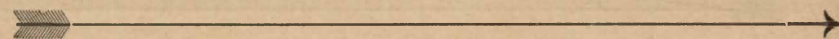

b) Mondatok.

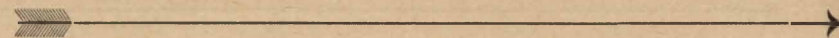
Hő _____ ség (van (a (teremben.

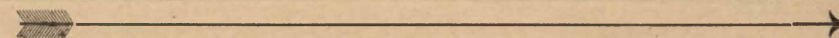
Hő _____ mpölyög (a (sebes (áradat.

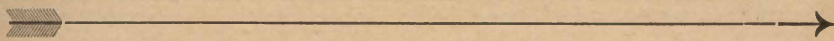
Hő _____ gyész (falu (Fehér (megyében.

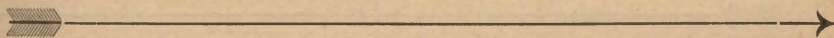
Hő _____ s (vértől (pirosult (gyásztér,
 (sóhajtva (köszöntlek!

Hő _____ s Álmos ő, hatalmas Ügek
 (dicső fia.)

Hő _____ rög a szegény állat.

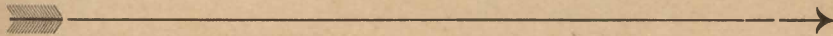

9. Gyakorlat.

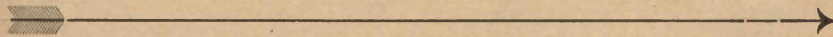
(Az *ü* hangzó hehezetes hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

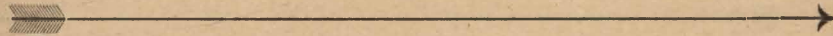
hü _____ velyes,

hü _____ ledez,

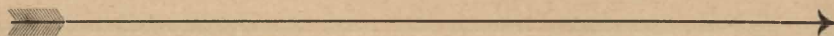
hü _____ lye,

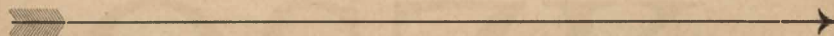
hű ————— séges,

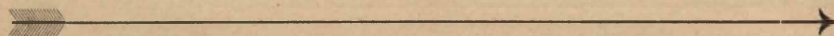
Hű ————— velykmatyi,

Hű ————— vös,

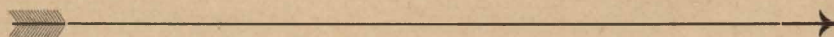

Hű ————— telen.

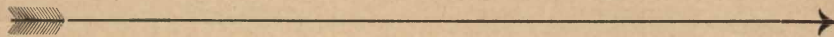

b) Mondatok.

Hű ————— velykujját (megvágta).

Hű ————— ség (szép) (erény).

Hű _____velyk (Matyi) meséjét (ol-
v)astam.

Hű _____s (szél) zörrent (puszta) fákat.

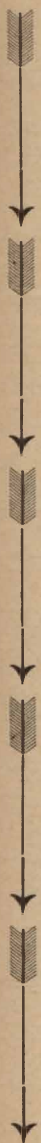
Hű _____s (rejtekeben) (madárcsoport)
üt (élénk, kedves, boldog) zsvajt.

Hű _____bérrendszer (uralkodott) (a)
középkorban.

II. FEJEZET.

Átmenet a hehezetes hangkapocsból a tiszta
hangkapocsba.

10. Gyakorlat.

há á

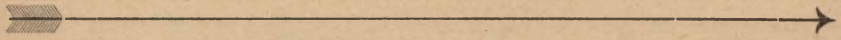
há álom.

há álarez.

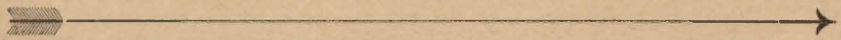
há ásó.

há ágyú.

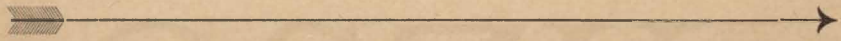
há ————— akácza.

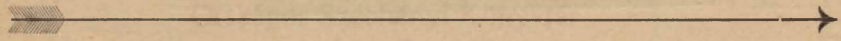
há ————— állat.

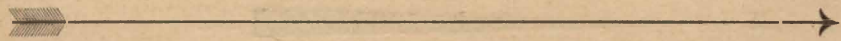
há ————— átok.

há ————— ácsorog.

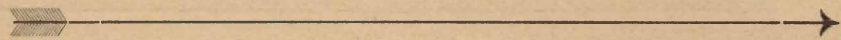

há ————— ásítás.

11. Gyakorlat.

há ————— a.

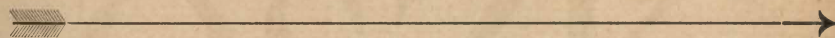
há ————— alapos.

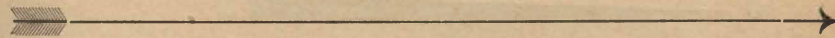
há ————— arató.

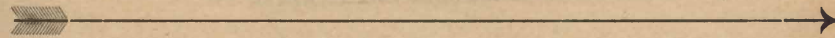
há ————— aratás.

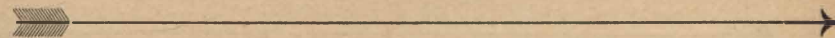
há ————— akarat.

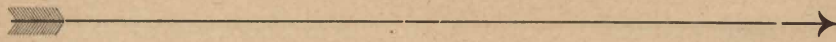
há ————— alacsony.

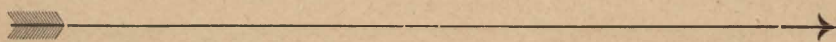
há ————— alabárdos.

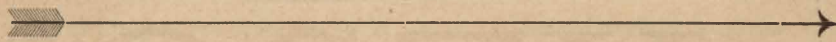
há ————— aranyos.

há ————— alamizsna.

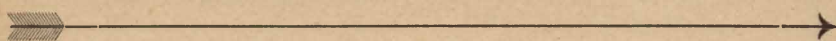

há ————— alvajáró.

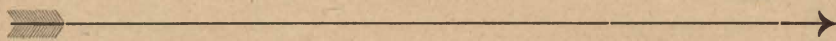

12. Gyakorlat.

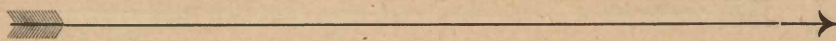
hó ————— ó.

hó ————— óhaj.

hó ————— ólom.

hó ————— ódon.

hó ————— ólálkodik.

hó ————— óriás.

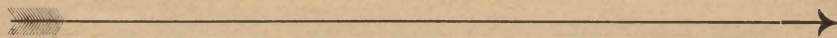
hó ————— okos.

hó ————— oroszlán.

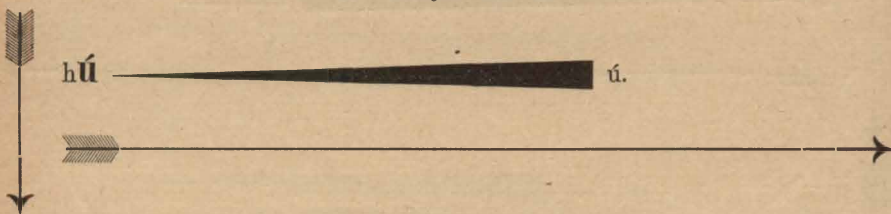
hó ————— olajos.

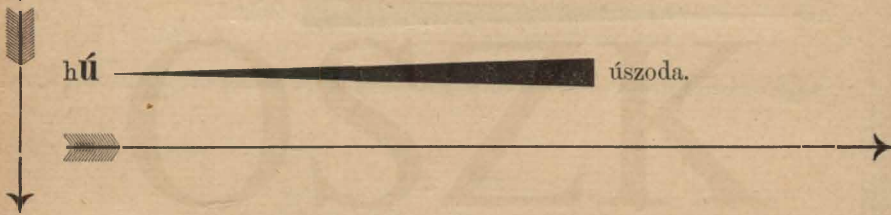
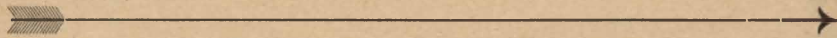
h0 ————— Oroszország.

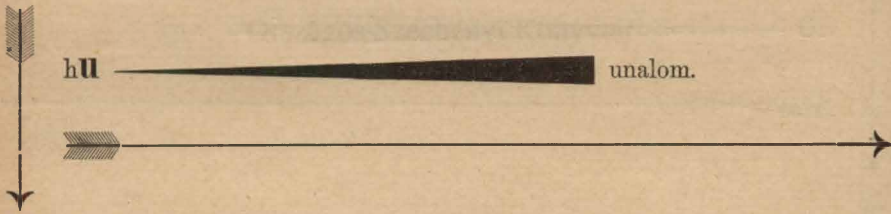
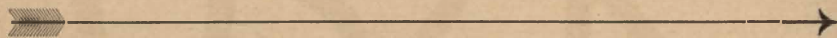
13. Gyakorlat.

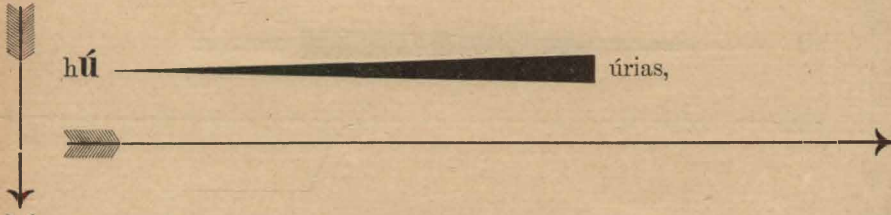
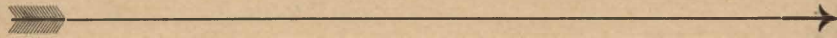
hú ————— ú.

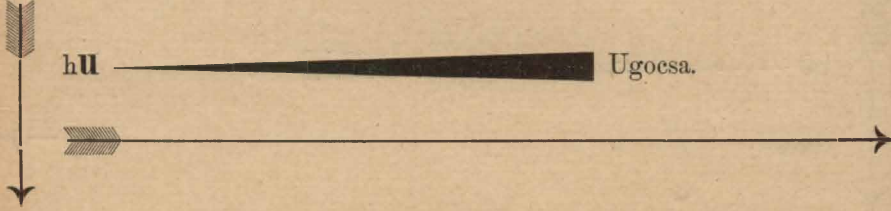
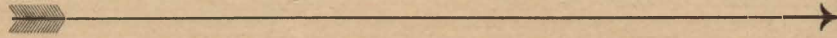
hú ————— úszoda.

hú ————— unalom.

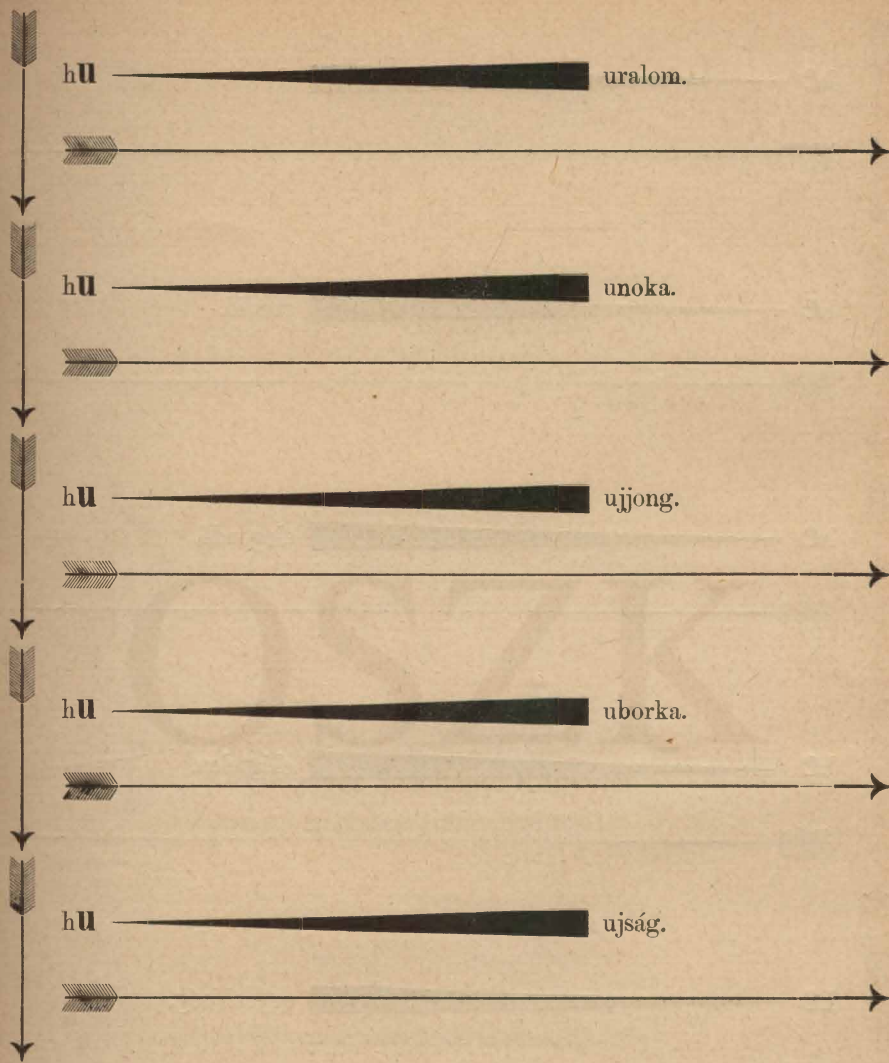

hú ————— úrias,

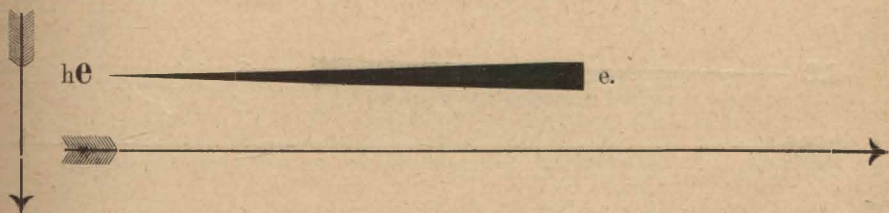

hú ————— Ugoesa.

14. Gyakorlat.

he eleven.

he ebédlő.

he elegendő.

he elégtelen.

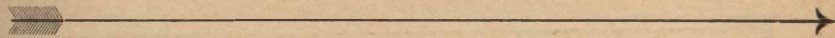
he egyenlőség.

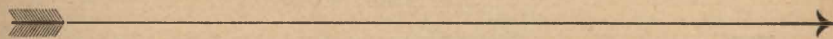
he evező.

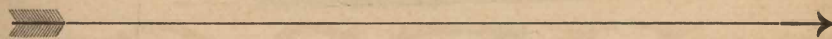
h e ————— egérfogó.

h e ————— esetlen.

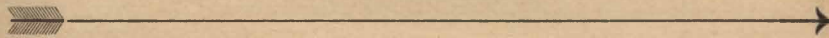

h e ————— epekedik.

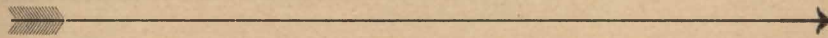

15. Gyakorlat.

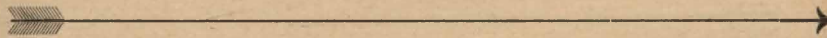
h é ————— é.

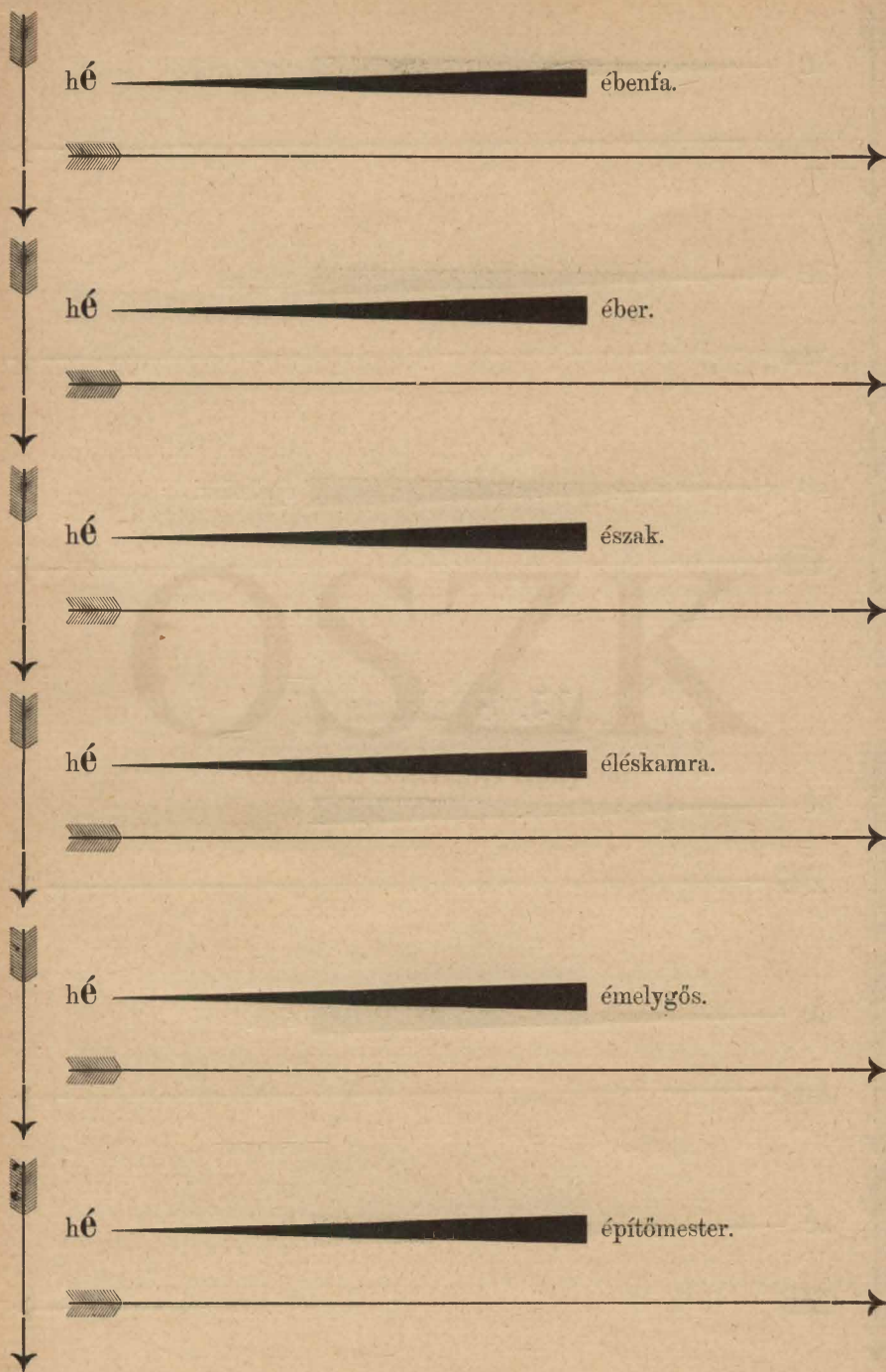

h é ————— éhes.

h é ————— éles.

hÉ ————— éneklőmadár.

16. Gyakorlat.

hI ————— i.

hI ————— illatos

hi ————— idegen.

hi ————— ideges.

hi ————— iparos.

hí ————— ijedős.

hí ————— imaház.

hí ————— imádkozik.

hí ————— izzadás.

hí ————— igazságos.

17. Gyakorlat.

hő ————— ő.

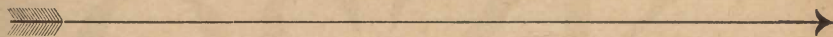
hő ————— öles.

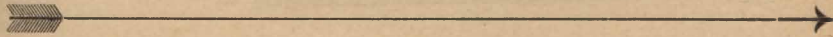
hő ————— öböl.

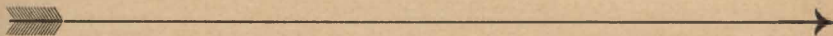
hő ————— öserdő.

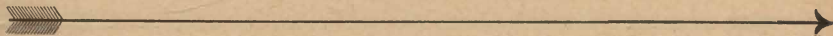
hő ————— őrangyal.

hő ————— őszül.

hő ————— örületes.

hő ————— őrizet.

hő ————— öntudatlan.

hő ————— önmérséklet.

18. Gyakorlat.

hü ————— ü.

hü ————— üledék.

hü ————— üveg.

hü ————— üvölt.

hü ————— ünnep.

hü ————— üröm.

hü ————— üres.

hü ————— ügyetlen.

hü ————— üzlet.

hü

ügyefogyott.

hü

üldözött.

OSZK

III. FEJEZET.

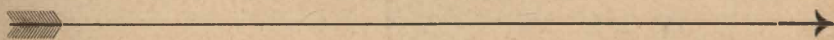
Tiszta hangkapcsok gyakorlása.

19. Gyakorlat.

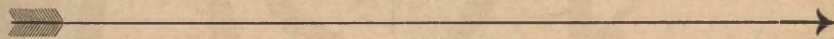
(Az *á* tiszta hangkapcsa.)

Egyes szók.

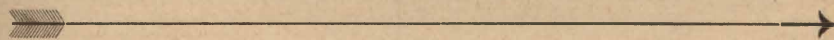
á ————— gyú,

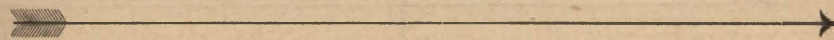
á ————— zálék,

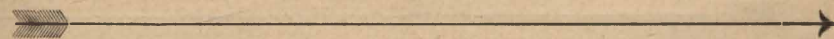
á ————— kácza,

á ————— larcz,

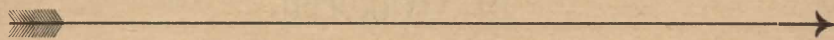

á ————— lldogál,

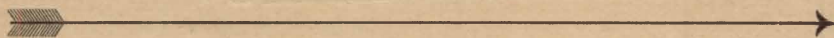

á rtatlan,

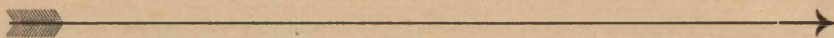
á llam,

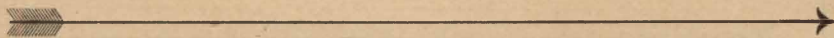
á gyúdőrej,

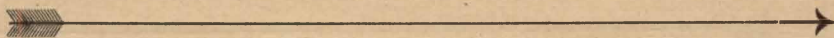
á ramlat,

á lláspont,

á llapot.

És így tovább ily szók:

á	llat,	á	sítás,
Á	dám,	á	ristom,
á	sit,	á	julás,
á	llatias,	á	lomfejtés,
á	átok,	á	esorog,
á	só,	á	gasbogas,
á	llás,	á	lhatatos,
Á	zsia.	á	rulkodó,
á	béczé,	á	llítólag,
A	dámesutka	á	zik,
á	gy,	á	radás.

b) Mondatok.

Á ————— d(ám) f(érfi)-n(év).

Á ————— pr(ilis) sz(eszélyes) h(ónap).

Á ————— z(sia) v(ilágrész).

És így tovább ily mondatok :

Á ————— ll(Buda) m(ég)!

Á ————— ruló ne légy!

Á ————— sítani társaságban nem illik.

Á ————— llj elő vén Márkus, vedd le a süveged!

Á ————— llt egy szobor magas hegy tetején!

Á ————— ldás e honra, Istenem!

Á ————— ll Szigetnél vad Szulejmán.

Á ————— rad a Duna.

Á ————— zsiában ringott az emberi nem bölesője.

Á ————— átugratott lovával a patakon.

Á ————— tadom neked ez emléket.

Á ————— brándozás az élet megrontója.

A ————— rpád Álmos fia volt.

Á ————— rokháti Szécsény várnak kapitánya.

Á ————— zik a gabona.

A ————— rva vagyok, mint az árva gólya.

Á ————— ldás a hajnal hulló harmata.

Á ————— lmodtam szépet, gyönyörűt.

Á ————— rpád hős magzatjai felvirágoznak.

Á ————— rnyak nyúlnak, himbálnak a légben.

Á ————— zik, fázik az esőben.

Á ————— rva gólya áll magában, egy teleknek a lábában.

Á ————— d az Isten egy helyeeskét, ahol lerakjam fészkeket.

Á ————— tok reád viszály hona, már nem vagyok fiad!

Á ————— lmos vezér a halmon mint a sas magán marad.

Á ————— dáz Ali tábora csattog alatt, rombolja tekékkal
a sziklafalat.

Á ————— ldja Istenét, kit Istene megáldott.

Á ————— Il még a hely, de orma bús rideg.
 Á ————— ldjon vagy verjen sors keze: itt élned, halnod kell.
 Á ————— Il a vén eser zordonul.
 Á ————— brándozám, egyszerre sírtam, nevettem én.
 A ————— llok tavasz mezőn, melyet virány fedez.

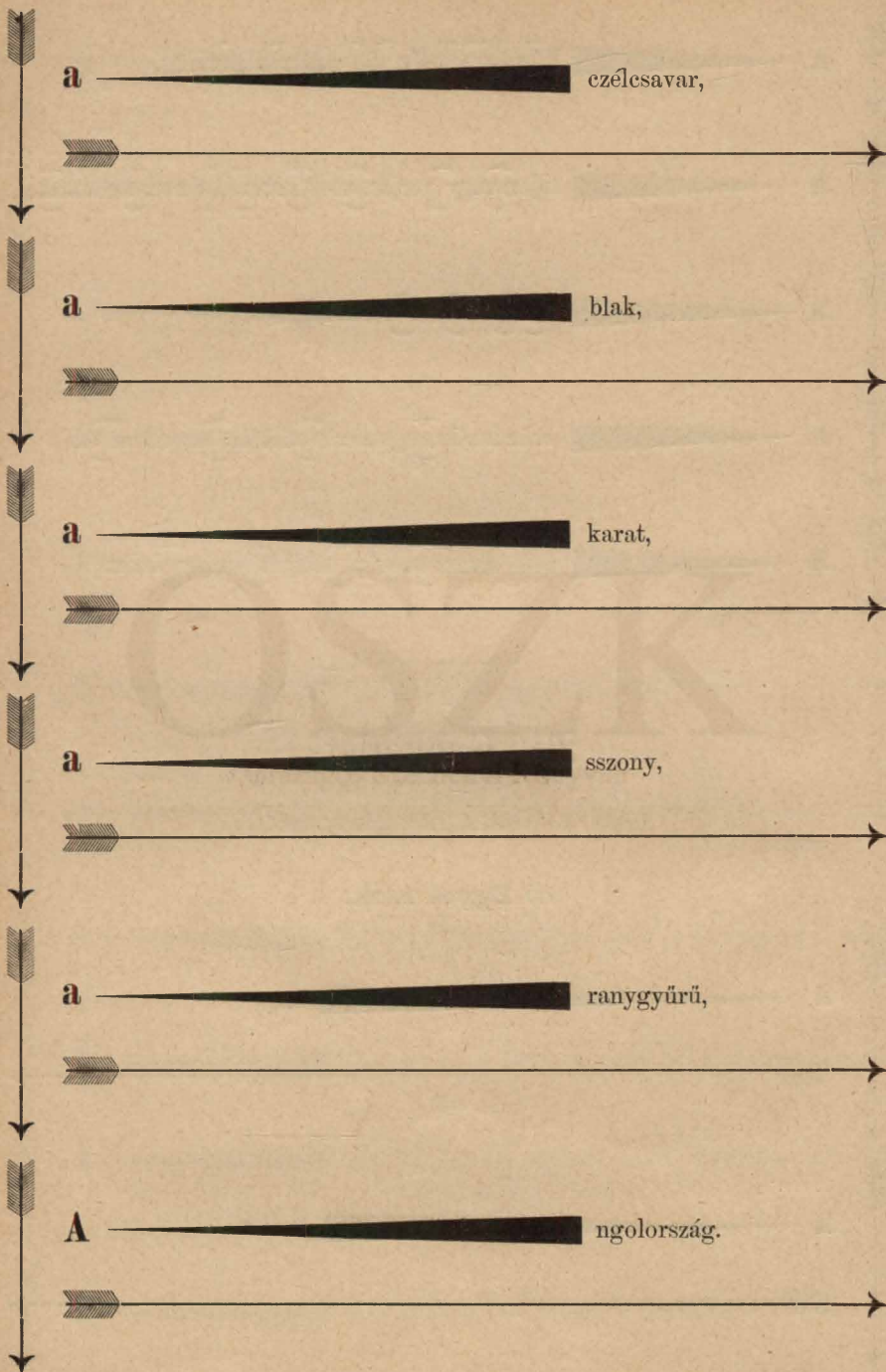
20. Gyakorlat.

(Az *a* tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

a ————— lma,
 a ————— jándék,

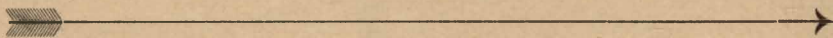

S így tovább ily szók :

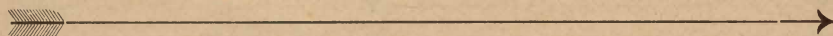
 a ngyal,	 a lapszabály,
 a jándék,	 a gyagpipa,
 a sztal,	 a lacsony,
 a lamizsna,	 A ntal,
 a lkalmatlan,	 A rad,
 a ggodalom,	 a zonfelül,
 a lászolgája !	 a sszony,
 a labárdos,	 a ratás,
 a ranymíves,	 a zonban,
 a lvajáró,	 a ranyozott,
 a lkuszik,	 a akarat.

b) Mondatok.

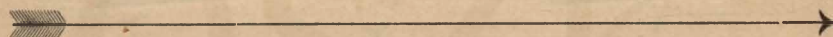
A z (okos) enged.

A lant (megyen) a (fel)hő.

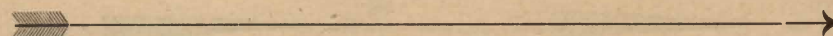
A lvó (tenger) a (mult).

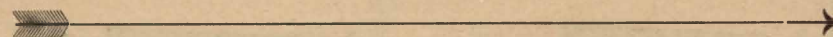
A djon (Isten) jó (napot)!

A moda (van) egy (kis) erdő.

A jánlom (magamat)!

Így ejtendők még a következő mondatok:

A ————— ntal szorgalmasan tanul.

A ————— sztalnál ül már a család.

A ————— nyja után csripel a veréb.

A ————— z ész nagyobb az erőnél.

A ————— jándék marhának nem kell a fogát nézni.

A ————— mint fogadják, úgy fogadják.

A ————— nyám, anyám adj kenyeret.

A ————— dtál uram esőt, de nincs köszönet benne.

A ————— mibe fogsz, annál maradj.

A ————— ddig jár a korsó a kútra, míg eltörik.

A ————— kár eb, akár kutya.

A ————— jó pap holtig tanul.

A ————— z alma nem messze esik fájától.

A ————— lkalmatlan vendég az éhség.

A ————— mi halad, nem marad.

A ————— négy lábú is megbotlik.

A ————— hajszálnak is van árnyéka.

A ————— rany tűzben tisztul, polyva megég.

A ————— z eltöltött idő soha vissza nem jő.

A ————— kárki is jámbor, míg aluszik.

A ————— kkor kell a zsák száját szűken tartani, mikor
tele van.

A ————— szavak oktatnak, a példák vonzanak.

A tömött tárház is elfogy apránkint.

A mit megtehetsz ma, ne halaszd holnapra.

A alkotó természet, tudhatlan útaidban nagynak
írva vagy.

A gyag is tündöklök, ha rászolgál a nap.

A rany felhőkön szállott a nap violaszín hegyek
mögé.

A csatasíkon mély borulattal ballag az utas.

A moda van egy kis kerek erdő.

A ranyakat nem gyűjt, ki filléreket nem becsüli.

A mint veted ágyadat, úgy aluszkod álmodat.

A bban vagyon csipkebokor-vessző.

A z üldözők nyomában egy ékes ifjú szűz.

- **A** ————— z ős király leánya, velük versenyt vadúz.
- **A** ————— rany sisak kezében, hajtó gerely kezén!
- **A** ————— sztal fölött kitárva nagy kapesos könyv vagyon.
- **A** ————— rany székén gonddal tele, a király áldatlan ül.
- **A** ————— zután megállott merőn, mint a márvány.
- **A** ————— latta mint a szellő, repült a hattyú mén.
- **A** ————— rezomat a tiszta szellő mosogatja.
- **A** ————— ddig szolgád a szó, míg ki nem mondottad.
- **A** ————— vár kicsiny, ellene nagy sereg áll.

21. Gyakorlat.

(Az ó tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

ó ————— hajtás,

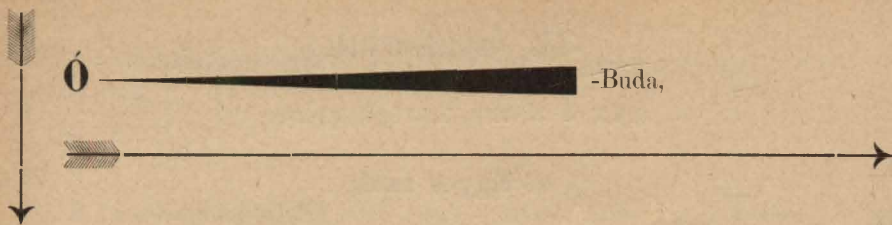
ó ————— lom,

ó ————— don,

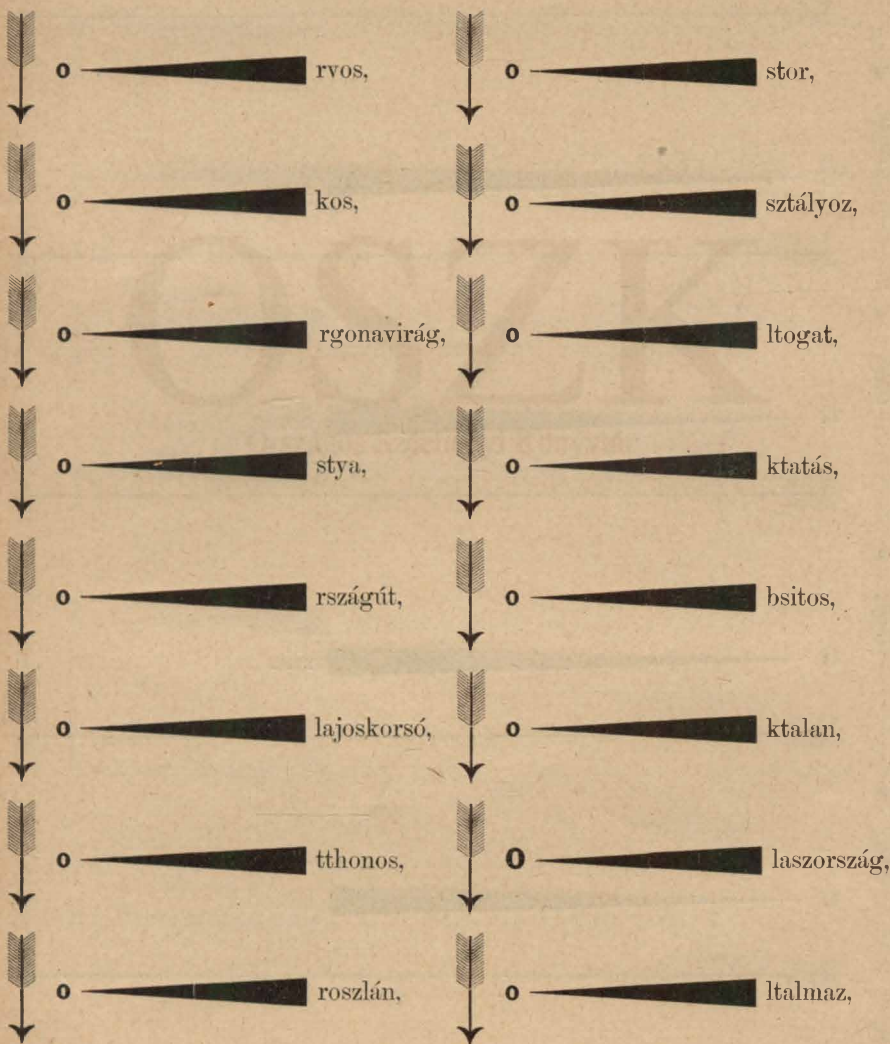
o ————— riás.

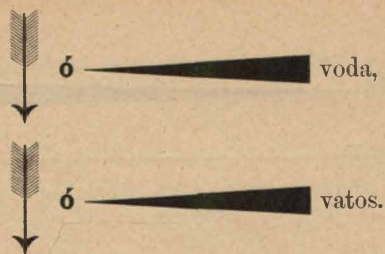
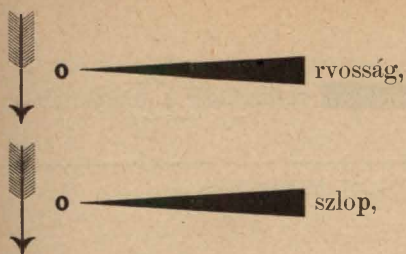
ó ————— lálkodik,

The exercises are arranged vertically. Each exercise consists of a horizontal line with an arrowhead on the right. The first line of each exercise is filled with a black gradient, tapering from left to right. Below each exercise is a second horizontal line with an arrowhead on the right, which is empty. A vertical dashed line with arrowheads is on the left side of the page, with smaller arrowheads pointing downwards between the rows of exercises.

Így ejtendők továbbá a következő szók:

b) Mondatok.

O rgoná (szól) a templomban.

Így ejtendők a következő mondatok is:

Ó vodába (jár) a kis (gyermek).

O kos (embernek) (mester) a neve.

O nnan (tekint) le mint (király).

O roszlánkó (a) büszke (vár).

O tt zöldel (az) ormó, (fenn) zöldel (a) hant.

O ttó (pajkos) (fiú).

O lajat (önt) a (tűzre).

O tt ültek, (iddogáltak) (vecsernye) (óta) már.

O mlik (a) lomb, (hallgat) (a) dal.

0 ————— lyan a föld, mint egy vén koldús valóban.

0 ————— roszország nagy része még nincs művelve.

0 ————— laszországban sok narancs terem.

0 ————— kos embert egy szaváról is megismerhetni.

0 ————— ly könnyen darabbá nem törik a szenvedő szív.

0 ————— zsonnáztál-e már?

0 ————— lvastad-e már a levelet?

0 ————— tthon érzem magam e kedves vidéken.

0 ————— da a virágok szirma, fosztva az ág is levelétől.

0 ————— ldenburg német város.

0h ————— nagy volt hajdan a magyar!

22. Gyakorlat.

(Az *ú* tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

ú ————— szoda,

u ————— jság,

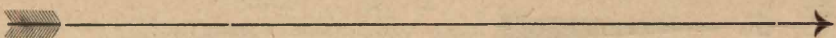
u ————— borka,

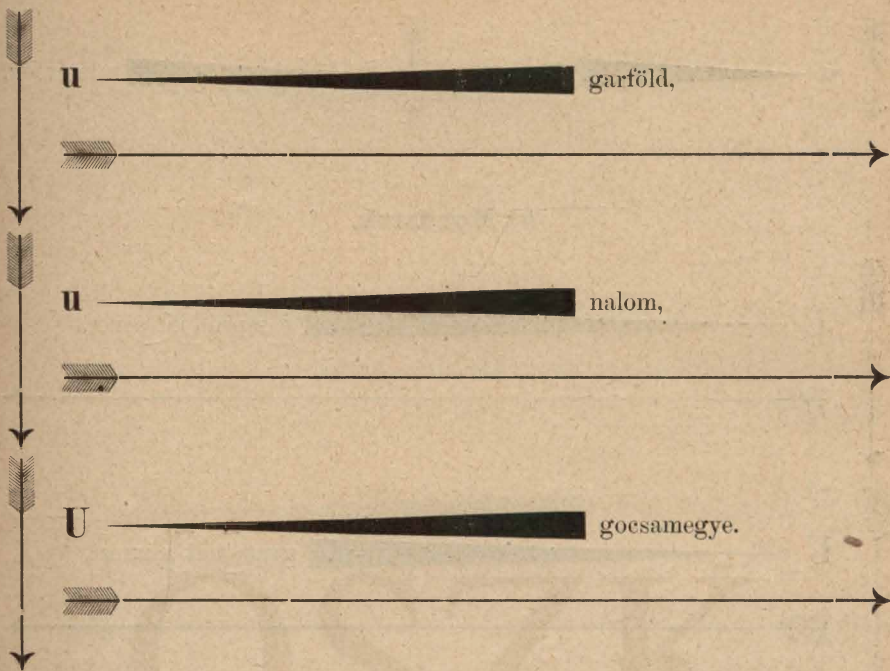

u ————— dvar,

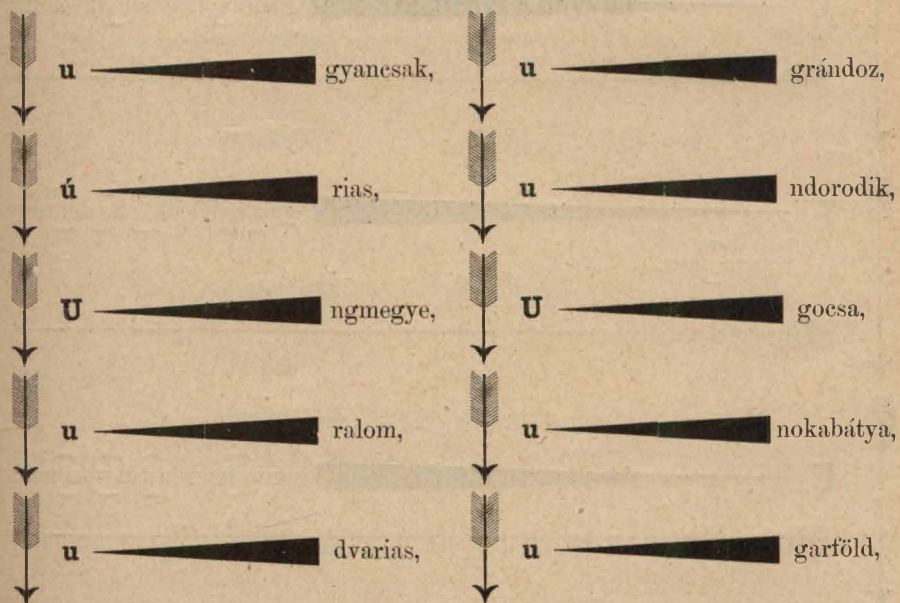

ú ————— travaló,

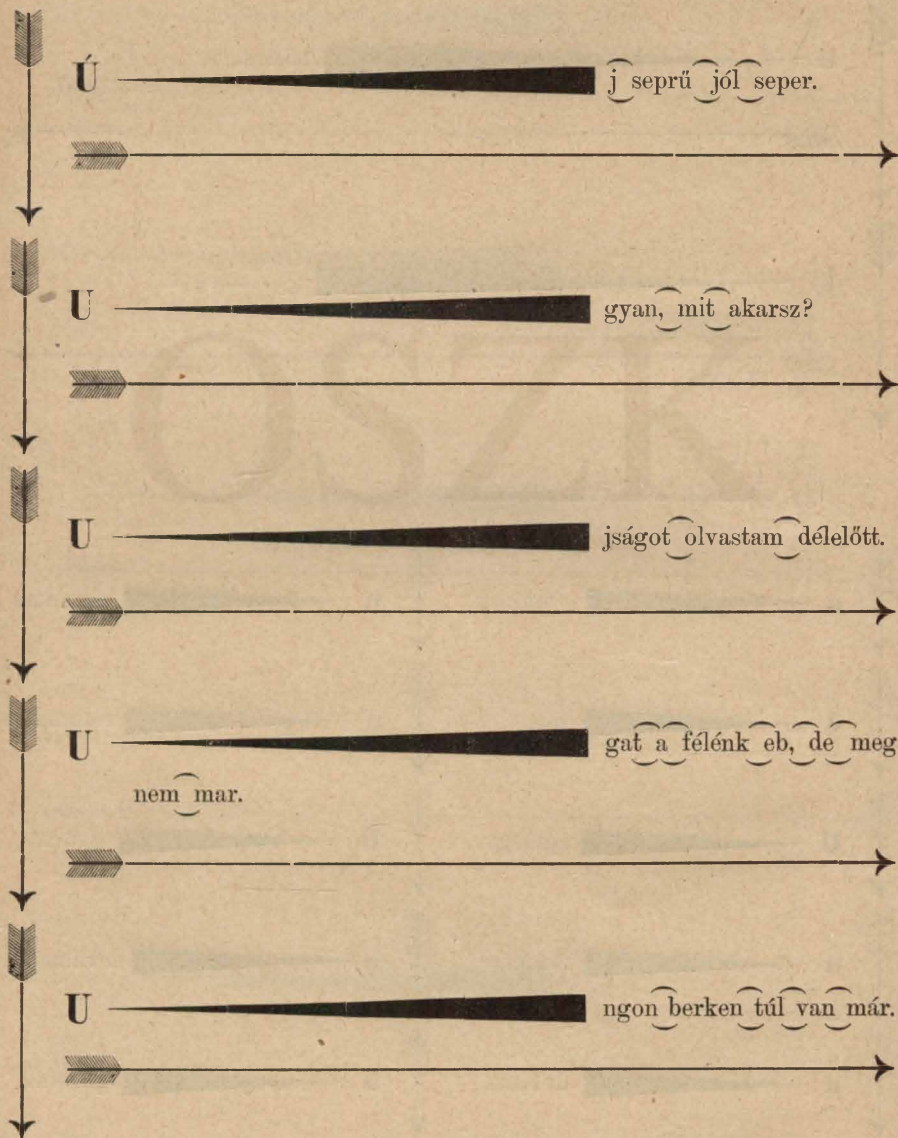

Így ejtendők a következő szók is:

b) Mondatok.

U ————— ijong örömeben.

Ú ————— gy áll a hidegben s didereg.

Ú ————— tlan bujdosónak ki ve-
zéri nyomát?

Így ejtendők a következő mondatok is:

U ————— raknak való a drága ékszer.

Ú ————— gy elmegyek meglássátok, hogy a híremet sem
halljátok.

U ————— dvaron fehérlik szőre egy tehénnek.

U ————— j seprű jól seper.

U ————— titársaim elhagytak.

Ú ————— j ruhát kapott a jó gyermek.

U ————— dvariasan köszönj mindenkinek.

U ————— gyan hol voltál eddig?

Ú ————— j érzelemmel állok feletted, oh patak!

U ————— jját megvágta az éles késsel.

U ————— tamon reá bukkantam.

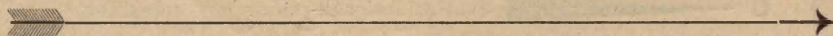
23. Gyakorlat.

(Az *e* tiszta hangkapcsa.)

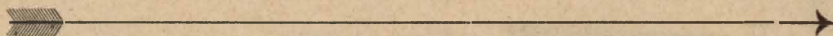
a) Egyes szók.

e ————— bédél,

e ————— esetel,

e ————— ezetsav,

e ————— dénytartó,

e ————— leven,

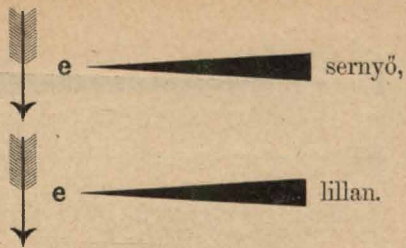
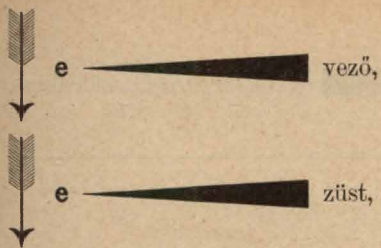
e ————— sztergályos,

e ————— gyenlőség,

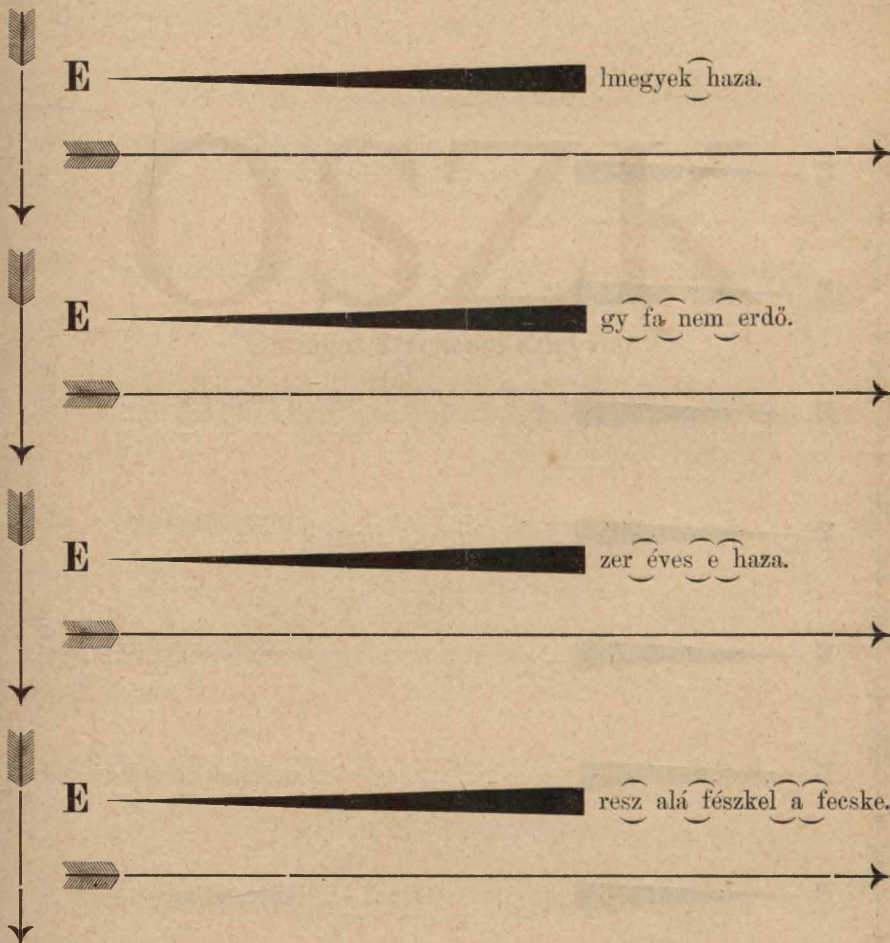
E ————— lek.

Így ejtendők továbbá:

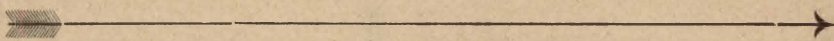
e	ddig,	e	lbámul.
e	légtelen,	e	lfelejt,
e	gészséges,	E	telka,
e	sztenő,	e	lgyengül,
e	gérfogó,	e	llenállha- tatlan,
e	gyenetlen- kedés,	e	mberbarát,
E	gyiptom,	e	ngedé- kenység,
e	gyháztanács,	e	pekedik,
e	gykedvű,	e	rdőkerülő,
e	ketaliga,	e	setlen,
e	kkora,	e	szközöl,

b) Mondatok.

E ————— negedelmeskedjél (szüleidnek).

E ————— gy (fecske) nem (csinál)
(nyarat).

Így ejtendők továbbá:

E ————— gyszer (volt) Budán (kutyavásár).

E ————— lhordta (a) sátorfáját.

E ————— mber (boldogságán) ember (ritkán) örül.

E ————— lhull (a) virág, eliramlik (az) élet.

E ————— z (a) föld, melyen (annyiszor) apáink (vére) folyt.

E ————— z, melyhez, minden (szent) nevet (egy) ezred (év) esatolt.

E ————— ste van, este van, kiki (nyugalomba).

E — gri leány ablakára rászállott egy kis madárka.

E — zer vadász nyilától ezernyi vad remeg.

E — resz alatt várta, eresz alatt leste.

E — lfogy a vagyon, ha hozzá nem keresnek.

E — gyik csillag meg nem előzi a másikat.

E — sö tavaszkor mind megannyi aranyesepp.

E — rdős, halmos helyen van az én lakásom.

E — sik a hó a határon, fehér mint a fehér vászon.

E — szméim győzedelme legyen emlékjellem.

E — rre csörög a dió, erre meg a mogyoró.

E — ger szent a magyarnak dicső emlékével.

- **E** ————— mlékezet lebegtetí szárnyát a mult felett.
- **E** ————— gytől egyig megfeleletek a szabad magyar nevének.
- **E** ————— lmúlik a tavasz, forró nap járja az eget.
- **E** ————— egyszer egy az csak egy.
- **E** ————— lő az ősz, fagyos derén meghervad kedv, öröm,
remény.
- **E** ————— gyik kezében eke-szarva, másik kezében kard.
- **E** ————— lég gazdag, ki senkinek sem adós.
- **E** ————— lhúlltanak legjobbjaink a hosszú harez alatt.
- **E** ————— gyebet nem látni, hónál és fellegnél.

24. Gyakorlat.

(Az *é* tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

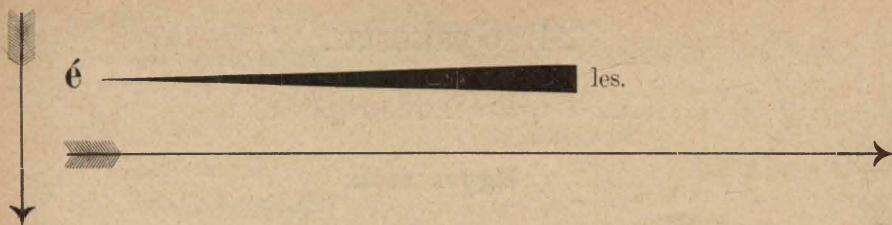
é ————— desget,

é ————— desgyökér,

é ————— benfa,

é ————— hes,

É ————— va,

é les.

Így ejtendők továbbá:

É va,

é hom,

é szakifény,

é kesszóló,

é leselméjü,

é lettelen,

é neklőmadár,

é rdemetlen,

é rvénytelen,

é tterem,

é bresztő,

é tvágy,

é jfélímise,

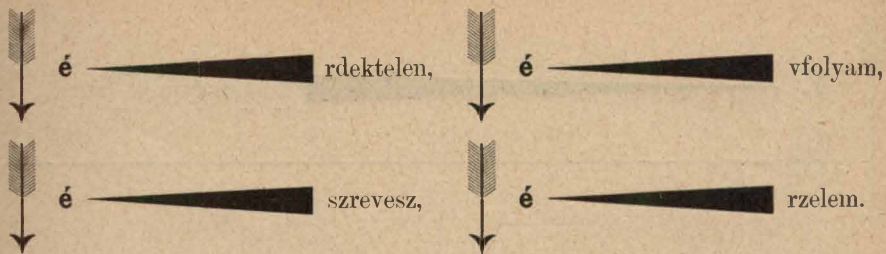
é kalakú,

é kszerész,

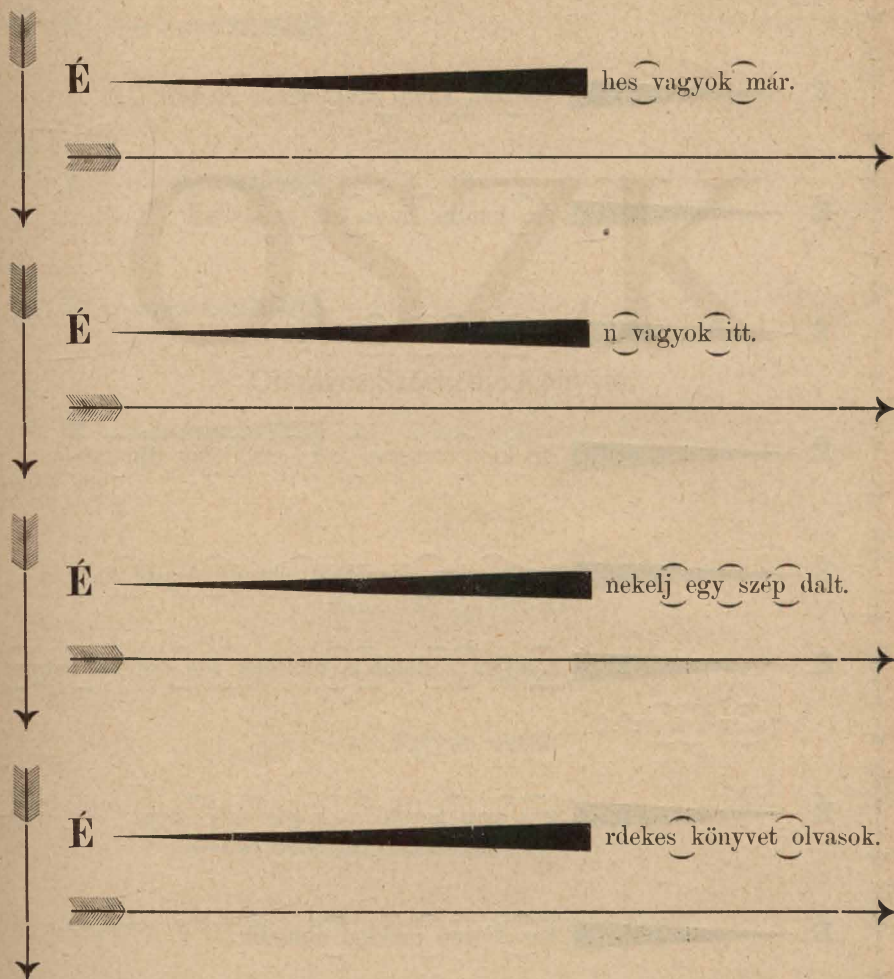
é léskamra,

é melygős,

é pítőmester,

b) Mondatok.

É ————— I a magyarok Istene!

Így ejtendők továbbá:

É ————— rt hozzá, mint tyúk a regéhez.

É ————— tel, ital, álmom, szükséges e három.

É ————— des hazám, hova lett jó kedved.

É ————— les aczél a vak kétségbeesés.

É ————— lte kies tavaszán kora sírt hány ifjú találta.

É ————— bredj nagy álmaidból, ébredj, Árpád fia!

É ————— s álljon a domb, a multnak jele, kímélve bánjon
a szél is vele!

É ————— g a nap hevétől a kopár szik sarja.

É ————— hes disznó makkal álmodik.

É ————— n ültetem az almafát, ő szedi le az almáját.

É ————— n sem ijedek meg a magam árnyékától.

É ————— s a lanton meg nem szüne a dal, zenge későn,
zenge virradattal.

É ————— gbe nyúló magas vár áll egy kőszirten, tenger
felett.

É ————— hség a farkast is kihajtja a cserjéből.

É ————— s mégyen a harmincz nemes a gyászpadra fel.

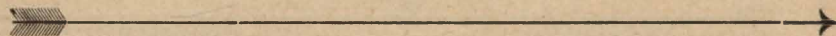
É ————— gnek fejed felett nagy fényes csillagok.

25. Gyakorlat.

(Az *i* tiszta hangkapcsa.)

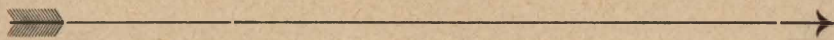
a) Egyes szók.

I ————— bolya,

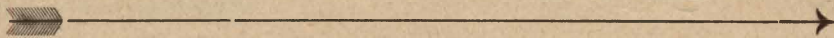

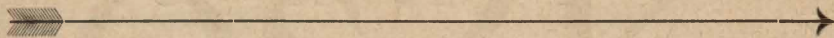
i degen,

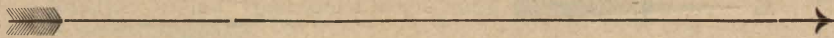
i gazságos,

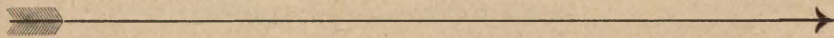
l domtalan,

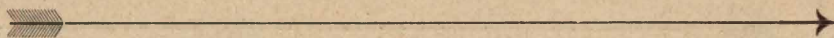
I lona.

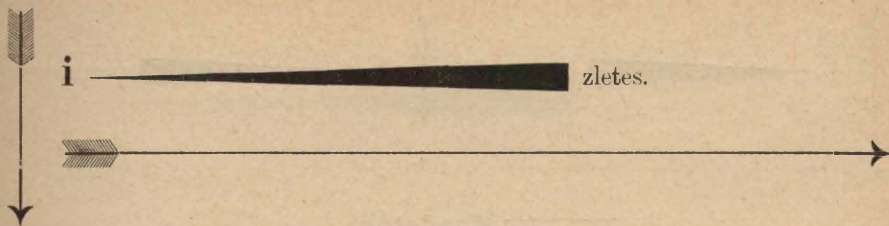

I zidor.

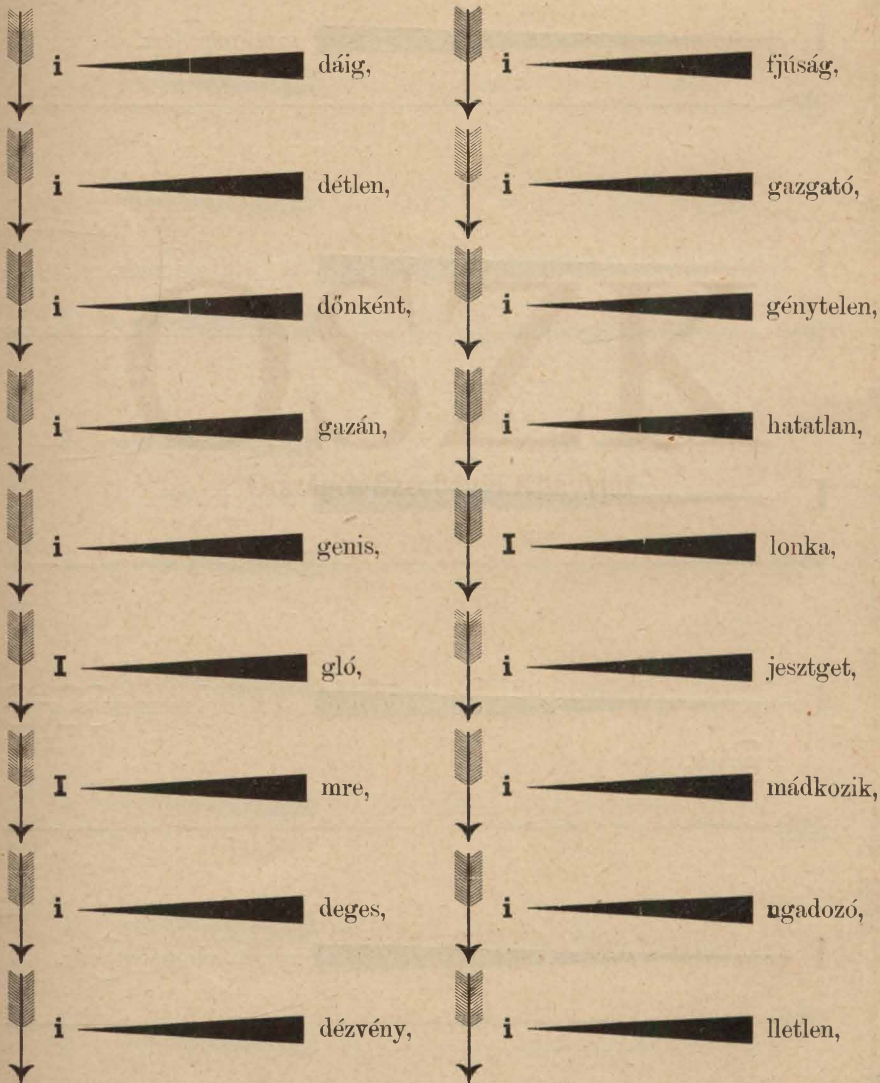
i stenfélő.

i ————— zletes.

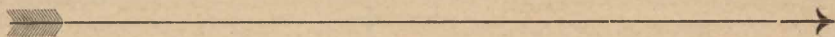
Így ejtendők továbbá:

i ————— neselkedik, i ————— paros.

b) Mondatok.

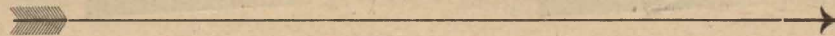
I ————— mre (pap) lesz.

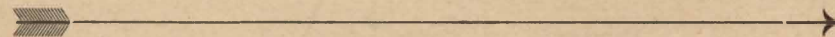
I ————— tt (vagyok) már.

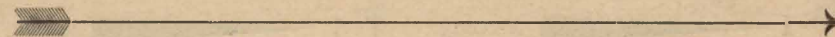
I ————— sten (veletek)!

I ————— skolába (mennek) (a) (gyer-
(mekek).

I ————— géret (adományt) vár.

I ————— ll (a) berek, (nádak), (erek).

Így ejtendők továbbá:

I ————— sten (veled) (házám), (bátrak) (házája)!

I ————— sten (veled) (te) (völgy), (ti) (zöld) (hegyek).

I ————— sten (veled), (én) (messze) (elmegyek).

I ————— tt (nyílnak) (a) (virágok) (ezrei).

I ————— gaz (szeretet) (nem) (érzi) (a) (munkát).

I ————— parkodjál (kitűnni), (óvakodjál) (feltűnni).

I ————— zzadjon (János), (hogy) (ha) (Jancsi) (hüsel).

I ————— rgalom (Istene), (ne) (hagyj) (el)!

I ————— fjú (valék) (s) (te) (vígán) (beszélgetél) (velem).

I ————— sten házába gyűl a hívó nép.

I ————— zabella királyné Budában, azt se tudja, hova
lesz buvában.

I ————— llatoz a pázsit, madárének hallik.

I ————— tt hagyunk mindent, valamit szerettünk.

I ————— fjú leánya a vén télnek, kedves kikelet!

I ————— tt születtem én ezen a tájon, az alföldi szép
nagy rónaságon.

I ————— szonyú zivatar dühöngött.

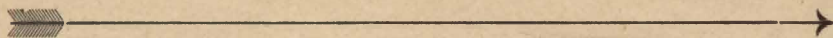
I ————— ríglyésre méltó az, ki kevéssel is megelégszik.

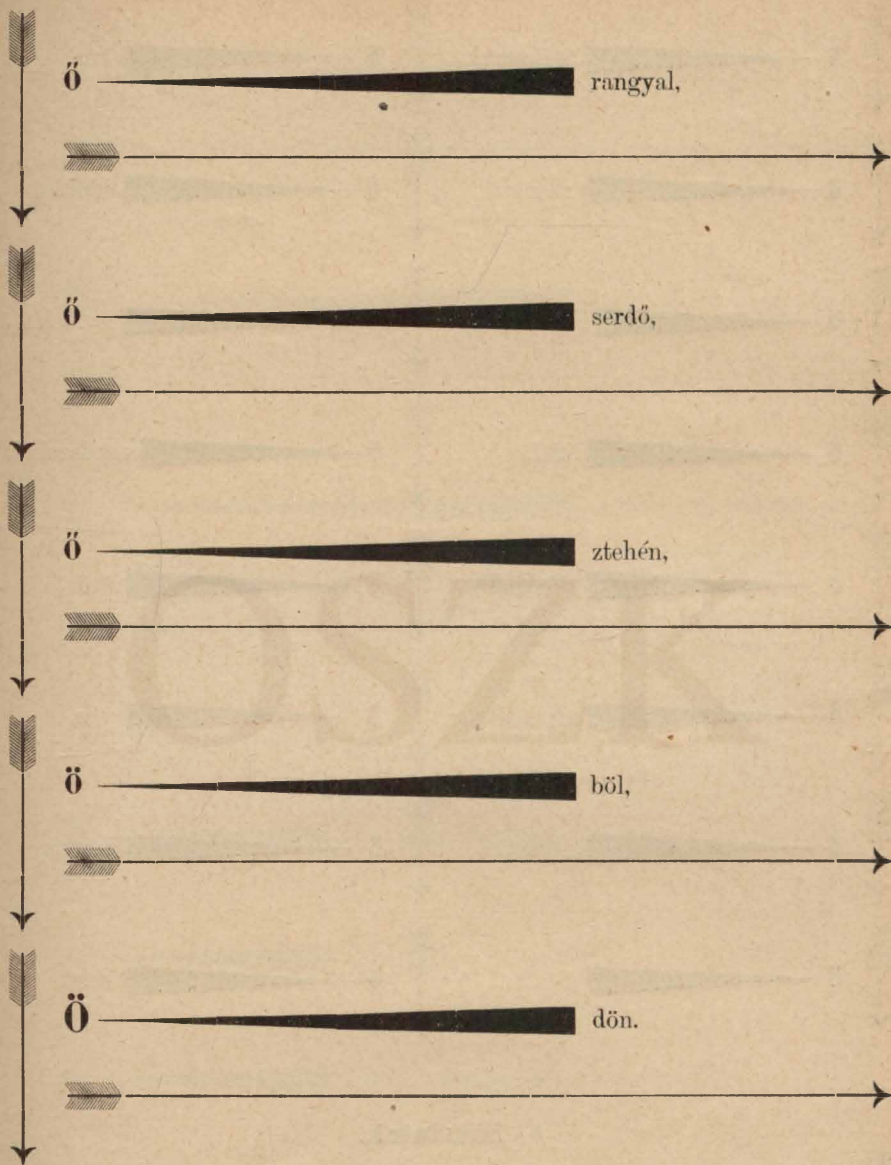
26. Gyakorlat.

(Az ő tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

ő ————— gyeleg,

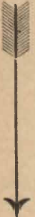

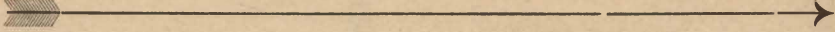
Így ejtendők továbbá:

	ö	ndicséret,		ö	kör,
	ö	rdögös,		ö	ldököl,
	ö	sztönszerü,		ö	nvédelem,
	ö	klel,		ö	sszedarabol,
	ö	ltözködik,		ö	tvös,
	ö	ntudatlan,		ö	vez,
	ö	nérzetes,		ö	zönvöz,
	ö	tvenhat,		ö	rizet.

b) Mondatok.

Ö ————— sz (fejnek) sílveget (emelj)!

Ö ————— akarta (ezt) (így).

Ö ————— tször (öt) az (huszonöt).

Ö ————— ntözd (szorgalmasan) (virá-
gaidat).

Így ejtendők továbbá:

ö ————— dön (tengerész) (akar) (lenni).

ö ————— nmagának (árulója) (lett).

ő ————— tette, (ő) (fizesse) (meg) (az) (árát).

ő ————— sszel (születtem) (hervadt) (lomb) (alatt).

ő ————— rizzük (a) (költők) (szent) (emlékét).

 ö rül a fülemile, ha hangyatojást lát.
 ö röm nyomába jár a szomorúság.
 ő sz hajfürtre kibontva, messze terül a szőnyegen el.
 ö ssze jártam érte völgyet, tért, mezőt.
 ő seinket felhozád Kárpát szent bérczére.
 ö rül szívem, ha hív barátira lelhető.
 ő szi képet ölt a határ, ninesen rajta gólya madár.

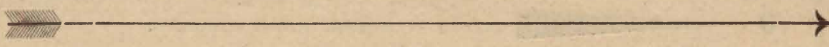
27. Gyakorlat.

(Az *ü* tiszta hangkapcsa.)

a) Egyes szók.

ii tközet,

ii ————— dvözlet,

ii ————— gyvéd,

ii ————— vegház,

ii ————— ltetvény,

ii ————— stökös,

ii ————— gyetlenség,

ü zletvezető,

ü gyefogyott.

b) **Mondatok.**

Ü nneprē vendégek érkeznek.

Ü stökös csillag látszik az
égen.

Ü rgét fogott fiának.

Ü res hordó jobban kong.

 Ü ————— res már a fecskéfészek,
 itt az eszterháj alatt.

 Ü ————— lj le helyedre!

 Ü ————— dvözöllek névnapod al-
 kalmából.

 Ü ————— lj ide mellém.

 Ü ————— ldözői, ott sem hagyták,
 ott is meg-megriasztották.

IV. FEJEZET.

A mássalhangzóknak a magánhangzóhoz való
sima kapcsolása (együttejtés).

OSZK

28. Gyakorlat.

(R-rel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

re ————— mény,

rá ————— fogás,

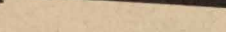

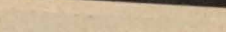

re ————— mete,

rá ————— esozat, ru ————— házat,

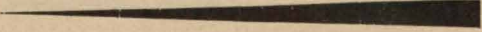

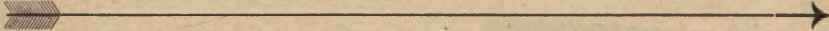
Rá ————— ba, re ————— besget,

rá ————— galom, re ————— csegő,

	rá		ntás,		re		ezés,
	rá		szed,		re		gény,
	rá		tartó,		re		kedtség,
	ra		bszolga,		re		ndetlen,
	ra		gyás,		re		ped,
	ra		jzoló,		ré		mítő,
	ra		kás,		ré		giség,
	ra		vatal,		ré		szeg,
	ra		kosgat,		ré		pa,
	ró		mai,		ré		vész,
	ro		konság,		ré		zsútos,

	ro		poztat,		ri		biszke,
	ro		sszaság,		ri		gó,
	ro		var,		ri		deg,
	ró		zabokor,		ri		kácsol,
	ru		bin,		ri		tkaság,
	ru		cza,		rő		vid,
	rú		das,		rő		geszme
	Ru		dolf,		rő		zse,
	ru		galmas,		rü		gyezik.

b) Mondatok.

	R0		ssz		pénz		el		nem		vész.
											

Re st (szol)gának (bot) a (bé)re.

Ro ssz (tükör) a (hí)zelkedés.

Ró ka (mód)ra a (kert) alatt (kul)log.

Rö vidre (fog)om a (kantárszár)at.

Ré g (ver)í már a (mag)yar (ter)emtő.

Rö vid (a) szó, (gyor)san (hang)zó.

Ro ssz (szomszéd)ság (török) (át)ok.

Rá kos, (Rák)os (hová) lettél, (szép) (hí)redből (de)
(ki)estél.

Ré gi (dicső)ségünk (hol) késel (az) (é)ji (homá)lyban?

Ró zszaszölő, bakator, piros a bor, ha kiforr.

Re ngő habján játszva vitt az élet.

Ro skadó félben van a ház, hámlik le a vakolat.

Ro pog, hosszan ropog csatárok fegyvere.

Ro mlásnak indult hajdan erős magyar? Nem látod Árpád vére miként fajul?

Ri koltoz a bagoly csonka régi tornyán.

Ra jtađ sűrű fellegek és a bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.

Ró ka retten.....maeska szeppen.....megfordulnak mind a ketten.

Ré mesén suhogtak rám az erdő tölgyei.

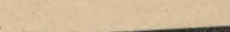
Ro zgonyi püspök palotája nyitva, négy sor ablakkal kivilágosítva.

29. Gyakorlat.

(L-lel kezdődő kiejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

                  	<p>la ————— lakatos,</p> <p>le ————— vél,</p> <p>lá ————— bas,</p> <p>lá ————— zadás,</p> <p>lá ————— togat,</p> <p>lá ————— tványos,</p> <p>lá ————— gyék,</p> <p>la ————— pát,</p>	 	<p>le ————— beszél,</p> <p>le ————— gyező,</p> <p>le ————— marad,</p> <p>le ————— fekszik,</p> <p>le ————— selkedik,</p> <p>lé ————— gszesz,</p>
--	--	---	--

	la		kodalom,		lé		kel,
	la		jtorja,		lé		lektan,
	La		jos,		lé		peget,
	la		poczka,		lé		tesít,
	la		bda,		lé		zeng,
	lo		esoló,		li		ba,
	lo		pás,		li		la,
	lo		vag,		Li		pót,
	lo		mbsodik,		li		sztes,
	lu		sta,		Li		betbánya,
	lu		teránus,		Lő		ese,

Lu ————— káes,
 lú ————— dtoll,
 le ————— vegő,

lő ————— por,
 lő ————— szer,
 lü ————— ktet.

b) Mondatok.

Le ————— gjobb az egyenes út.
 La ————— ssú víz partot mos.
 Li ————— liomnak is fekete az
 árnyéka.
 La ————— ssan járj, tovább érsz.
 Le ————— dőlök a bérez oldalára.

Le ————— sz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?

La ————— ssan foly a Tisza, boldog a ki issza.

Le ————— ngyelország egén tornyosul a felhő.

Le ————— ment a nap, de csillagok nem jöttek.

Le ————— sz még szőlő, lágy kenyér.

Le ————— bke szellő lebegteti tengerzöld ruháját.

Le ————— dült Hunyaddal a haza védfala.

Ló ————— ra termett a magyar nép.

Lá ————— bainál buzogánya hever, hadi kürtje fejénél.

Lú ————— dtól tanul a liba.

Lé ————— gy híve rendületlenül hazádnak, óh magyar!

Le ————— lkem (virraszt, miként az éji ör, és messze jár
gyors gondolattal.

Le ————— töröm a piros galyat előre, kalapomhoz bok-
réta lesz belőle.

Le ————— lked mit érzett, hogy elhagyd e hont?

Lá ————— rmát hallok az utcán.

Lö ————— vés zaja riaszta fel bennünket.

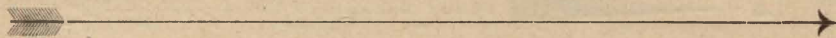
La ————— jos király a Csele patakba fült.

30. Gyakorlat.

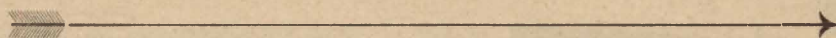
(J és ly-lyel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

lyá ————— nyka.

lyll ————— kas.

je ————— genyefa,

jó ————— lét,

ju ————— talom.

já ————— ezint,

jó ————— váhagyás,

já ————— ték,

ju ————— hász,

já ————— rom,

Ju ————— lesa,

já ————— mbor,

ju ————— tányos,

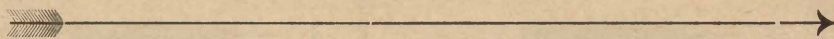
já ————— szol,

je ————— gestenger,

	Já	nos,		je	gyez,
	ja	vadalom,		je	lenlevő,
	Ja	kab,		Je	romos,
	ja	vít,		jé	geső,
	Ja	blonca,		Jé	zus,
	ja	jgatás,		jé	reze,
	jó	lelkű,		jő	vő,
	Jó	zsef,		jő	vedelem,
	jó	szág,		jő	ttment.

b) Mondatok.

 Lyll ————— kas (cipő) van a lábán.

JÓ ————— bíró felejtí a komaságot.

Jó ————— tettért, jót ne várj.

Jö ————— ttem mint a siető hab, hogy jöhettem.

Já ————— tszik öreg földünk fiatal sugarával a napnak.

Ja ————— j be fényes csillag ragyog az égen.

Já ————— r számkiűzötten az árva fiú, dalt zengedez és
dala oly szomorú.

Jo ————— bb egy irigy, mint száz szánakodó.

Jo ————— bb ma egy veréb, mint holnap egy túzok.

Jó ————— reggel sürgő hangya nép, korán munkához
látatok.

Já ————— rok sivatag szikla ormokon, hol a tél örök
hóágyat vete.

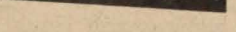

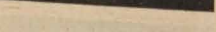

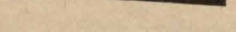

31. Gyakorlat.

(Z-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

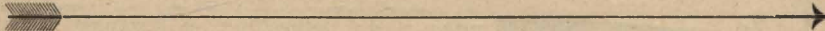

z*i* ————— vatar,
 z*o* ————— ngora,
 z*ö* ————— rgetés.
 z*á* ————— log,
 Z*á* ————— gráb,
 z*á* ————— szló,
 z*á* ————— rkózott,
 z*ú* ————— dul,
 Z*u* ————— gliget,
 z*u* ————— bbony,
 z*ú* ————— golódás,

 z á		poreső,	 z e		ngedez,
 z a		boláz,	 z e		rgevadász,
 z a		eskó,	 z e		nebona,
 z a		fír,	 z i		hál,
 z a		gyva,	 Z i		mony,
 z a		jong,	 z ö		rej,
 z o		máncz,	 z ö		ldség,
 Z ó		lyommege,	 z ö		kken,
 z o		kogás,	 z ú		rzavar,

b) Mondatok.

 z**ö** rgetnek (a ház) ablakán.

zö ————— ld a mező, foly a patak.

Ze ————— ndült az ének s zengve szállott.

Zú ————— g az élet, zúg vásári népe.

Zú ————— g a szélvész, zúg a rengeteg mélysége.

Zá ————— gon felé mutat egy halovány csillag.

Zú ————— g, morog a zivatar, zajog a zord északi szélvész.

Zú ————— g az éji bogár neki megy a falnak.

Ze ————— ngjük a dalt, a szabadság dalát.

Zá ————— szlódat látom, Bulesú s szemem, árja meg-
indul.

Ze ————— ngjen a dal lelkesülten, a hazának szent dala.

Zi ————— mony (az ország déli részében van).

Zo ————— kog (a szegény) gyermek.

32. Gyakorlat.

(Sz-szel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

szá ————— badság,

szó ————— morkodik,

Szó ————— lnok

szí ————— ntelen.

szá	jpadiás,	sze	génység,
szá	llingózik,	sze	lencez,
szá	mtalan,	szé	pség,
szá	ntóvető,	szé	ledez,
szá	porátlan,	szé	lhűdés,
szá	vazat,	szé	nbánya,
szá	rvas,	szí	gony,
szá	lonna,	szí	var,
szó	fogadatlan,	szí	kár,
szó	rgalmas,	szí	ntelen,
szó	mjas,	sző	nyeg.

sz**o** ————— lgabíró,
 sz**u** ————— rony,
 sz**ú** ————— nyog,
 sz**u** ————— szog,
 sz**u** ————— nnyadozó
 sze ————— derjes,
 sze ————— gletes,

sz**ö** ————— rszál,
 sz**ö** ————— lövessző,
 sz**ö** ————— vetség,
 sz**ü** ————— kség,
 sz**ü** ————— löhely,
 sz**ü** ————— rke,
 sz**ü** ————— nidő.

b) Mondatok.

Sz**e** ————— lid, mint a galamb.
 —————
 Sz**e** ————— gény ember vízzel főz.
 —————

Szé ————— p (csillag) a (honszeretet).

Szé ————— kely (támad, székely) bánja.

Szá ————— z (szónak is egy a vége).

Sze ————— nt (a költő) lantja.

Szi ————— laj (viharban) zúg (a) rengeteg.

Szá ————— ll (a szikra, fojt a füst, fő a fürdő, forr az üst).

Sze ————— memre (lágym) álom borul.

Szé ————— gyent (hoz rád a hazugság, becsületet) az
igazság.

Szá ————— llnak (reményink, e szép) madarak.

Szá ————— raz (ágon) hallgató (ajakkal, meddig) ültök
(csüggedt) madarak.

Szi — lágyi Örsébet levelét megírta; szerelmes könyével azt is telesírta.

Szé — p vagy oh hon, bérce, völgy változnak gazdag öledben.

Sze — les munka kárba vesz.

Szá — guld a mén, dobog a föld, a vad sűrűn reppen, riad.

Szi — klán a tenger habja megtörik.

Sze — gény volt az isten adta, tengett-lengett napról napra.

Sze — retlek, szeretlek mint a lágý kenyeret.

Szé — les országútra messze-messze bánul.

Szó — lott haraggal s vakmerőn.

Szí — rü cseppekben foly arczán a veríték.

Szó — I a kakas innen-onnan virradóra.

 Sza ————— badság! itten hordozák véres zászlóidat!

 Szü ————— löföldem szép határa, meglátlak-e valahára.

 Szá ————— nd meg isten a magyart, kit vészek hányának.

 Sze ————— degeti a sok szép emléket, mint a méh a virágról a mézet.

33. Gyakorlat.

(Zs-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

 zsá ————— kmány,

 zsí ————— bongás,

 zse ————— bkendő.

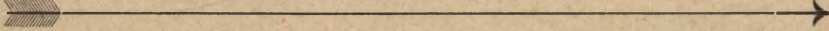

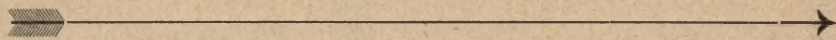
 Zsá ————— kol,	 zsa ————— ndár,
 zsa ————— rátnok,	 zsa ————— rnok,
 zso ————— ltár,	 Zso ————— lna,
 zso ————— mbék,	 zsu ————— gori,
 Zsu ————— zsánna,	 zse ————— llér,
 zse ————— mlye,	 zse ————— nge,
 zse ————— mbel,	 zsi ————— ndely,
 Zsi ————— gmond,	 zsi ————— nóros.

b) Mondatok.

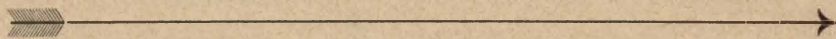
 Zsi ————— ványok (vannak) az erdőben.

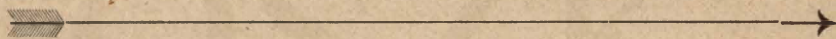
Zsⁱ ————— gmond (zsarnok) (király) volt.

Zsⁱ ————— nóros (ruhát) (szeret) a
(magyar) (ember).

Zs^o ————— ltárokat (énekelnek) a
(templomban).

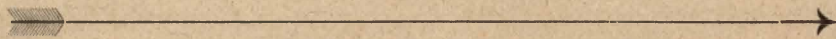

34. Gyakorlat.

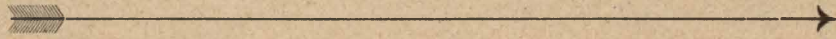
(S-sel kezdődő ejtés gyakorlása.)

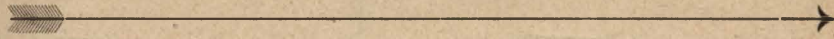

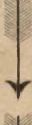

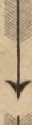

a) Egyes szók.

si ————— kerül,

sá ————— játszertü,

	s ^e	gesvár,	
	sá	rga,	
	sá	tor,	
	sa	rló,	
	sa	jnos,	
	só	lyom,	
	so	kaság,	
	su	gár,	
	sú	lyos,	
	se	bes,	
			
	sá	nta,	
	sá	rkány,	
	sa	láta,	
	sa	rok,	
	só	dar,	
	so	rozat,	
	su	sog,	
	su	dár,	
	se	gedelem,	

	se	mmirevaló,		se	reg,
	szé	tál,		sé	relem,
	szé	rthetetlen,		si	keres,
	si	mítás,		si	ralmas,
	si	rhalom,		ső	tétség,
	ső	rkanesó,		ső	predék,
	sü	rgős,		sü	völtés.

b) Mondatok.

	so	k beszédnek sok az alja.
		
	se	besen fut a patak vize.
		

Sá ————— nta (kutyát) (könnyű) (utol-
 érn).

So ————— ká (készül) (mint) (a) (Lucza) (széke).

Si ————— kolt (a) (harezi) (síp) (riadj) (magyar) (riadj)!

So ————— k (háborút) (viselt) (a) (magyar) (egykoron).

Sze ————— ret (a) (repeső) (madár) (járni) (fennen).

Su ————— gár (torony) (kilátszik) (a) (pusztára).

So ————— kat (hallj) (láss) (keveset) (beszélj).

Si ————— rja (felett) (enyeleg) (suttogva) (az) (alkonyi) (szellő).

Sü ————— rü (sötét) (az) (éj) (dühöng) (a) (déli) (szél).

So ————— k (kéz) (hamar) (kész).

Sü ————— rü bokor zöld lombja közt fészket rakott egy
 pár madár.

Si ————— k a puszta, se halma, se erdeje.

Sö ————— tét az éj, sötét a vár, szép álmok közt a lét
 enyhül.

Sü ————— lt galamb nem repül az ember szájába.

Sa ————— stollas sisakot hordoz s vasazottan előre toldul
 mellével.

So ————— kat élt, ki meghalt a hazáért.

Se ————— m Péterre, sem Pálra nem hajt.

So ————— kja van annak, a ki többet nem kíván.

35. Gyakorlat.

(Cz-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

czá ————— folat,

czã mmog,

czé loz.

czá pa,

czé drus,

cza fat,

czé gér,

cza kó,

ezi pö,

ezo boly,

ezi mbalom,

czó kmók,

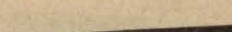
ezi gány,

czu kor,

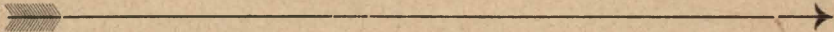

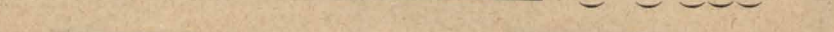

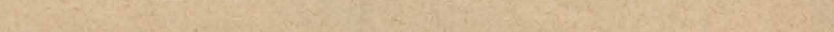

ezi meres,

czu dar,

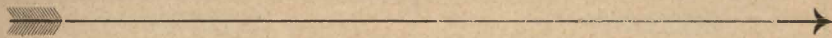
ezi kornyás,

	eze		lla,		ezi		nezog,
	Cze		nezi,		Czi		nkota,
	eze		ruza,		ezö		löp,
	eze		thalva- dászát,		ezö		vekel,
	zé		rna,		ezu		ppog.

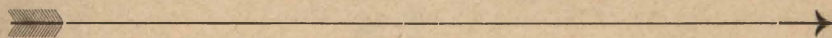
b) Mondatok.

	Czál		pa (van a tengerben.
			
	Czé		gér (nem kell a jó bornak.
			
	Czi		nezog (az egér, ha nincs (otthon a macska.
			
			

Czi ————— mbalma (mellett) (ül) (az) (öreg)
 (czimbalmos.)

Czé ————— rna, (tű) (a) (szabó) (szerszáma).

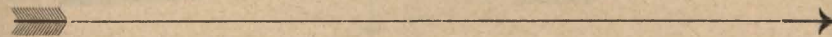

36. Gyakorlat.

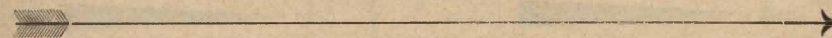
(Cs-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

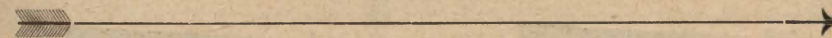
csá ————— tatér,

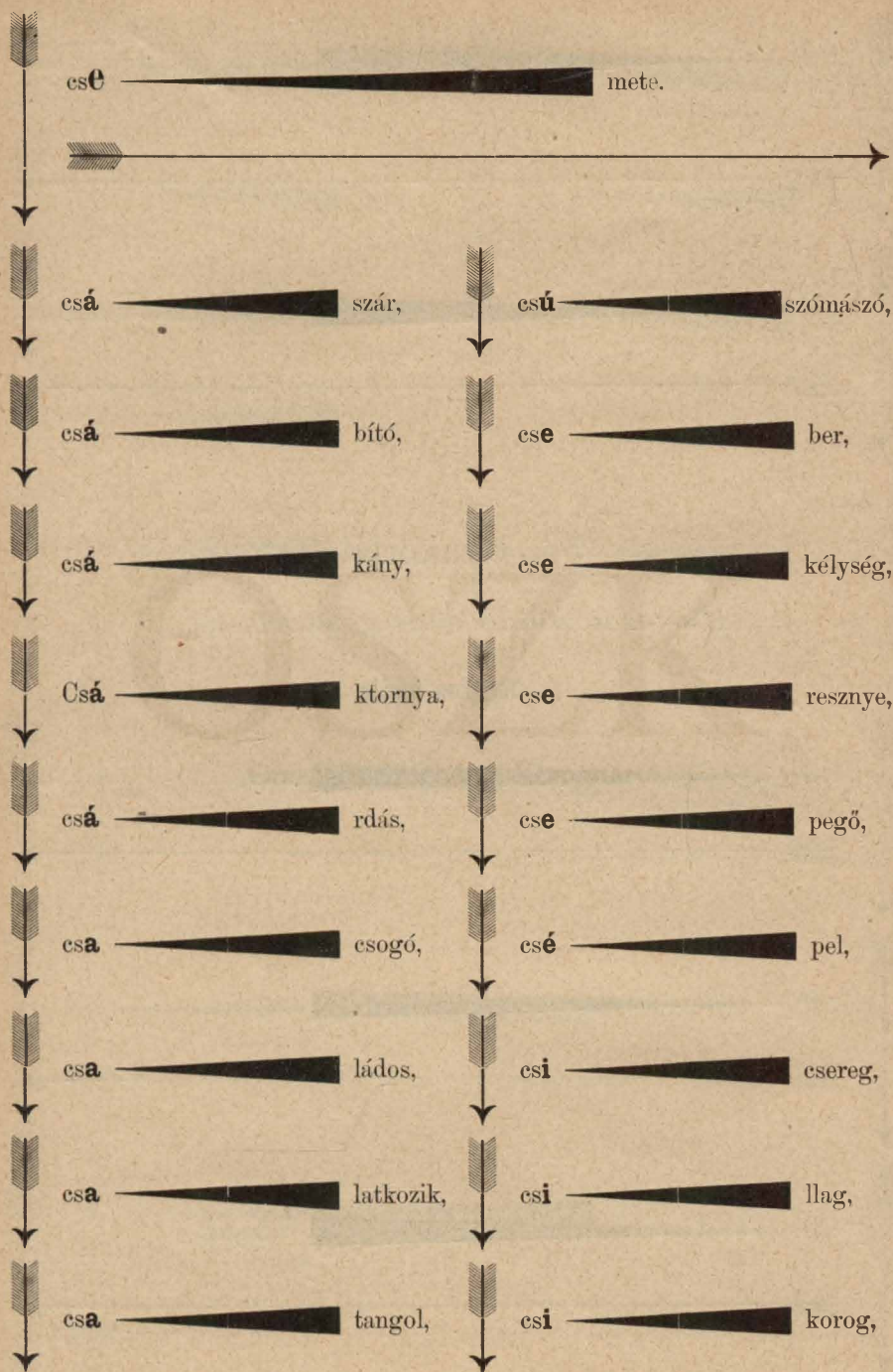

csé ————— kelység,

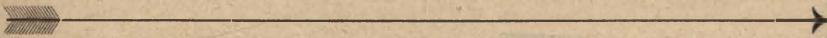
csó ————— dálkozik,

 esó ————— ka,	 esí ————— galépeső,
 eso ————— koládé,	 esí ————— szol,
 esó ————— kol,	 eső ————— eselék,
 esó ————— nak,	 eső ————— rög,
 eso ————— rog,	 eső ————— mör,
 esű ————— fol,	 esü ————— törtök,
 esu ————— pán,	 esü ————— lök,
 esu ————— ka,	 esü ————— gged,
 esu ————— por,	 esű ————— resavar.

b) Mondatok.

 Csű ————— folódní nem illik.

Csⁱ ————— korog (az) érezkakas.

Cs^á ————— lódik (az) ember (sokszor).

Cs^a ————— k (sast) nemzenek (a) sasok.

Cs^e ————— rhalom! a te tetőd (diad)alnak (büszke) tetője!

Csⁱ ————— zmaszárba (szállott) (az) esze:

Cs^ö ————— rögnek (a) fák (száraz) lombjai.

Cs^e ————— ng, (tör)ik (a) fegyver, (döbög) (a) paizs, (harsog)
(az) érezkürt.

Cs^e ————— ndes (a) tó, (hab)ja (ninesen), (be'e) (ne) (hal)j (édes)
(kincsem).

Cs^u ————— nya (dolog) (az) árulkodás.

Cso — nka (torony) nyúlik a (fel)hőbe.

Cse — nde (táj) fölé (száll) borongó (fel)leg.

Csi — kasz (farkas) fülel, csavarog (mögöttem).

Csa — logatja (esemegével) Muczi (paripáját).

Csa — k (nem) fajult el még a (székely) vér!

Cse — nd, (rend), (figyelem)!

Csi — llámlik a... villámlik a (fényes) aczélpátkó!

Csa — ttogjatok, (csattogjatok) gondolatink (szárnyai)!

Csa — pong (a) denevér (az) ereszt (sodorván).

Csa — tára (hí) hazád, (kifent) (aczelt) (ragadj).

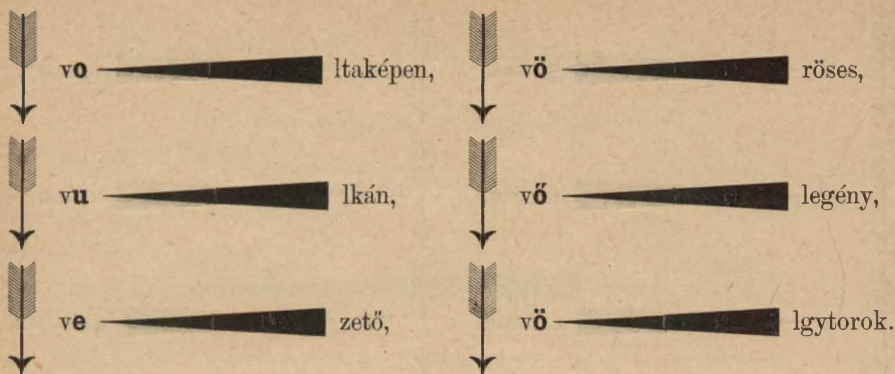
37. Gyakorlat.

(V-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

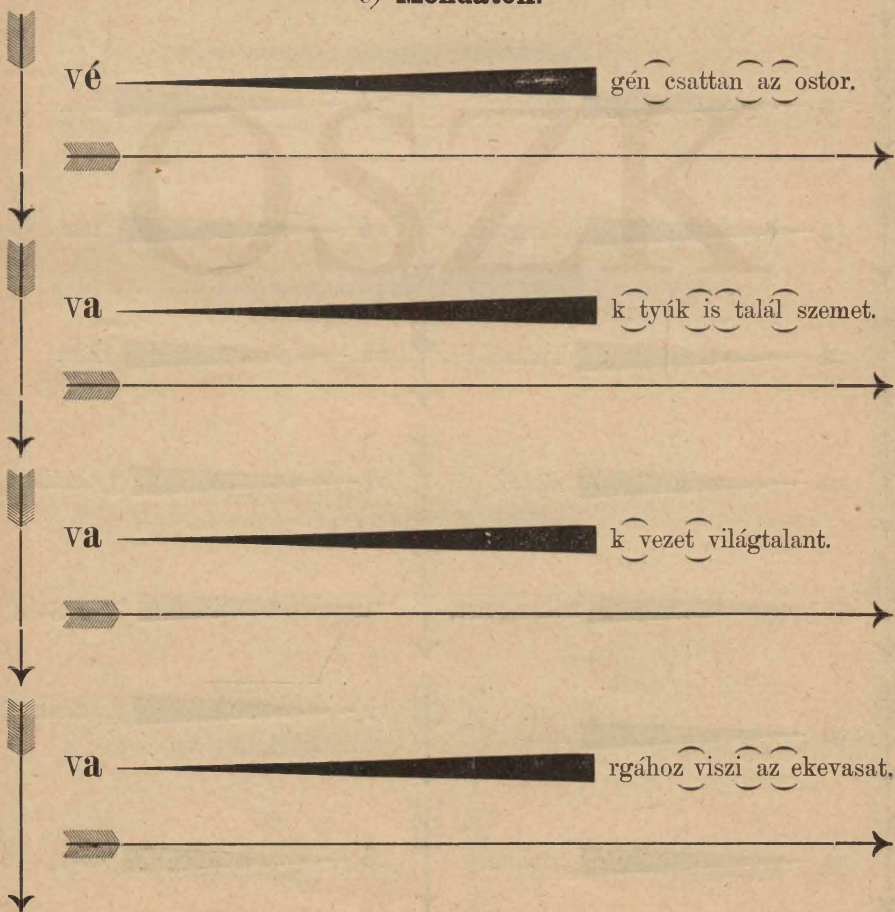
b) Egyes szók.

vá ————— dászat,
 —————
vé ————— ndéglő,
 —————
vá ————— gyontalan,
 —————
vé ————— letlen.
 —————
vá ————— gány, **ve** ————— ndégoldal,
 —————
vá ————— dlevél, **ve** ————— rseny,
 —————

 vá	 gtatás,	 ve	 temény,
 vá	 lasztás,	 vé	 dvám,
 vá	 mszedő,	 vé	 ghezvisz,
 va	 lami,	 vé	 tkezik,
 va	 dgalamb,	 vé	 zna,
 va	 jaskenyér,	 vé	 res,
 va	 kmerő,	 ví	 dám,
 va	 rázsló,	 vi	 gyázatlan,
 vo	 nóhangszer,	 vi	 szontagság
 vo	 nal,	 vi	 gasztalha-
 vo	 nzalom,	 vö	 dör,
			 tatlan,

e) **Mondatok.**

Vi zbe haló habhoz kap.

Va d a szelíd gyümölcs is, míg meg nem érik.

Vá gyam hajt, kerget untalan.

Vi gan mosolyog a föld határa, az ég felette
tisza, kék.

Vi rány a mult, szorgalmas méh a hű emlékezet.

Va n a nagy Alföldön csárda sok.

Vé n torony áll a rónaság felett.

Vö lgyben ül a gyáva kor.

Vi rágos kert vala hires Pannonia.

Vé rtes belsejében nyugszik a vad hűvös forrás
tövében.

Vá ra fényes csarnokában hatalomban ősz király ül.

Vi llog, dörög a hadi környék.

Vi zet visznek neki friss forrás öléből.

Vi rág forrást a völgy hímes mezejéből.

Vá gtat a ló a pusztába, mint a villám viszi lába.

Vá llán arany kapoccsal párduczból kaczagány.

Vá ra öblös termében jár alá s fél bajnok Pázmán.

Vé n vármegye háza előtt dolgoznak a rabok.

Vo ntan hallgatám a bús vadonnak néma suttogását.

Vi segrádon a király van heverő sorral.

Va gy visszavíja ős hazánk szabadságát karunk.

Va gy érte küzdve hű felek, egyért s együtt halunk!

38. Gyakorlat.

(F-fel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

fi ————— gyelmetlen,

fó ————— ntos,

fe ————— jedelem.

fő ————— ldindulás,

fá ————— ezán,

fá ————— jdalmas,

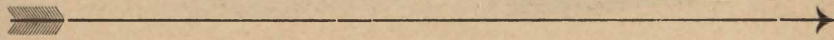

fe ————— ddhetetlen,

fe ————— kete,

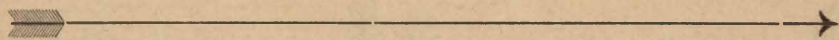
	fá	klya,		fé	lelmetes,
	fá	radságos,		fé	nyes,
	fá	tyolos,		fé	rñas,
	fa	esarodik,		fé	sülködik,
	fi	ckó,		fa	gátózik,
	fa	gyű- gyertya,		fi	gyelem,
	fa	háj,		fi	llér,
	fa	rkas,		fi	nyáskodik,
	fo	dormenta,		fi	tyfirity,
	fo	gadas,		fő	hadnagy,
	fo	kozatos,		fő	ispán,

	fo	rgatag,		fő	ldbirtokos,
	fo	sztogat,		fő	zelék,
	fú	ldoklik,		fő	város,
	fu	varos,		fű	lemile,
	fu	resaság,		fű	stőlög,
	fu	tár,		fű	rdőház,
	fe	gyvertelen,		fű	szeres.

e) **Mondatok.**

	Fű	lemile dala hangzik.
		
	Fű	stőlög a kémény.
		

Fő ————— rtuna (szekerén) (okosan) (ülj)!

Fa ————— lra (hányja) (a) (borsót).

Fő ————— lkapott (az) (uborkafára).

Fe ————— l-fel (lobban) (a) (bécztetőkön) (a) (tűz).

Fe ————— lfordult (minden) (minden) (éllel) (áll).

Fe ————— eske (fészkel) (az) (ereszünk) (alatt).

Fü ————— rdik (a) (holdvilág) (az) (ég) (tengerében).

Fő ————— ldét (a) (földmíves) (felszántja).

Fo ————— rgó (viszontagság) (járma) (alatt) (nyögünk).

Fú ————— j (már) (az) (őszi) (szél) (sárgul) (a) (falevel).

Fö — lkelt a nap, hazádnak föl kell virulnia.

Fü — rtidben tengervészes éj.

Fe — ketén bólingat az eperfa lombja.

Fe — cske, fecske, mi jót hoztál?

Fö — lfelé megy borban a gyöngy; jól teszi.

Fe — lhőbe hanyatlott a drégeli rom.

Fá — radt gyermeknek édes méz az álma.

Fe — lkopik az álla, ki rest a munkába.

Fe — nn az ernyő, nincsen kas.

Fe — ketén fordulnak alulról a vad hullámok.

Fe — kete viaszból nyom reá pecsétet.

Fi ————— atalság: bolondság.

Fa ————— lu végén kurta koesma, oda rug ki a Szamosra.

Fe ————— ledékeny gyűjtőt a tél hozza észre.

Fé ————— nyesebb a láncznál a kard, jobban ékesíti a kart.

39. Gyakorlat.

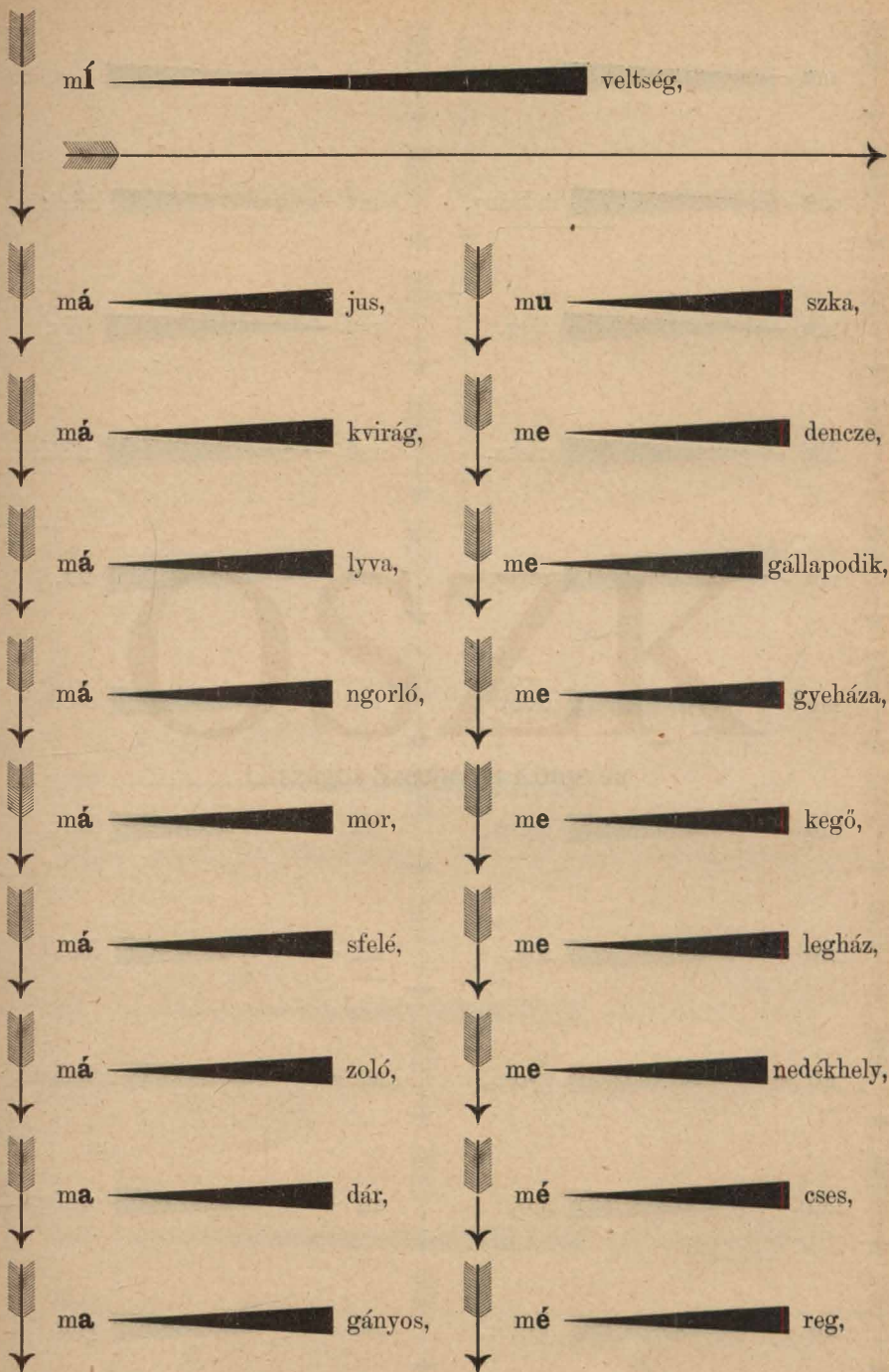
(*M*-mel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

ma ————— lom,

Ma ————— gyarország,

me ————— leg,

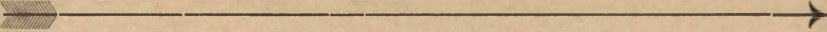

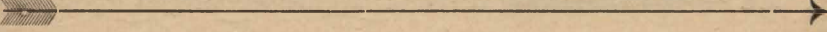
	ma		kacs,		mé		hes,
	ma		radvány,		mé		ltóságos,
	ma		lacz,		mé		tely,
	Ma		riska,		mé		rföld,
	ma		szlag,		mé		ter,
	mo		csár,		mi		esoda?
	mo		doros,		Mi		hály,
	mo		zog,		mi		llió,
	mo		gyoró,		mi		ndenható,
	mó		kus,		mi		nőség,
	mo		nostor,		mö		gött,

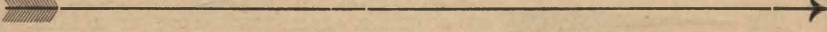

 mo ————— stoha,
 mu ————— latság,
 mú ————— zeum,
 mu ————— tatvány,
 mú ————— mia,

 mö ————— gé,
 mű ————— vészet,
 mű ————— ködés,
 mű ————— tét,
 mű ————— szer.

b) Mondatok.

 MU ————— tatok (én) valamit.

 MI ————— nden (kezdet) nehéz.

 MÉ ————— zből (sem) jó a sok.

Mi minden nagynak apró a kezdete.

Mu nekának jó eleje, a dolognak veleje.

Me gtanít a nyomorúság imádkozni.

Me ssze Buda a sánta embernek.

Mi mindenki söpörjön a maga ajtaja előtt.

Mu nka után édes a nyugalom.

Me gemésztí az embert a bú, mint a fát a szű.

Mi ndent hinni vagy semmit, azon egy gyarlóság.

Mu zsikálnak, hegedülnek alvégesi legénységnek.

Me legen süt a nyári nap sugára.

Me gy a juhász számaron, földig ér a lába.

Mu ————— landóság a királyok királya.

Ma ————— gasan repül a darú, szépen szól.

Mu ————— zsika szól verbuválnak, felesapok én katonának.

Má ————— sét ne bánts, magadét ne engedd.

Me ————— ghalt Mátyás király, oda az igazság!

Má ————— r minálunk verbuválnak kötéllel.

Me ————— gfogják a szegény legényt erővel.

Mi ————— nt oldott kéve, szét hull nemzetünk.

Me ————— gbünhötte már e nép a multat és jövődöt.

Mi ————— nden ország támasza, talpköve: a tiszta erkölcs.

Má ————— tyás király nem értett hon ülni kényesen.

Ma — gról hajt a cserfa is.

Me — gszünt a vigadóknésze.

Mo — gorván ül az ősi vár.

Mi — nt életúnt vén remete.

Mi — nden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény.

Mű — vész hazája széles e világ.

Mi — nd hősök űk, mind férfiak,

Mi — nd hű és hazafi.

Mi — nt pártütőket hitlenül eladta Vajdafi.

Mi — nt nyugtalan madár az ágakon, helyrül-helyre
röpköd gondolatom.

Me — gfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán.

Mi ————— ért (aggó) dol (le) kem, (jó) anyám?

Mö ————— göttem (a) mult (szép, kék) erdősege.

Má ————— s (dol) gába ne (ír) tsd (mag) ad.

40. Gyakorlat.

(N-nel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

ná ————— rancs,

————— →

ne ————— veletlen,

————— →

né ————— met,

————— →

ná ————— dor,

ne ————— hézkes,

	ná	lam,		ne	vetséges,
	ná	szajándék		ne	vezetes,
	ná	thás,		né	ger,
	ná	dpáleza,		né	gyes,
	na	rancs,		né	hány,
	na	dály,		né	mely,
	na	gyanya,		né	maság,
	na	pernyő,		né	pszerű,
	na	spolya,		Ni	na,
	nó	ta,		ni	ncsen,
	no	hát,		Ni	kodém,

no ————— sza,
 ne ————— gyed,
 ne ————— felejts,

nő ————— vendék,
 nő ————— vér,
 nő ————— nűke.

b) Mondatok.

Ne ————— bánts (a) másét.
 Ne ————— héz (két) úriak (egyszerre) (szolgálni).
 Na ————— gy (buzaféreg) (a) (henye) (ember).
 Ne ————— m (mind) barátod, (aki) rád (mosolyog).
 Na ————— gy (hegynek) (nagy) (a) (lejtője).

Ne zörgess a multak zárt ajtaján.

Né ma gyermeknek az anyja sem érti szavát.

Ne mzeti nagylétünk nagy temetője Mohács!

Ná lunk is vízben főznek.

Ne m szokta a cigány a szántást.

Na gy kerek tó közepén, lilium nőtt az idén.

Né ma a táj, arcza sápadt, rá derengő napfény
árad.

Né zzed, nézzed, mi van itt?

Ni nes otthon a macska, ezinczognak az egerek.

Né ma borongással megy az őskor lelke feletted,
Cserhalom!

No sza rajta, hozzálátnak, készülni a lakomának.

Ne ————— félj (pajtás a haláltól, sem az ellen golyójától.

Ne ————— m (mind arany, ami fénylik.

41. Gyakorlat.

(Ny-nyel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

nyll ————— galom,

nye ————— seget,

nya ————— kas,

nyo ————— masztó,

nyá ————— jas,

nyá ————— laz,

nyá ————— rfa,

nyá ————— vogó,

nya ————— kkendő,

nya ————— láb,

nya ————— lánk,

nya ————— raló,

nyo ————— lezvan,

nyo ————— mtatvány,

nyo ————— morek,

nye ————— letlen,

nye ————— lvtan,

nye ————— remény,

nye ————— gle,

nye ————— rít,

nyé ————— l,

nyi ————— latkozat,

nyi ————— lás,

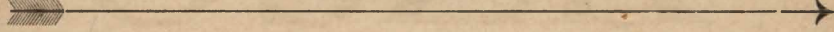

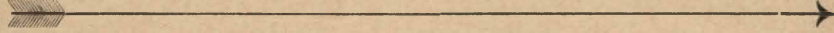

nyi ————— rfa,

nyi ————— tány,

Nyi ————— tra,

	nyo		szolya,		nyő		szörgés,
	nyu		galom,		nyő		gdécel,
	nyu		jtózko- dik,		nyű		gös,
	nyu		lánk,		nyű		zsög.

b) Mondatok.

	Nyá		jas (légy) idegenek (íránt).
			
	Nyü		galom (után) vágyik (az öreg) ember.
			
	Nyu		gszik (a) nap (alkonyodni) készül.
	Nyá		ját (messze) hajtja (a) jó (pásztor)ember.
	Nyo		lez (századok)nak (vérzivarja) közt (rongált) (Budán)ak (tornyai) állanak.

 Nye ————— lvében él a nemzet.

Nyö ————— gte Mátyás bús hadát Bécsnek büszke vára.

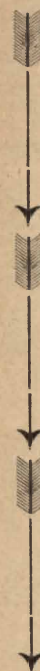
Nyu ————— gosznak ők, a hős fiak, duló esaták után.

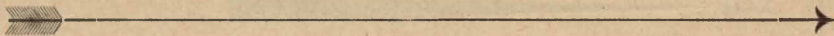
Nyu ————— galom és önértet a jámborság elválaszthatat-
 lan sajátja.

42. Gyakorlat.

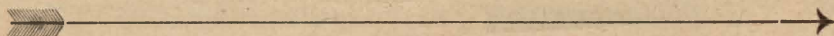
(B-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

b) Egyes szók.

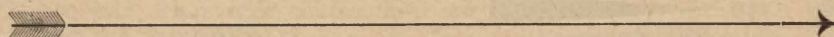

 Bá ————— bolna,

bá ————— josan,

b0 ————— rostyánkő,

bü ————— zogány,

bé ————— csületes,

bé ————— kesség,

bi ————— rodalom,

bö ————— velkedik,

bü ————— ntetés,

 bá ————— dog,	 be ————— teljesül,
 bá ————— bállapot.	 Be ————— sztercze- bánya,
 bá ————— nyász.	 be ————— tűrend,
 Bá ————— lint,	 bé ————— lyeges,
 bá ————— ntalom,	 bé ————— rczes,
 ba ————— rna,	 bé ————— nító,
 ba ————— jnok,	 bé ————— rkoesi,
 ba ————— lfelé,	 bi ————— zonyítvány,
 ba ————— zsarózsa,	 bi ————— rtokos,
 bo ————— gár,	 bí ————— róság,
 bo ————— ldogság,	 bí ————— lines,

bo	lond,	bő	regér,
bo	rzasztó,	bő	séges,
bú	san,	bő	lesesség,
bú	torkeres- kedő,	bő	jtől,
bu	nda,	bü	kkmakk,
Bu	dapest,	bü	nbocsánat,
bú	zavirág,	bü	vész.

b) Mondatok

Bé	la rest tanuló.
BE	sztercebányának szép a vidéke.

Bú ————— esúzni jöttem hozzád.

Bó ————— rul az ég, szél fú hidegen.

Bé ————— reztetőn az esti fény elégett.

Bá ————— multam a végtelen tengert.

Ba ————— rangol és zúg, zúg az őszi szél.

Be ————— van az én szűrőm ujjá kötve.

Be ————— le fáradt játékába elaludt a kis gyermek.

Bu ————— dán a bösz király előtt, megállnak zordonan.

Bo ————— lyongnak mint a vad ludak.

Bo ————— ldog, ki várja a telet egy szebb tavasz
reményével.

Beh ————— szép az a holló madár, olyan barna mint
a bogár.

Bö ————— leset vezérel lámpásként az ész.

Bü ————— szke bérczorum felett voltam égre nyúló fenyő.

Bo ————— rong az ég, majd megkétkül, mosolygás a
könny testvére.

Bú ————— s mint a kotlóstyúk.

Bu ————— da-, Mohács-, Nándornál elfutó, tán honom
könnye vagy te nagy folyó.

Bö ————— lesőd ez s majdan sírod is, mely ápol s el-
takar.

Bé ————— rezről visszanez a vándor, vígan int kies
házája.

Bo ————— korról-bokorra lomha kakuk szállong.

Bo ————— ldog, kinek szép hont adának a sors örök
törvényei.

Bá ————— torság ad erőt, pályán a gyáva hanyatlik.

Bü ————— szke, világrontó seregidnek híre, hová lőn?

Bo ————— jtos oroszlánból van vállán kaczagánya.

Bé ————— rczoldalban nyájak legelésznek, csermelyek
kígyódnak a határon.

Ba ————— log partján van egy falu, abban van egy
arany kapu.

Be ————— nn a mély esendet csak néha szakasztja meg
a zaj.

Bu ————— dának várlakában naponként búcsú áll.

Bö ————— les és tisztos öreg mellett szép látni az ifjút.

Bé ————— kót tettem kesely lovam lábára.

Bi ————— rokra kelnek hirtelen.

Bi ————— zom Isten jóságában.

43. Gyakorlat.

(D-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

dó ————— lgozik,

de ————— nevér,

dú ————— sgazdag,

dá ————— mvad,

De ————— breczen,

dá ————— rda,

de ————— szkakerítés,

dá ————— ridó,

dé ————— lelött,

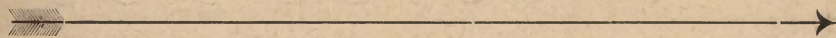
da ————— dog,

dé ————— lezeg,

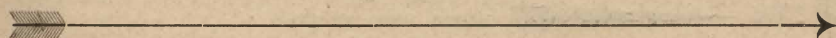
 da rab,	 dé libáb,
 Da lmácia,	 di eséret,
 da lárda,	 di adal,
 do bog,	 di nomdánom,
 do hány,	 dö rög,
 do logkerülő,	 dö lyfös,
 do mború,	 Dö mötör,
 du dvás,	 dö ntvény,
 du gasz,	 dü ledék,
 Du nántúl,	 dü hös,
 du rezás,	 dü börög,

b) Mondatok.

Dő ————— breczen (tősgyökeres ma-
gyar város.)

Dó ————— lgos (gyermek sokat) győz.

Dü ————— nába (ömlik a Tisza) vize.

Dú ————— l, (dúl a zivatar, végtére) kifárad.

Dí ————— szben (áll a messze) róna.

Dő ————— rg (a földet rázó) úgy (vad) moraja.

Dé ————— libáb (a puszták szép) tündérleánya.

Dú ————— s, (gazdag) bányá (a tapasztalás).

Da ————— lra (dalnok, (öz vagy ifjú, a ki dalhoz értesz.

Da ————— lt (érdemelt, (mert költő, (könyet (mert szeretett.

Di ————— eső (Hunyad (király (fia (fényes (teremben (ül.

Do ————— lgozni (nem (szégyen.

De ————— nevérek (laknak (a régi (várban.

Di ————— eséretreméltó (a (takarékoság.

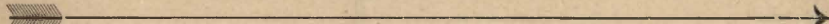

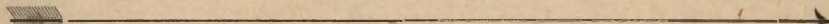

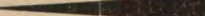

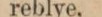

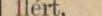

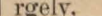

44. Gyakorlat.

(G-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

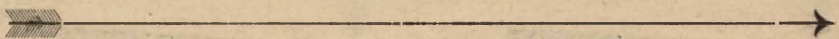
gá ————— lamb,

gö ————— mbölyü,

	g0 	mbolyag,	
			
	Gi 	zella,	
			
	gá 	gogás,	
	Gá 	bor,	
	gá 	nesol,	
	gá 	tol,	
	gá 	zol,	
	ga 	bonaszem,	
	ga 	zdrag,	
			gu
			zsaly,
			
			ge
			reblye,
			
			Ge
			llért,
			
			Ge
			rgely,
			
			ge
			renda,
			
			gé
			ge,
			
			gé
			mberedik,

 ga ————— llér,	 Gé ————— za,
 ga ————— lagonya,	 gi ————— liszta,
 go ————— lyó,	 gi ————— rbegörbe,
 go ————— ndoskodik,	 gi ————— zgaz,
 go ————— rombaság,	 gö ————— rbeorrú,
 go ————— ndolat,	 gö ————— dény,
 gú ————— nyol,	 gö ————— zhajó,
 gú ————— laalakú,	 gö ————— nygyölít,
 gu ————— baes,	 gü ————— gyög.

e) Mondatok.

 Ga ————— lambnak is van epéje.	
	

Ga — zda (szeme) (hizlalja) (a) (jóságot).

Gi — zella (volt) (Szt. István) (neje).

Ge — llért (püspököt) (a) (pogány) (magyarok) (a) (Dunába) (vetették).

Go — mbház, (ha) (leszakad), (lesz) (más).

Ga — lambócson (vár) (a) (török), (ne) (várjon) (hiába).

Ga — zdag (a) (földnek) (határa), (völgy), (halom) (borul) (virágba).

Gá — bor (diák) (melyen) (elmerülve) (ül) (a) (lócán), (egy) (nagy) (könyv) (előtte).

Go — ndolkozik (a) (Bálint) (magában), (nem) (lesz-e) (jobb) (maradni) (Budában)?

Gú ————— nyolódni (nem) illik.

Ge ————— nua (Olaszország) egyik (nevezetes) városa.

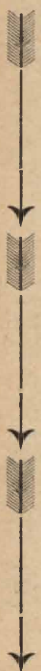
Ge ————— sztenye (áruló) áll (az) (utcasarkon).

Gi ————— pszből (készítik) (a) (szobormintákat).

45. Gyakorlat.

(Gy-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

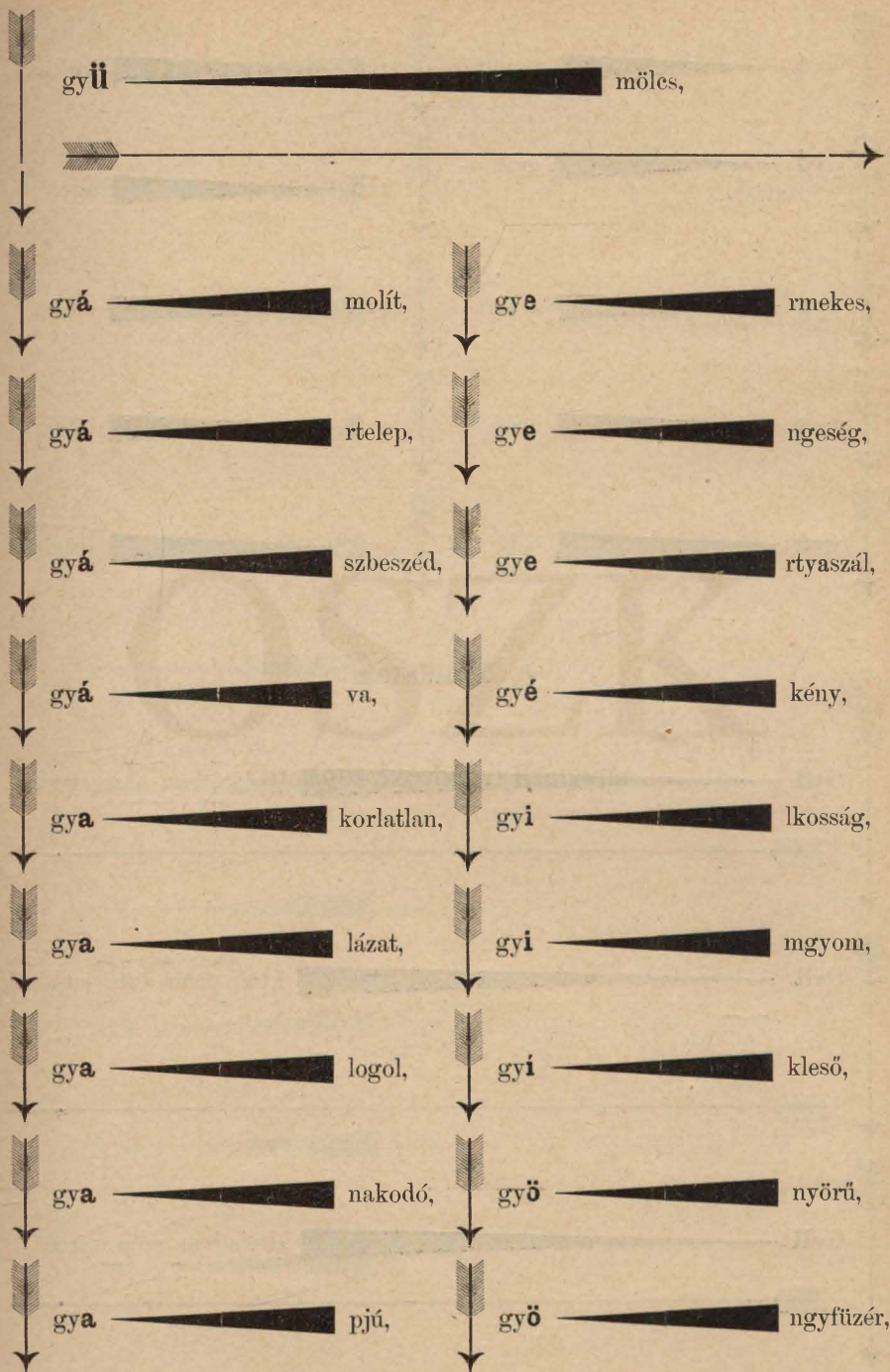
a) Egyes szók.

gye ————— rnek,

gya ————— korlat,

gyé ————— mánt,

 gyó		gyszertár,	 győ		trelem,
 gyó		gyítha-	 győ		nge,
		tatlan,			
 gyo		lesáru,	 gyű		mölcs,
 Gyo		ma,	 gyű		lőtség,
 gyű		ladás,	 gyű		szűvirág.

b) **Mondatok.**

 Gyál		korlat (teszi a) mestert.
 Gyál		kran (nem érti emberét
		(a kor.
 Gyűl		lafehérvár (szép város.

Gyo ————— rs enyészettel forog a jelenlét.

Gyá ————— sz emlékü vidék, mi sok inség kútfeje lettel.

Gyá ————— szos az ütközetek folyamatja.

Gyö ————— nyörrel járom esténként a tájt.

Gyo ————— rs lova a repülő szeleket megelőzi futással.

Gye ————— rnekem ne mozdulj Prága városából.

Gyé ————— mánt madár dalol csengő-zengő ágon.

Gyö ————— nyörű szép huszárok, aranyos a ruhájok.

Gye ————— re be, gyere be, gyönyörű madárka!

Gyü ————— möles fát ültet az aggastyán.

Gyi ————— te Fakó, gyi te Ráró!

46. Gyakorlat.

(P-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

pá sztor,

pó lgármester,

pe rlekedik,

pi henés,

pá ros,

pe esenye,

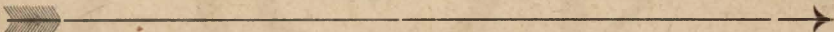

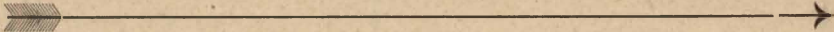

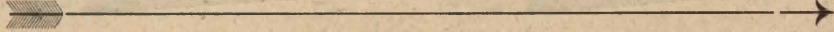

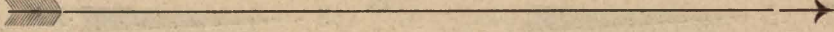
pá zsit,

pe ndül,

 pá ————— rducz,	 pe ————— rel,
 pá ————— ntlika,	 pe ————— trezselyem,
 pa ————— radicsom,	 pé ————— nz,
 pa ————— prika,	 Pé ————— tervár,
 pa ————— pagály,	 pé ————— ldátlan,
 pa ————— rancsol,	 pi ————— ncze,
 po ————— gányság,	 pi ————— ros,
 po ————— hár,	 pi ————— tupalatty,
 po ————— dgyász,	 pi ————— llangó,
 po ————— rezellán,	 pö ————— röl,
 pu ————— lyka,	 pö ————— dör,

	pu	sztaság,		pö	ffszkedő,
	pu	skatöltés,		pü	nkösd,
	pu	kkan,		pü	spök.

b) Mondatok.

	Pé	ter hegedülni tanul.
		
	Pá	ntlikát köt kalapjára.
		
	Pi	slog az éjjeli mécs.
		
	Pa	csirta dala hangzik.
		

Pé ————— n(z) emberség, ruha tisztesség.

Pa ————— rlagon csak gaz terem.

Pi ————— roslik a bokor gyenge hajtása.

Po ————— rszemből lesz a hegy, sok kicsi sokra megy.

Pá ————— luak mondják, de Péter is érthet belőle.

Pu ————— szta föld ez, ahol most járok.

Pa ————— ripája tombol, mint valami táltos.

Pi ————— ros hajnalban volt útnak indulása.

Pe ————— reg az orsóm kereke, vékony szálát fonok vele.

Pi ————— ros a pecsétje, finom a hajtása, oh áldott,
oh áldott a keze írása.

Pá ————— rizz Franciaország fővárosa.

Pö ————— rg a gép egész napon át.

Pu ————— szta, puszta, te vagy a szabadság képe!

Pe ————— tőfi Sándor Kis-Kőrösön született.

Pü ————— nkösd napja szép ünnep.

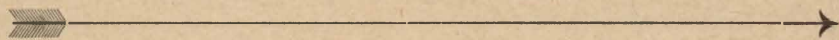
47. Gyakorlat.

(*T*. és *ty*-vel kezdődő ejtés gyakorlása.)

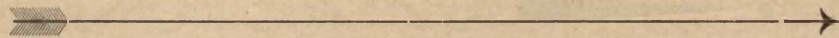
a) Egyes szók.

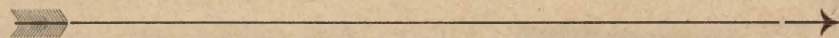
tá ————— plálék,

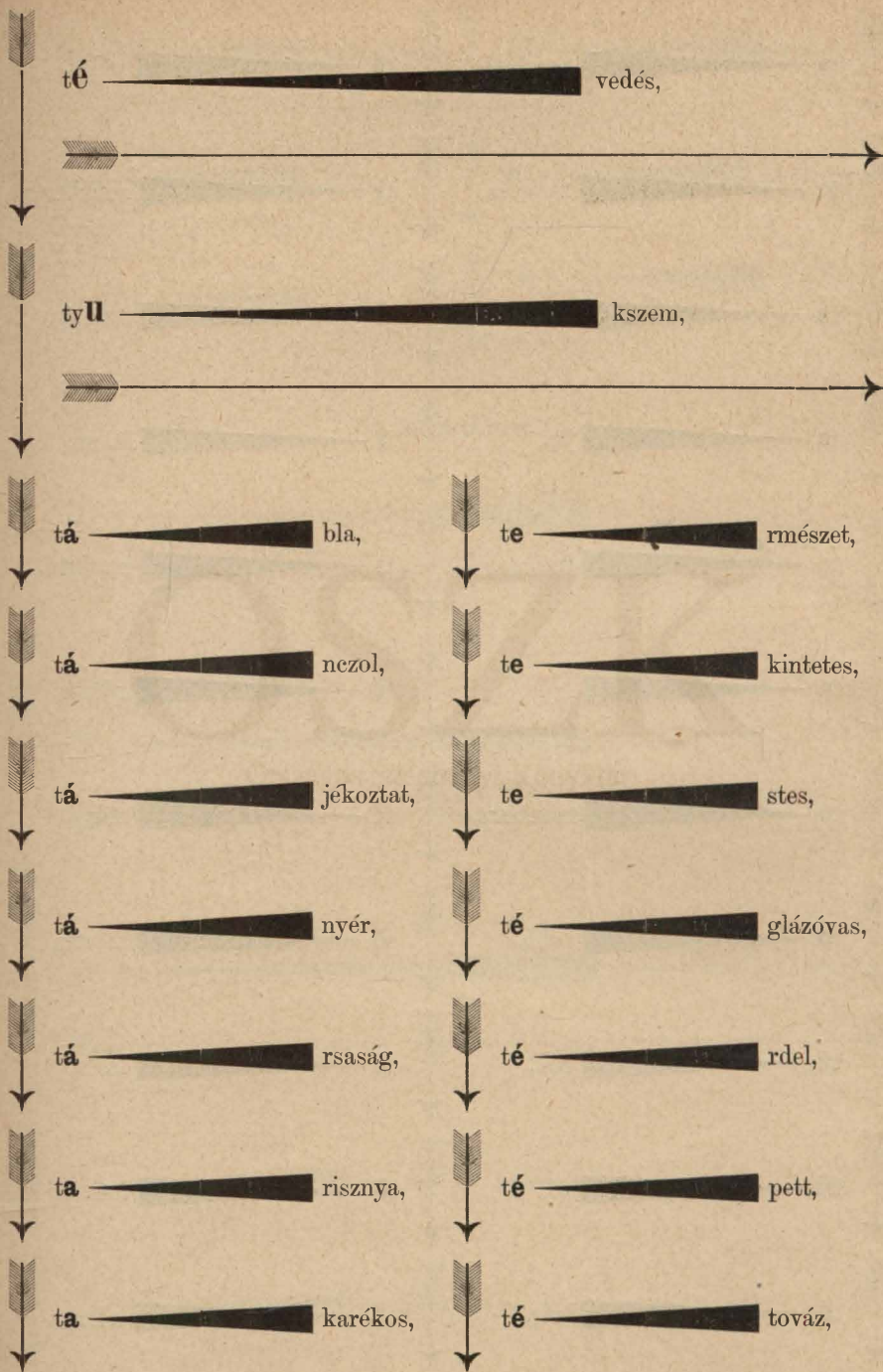

tó ————— rony,

te ————— stvér,

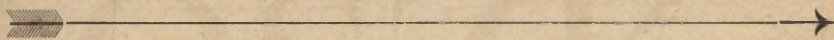
ta	pasztalás,	té	vedés,
ta	tárjárás,	ti	zenkilencz,
ta	nít,	ti	sztaság,
to	jás,	ti	lalom,
to	lmács,	ti	ntatartó,
to	mpa,	tő	rdőfés,
to	rzonborz,	tő	rök,
to	vább,	tő	kéletes,
tú	zok,	tő	lesér,
tú	ró,	tő	ltés,
tú	lzás,	tü	relem,

tu ————— lajdonság,
 tu ————— lipán,
 te ————— ve,

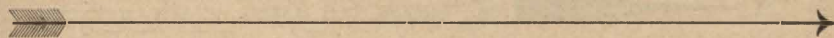
tü ————— kör,
 tü ————— ndérország,
 tti ————— zhányó-
 hegy.

b) **Mondatok.**

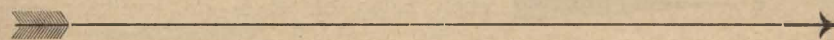
Tö ————— bb (szem) (többet) (lát).

Ti ————— zenkettöt (ütött) (az) (óra).

TO ————— rmát (reszelt) (az) (orra) (alá).

Té ————— len (nyáron) (pusztán) (az) (én) (lakásom).

Te ————— li (van) (a) (Duna), (tán) (még) (ki) (is) (szalad).

Te is hallottál harangozni, de nem tudod hol.

Ta nulj dalt a zengő zivatartól.

Tu datlan hatalmas, mindenek ártalmas.

Ta lpra magyar hí a haza! Itt az idő, most vagy
soha.

Tú l a bérczen és lapályon, a szép hon ott vagyon.

Ta lpunk alatt a föld s fejünk felett az ég.

Ti ed vagyok, tied hazám, e szív, e lélek.

Ta nácsot ne adj, ha nem kérnek.

Te rebély fádon, oh lét és idő, levélként emberek
milliója nő!

Tü ndér szerencsénk kénye hány vet.

Tü zesén süt le a nyári nap sugára.

Ti szta hab buggyant fel fának árnyékában.

Tá volabb a csorda szanaszét fehérlik.

Te rmete óriás, csupa vas és páncél, reng alatta
a föld, zúg mögötte a szél.

Ti linkóm nem szól, elhasadt, amoda a hármas
domb alatt.

Tű nődve nézek a tájon végig-végig.

Ta rtsd fel három ujjad, esküdjél az égre.

Ti sza partján van egy hajó kikötve.

Tű skökön és bokrokon vezeté és sok kanyar úton.

Ta rjagos felleg támad minden felől.

Ti sztán süt a nap, meleg delután van.

48. Gyakorlat.

(K-val kezdődő ejtés gyakorlása.)

a) Egyes szók.

ka talin,

kó rona,

ke dves,

ki sasszony,

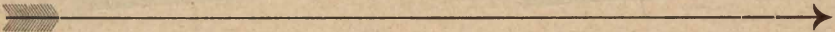
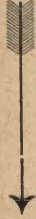
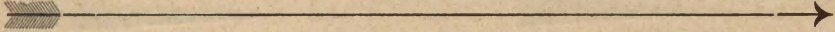

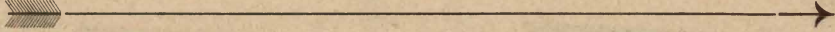
ká bító, ke serves,

ká mfor, ke nyér,

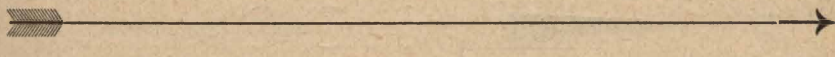
	ká	poszta,		ké	relem,
	ká	lyha,		ké	práma,
	ká	rtya,		ké	sedelem,
	ka	nál,		ké	ményseprő,
	ka	kas,		ki	esiny,
	ka	tona,		ki	felé,
	ka	ppan,		ki	ráltság,
	kó	borol,		ki	kilenezven- kilenez,
	Ko	márom,		kő	míves,
	ko	sárkötő,		kő	telesség,
	ko	resmáros,		kő	lesönöz,

	ku ————— pola,		kő ————— nyvkeres- kedő,
	ku ————— lesár,		kü ————— lönös,
	ku ————— koricza,		kü ————— zdelem,
	ku ————— tya,		kü ————— rtös,
	ke ————— reskedő,		Kü ————— küllő.

b) Mondatok.

	Ké ————— z (kezet) mos.
	
	Ki ————— ki (kegyes) bíró (mágnak).
	
	Kü ————— nn (vész) zúg (az) éjben.
	

Ko ————— szorút (kötöttem) (cserfa-
levelekből.

Ke ————— vés (nem) árt, (sok) (nem) használ.

Kö ————— nyű (sebet) (ejteni), (nehéz) (meggyógyítani).

Ké ————— t (tolvaj), (a) (jövő) (és) (mult) (incselkednek) (veled).

Ki ————— kopog? (Mi) (kopog?) (Egy) (fekete) (holló).

Ko ————— ndorosi (csárda) (mellett), (gulya) (ménés) (ott) (delelget).

Kú ————— t (környékét) (kerüljétek) (gyerekek).

Ké ————— kló (lepelben) (messze) (jár) (előtted) (a) (jelen).

Ko ————— pók (kergetik) (a) (rókát).

Ki ————— a (Tiszát) (átúsza), (nem) (fél) (a) (Dunától).

Ko — szorúba füzögette a mező virágit.

Ka — rácsony estéje nagy vigasságszerző.

Ka — kas szólal, üt az óra, el kell válni virradóra.

Ké — tes öröm és bú-fogta remény változnak eszében.

Ki — s hajó az én reményem, sem árbóca, sem
kormányja.

Ka — rdot rántva csapott középebe.

Ké — kes boltozattal látszott az ég tisztán.

Ké — l és száll a szív viharja, mint a tenger vésze.

Ké — t ifjú térdel, kezében a lant.

Kö — nnyű, parányi lába ezüstös kengyelen.

Ká — polna áll a vár falában, csengő haranggal szép
tornyában.

Ku rta bakkanesa fölött borított ezifrázat aranyból.

Kö rben megállt a hét hős, némán és ünnepin.

Ki esiny a bors, de erős.

Ka lpagját hamuszín lobogó árnyeka takarja.

Ké só megbánásnak bankódás az ára.

Ké rkedik éretlen kincsével az iskolásgyermek.

Kö dbe vész a nap sugára, vak homály ül bércezen,
völgyön.

Kö nnyü a szó, ülve is ki lehet mondani.

Ké só a takarékoság, mikor üres a szekrény.

Ké l a nap s elindul az ég meredekjén.

Ki mindig égbe néz, kútba fog esni.

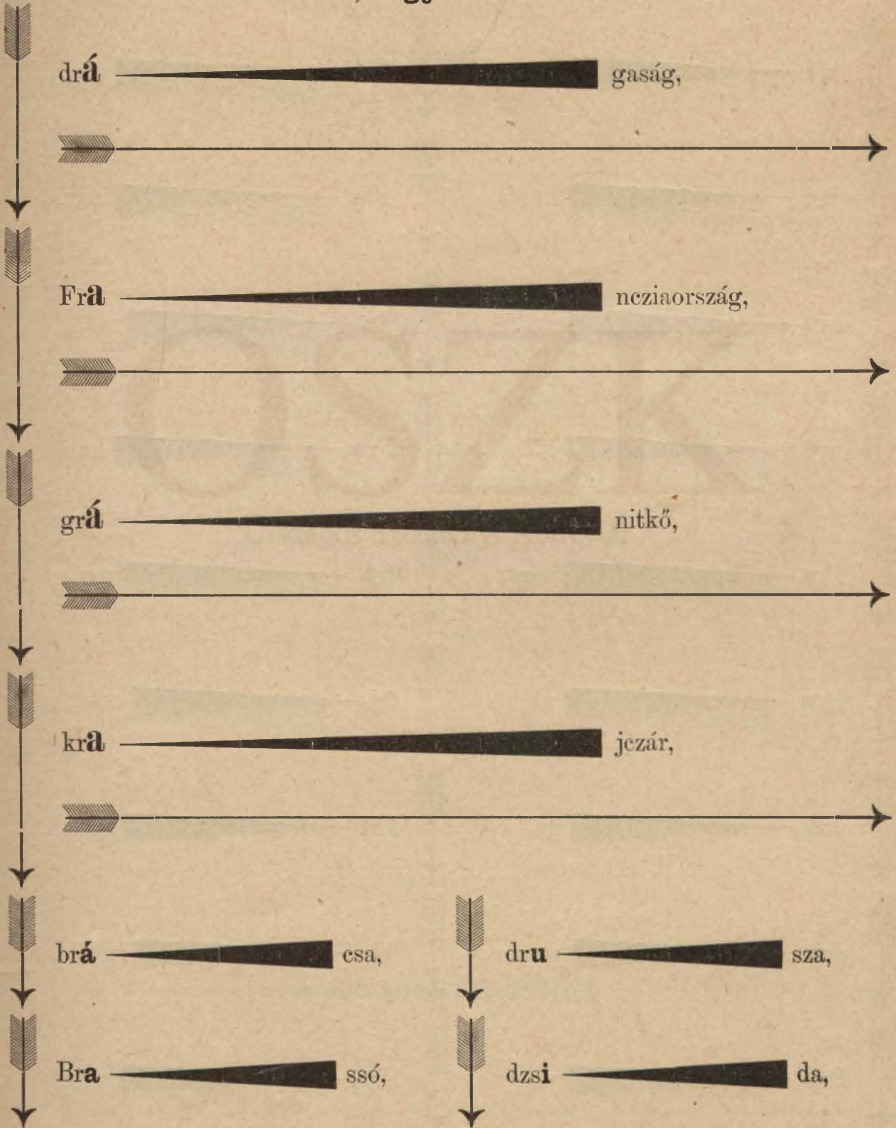
V. FEJEZET.

Mássalhangzó-torlódásnak a magánhangzóhoz
való síma kapcsolása.

49. Gyakorlat.

(Mássalhangzó-torlódás kapcsolása.)

a) Egyes szók.

 bre ————— keg,	 Dre ————— zda,
 Bre ————— znóbánya,	 Dré ————— gely,
 bri ————— liant,	 Fló ————— ris,
 Bri ————— ttánia,	 Fla ————— ndria,
 bro ————— nız,	 fla ————— nel,
 brú ————— gó,	 Fra ————— knó,
 Bra ————— bant,	 frá ————— nyó,
 Bru ————— nhilda,	 fri ————— eska,
 drá ————— ga,	 Fri ————— gyes,
 dra ————— gonyos,	 fri ————— ssító,
 Drá ————— va,	 Fru ————— zina,

Dri ————— nápoly,

dró ————— tos,

grá ————— nátos,

gró ————— fság,

gri ————— ffinadár,

gvá ————— rdián,

Grá ————— ezián,

Klá ————— rika,

kvá ————— rtély,

Gra ————— diska,

Kra ————— kkó,

kré ————— ta,

kri ————— stály,

Kri ————— sztus,

kri ————— tikus,

kró ————— kodil.

b) Mondatok.

Grál ————— nitból (sírköveket) (farag-
(nak.)

—————

Brä ziliában forradalom
 ütött ki.

Kräl ssó és Szörény megyék
 egyesítve vannak.

Így ejtendők továbbá:

Bra ssó az ország keleti részében fekszik.

Bri ttánia népe gazdag és munkás.

Drá ga kincs a szabadság.

Dre zdában híres képtár van.

Dré gely várát vitézül védte Szondi a törökök
 ellen.

Fri gyes német császár korának legnemesebb
 uralkodója volt.

Fru zina zongorázni tanul.

Kla ————— stromban (laknak) (a) (szerzetesek).

Kra ————— jezárból (lesz) (a) (forint).

Kré ————— tával (írnak) (a) (táblára).

Kra ————— kkó (igen) (szép) (város).

50. Gyakorlat.

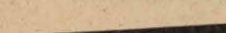

(Folytatás.)

a) Egyes szók.

plá ————— ntál,

pró ————— bál,

pré ————— dikál,

	pla		néta,		pri		más,
	Prá		ga,		Pri		vigye,
	plé		bánia,		pró		batét,
	plé		hszelence,		prō		fessor,
	ple		tyka,		pró		funt,
	pré		da,		pró		kátor,
	pré		dikáczió,		pro		testáns,
	pré		post,		pro		testál,
	pré		sház,		prü		csök,
	pré		zsmítál,		prü		sszent,
	pré		mgallér,		pré		sel.

b) Mondatok.

Prá ————— ga Csehország fővárosa.

—————

Pró ————— funtot esznek a katonák.

—————

Pro ————— grammbeszédet tart a képviselő.

Pró ————— ba, szerenese, tartja a közmondás.

Pré ————— dikáziót tartott a prépost.

Pri ————— másnak nevezik a zenekar első hegedűsét.

51. Gyakorlat.

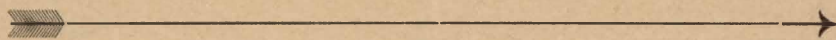
(Folytatás.)

a) Egyes szók.

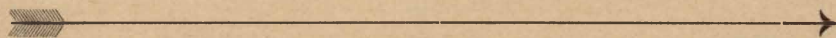
Spa ————— nyolország,

—————

tr**o** ————— mbita,

tr**é** ————— esel.

Így ejtendők továbbá:

sk**a** ————— rlát,

sk**o** ————— rpió,

Sk**ó** ————— tország,

sp**á** ————— rga,

sp**a** ————— nyol,

sp**é** ————— k,

sp**e** ————— nót,

str**u** ————— ez,

Sv**á** ————— bhegy,

Sv**é** ————— dország,

Sz**ta** ————— mbul,

tr**á** ————— gár,

tr**á** ————— gya,

tr**é** ————— fál,

spé ————— kel,
 spo ————— ngya,
 sró ————— f,
 sta ————— féta,
 Stá ————— jerország,
 stó ————— la,
 Sto ————— mfa,

Tré ————— zsi,
 Tre ————— szka,
 tri ————— lla,
 tro ————— mbita,
 tro ————— mf,
 tró ————— nbeszéd,
 trü ————— esök.

c) **Mondatok.**

Spá ————— nyországban (még min-
 díg (divatban (vannak (a (bikaviadalok.

Sztá ————— mbul (más (néven (Kon-
 (stantinápoly.

Tró ————— nbeszéddel (nyitja) (meg)
a (király) (az) (országgyűlést).

Ily kiejtéssel ejtendők továbbá:

Tré ————— fálnak, (játszanak) (a) (gyermek)ek.

Tro ————— mbita (harsog), (pereg) (a) (dob).

Tre ————— nesén (megyében) (a) (lakosság) (nagy) (része) (tót).

Tro ————— mfot (adnak) (a) (kártyajáték)ban.

Zri ————— nyi (Miklós) (hősiesen) (védelmezte) (Szigetvár)t.

Trü ————— esök (cziripelése) (hallatszik).

Svá ————— jczot (szép) (vidéke) (miatt) (sokan) (felkeresik).

Trá ————— gyázással (javítja) (a) (jó) (gazda) (földjét).

VI. FEJEZET.

OLVASMÁNYOK.

(Tiszta hangkapocs gyakorlása.)

52. Gyakorlat.

A) GYERMEKEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

1. Sza ————— badság, dicsőség.

Sza ————— badság, dicsőség

Ke ————— ll a magyar népnek,

Ho ————— gy megfelelhessen

Ré ————— gi nagy nevének.

Sza ————— badság, dicsőség

I ————— llik a magyarhoz,

Mi ————— nt csillag az éghez,

Ka ————— rd a férfi karhoz.

Sza ————— badság, diesöség
 Mi ————— nd a kettő drága;
 Me ————— g kell érdemelni
 I ————— stenigazába.

„Az Én Ujságom.“

2. A ————— drótos tót.

„Ga ————— zd'asszony	Fa ————— zekat
Nyi ————— ss ajtót!“	Dró ————— tozni.“
„Ki ————— van ott!“	„Ni ————— nes törött,
„Dró ————— tos tót.“	Dró ————— tos tót!
„Mi ————— t akarsz?“	Zö ————— rgess csak
„Fó ————— tozni,	Má ————— s ajtót.“

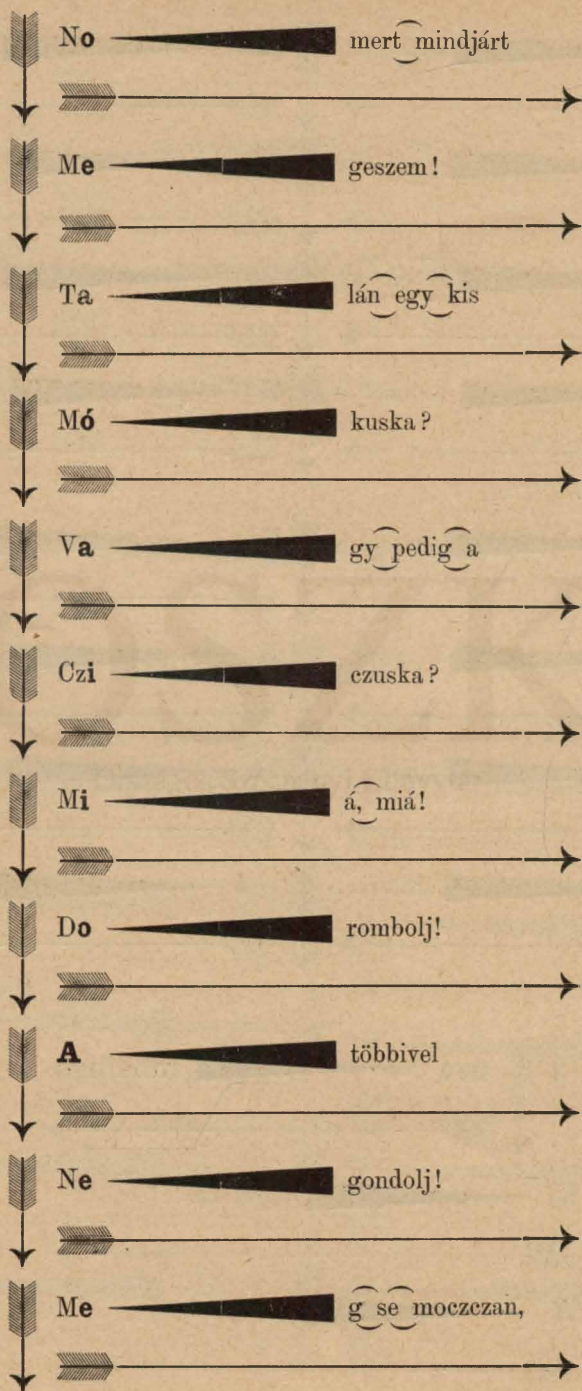
„Ga ————— z d'asszony,	A ————— nya, ha
He ————— j, nékem	Ni ————— nes törött,
Ne ————— m volt még	Ma ————— jd egyet
E ————— bédem!“	E ————— ltörök!
Sga ————— zdasszony	Nyi ————— tják már
Ki ————— s lánya,	A ————— z ajtót,
A ————— tótot	Le ————— sz ebéd
Me ————— gszánja:	Dró ————— tos tót!

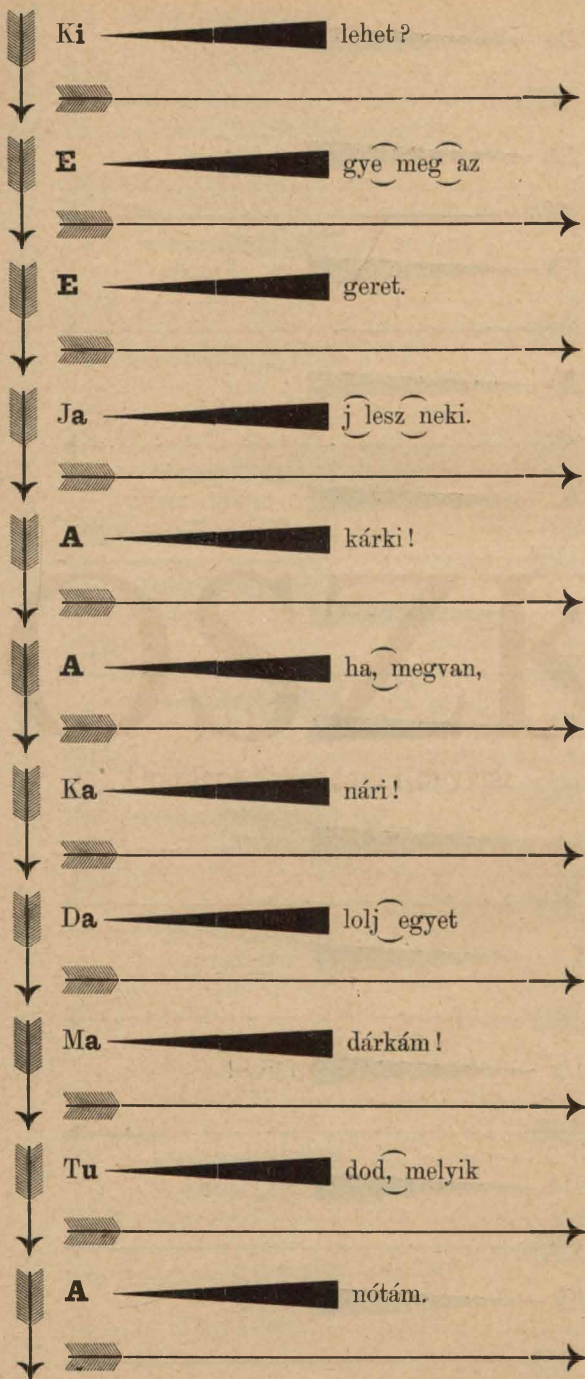
Pósa Lajos.

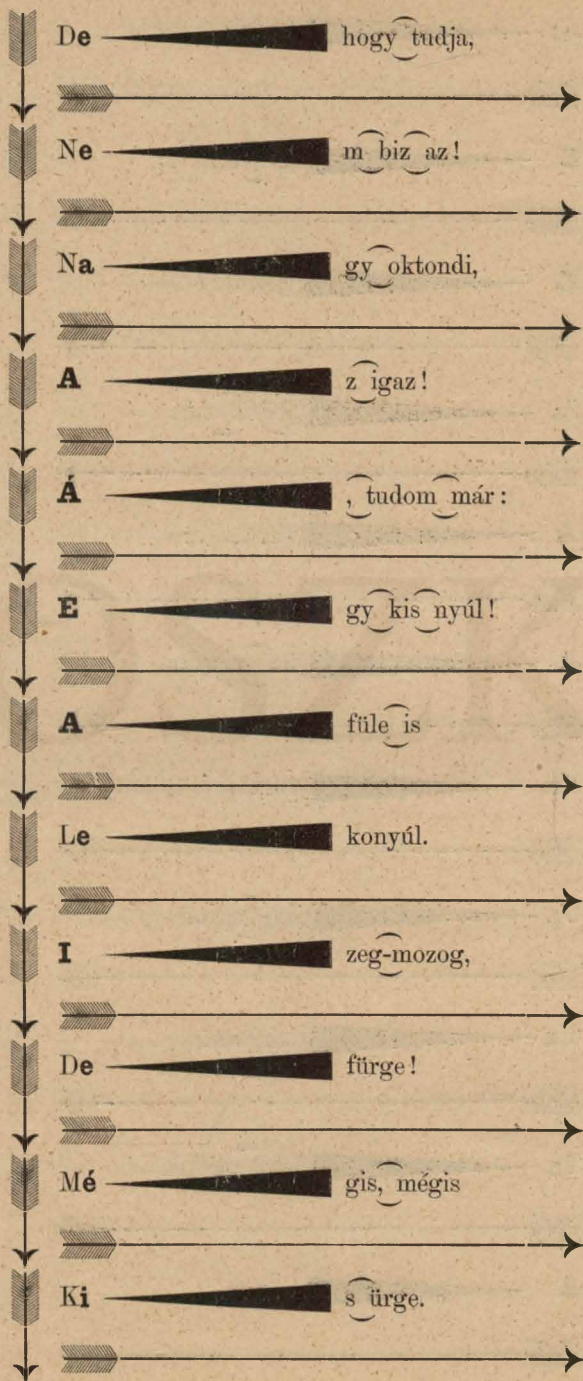
3. Sze ————— mbefogó.

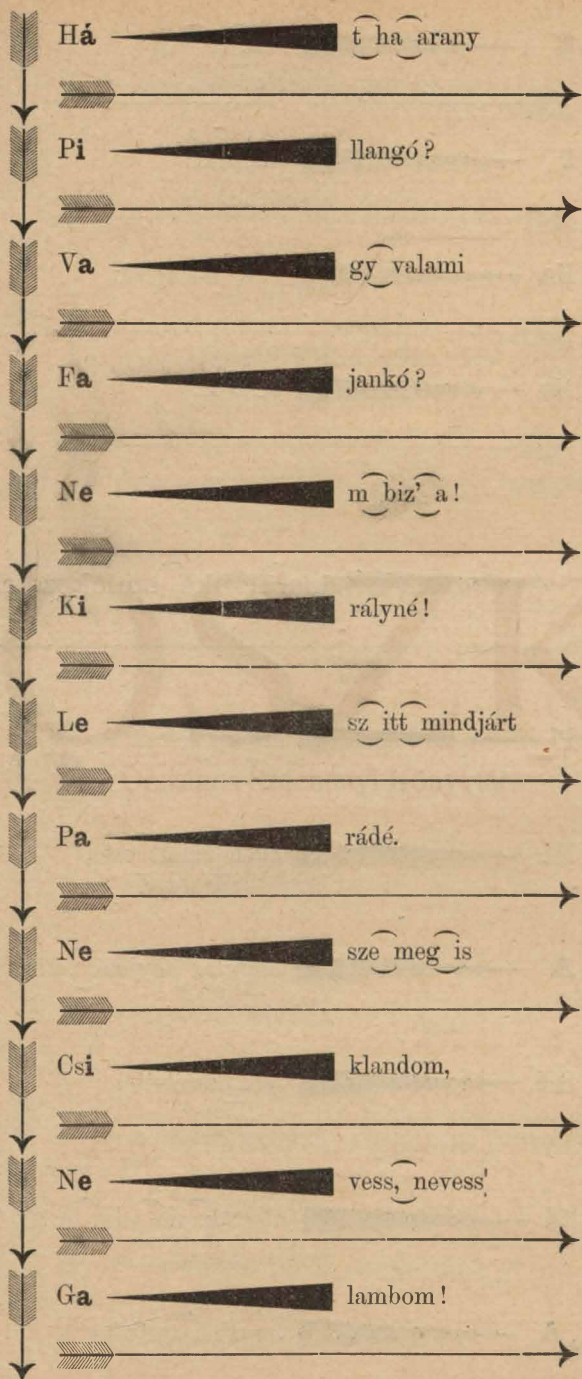
Ki ————— fogta be

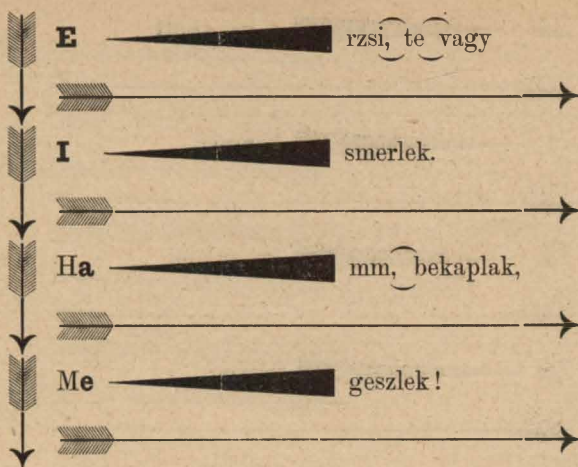
A ————— szemem?

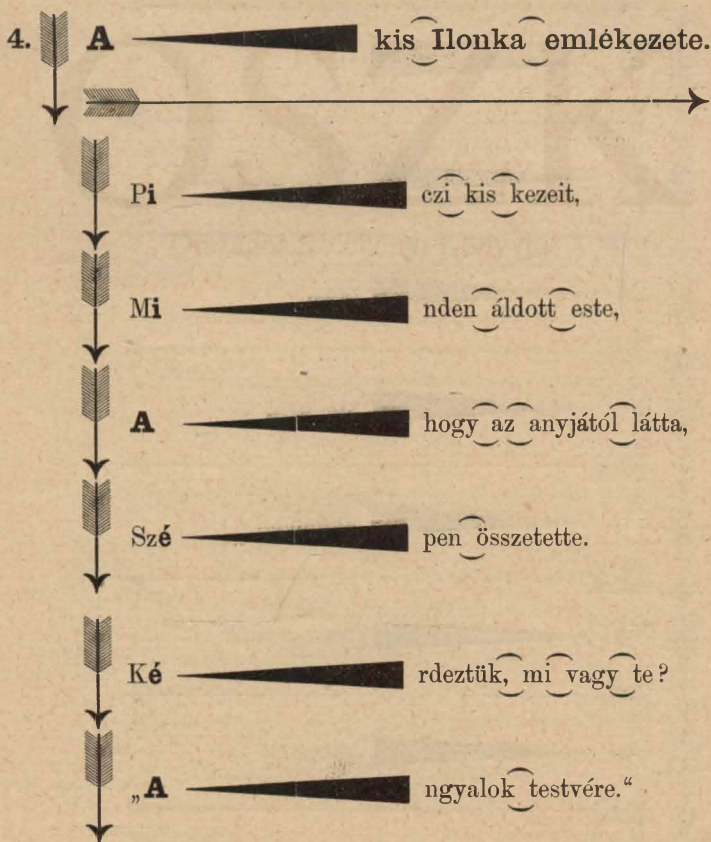

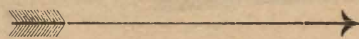

Pósa Lajos.

- Sle ————— hajtotta (piezi) (fejét),
- A ————— nyja (kebelére).
- Ké ————— rdeztük, (hová) (még) y?
- „A ————— ngyalkákhoz (mék) (én).“
- Sle ————— tettük (a) (kis) (vánk)osra,
- O ————— tt (elaludt) (békén).
- I ————— gazán (az) (volt) (ő):
- A ————— ngyalok (testvére);
- I ————— gazán, (hog) (y) játszadozni
- A ————— ngyalkákhoz (tére).

Szász Károly.

5. **Re** **ggel.**

 I tt van már a reggel,

 Ü de, csillogó,

 Ke lj föl hát az ágyból,

 Ki s lustálkodó.

 Ö lelő karokkal

 Vá r apád, anyád,

 Le esókolja álmos

 Sze med harmatát.

 E gy, kettő! fiacskám,

 Gyo rsan talpra hát!

I lyen nagy fiúnak

Csú f a lustaság.

I tt van a czipőske,

I tt a ruha is,

Sza porán húzzuk fel,

í gy ni, kis hamis.

O tt künn már felebredt

U dvar, kert, liget,

Czi cza és báránka,

Pi llék, gyermekek.

Mi ————— nd (csak) (téged) (várnak),

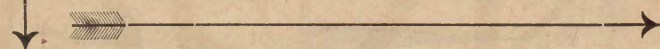
Mi ————— nd (csak) (téged) (ám); —

E ————— gy, (kettő!) (fiacskám),

Ta ————— lpra (szaporán)!

Inczédi László.

6. A ————— három (arany) (halacska).

Vo ————— lt (egyszer) (egy) (úrnak)

E ————— gy (kis) (tavacska)ja,

A ————— bba' (volt) (három) (szép)

A ————— rany (halacska)ja.

Ti ————— szta (vizű) (tóban)

Ú ————— gy (elűszdogáltak),

Szó ————— rt nekik az az úr

Iz ————— zletes morzsákat.

Ke ————— dves halacskaím!

— **Szó** ————— lt egyszer szeliden —

É ————— ljetek boldogul

I ————— tt a tiszta vízben!

Já ————— tszatok kagylóval,

Fo ————— rgó habocskával,

Ke ————— rek tó fenekén

A ————— pró kavicskával!

Ki ————— s tó mellett nagy tó,
 Ne ————— vágyjatok oda!
 Ja ————— j, micsoda van ott?
 Mi ————— ndenféle csoda.

É ————— n is nagyon félek
 A ————— sok szörnyetegtől —
 Ne ————— menjetek hát a
 Ro ————— stélyon keresztül.

Mi ————— kor nem vagyok itt,
 Csa ————— k jól vigyázzatok!

Te ————— tején a víznek

So ————— h' se uszkáljatok.

Já ————— tszatok kagylóval,

Fo ————— rgó habocskával,

Ke ————— rek tó fenekén

A ————— pró kavicskával!"

Mo ————— solyogva ment el,

Ho ————— gy végig hallgatták —

S mi ————— ndjárt összejöttek

A ————— z arany halacsák:

- „**E** — j, mit akar velünk?
- **A** — z egyik megszólal —
- É** — n bizony nem játszom
- Ka** — viessesal, kagylóval!
- Já** — tszom ott fön a nap
- Szé** — p sugárhajával,
- A** — vízbe lehajló
- Tó** — parti virággal!“
- Csa** — kugyan úgy is tett,
- E** — gy héja meglátta,

Le ————— esapott (r)á (nyí)ként

So ————— da (l)ett (a)z (ár)va.

Me ————— gszó)al (a) (m)ás)ik :

„Ki ————— s (t)ó (m)el)ett (n)agy (t)ó.

Va ————— j)jon (m)i (l)ehet)ne

O ————— tt (a)z (a) (b)orz)aszt)ó?

Bi ————— zony)osan (s)ze)bb (l)esz,

Tü ————— ndér (h)alak (l)ak)ják,

Pa ————— rt)ján (k)ör)ös-k)ör)ül

E ————— züst (f)ák, (a)ry)an) (f)ák.

	Gyé		mánt (madár) (dalol)
	Cse		ngő-zengő (ágon,
	Csi		llag (himbálózik)
	Ha		rmatos (virágon).
	Tó		hátán (a) (hattyúk)
	Győ		ngy (ladikon) (járnak,
	Ró		zsafa-furulyán
	Szé		pen (furulyáznak).
	Ro		stélyon (keresztül)
	I		tt (is, ott) (is) (ajtó) —

I — sten veled, kis tó!

Jo — bb nekem a nagy tó!“

Csa — kugyan úgy is tett,

E — lment a nagy tóba —

E — gy esuka lenyelte,

De — szomorú nóta!

Ne — m panaszkodott a

Ha — rmadik halaeska,

Jó — neki lakásul

A — z a kis tavacska.

Já ————— tszik a kagylóval.

Fo ————— rgó haboeskával,

Ke ————— rek tó fenekén

A ————— pró kavicskával.

S mi ————— kor az úr ott van,

Ú ————— gy elúszdogálgat,

Szó ————— r neki mindennap

I ————— zletes morzsákat.

7. **A** csalogány halála.

 E lhalt a kis csalogány ...

 Ki volt siratója?

 Bá gyadt szellő sóhajtása,

 Bé rzi gyermek zokogása

 Vo lt a siratója.

 E lhalt a kis csalogány ...

 Mi volt a fáklyája?

 E sti csillag szállt melléje,

Fe ————— lvirrasztó (tünde) (fénye)

Ha ————— lotti (faklyája).

E ————— lhalt a kis csalogány . . .

Mi ————— volt (temetője)?

A ————— vadrózsa (hervadása),

Sze ————— lid (levele) (hullása)

Vo ————— lt a (temetője).

Szemere Miklós.

8. Bé ————— la párviadala.

Le ————— ngyel (király) (palotája)

Mé ————— rt (van) (olyan) (gyászban)?

Ki zokog ott a térdeplőn,

A királyi házban?

Si rógalamb, szép Richéza,

Le nygel király lánnya:

A szíve is megszakad már,

Sze gény azt se bánja . . .

So k a baja, nagy a búja

A lengyel királynak:

O rszágába beütöttek

A vad pomeránok.

Po meránok, vad pogányok

Ó riás vezére,

Le nyel földön, jaj de büszke

A nagy erejére.

„**Be** törtem az országodba,

Le nyelek királya!

Se reged sincs, ami többé

A z útamat állja.

A patak is, a folyó is

Pi ros vértől árad . . .

Ma — gad kértél, esdekeltél:

Ki — meljem házadat,

A — szavamtól el nem állok

Se — jobbra, se balra:

Á — llj ki velem, lengyel király

Pá — ros viadalra!

Va — gy ha tetszik, a helyedbe

Á — lljon ki egy bajnok,

A — ki merész szembe nézni

A — halálos bajnak.

Ha : ————— én győzök, szolgám leszel,
 Sra : ————— bnöm, a leányod,
 Ha : ————— ti győztök, én vállalok
 Ö : ————— rök szolgaságot.“

„Ha : ————— lljátok-e, Lengyelország
 Vi : ————— téz leventéi?
 Ha : ————— zátoknak a czímerét
 Me : ————— galázás éri.

Ö : ————— reg ember a királytok
 Pá : ————— rbajra nem állhat;

Ha ————— lljátok-e? Ősz fejezet

Ne ————— érje gyalázat!

A ————— ki győz a pomeránon

A ————— durva pogányon,

Ö ————— vé legyen koronámmal

Ri ————— chéza leányom.“

Ha ————— sztalán már; Lengyelhonban

Ne ————— m akad egy bajnok

A ————— ki merész szembe nézni

A ————— halálos bajnak.

Ja ————— va része vissza se jött

A ————— dülő esatakból,

A ————— lig akad lengyel asszony,

Ki ————— ma már nem gyászol.

Le ————— nygelország ös ezimere

Po ————— rig van alázva,

E ————— zért zokog szép Richéza

Le ————— nygel király lánya.....

Ne ————— zokogj, te fehér galamb,

Le ————— nygel király lánya...

Ne ————— m (hallod-e: rivall a kürt,

Zú ————— g a hadi pálya! . . .

Dé ————— lezeg ifjú, a címerén

A ————— rany (koronával,

Si ————— kra (szállott a kezédért

A ————— vad (pomeránnal.

Su ————— han (a kard, a szélvihart

Lá ————— ttad-e (csatázva?

Fe ————— szül (a kar, szakad a kard,

A ————— szilaj (csapásba . . .

Ne remegj te, gyenge galamb,
Le nyel király lánnya!
Mo st esapott le az idegen
Ba jnok esatabárdja.

A z érez-paizs, a sisak is
Be szakadt alatta,
Ho ltan hever a pomerán,
Ne remegj miatta!

Ü dv neked, te idegen hon
Dé lezeg daliája!

Szó — l j : k i v a g y t e , n e m z e t e d n e k

Bü — s z k e s z é p v i r á g a .

Fő — l e m e l i a s i s a k j á t .

Fé — n y s z á l l a s z e m é r e :

Bé — l a a z o t t M a g y a r h o n b ó l ,

A — h ő s Á r p á d v é r e . . .

Fé — l s z - e m é g , t e f e h é r g a l a m b ,

Le — n g y e l k i r á l y l á n y a ?

Oh — d e h o g y f é l ! . . o d a r e p ü l

Hő — s B é l a k a r j á b a . . .

9. **Ma** gyarország.

 Ma gyarország (legszebb) ország,

 Gyö nyörü (szép) Tündérország,

 Fö ldnek (ekes) koronája,

 Á rpád (tüzte) homlokára.

 Szá ll (a) lelkem (örömebe)

 A Kárpátok (tetejére),

 Te tejéről (messze) látok,

 Kö szöntöm (a) szabadságot.

 Hó borított (büszke) bérczek

 Szá zadokkal (szembe) néznek,

-
Ké — kre festi ég azurja,
-
Va — das erdő koszorúzza.
-
Vö — lgyek ölen véges-végig
-
Ha — las folyók vize fénylik,
-
Ö — ntözi a selyem rétet,
-
Cso — rda legel, zsong az élet.
-
Dé — libábos arany róna,
-
Mi — nthá hazám tükre yóna!
-
O — tt lebeg a nemzet lelke,
-
A — magyar nép honszerelme.

 O ————— tt lebeg a levegőben,
 Sze ————— lek szárnyán sík mezőben,
 Szá ————— ll a zúgó vaderdőbe,
 Csó ————— kot nyom a bérczetőre.
 Szé ————— p vagy szép vagy, Magyarország!
 Gyö ————— nyörű szép tündérország!
 Gyö ————— nyörködve el-elnézlek —
 Ha ————— zám hogyan szeretnélek.

Pósa Lajos.

10. **A** ————— sas.

 Fe ————— nn esapong a sas magasan,
 Sza ————— hadságnak úgy örül!

A ————— ragyogó nagy világon
Gyö ————— nyörködve néz körül.
Sza ————— bad madár, fenn csapongó!
I ————— rigylem a sorsodat!
Ni ————— nesen urad, csak az Isten,
Fö ————— ld felett és ég alatt!

Pósa Lajos.

11. A ————— rabgólya.

Á ————— rva gólya áll magában,
E ————— gy teleknek a lábában;
Fe ————— lepülne, messze szállna,
Me ————— ssze, messze,

Te ngerekre,
 Csa khogy el van metszve szárnya.
 Tú nődik, fél lábon állván,
 E l-elúnja egyik lábán,
 Vá ltogatja, cserélgeti,
 A bban áll a
 Mu latsága,
 Ha belé ún, újra kezdi.
 Szá rnya mellé dugta orrát,
 Me ssze nézne, de ha nem lát!

Né ————— gy kerítés, négy magas fal:

Ja ————— j, mi haszna!

Bá ————— r akarna,

Kő ————— falon nem látni által.

Mé ————— g az égre fölnevezhetne,

A ————— rra sincsen semmi kedve:

Sza ————— bad gólyák szállnak ottan

Jo ————— bb hazába;

De ————— hiába!

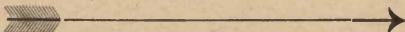
O ————— tt maradt ő, elhagyottan.

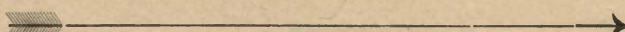
Vá rja, várja mindig várja,
 Ho gy kinő majd csonka szárnya,
 S fe lrepül a magas érig,
 Ho l a pálya
 Ni nes elzárva
 S a szabadság honja kéklik.
 Ő szi képet ölt a határ,
 Ni nesen rajta gólyamadár;
 E gy van már csak: ő, az árva,
 Mi nt az a rab,

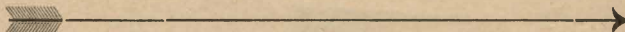
-
Ki ————— nem szabad,
- Ke** ————— skeny ketrezebe zárva.
- Mé** ————— g a darvak hátra vannak,
- Me** ————— nnek ök is, most akarnak;
- Ne** ————— m nézi, csak hallja őket,
- Me** ————— rt tudja jól,
- O** ————— tt fenn mi szól,
- I** ————— smeri a költözőket.
- Me** ————— gkisérti egyszer-kétszer :
- Ne** ————— m birná-e szárnya még fel;

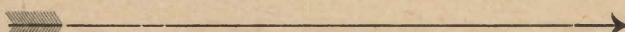

He ————— j, de(ho)gy nem birná szárnya,
Csa ————— k ne volna
Ho ————— sszú tolla
O ————— ly kegyetlen megkuszálva.

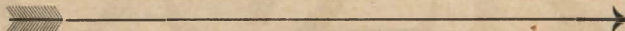

A ————— rva madár, gólya madár,
So ————— hse' nő ki tollad, ne várd,
So ————— ha többé, fagyos télig;
Me ————— rt, ha épen
Nő ————— is szépen :
Ro ————— ssz emberek elmetélik !

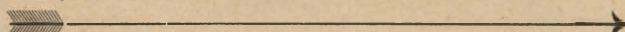
12. **Ho** sszű tél.

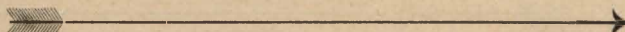
 He jh, te szegény hóbálvány,

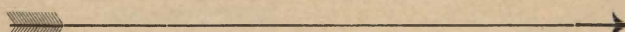
 Va rjú, holló károg;

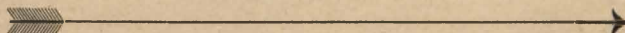
 Ta lán bizony azt jelenti,

 Ho gy a végét járod.

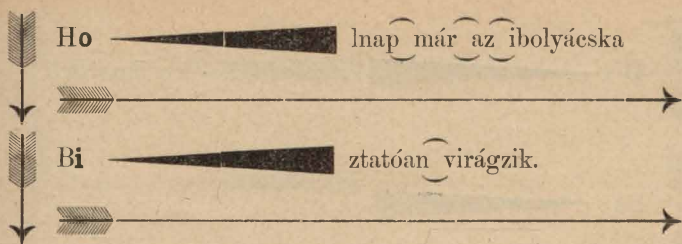
 Má r látszik is arezodon

 A kesergő bánat,

 Mi nthá sírás rángatná el

 Pi tyeredő szádat.

A kései hóhullás
 Csa k veszted mutatja.
 Szü rke felhő a pilléit
 Hu llatja, hullatja.
A mely megszült: az a hó
A szemfödőd lészen
S a ztán eltűnsz; halálodra
Má r te csak légy készen.
Mé g ma hoördünk bundikát,
Ka rmantyút, gamáslit,

„Kis Lap.” (15. köt.)

13. Pe ————— ti szerencséje.

Szo ————— mszédúrek (pajkos (fia,

A ————— Peti,

A ————— jó (almát, (piros (almát

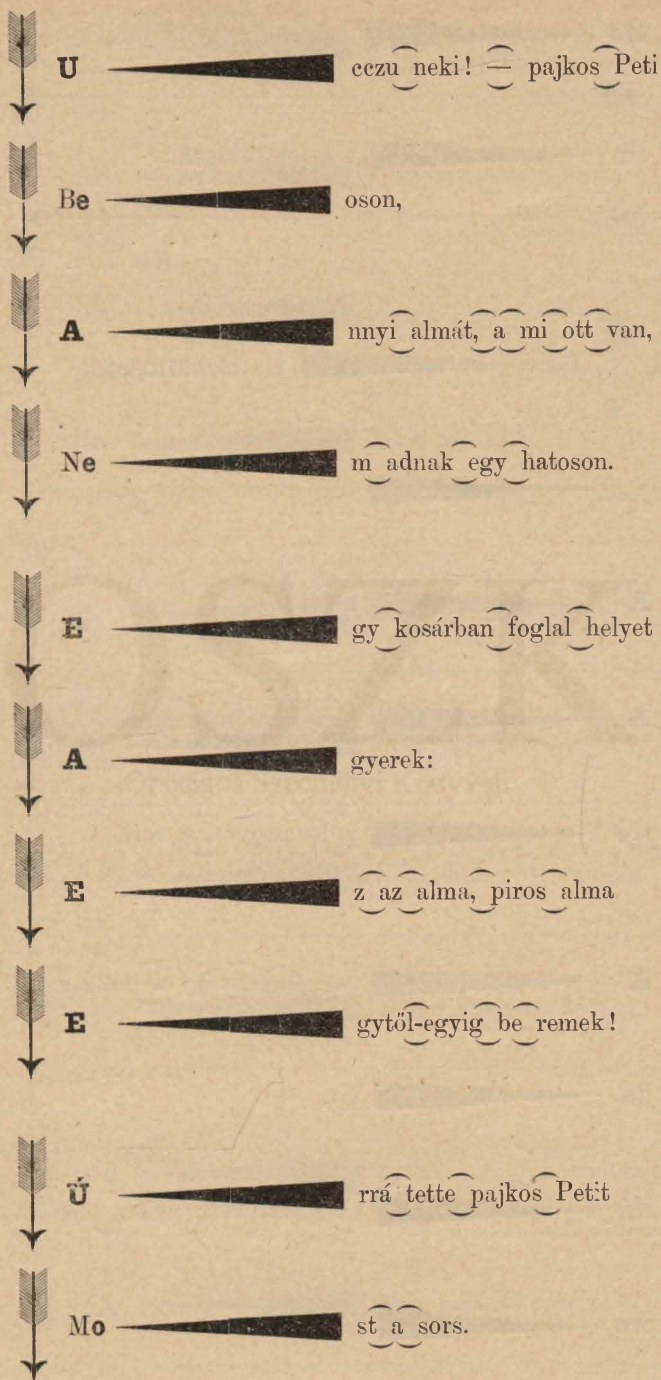
He ————— j, (be (nagyon (szereti.

A ————— lva, (ébren (vágyva (gondol

Re ————— ája,

Há ————— t (egyszer (csak (nyitva (maradt

Szo ————— mszédúrek (kamrája.

He ————— j, de minden földi jónak,
Sze ————— renesének vége gyors.
Szo ————— mszédúrek hazajönnek,
Me ————— glepik,
S de ————— rekasan kiporolják
Ná ————— dpálczával a Petít.

Kozma Andor.

14. A ————— bujdosó árva.
E ————— stefelé jár az idő,
Szá ————— llást kérnék, de nincs kitől.
Sí ————— rban fekszik apám, anyám,
Ni ————— nes pihenőm, ninesen tanyám.

 Bu ————— jdosom (én) (a) (vadakkal),
 Si ————— rok (a) (kis) (madarakkal),
 Szá ————— nj (meg) (erdő, (mező, (berek!
 Szá ————— njatok (meg, (jó) (emberek!

Kriza János.

15. Me ————— se (a) (kis) (egérről).

 Su ————— kkom (Pál) (széken) (áll —
 Mi ————— t (csinál?) (Kalapál.
 E ————— gy (nagy) (szeget) (ver) (a) (falba,
 A ————— zzal (vagyon) (elfoglalva.
 Ve ————— ri (azt) (a) (szeget) (egyre

- É — s mikor már jól beverte —
- E — gy kis zsákot akaszt rája.
- Mi — lehet a zsákoeskába?
- Va — lami jó ennivaló?
- Ta — lán dió? vagy mogyoró?
- A — nnyi szent, hogy zireg-zörög,
- Szé — jjel gurúl, összeröpög,
- Mi — ntha benne valaki —
- A — jó Isten tudja: ki,
- Ló — halálba
- Fo — lyton folyvást szaladgálna.

	U		tóljára (nem) más :
	Tá		n (valami) (portás,
	Ke		nyelfutó, (levélhordó? ...
	Tu		dj' a (manó)?
	Ni,		most (egy) (kis) (lyukat) (talál,
	A		zon (rögtön) (kikandikál. --
	Huh!		de (ég) a (szeme) (párja
	S mi		ly (piros) a (nyelve) (lángja) !
	Ho		gy (kapirgál, (hogy) (vesződik,
	A		zt (hiszem, (hogy) (mérgeződik,
	Mo		rmog-(dörmög,

	Bi		zony (ez egy apró ördög).
	Csa		lavér
	Ö		rdög, ha nem kis egér,
	A		ki (tegnap éjféltájba
	Be		szökött a nyitott zsákba,
	E		gy (kis gyöngé tarhonyára.
	Na		gyot (evett, nagyot aludt,
	Ké		sön (kelt föl
	Smo		st (dühösen néz alá az —
	E		meletről!

Endrődi Sándor.

b) Próza olvasmányok.

1. **T**e stvéri szeretet.

Károly egyszer nagybátyjánál volt.

Ott szép almát kapott. **K**ároly

megörült. **H**árom zavitte az almát.

Ottthon megmutatta szülőinek és kis

húgának. **D**arabig örvendezve nézték a gyer-

mekek a szép gyümölcsöt. **M**ost Károly kést

vett elő. **A**z almát ketté vágta.

Fél odaadta húgoeskájának, Linkának.

Linkánakonakodott. **N**e

akarta a neki nyújtott fél almát elfogadni.

„Oh kedves bátyám“, szó lt

a leányka, „ta rtsd meg csak almádat egészen!

Mi t adhatnék viszont neked?

Hi sz nekem semmim sincs!“

De Károly megnyugtató Linkát.

„E j, húgoeskám“, szó lt,

hi sz nem azért adom a fél almát,

ho gy nekem adj valamit érte.

Hi sz akkor hasznosó volnék.

Csa k vedd el és egyél! Ne kem

akkor izlik csak jól, ha veled megosztom.“

Kérdések.*

Ho ————— l volt egyszer Károly?

Mi ————— t kapott ott? Ö ————— rült-e

ennek Károly? Me ————— gette-e azonnal az almát?

Mi ————— t tett vele otthon? E ————— lfo-

gadta-e hugoeskája a felajánlott fél almát? Mi ————— ly

szavakkal vonakodott? Mi ————— t felelt Károly hugoes-

kájának? I ————— llett-e Károlytól,

ho ————— gy meg akarta felezni hugával az almát.

Ha ————— ezt nem tette volna, milyen lett volna?

* Egyik növendék a másikat kérdezi így, hogy a párbeszédben már e fokon gyakorolják magukat.

2. **A** ————— **z** árnyék.

 F ————— gy kutya vizen át vivén a prédáját,

 si ————— ma tükrében meglátta formáját.

 S go ————— ndolván, **ho** ————— gy más

 a ————— zt is be akarta kapni a

 De ————— midőn ezt tenné, **szá** —————

 é ————— s húsát a víznek mélyébe hullatta.

 A ————— mazt el nem kapta, **e** ————— zt

 s te ————— lhetetlensége méltó bérét vette.

Kérdések.

 Mi ————— t vitt egy kutya? **A** ————— szárazon

 Tu ————— d-e minden kutya jól úszni?

Mi ————— lyen volt a víz tükre?

Mi ————— kor síma a víz tükre? Mi ————— t

látott a kutya a víz síma tükrében? Me ————— gismerte-e

a kutya saját formáját? Mi ————— t gondolt tehát?

S mi ————— t akart tenni? Mi ————— t

kellett tennie, ho ————— gy a másiktól a prédát elvehesse?

Si ————— került-e elvennie a másiktól a prédát?

To ————— vább ment tehát a saját prédájával?

Mi ————— lyen volt ez a kutya? Va ————— n-

nak-e emberek, a ————— kik szintén telhetetlenek?

Me ————— g akard-e magadnak jegyezni

e ————— zen kis történetet?

3. **A** ————— sovány étel.

Zsó ————— fi panaszkodott anyjának, ho ————— gy

az étel nagyon sovány. **Le** ————— is tette kanalát; —

ő ————— bizony nem eszik! — „Ne ————— m tehetek

róla! — **fe** ————— lelt röviden édes anyja. **Mo** ————— st

nem főztem mást; **ha** ————— nem majd vacsorára készíték

valami jobbat.

Dé ————— után elküldötte Zsófit a szolgálóval a kertbe.

A ————— szolgáló burgonyát ásott. **Zsó** ————— finak

a burgonyát kellett szedni egész délután, **ké** ————— ső estig.

↓ **E** ste föladja anyja a vacsorát. **Zsó** ↓ **fi**

megízleli s örömmel kiáltja: ↓ „No, már ez egészen más

étel! ↓ **e** z jobb ízű ám!“ ↓ **É** s jóllakott

belőle. ↓ **A** nyja nevetve mondá: ↓ „Lá **s** ↓ **sd,**

lásd, te kis finnyás leány, ↓ **dé** lben nem elégedtél meg

azzal, ↓ **a** mit eléd adtam. ↓ **Mo** st meg

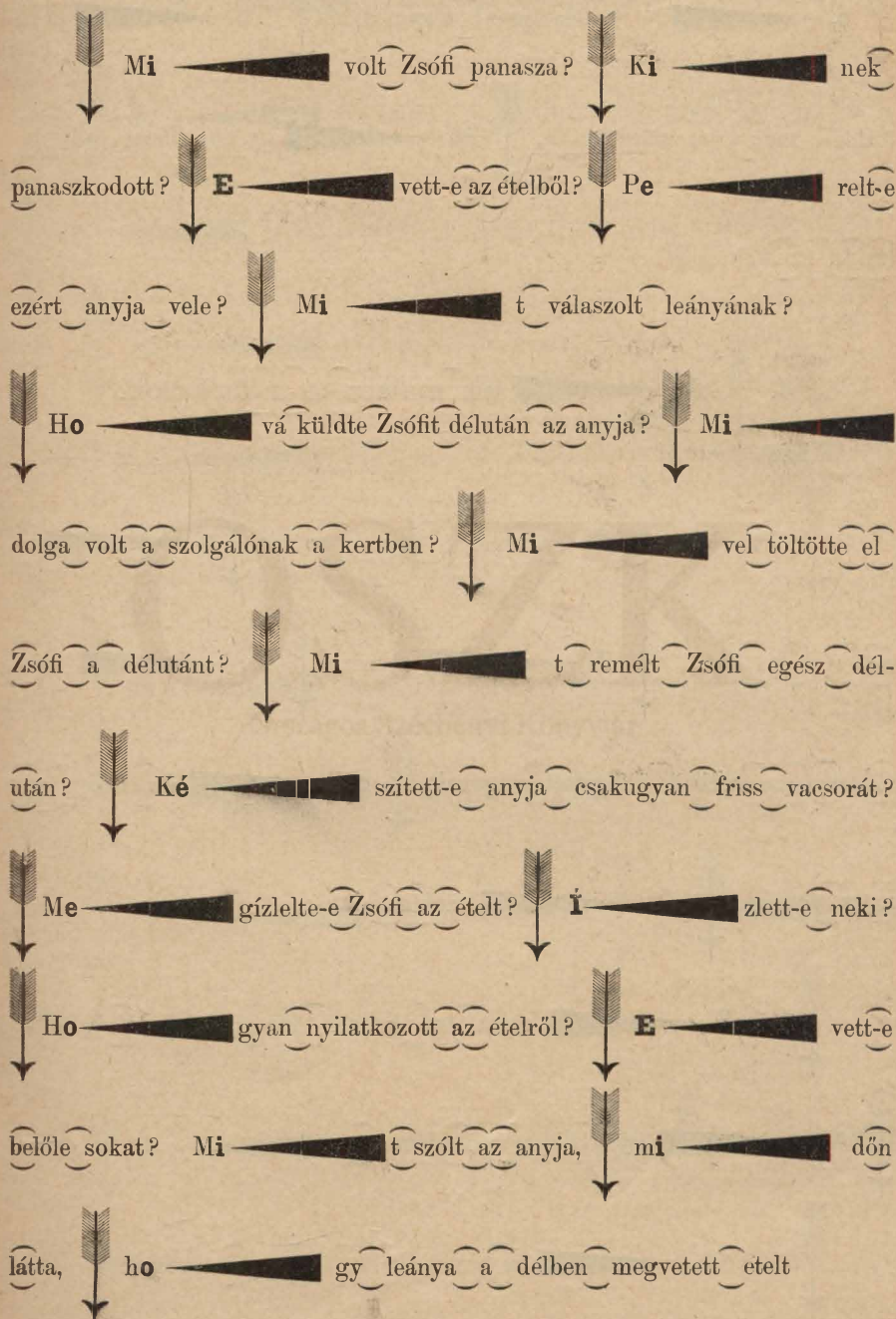
ugyancsak jóízűen eszel. ↓ **Pe** dig ez éppen az az étel,

↓ **me** lyet délben nem ettél meg; ↓ **de** most

jobban esett. ↓ **Tu** dod miért? ↓ **Me** rt

délután szorgalmasan dolgoztál.*

b) Kérdések.

o — ly jó étvágyal fogyasztja? Ta — pasz-

taltad-e már saját magadon is, ho — gy az éhség mily jó

ízt ad az ételnek?

4. A — kis malacz és a farkasok.

Vo — lt a világon egy kis malacz, a — n-

nak egy kis háza. E — gyszer, a — mint

ebben a kis házban főzögetett magának, o — da megy egy

nagy farkas. Be — szól az ajtón:

E — ressz be, kedves kis malaczkám házádba,

na — gyon hideg van idekint, fázom.

— Ne — m eresztlek biz én, mert megeszel.

E reszd be hát legalább az egyik hátulsó lábamat.

A kis malacz beeresztette az egyik hátulsó lábát,

de addig odatett egy nagy fazék vizet a tűzhöz.

Ki csi idő múlva megint megszólalt a farkas:

U gyan kedves kis malaczkám, **e** reszd

be a másik hátulsó lábamat is.

A kis malacz beeresztette azt is.

A farkas megint beszólt:

Ke dves kis malaczkám, **e** reszd

be a két első lábamat is.

A farkasnak még ez sem volt elég. **Me**

gint megszólalt:

 É des-kedves kis malaczkám, **e** ressz
 be már egészen. **Me** glásd, egy ujjal sem nyúlok hozzád.
 E rre a kis malacz egy zsákot szépen oda tett a
 nyíláshoz. **A** zt akarta, **ho** gy a mint
 a farkas jön háttal befelé, **e** gyenesen abba menjen be.
 A mint a farkast beeresztette, **csa** k-
 ugyan a zsákba jutott bele. **A** kis malacz nem volt rest,
 hi rtelen bekötötte a zsák száját. **A** ztán
 lekapta a tüzről a nagy fazék forró vizet, **le** forrázta vele
 a farkast. **A** zután hirtelen befutott a házba.
 A farkas egy darabig ordított, **me** rt

a forró víz úgy levitte a szőrét, ho gy egy szál sem

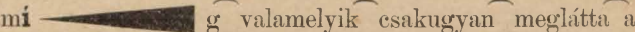
maradt rajta. U toljára kioldódott a zsák szája.

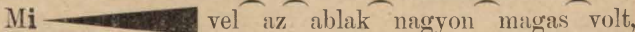
 A farkas kibújt belőle. Sza ladt egyene-

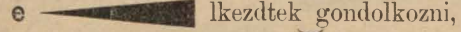

sen segítséget hozni.

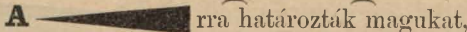

 Vi ssa is jött nemsokára vagy tizedmagával

 é s elkezdtek keresni a kis malacot. A ddig-

addig keresték, mí g valamelyik csakugyan meglátta a

ház ablakában. Mi vel az ablak nagyon magas volt,

 e lkezdték gondolkozni, mí t csinálja-

nak most. A rra határozták magukat, ho gy

egymás hátára állanak mindnyájan, ú gy aztán a leg-

felsőbb csak eléri. **E** ————— l is kezdtek egymás háttára fel-

mászni. **A** ————— kopasz maradt legalul, me ————— rt

fél feljebb menni. **A** ————— többi így mind az ő háttán volt.

 Má ————— r oly magasan voltak, ho ————— gy

majdnem elérték a kis malacot. **A** ————— kkor a kis malacz

hirtelen elkiáltotta magát: „Fo ————— rró vizet a kopasznak!“

 A ————— kopasz megijedt, kiugrott a többi alól. **A** —————

sok farkas mind lepotyogott, ki ————— nek lába, kinek nyaka törött

ki. **A** ————— kopasz meg úgy szaladt, ho ————— gy soha

sem látták többé.

5. **A** kolozsvári bíró.

 Hu nyadi Mátyás király egyike volt Európa leg-

hatalmasabb fejedelmeinek. **Ba** rátságát minden nép

és nemzet keresve-kereste, **s a** z uralkodók nagy tiszte-

letben tartották az ő tanácsát. **A** külföldi követek jöttek,

mentek az ő udvarában. **Bá** rmikor érkezett valaki hozzá,

 mi ndíg sok idegen követet talált ott.

 So k időt szentelt Mátyás a kihallgatások-

 A kár otthon, **Bu** da várában,

 a kár pedig ha ide-oda utazott az országban,

 mi ndíg kegyesen fogadta a hozzá folyamodókat.

E lfogadó csarnokába seregesen tódultak **a** fő-

urak, főpapok, köznemesek, **e** gyszerű polgáreberek és

parasztok, **s a** király egyforma nyájasan hallgatta meg

kérésüket **é** s tett igazságot kinek-kinek érdeme szerint.

De még ennél is többet tett. **A** kik

hozza nem fordulhattak igazságért, **a** zokhoz elment

ő maga. **So** kszor álruhába öltözve, **be** járta

az országot, **kő** zéje elegyedett a népnek, **ho** gy

kikutassa panaszait, óhajtásait, ügyét-baját.

Tő rtént egyszer, **a** mint hadserege

élén Erdélyben járt a király, **ho** gy titkon elvált em-

bereitől é s betért szegényes ruhába öltözve Kolozsvárra,

a a z ő szülővárosába. Fe l és alá járt

a városban s va lahogy bevetődött egy mészárszékbe.

o tt leült egy padra és lógatta a lábait.

A mészárszék átellenében lakott a bíró, —

a ki a jobbágyokkal sok tüzelő fát hozatott s a

kolozsvári szegény néppel vágatta fel. A z után a poroszlók-

nak megparancsolta, ke rgessek oda a piacról a szegény

embereket, ha dd hordják be a fát az ő udvarába

é s ott rakják asztagba. A z egyik

poroszló meglátja Máttyást a mészárszékben é s rákiált:

„Gye re, te nagy orrú, ho rdjad

te is a fát!”

„Mi t fizetsz?” — Kérdé Mátvás.

„Mi t fizetek? Ne sze, fogd, itt

az előleg!” **E** zzel jót húzott botjával Mátvás vállá közé

é s kergette a farakás mellé.

A bíró ott feküdt a könyöklőn é s

nézte a szegény emberek kényszer munkáját. **Má** tyás

oda ment hozzá és kérdezte tőle:

„Mi t adsz, ha segítem vinni a fát?”

„**E** lhallgass, te sehonnai, — fe lelt

a bíró — s ho rdjad azt a fát, me rt

különben ugyancsak megkékül a hátad!

Má tyás egy szót sem szólt többet, ha nem
hordta szaporán a fát a szegény emberekkel együtt a

bíró udvarára. Ti tkon azonban két hasáb fára felírta

a nevét. E rre elhagyta a várost é s

este észrevétlenül megint visszatért hadseregéhez.

Ha rmadnapra Mátyás király bevonult hadai élén
Kölozsvár városába. O dacsődült látni a szeretett királyt

csaknem az egész város népe. Na gy ünnepiességgel

fogadta é s üdvözölte a bíró és a városi tanács.

A király kérdezi a bírótól, ho gy van

a város? **é** pül-e? **ni** nes-e a szegény

embereknek semmi bántódásuk?

É s a bíró nagy készséggel ezt felelte:

„**F**e lséged kegyes oltalma alatt **mi** nd-

nyájan a legnagyobb békességben élünk. **A** szegény

embereknek nincsen semmi bajuk, **ni** nesen a legeseké-

lyebb bántódásuk sem.“

A király azonban megparancsolta szolgáinak,

ho gy menjenek el a bíró udvarára, **há** nyják

szét az ott levő új asztag fát **é** s keressék ki azt

a két hasábot, **a** melyekre ő a nevét felírta volt.

A bíró poroszlóit is fogják el **é** s hozzák

eléje. **E** z meg is történt. **Mo** st Mátyás

ához a poroszlóhoz fordult, **a** ki botjával a hátára ütött

volt, **é** s így szólt:

„**Me** gismered-e bennem, **te** gonosz

cseléd, **a** zt a nagy orrú embert, **a** kit

te ütleggel kényszerítettel a fahordásra? **Mé** g most is

tűzel a hátam az ütésedtől! **S te**, nyomorult bíró!

hi ába tagadnád gyalázatos tettetted, **me** rt

íme itt a kezem írása a fahasábokon, **a** melyeket udva-

rodra kellett czipelnem. **Ho** gy ezt a törvénytelen-

séget elkövetted, **s a** hatalmaddal így visszaéltél,

me gérdemelnéd, ho gy itt nyomban

felakasztassalak. De nem akarom hazámon és szülőváro-

somon e zt a szégyent ejteni. É n és

elődeim nem azért adtuk jobbágyul a szegény népet, ho gy

a bírók és tanácsosok nyúzzák, esi gázzák és rabul

tartsák. Ha e szegény emberek földjüktől adót fizetnek

a nemeseknek s a királynak é s bizonyos

napokon tartoznak szolgálni a nemes uraknak: vi szont

a nemeseknek kötelességük go ndjukat viselni jobbá-

gyaiknak é s megoltalmazni őket.

E zt mondá a király é s parancsot

adott, ho gy büntessék meg a gonosz lelkű bírót érdeme

szerint.

f gy törekedett Mátyás mindenek a saját szemé-

vel utána nézni. Ne m hallgatott a fülbesúgók rágal-

mazásaira, s a kit a saját szemével ismert bűnösnek,

a zt kérlelhetetlen szigorúsággal meg is büntette,

le tt legyen az akár paraszt, a kár

főúr, a kár saját atyjafia. E zért tiszt-

telte őt meg a magyar nép azzal a ritka emlékkal, ho gy

ajkán még most is él az a közmondás: „Me ghalt Mátyás

király, o da az igazság!“

6. **A** ————— doma.

 A ————— kis (fiú) kiment (atyjával) a (mezőre),

 ho ————— l (meglátott) egy (szép) (fehér) tehenet.

 s ké ————— rdé:

 „**Ú** ————— gy-e (kedves) (atyám), **e** ————— z

(a fehér tehen adja a tejet?“

 „**I** ————— gen, (kis) (fiam).“

 S a ————— mint (tovább) (mentek), **me** ————— g-

lát (egy) (fekete, kormos) (tehenet), **s e** ————— gész (örömmel)

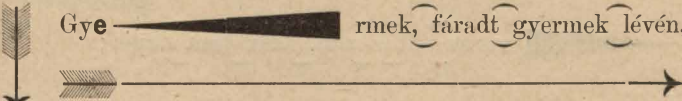

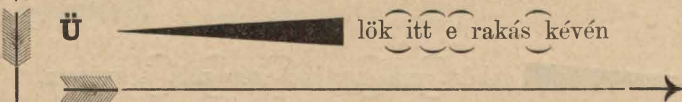

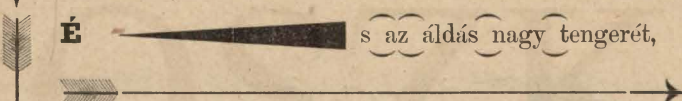

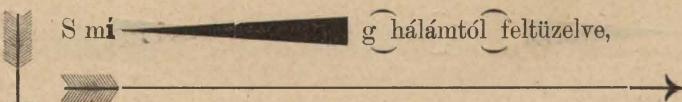

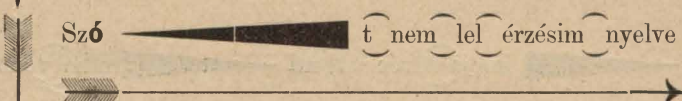

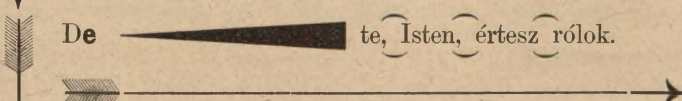
(felkiált: „**Ú** ————— gy-e, (kedves) (atyám),

 e ————— z (a fekete) (tehen meg) (a kávé) (adja?“

B) FELNÖTTEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

1. **A** ratáskor.

Gye rnek, (fáradt) (gyermek) (lévén),

Ü lök (itt) (e) (rakás) (kévén)

É s (az) (aldás) (nagy) (tengerét),

Á radni (látom) (szerteszét).

S mi g (hálámtól) (feltüzelve),

Szó t (nem) (lel) (ézésim) (nyelve):

Csa k (gyarló) (eszmékben) (szólok)...

De te, (Isten, értesz) (rólok).

Szemere Pál.

2. Szo ————— ndi két apródja.

 Fe ————— lhőbe hanyatlott a drégeli rom.

 Rá ————— vissza süt a nap, ádáz tusa napja;

 Sze ————— mközt vele, nyájas, szép zöld hegyorom,

 Te ————— tején lobogós hadi kopja.

 Ké ————— t ifjú térdel, (1) ke ————— zükben a lant,

 A ————— kopja tövén, (1) mi ————— nthá volna feszület.

 Zsi ————— bongva hadával a völgyben alatt

 A ————— li győzelem ünnepet ület.

„Mé ————— rt nem jön a Szondi két dalnoka, mért?

Bü ————— lbül szavú rózsák két mennyei bokra?

Ha ————— dd füzne dalokból gyöngysorba füzért,

O ————— da illót egy huri — nyakra!“

„O ————— tt zöldel az ormó, (1) fe ————— nn zöldel a hant

Zászlós kopjával a gyaur basa sírján:

O ————— tt térdel a gyöngypár, kezében a lant,

É ————— s pengeti, pengeti, sírván:“

....S ho ————— gy feljöve Márton, az oroszi pap.

Ke ————— vély üzenettel a bösz Ali küldte:

- A** dd meg kegyelemre, jó Szondi magad!
- Me** g nem marad itt anyaszülte.
- „**Szé** p úriak! immár e puszta halom:
- E** kopja tövén nincs mér' zengeni többet:
- Je** rtek velem, (1) **O** tt lenn áll nagy vigalom,
- O** da lenn vár mézízű sörbet —“,
- Mo** ndjad neki Márton, (1) **i** m ezt felelem:
- Ke** gyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
- Jé** zusa kezében kész a kegyelem,
- E** gyenest oda fog folyamodni.

„Sö rbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,

Mi t csak terem a nagy szultán birodalma,

Jó illatú fűszer, és drága kenőcs

A li győzelem-ünnepe van ma!“

Ha dd zúgjon az ágyú! pogány Ali mond,

É s pattog a bomba, és röpked a gránát;

Mi nden tüzes ördög népet, falat ont:

Tö ri Drégel sziklai várát.

„Szé p úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,

I mmár földi vállát bíbor színű kaftán,

Szé — l̄ zendül az erdőn, — (1) o — tt leskel a
hold:

I — de kinn hideg éj sziszeg aztán!

A — vár piaczára ezüstöt, aranyt, (1)

So — k nagybecsű marhát máglyába kihordat:

Ha — rezos paripái nyihognak alant:

Szü — gyeikben tört keze forgat.

„A — ztán, no, hisz úgy volt! (1) a — ztán elesett!

Zá — szlós kopiaival hős Ali temette;

I — tt nyugszik a halmon, — (1) rö — vid
az eset —;

Ze — ngjétek Alit ma helyette!

Ké t dálnoka is volt, két árva fiú:

Ö ltözteti czifrán, bársonyba, puhába;

Ne m hagyta eselédit — (1) e zért öli bú —

Ve le halni meg óeska ruhába.

„S kü ldött Alihoz Ali dús, Ali jó,

Lá ny-arczotok' a nap meg nem süti nála!

Sá trában alusztok, a széltül is ó:

Fi aim, (1) ho zza köt a hála!“

Ho gy vitt ezekkel! (!) ho gy vitt egyedül!

Mi nt bástya, feszült meg romlott torony alján:

Jó kardja előtt a had rendre ledül,

Ke levéze ragyog vala balján.

„*Ru* szem maga volt ő!..... (1) s ho harczo-
la még, gy

Bár ágyúgolyótól megtört ina, térde!

É n láttam e harczt!.... (1) **A** zonban,
elég:

A li majd haragunni fog érte.“

Mi nt hulla a hulla! (1) ve szett a pogány,

Kő módra befolyván a hegy menedékét:

O tt álla halála vérmosta fokán,

Di adallal várta be végét.

↓ „Eh! vége mikor lesz? (1) ki fogytok-e már

(Dicséretiből az otromba gyaurnak?

↓ E b a hite kölykei! (1) ve sszeje vár

(És börtöne kész Ali úrnak.“

↓ A padjon el a szem, mely ezélba vevé:

↓ Szá radjon el a kar, mely őt lefejezte;

↓ I rgalmaz, oh Isten (1) ne legyen övé

↓ Ki miatt lón ily kora veszte.

3. Cso konai.

 E gy kálo(mista) pap s Csokonai

Egymásnak voltak jó barátai.

 Ki lódu(l)l egyszer Debreczenből

S a jó barát előtt megáll,

 S: i hatnám, pajtás! (1) i gy kiált föl

Csokonai Vitéz Mihály.

 „No ha ihatnál, hát majd ihatol,

 A kad még bor számodra valahol,

 Ha máshol nem, tehát a pinczében;

 O ttan nem egy hordó bor áll“.

↓ Szó ————— lott a pap, (1) s le ————— ballag véle

Csokonai Vitéz Mihály.

↓ „I ————— hol ni, uczezu!“ (1) fő ————— lkiált a pap,

A mint egy hordóból dugaszt kikap;

↓ „Sza ————— ladj csapért! ott fönn felejtém;

↓ Sza ————— ladj, öcsém, de meg ne állj!“

↓ É ————— s felrohan ló halálában

↓ Cso ————— konai Vitéz Mihály.

↓ A ————— likra tette tenyerét a pap;

↓ Csa ————— k vár, csak vár, hogy jön talán a csap,

S a ————— csap nem jött, és a pap morgott:

„De ————— mi az ördögöt csinál,

Hol a pokolba marad az a

Csokonai Vitéz Mihály?”

To ————— vább nem győzte várni a csapat.

Ott hagyta a hordót, (a ————— bor kifolyt.)

a Fő ————— Imén a pinceből a házba,

De ott fönn senkit nem talál.

Csa ————— k későn este érkezett meg

Csokonai Vitéz Mihály.

Há ————— t a dologban ez volt az egész:

Ke — reste ott fönn a csapot Vitéz,

Ze — get-zugot kikutat érte,

De — csak nem jön rá, hogy hol áll?

É — s így csapért a szomszédba mégyn

Csokonai Vitéz Mihály.

A — szomszédban valami lakzi volt.

E — lébe hoztak ételt és italt;

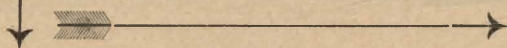
É — s im az étel és bor mellett

És a zenének hanginál

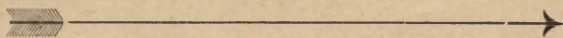
Csa — pot, papot, mindent felejtett

Csokonai Vitéz Mihály.

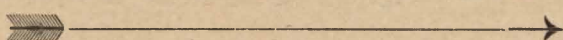
4. **Má** tyás anyja.

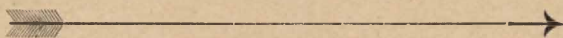
Szi lágyi

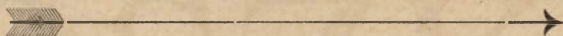
Ö rzsébet

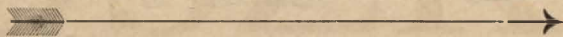
Le velét megírta ;

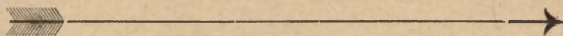
Sze relmes

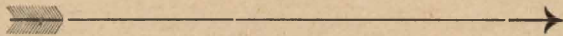
Kö nnyével

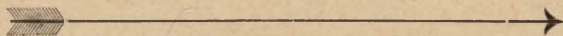
A zt is telesírta.

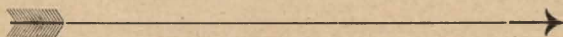
Fi ának

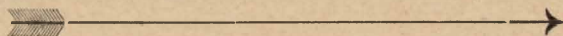
A levél,

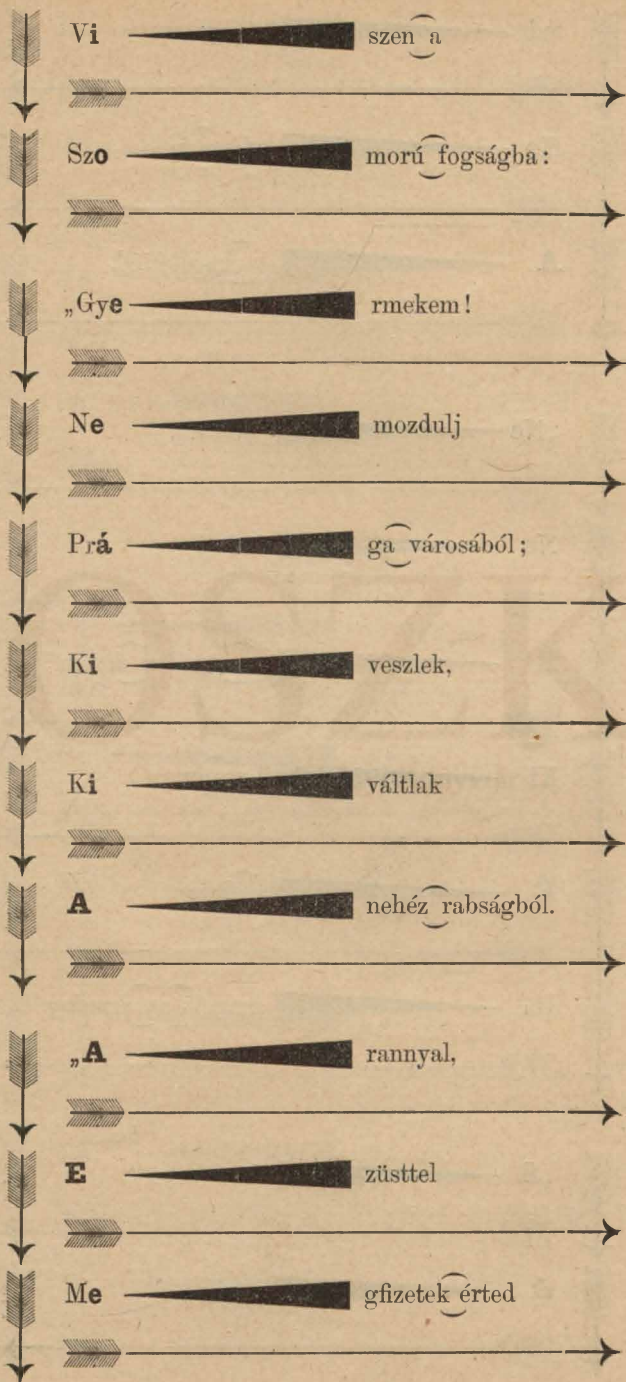

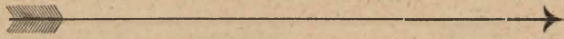
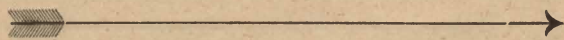
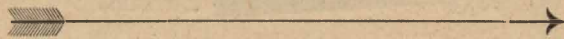
Prá ga városába

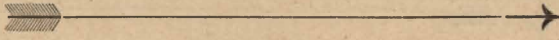
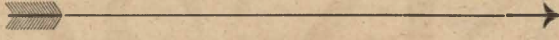
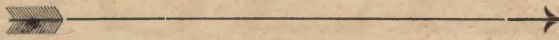
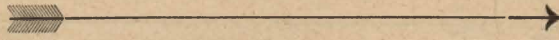
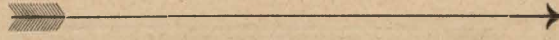
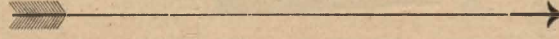

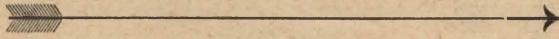
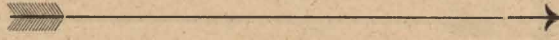
Ö römhirt

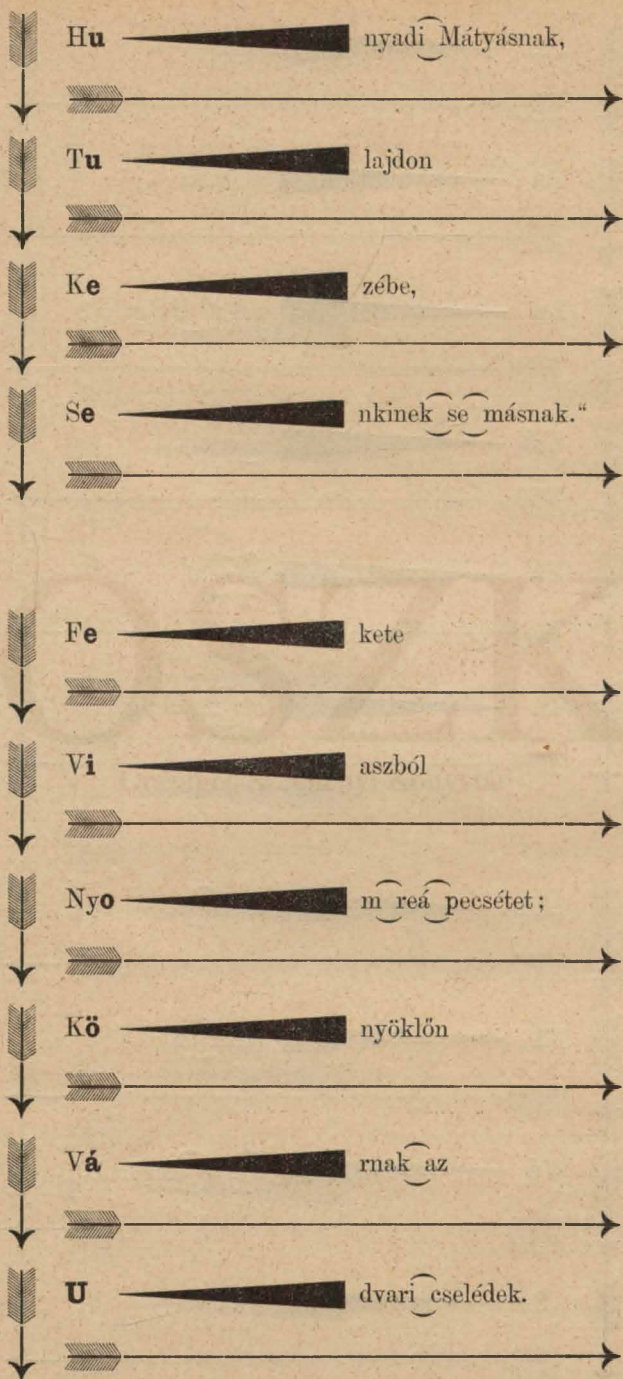

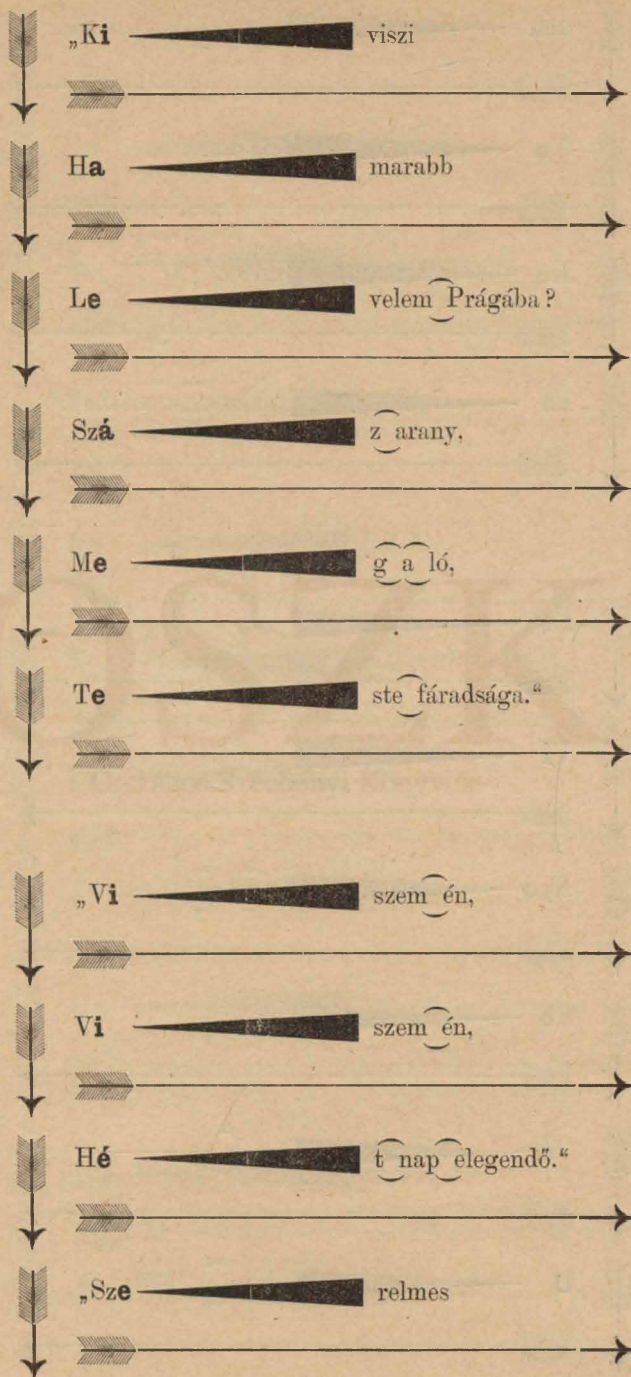

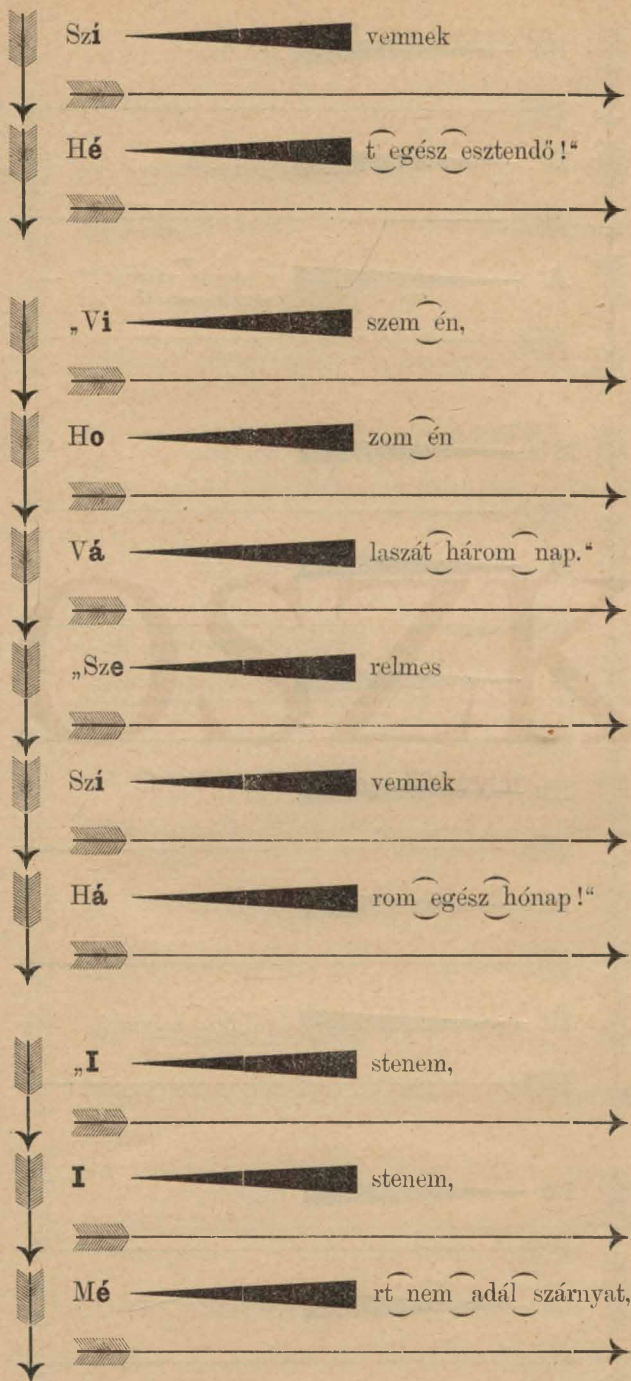

Szi ————— vemen

Ho ————— rdom (én)

A ————— te (hazatérted).

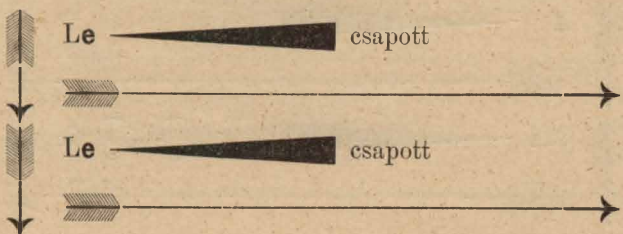
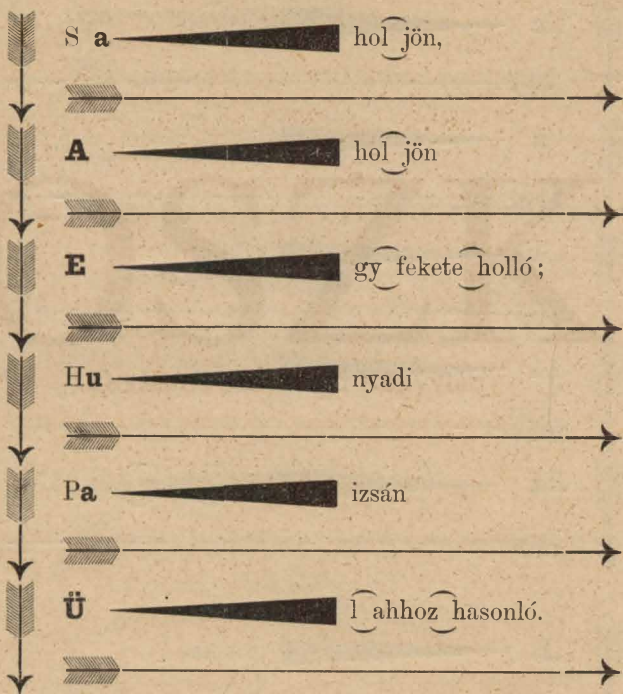
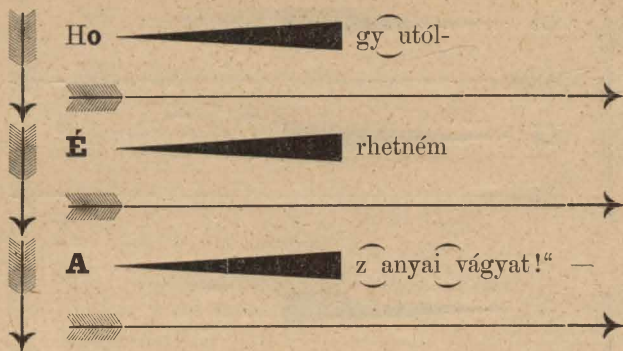

„Ne ————— mozdulj,

Ne ————— indulj

É ————— n (egyetlen) (árvám!)

Ki ————— lesz (az)

É ————— n (fiam)

Ha ————— megejt (az) (ármány).

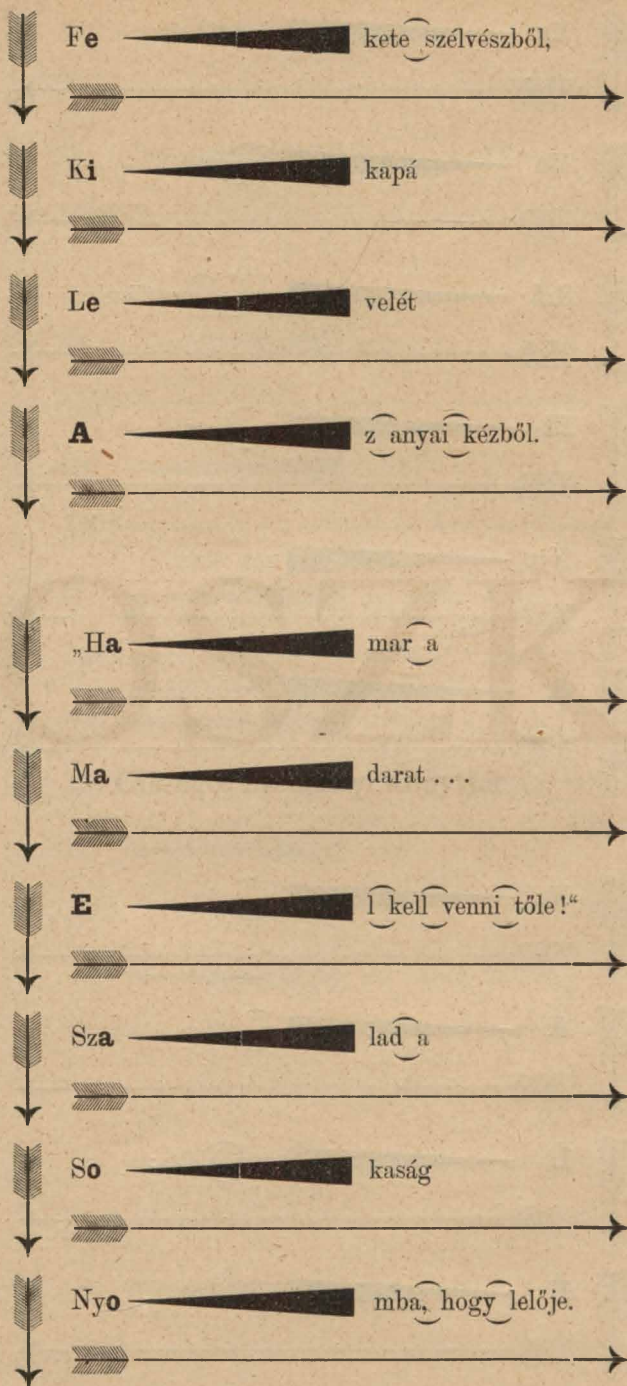

„A ————— dassék

A ————— levél

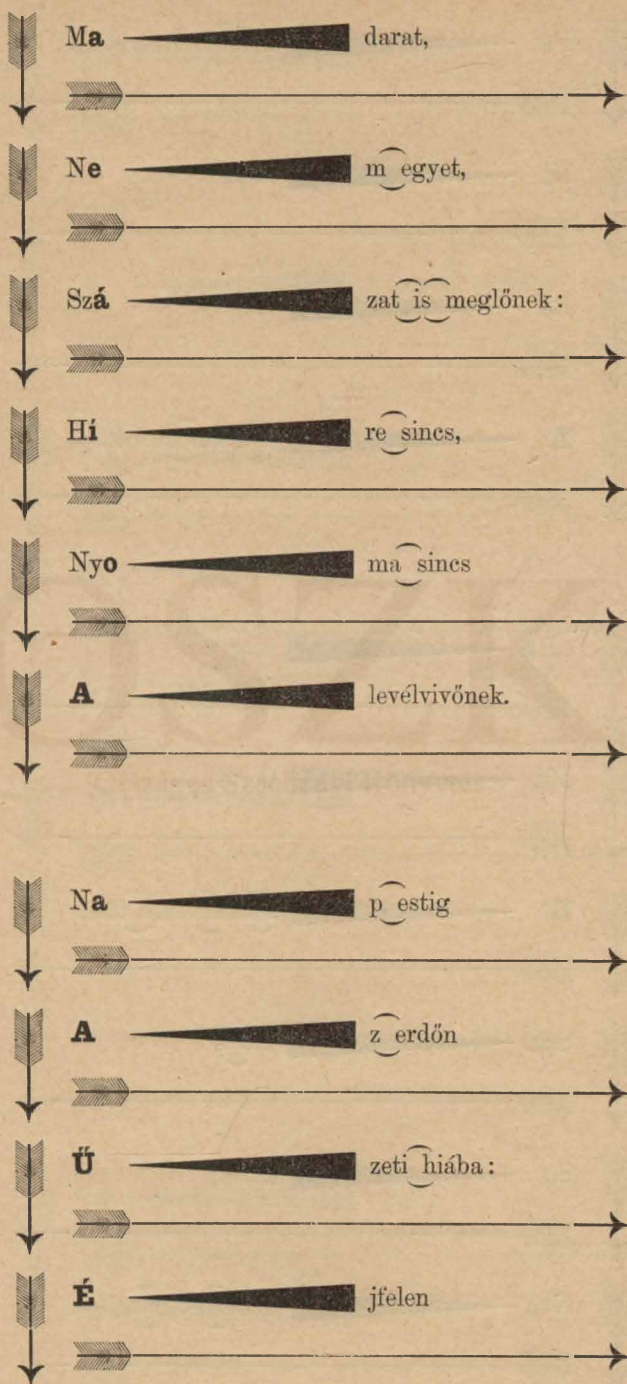

Ko ————— ezognak
 ↓
 —————
 ↓
Ö ————— zvegy (ablaká)ba.
 ↓
 —————

Ki ————— kopog ?
 ↓
 —————

Mi ————— kopog ?
 ↓
 —————

E ————— gy (fekete) (holló) !
 ↓
 —————

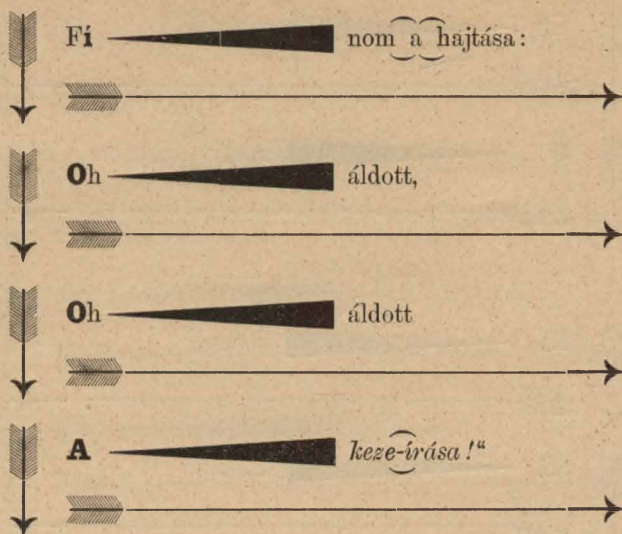
Ná ————— la (meg)
 ↓
 —————

A ————— levél
 ↓
 —————

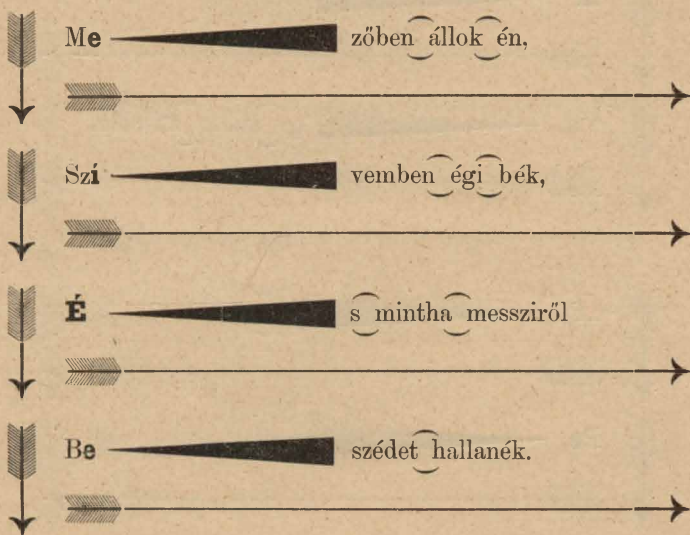
Va ————— gy (ahhoz) (hasonló).
 ↓
 —————

„**Pi** ————— ros (a)
 ↓
 —————

Pe ————— csétje,
 ↓
 —————

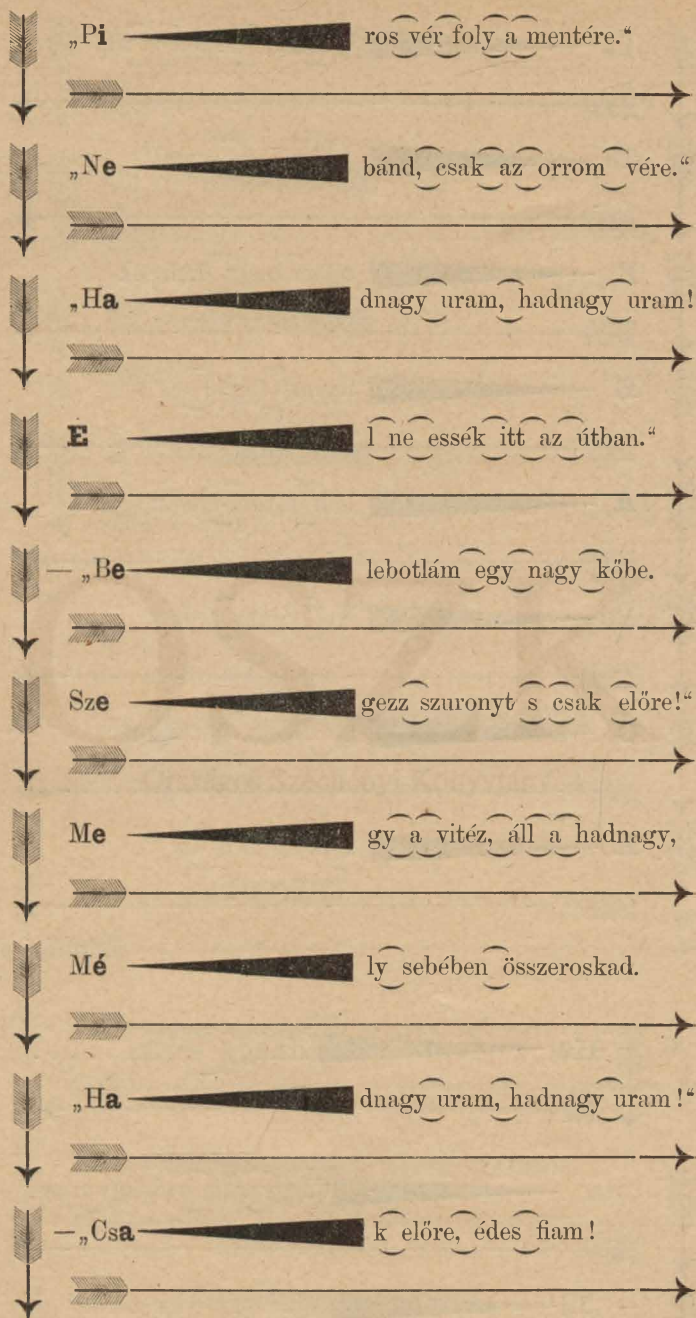
Arany János.

Va ————— gy (mint) midőn (a) nép
 Te ————— mplomban (é)nekel,
E ————— ngen (nagy) ünnepek
É ————— rzelme (fog)lal (el).
Á ————— llok (tavasz)mezőn
Me ————— lyet (virány) fedez;
Ú ————— gy (ér)zem, (gond)olom:
A ————— z (Isten) háza (ez).

Erdélyi János.

6. **Ha** ————— dnagy (uram)
 „**Ha** ————— dnagy (uram), hadnagy (uram)!”
 — „**Mi** ————— bajod (van) édes (fiam)?”

7. **Ha** zámhoz.

 Hi rt sem hallok már felőled,

 E rdős völgyes szép hazám!

 Mo st, hogy távol vagyok tőled,

 Mo st szeretlek igazán.

 A zt a völgyet, azt a bércet

 So ha sem feledhetem,

 S ké l szívemben fájó érzet:

 Ho gy zokogjak kebleden.

 Se mmi semmi ki nem pótol,

 E l nem mossa képedet.

-
Ké — rdem a sebes folyótól:
- Mé** — rt hagyott el tégedet?
- Ké** — rdem a szálló madártól:
- Tá** — n kiszáradt a berek,
- Ho** — gy tőled ő is elpártol,
- Mi** — nt a hűtlen emberek?
- Go** — ndolom: a nehéz felhő
- A** — ezod özvegy fátolya:
- Go** — ndolom; a síró szellő
- E** — gy ismerős furolya;

- Go ————— ndolom: (a) (virág) (illat)
- E. ————— sdő (s) (hajod) (talán);
- S pá ————— sztortűz (az) (a) (kis) (csillag)
- Ké ————— k (havasod) (oldalán).
- Té ————— ged (lát) (lak) (minden) (képben),
- Me ————— ly (felém) (száll) (messziről).
- A ————— sík (rónán) (minden) (lépten)
- Bé ————— rezid (árnya) (leng) (körül).
- Bú ————— esúzó (anya, —) (fiának)
- Sze ————— nt (ereklye) (képet) (ad),

S a ————— z, — hábár az évek szállnak —

Mi ————— ndíg kebelén marad!

Szász Károly.

8.
Bú ————— esű.

I ————— sten veled hazám, bátrak hazája!

I ————— sten veled, te völgy, ti zöld hegyek!

Gye ————— rmek reményim s bánatom tanyája,

I ————— sten veled, én messze elmegyek.

Ha ————— visszatérek boldogulva hon,

Ha ————— dd lássam népedet virányidon.

Ne ————— m (mint) Helvézia (hótakart) tetői,

Ne ————— m (nyúlnak) oly (magasra) bérceid ;

S tá ————— n (szebbek) a (Provence) (daltelt) (mezői)

Mi ————— nt (zöld) (kalász-hullámzó) (téreid) :

Vi ————— rág (mit) (ér, mit) (ér) a (bércz) (nekem) ?

Ha ————— zát (kíván, hazáért) (ver) (szívem).

A ————— z (ég) (egy) (kineset) (ad) (minden) (hazának)

S a ————— nemzet (híven) (őrzi) (birtokát) ;

Csá ————— szárról (szól) a (francia) (fiának),

Bü ————— szkén (mutatja) (Róma) (ó-falát).

He lllasnak kincse egy elomló rom ;

Ti ed hazám, egy szentelt fájdalom.

Ha lllgatva áll Rákos szent határa.

Ah régen hallgat immár a magyar!

S a z ősök elenyészett nyomdokára

A z esti szellő új fűvényt takar ;

Ha lllgatva áll a tér, szívünk szorul,

S e egy köny beszél hazánk nagyságiról!

S e gy köny Budáról, mely magas tetőjén

Se tén áll, egy bús emlékezet

Na ————— gy sírköve, hazámnak temetőjén,

S rá ————— írva mind, mi vele elveszett;

Ré ————— gen szétdőnté az idő falát,

Kö ————— vén még látni a csatak nyomát.

S mé ————— g áll Mohács, még áll! magasbra nőnek

A ————— z új barázdán s régi hősökön

Ka ————— lászai; ————— erőt ad a mezőnek,

Bá ————— r rég lefolyt, a férfi vérözön;

Ni ————— nes kő határán, ninesen kúnhalom,

De ————— áll a tér s nem vész a fájdalom.

S ne ————— m (veszhet el, míg az ezüst Dunának

Na. ————— gy (tükörén egy honfi szem pihen,

Ma. ————— gyar (lakik a parton, s a hazának

Csa. ————— k (egy romlatlan gyermeke leszen

Bu. ————— da-, (Mohács-, Nándornál elfutó,

Tá. ————— n (honom könnye vagy te nagy folyó!

S oh, ————— én (szeretlek néma bánatodban,

Ha. ————— zám, (szeretlek könnyeid között;

É. ————— gőn (szeretlek özvegy fátyolodban,

Ne. ————— héz (keserved, melybe öltözött;

Bá ————— jlón (mosolygsz, mert bár sorsod kemény,

É ————— l még a sír felett is egy remény,

É ————— s most Isten veled; talán sokára,

Ö ————— rökre tán, hazám Isten veled!

Ré ————— g eltűnt ismert bérezid kék határa,

S to ————— vább siet vándorló gyermeked.

Ha ————— visszatérek: boldogulva hon,

Ha ————— dd lássam népemet virányidon.

B. Eötvös.

9. Má ————— tyás király Gömörben.

Má ————— tyás király nem értett honn ülni kényesen,

É ————— rtett a harczi ménen megülni győztesen:

S ha harezi nem valának, bársony nyugágy helyett,

Má tyás király kezébe bírói pálczát vett.

Be járta szép országát, s mint béke angyala,

Tő rvényt, igazságot tett, a merre járt vala;

Be járta a Dunának s Tiszának mesgyéit,

Ki hallgatá urával a pór sérelmeit.

Tő rvény után, követvén az ős magyar szokást,

Ta rtott az utazásra Gömörben áldomást;

A z áldomások árja enyelgő és komoly. —

Mi kép Maros aranyja, Tokaj nedűje foly.

Va n, a ki a királyért üríti a kehelyt;

A hon virágozása dobogtat meg más kebelt;

E z a német vesztére nagy rettentőt iszik,

A z a török halálán, ez a csehén bízik.

S vé gig lakoztanak már és végig ittanak, —

E gyért feledtek inni a vígado urak;

S vi galmok a hegyig hat, hol munkás hangyakép,

A tő tövét kapálja pörén a póri nép.

Má tyás király trefát fölötte kedvelé,

Má tyás király föláll s int a szőlőhegy felé;

„Í ————— m dolgozott a munkás, mi vígadánk, urak!

Ne ————— váltanók fel őket, hogy ők vígadjanak?

Fő ————— l a király nyomába!“ Szólt és előre mén,

Mi ————— kép a fölkelő nap, a fényes ég ívén;

U ————— tána mén az úrnép, vontatva, kénytelen,

Mi ————— kép a lomha árnyék a test után megyen.

S bá ————— mészan a parasztok reá tekintenek,

Ki ————— váncsian megállnak a vándor fellegek;

A ————— nap kibú alólok, meglátni a csodát,

A ————— hős király kezének ügyében a kapát!

Má — tyás király megedzett s dologszokott vala,

A — z úri nép puhán nőtt és otthon lomhula ;

Má — tyás király ügyes volt és könnyű termetű,

A — z úri nép nehézkes, tömör tekintetű.

Mo — ndjam tovább, ne mondjam, a tréfa folyamát :

Mi — nt üli a veríték az úrnép homlokát ?

Mo — ndjam tovább, ne mondjam : a gyors király megöl,

Mi — képen jobbra-balra, az úri nép kidől ?

„**U** — ram király! — kiálnak — pogány dolgot mívelsz,

Ke — gyelmetes tréfáddal még mind rakásra ölsz !

A kardot elviseljük, kapáljon, a ki tud!

É s a panasz keserve, Mátyás fülébe jut.

De mint a könnyű sólyom, fölöttük a király,

A megkapált barázdán, nem fáradottan áll;

A rezára a méltóság ül, szigor van homlokán,

S a lelkendő urakhoz ily szó jön ajakán:

„**Á** m hagyjuk a szokatlan dolog kísérletét!

De megjegyeznetek kell nehéz verejtekét;

A föld, urak, kemény rög s ki azt megműveli,

Vé res verejtekének gyöngyével öntözi.

A zért, ha máskor isztok, nem kell felednetek.

A z áldomásba szöni: hogy éljen népetek!

Szó lott s az úri nép megjegyzé az oktatást:

Má tyás király Gömörben így tartá áldomást.

Garay.

10. **Mo** hács.

Hó s vértől pirosult gyásztér! sóhajtva köszöntlek,

Ne mzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács!

Ho lló szárnyaival lebegett a zordon Enyészet,

S pu sztító erejét rád viharozta dühe,

S va k diadalma jelét robogó villámival itten

Ho ni vitéz seregink holttetemikre süté.

- To** — mori! büszke vezér, mért hagytad el érseki
széked?
- Ne** — m halt volna hazánk dísze, virága veled.
- Ha** — rez tüze lángítá bizton viadalra kikelted,
- S é** — rted mennyi dicsők estenek áldozatul!
- Szű** — k vala egy ország, be kicsiny most néma
lakásod!
- Tá** — rogatód megszűnt, rozsdá emészti vasad!
- Nyu** — godj! rajtad üzé dölyfét a csalfa szerencse:
- A** — békítő sír enyhe takarja porod.
- Há** — ny fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel
- Su** — jta le kegyetlen itt a riadó csatavész!
- É** — lte kies tavaszán kora sirt hány ifjú találta,

Ki t nem rég az öröm lágy öle ringata még!

Di sztelen itt fekszik, deli termete összerúfítva.

Szá guldó paripák, vasszegű körmök alatt.

Szö g haja fürteivel nem játszik kedvese többé,

Vé r- s tapadó portól elmerevedtek azok.

Ha sztalan áll az úton váró híve, friss koszorúval

Ne m jön-e bajnoka még, félve, remegve vigyáz:

Ho gyha levél zördül, őt sejteti véle szerelme,

Né z, piheg, arcza tüzel, keble feszülve haboz.

Ah! de hiába tekint a távol lenge ködébe;

E lmarad a kedvelt, s érzete bűnak ered.

- Vé gre (megérti) Mohács (veszedelmét); (gyöngé) (virágként)
- He rvad (el) a (szép) (szüz) (néma) (keserve) (között).
- Sí rja (felett) (enyeleg) (suttogva) (az) (alkonyi) (szellő)
- S a hűség (csendes) (angyala) (őrzi) (porát).
- Me nyi (nemes) (bajnok), (méltó) (sok) (századot) (élni,
- Fé nytelen (itt) (szúnyad), (s) (kő) (se) (mutatja) (helyét)!
- Ő si (szabadságért) (harczolt) (bár) (férfi) (karokkal),
- Re ndzavaró (hévvel) (vérbe) (fürösztvé) (vasát).
- Á mde (hol) (olyan) (erős), (kit) (meg) (nem) (dönt) (sok) (ezer) (kar)?
- Te sthalmok (közepett) (küzd), (noha) (élte) (szakad).

- Sí** ————— nli szokott terhét tűz ménje, nyihogva kapar,
vág,
- Ru** ————— gdal, rázza fejét, hosszú sörénye lobog ;
- E** ————— lszáguld, hazatér, így hírlí vitéz ura húnytát,
- Ki** ————— t repedő szívvel hölgye zokogva sírat.
- Mí** ————— g sűrű könnye apad s ő is hű férje után hal
- S a** ————— kiürült háznak csak dűledéke marad.
- A** ————— tölgy, mely zivatar közt annyiszor álla kevélyen,
- Dő** ————— ltében viruló ágait, így temeti.
- Há** ————— ny bajnok hala így, de csak a boldog leli
bérét, —
- A** ————— meggyőzöttek csillaga vele tűnik.

- Í** gy hamvadnak el ők, alacsony mohlepte gödörben,
- S a** feledékenység éje borítja nevök'!
- Ha** ntra dül a pásztor s füttyörészve legelteti
nyáját;
- É** s nem tudja, kinek hőspora nyugszik alatt;
- Ti** tkon mégis eped, szomorú dalt zengedez ajka;
- A** hős árnyékok esendesen ihletik őt.
- A** csatasíkon mély borulattal ballag az útas,
- E** lgondolva, minő kétes az emberi sors;
- Né** z, és elkomorúl s lesütött szemmel halad ismét:
- Fe** lpattant sebeit belseje érzi maga.

O tt, hol az esti sugár gőzfátyolt úsztat az éren,

Mi nthá fedezgetné, hogy ne tekintse szemünk:

O tt vergőde Lajos, rettentő sorsú királyunk,

Sü lyedező lova érez-hímzetű terhe alatt.

Ha sztalanul terjeszti kezét; nincs, nincs ki
segítse!

Ba jnoki elhúltak, nincs ki feloldja szegényt!

Tá togat a mélység, aranyos pánczela fakó lesz,

S ö sszezúzott testét hab fedi s barna iszap.

E kként halni kínos! s kegyalak, neked életed
így tűnt!

Ve szteden a magyar ég napja sokára leszállt!

- I** fjú valál, örvényt nem sejtván, szörnyen adózál;
- Sze** ndergő porodat béke lebegje körül!
- Ha** jh! s ezt visszavonás okozá mind s durva irígység,
- E** gységünk történ törve, hanyatla erőnk;
- A** sorvasztó láncz így készüle árva hazánkra;
- Ne** m, nem az ellenség, — ön fia vágta sebét.
- Gyá** szemlékü vidék! mi sok inség kútfeje lettél,
- Pá** rolgó mezeid bánatos oszlopa ez.
- Na** ggyá lett Szolimán gögét Buda ormai nyögték,
- S ké** nye vadon dúltán annyi vizzályra jutánk.

Há — ny (szűz) fonnyada (el) zsarlónk (buja) karjain
 (ekkor,

S a — Duna (szöke) vizén (hány) rabok (úsztak) alá!

Bi — rtok (nem) volt (már), idegen (lett) a magyar (otthon);

Fé — lhold (kérkede) szét (városi) tornyairól.....

E — l! (ti) komoly (képek) (ti) sötétség (rajzati) (félre)!

Ú — j (nap) fényle (reánk) annyi (veszélyek) után.

É — l (magyar, áll) Buda (még)! A (mult) csak (példa)
 (legyen) most.

S é — gve (honért), (bizton) nézzen (előre) szemünk!

É — s (te) virulj (gyásztér), a (béke) malasztos (ölében).

Ne —zeti (nagylétünk) (hajdani) (sírja), (Mohács)!

11.

Szó

zat.

Ha zád(nak) rendületlenül légy híve, oh magyar!

Bö lesőd az s majdan sírod is, mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül nincsen számodra hely;

Á ldjon vagy verjen sors keze: itt élned, halnod
kell.

E z a föld, melyen annyiszor apáid vére folyt;

E z, melyhez minden szent nevet egy ezredév
esatolt.

I tt küzdtenek honért a hős Árpádnak hadai;

I tt törtek össze rabigát Hunyadnak karjai.

Sza badság! Itten hordozák véres zászlóidat,

S e lhulltanak legjobbaink a hosszú harc alatt.

É s annyi balszerenese közt, oly sok vizály után,

Me gfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán.

S né pek hazája, nagy világ! Hozzád bátran kiált:

E gy ezredévi szenvedés kér éltet vagy halált!

A z nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért

S ke servben annyi hű kebel szakadt meg a honért.

A z nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat,

Hi ába sorvadozzanak egy átoksúly alatt.

Mé g jöni kell, még jöni fog egy jobb kor, mely után

Bu zgó imádság epedez százezrek ajakán.

Va — gy jöni fog, ha jöni kell — a nagyszerű halál:
Ho — l a temetkezés felett egy ország vérben áll.
Sa — sírt, hol nemzet sülyed el, népek veszik körül,
Sa — z emberek millióinak szemében gyászkönny ül...
Lé — gy híve rendületlenül hazádnak, oh magyar!
E — z éltetőd s ha elbukál, hantjával ez takar.
A — nagy világon e kívül nincsen számodra hely;
Á — ldjon vagy verjen sors keze: itt élned, halnod
 kell.

Vörösmarty.

12.

A — magyarokhoz.

Ro — másnak indult hajdan erős magyar!

Ne — m látod Árpád vére miként fajul?

Ne ————— m látod a boszus egeknek

Östorait, nyo ————— morult hazádon?

Nyo ————— lez századoknak vérzivatarja közt

Ro ————— ngált Budának tornyai állanak,

Á ————— mbár ezerszer vak tüzedben

Véredet, ma ————— gadat tiportad.

E ————— lszórja, hidd el, mostani veszni tért

Erkölsöd, ————— u ————— ndok vipera fajzatok

Dúlják fel e várt, me ————— ly sok ádáz

Östromokat mosolyogva nézett.

Ne m ronthatott el téged egykoron

A vad tatár khán xerxesi tábora,

S vi látot ostromló töröknek

Napkeletet leverő hatalma:

Ne m fojthatott meg Zápolya öldöklő

Századja

s ti tkos gyilkosaid keze,

A szent rokonvérben fürösztő

Visszavonás tüze közt megálltal:

Me rt régi erkölcs s pártias férfikar

Küzdött s vezérlett fergetegid között;

 Bi ————— rkózva győztél **s He** ————— rku-
lesként

Érez buzogány rezegett kezedben.

 Mo ————— st lassú méreg, **la** ————— ssú
halál emészt.
 Né ————— zd a kevely tölgy, **me** ————— lyet
az északi

Szélvész le nem dönt. — **be** ————— nne termő

Férgek, erős gyökereit megőrlik.

 S e ————— gy gyöngé széltől földre terítettik!
 í ————— gy minden ország támasza, talpköve
A tisza erkölcs, **me** ————— ly ha megvész,
 Ró ————— ma ledül s rabigába görbed.

 Mi ————— a magy(ar) most? Rút() sybarita() váz.
 Le ————— tépte() fényes() nemzeti() bélyegét,
 S ha ————— zája() feldúlt() védfalából

Rak() palotát() heverő() helyének.

 E ————— lödeinknek() bajnoki() köntösét
 S() nyelvét() megútván, **rú** ————— t() idegent() cserélt,

 A ————— nemzet() örlelkét() tapodja,
 Gye ————— rmeki() báb() puha() szíve() tárgya.

 Ah! ————— más() magyar() kar() mennyköve() villogott
 Attila() véres() harc()zai() közt, **mi** ————— dön()

A félvilággal szembe szállott

Ne ————— mzeteket tapodó haragja:

Má ————— s néppel ontott bajnoki vért, ha ————— zánk

Szerzője Árpád, a ————— Duna partjain.

Oh, ————— más magyarral verte vissza

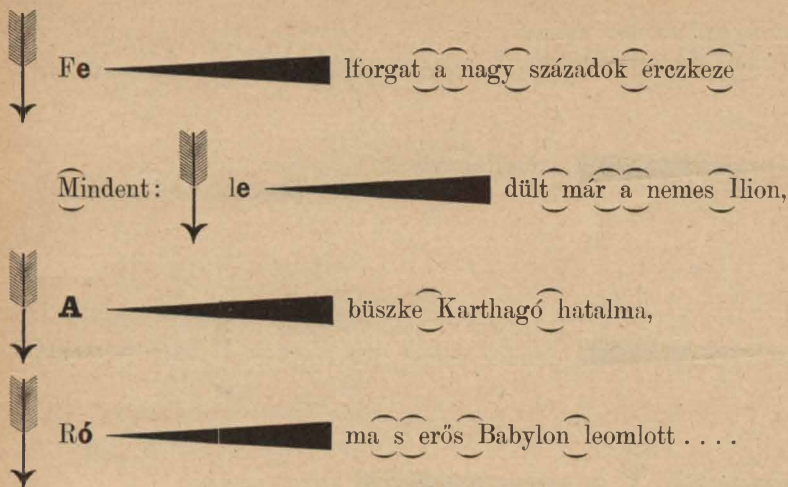
Nagy Hunyadink Mohamed hatalmát!

De ————— jaj! esa ————— k így jár minden az ég alatt!

Fo ————— rgó viszontagság járma alatt nyögünk,

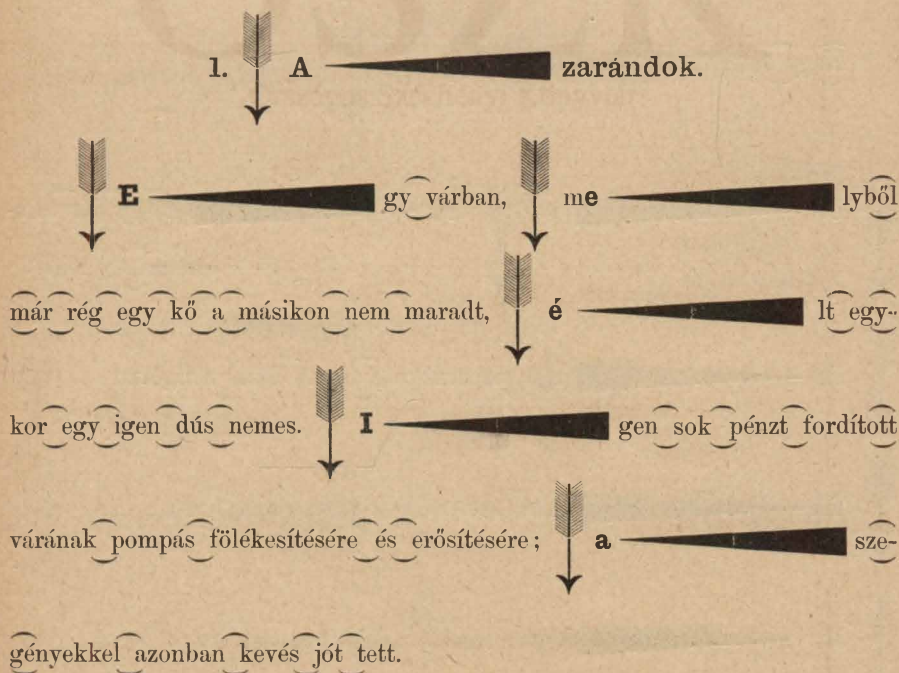
Tü ————— ndér szerencsénk kénye hány vet,

Já ————— tszva emel s mosolygva ver le.

Berzsenyi Dániel.

b) Prózai olvasmányok.

 E ————— kkor egy szegény zarándok tért be a várba
 és éjjeli szállásért könyörgött. **A** ————— nemes döllyösen
 visszautasította és mondá: **E** ————— vár nem vendéglő.“
 A ————— zarándok felelé: **Csa** ————— k
 három kérdést engedj tennem, **a** ————— ztán örömet
 odább megyek.“ **A** ————— nemes mondá:
 E ————— föltétel mellett bátran kérdezhetsz.
É ————— n örömet fogok válaszolni.“
 A ————— zarándok tehát most kérdé:
 U ————— gyan ki lakott előtted e várban?“
A ————— z atyám!“ mondá a nemes.
 A ————— zarándok tovább kérdeze:

„Ki lakott itt atyád előtt?”
 „A z öregatyám;” válaszolt a nemes.
 „É s ki fog utánnad benne lakni?” kérdé

tovább a zarándok. A nemes mondá:

„Ha Isten is úgy akarja, a fiam.”

„Ha tehát, mo ndá

a zarándok, mi ndegyik csak egy ideig lakik e

várban és egyik a másikat mindig felváltja, — mi k

vagytok ti egyebek a várban, mint vendégek. E vár

tehát valóban vendégház. Ne fordíts tehát annyit

e ház fölékesítésére, me ly neked csak rövid ideig

szolgál lakásul. Té gy inkább jót a szegényekkel,

 ú ————— gy (maradandó) (lakást) (fogsz) (magadnak) (építeni) (mennyekben.“

 A ————— nemes (e) (szavakat) (szívére) (vette),

 a ————— (zarándokot) (éjszakára) (házánál) (marasztá),

 é ————— (s) (ez) (időtől) (fogva) (jót) (is) (tett) (a) (szegényekkel).

Kérdések.

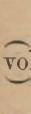
 Mi ————— (lyen) (nemes) (emberről) (szól) (e) (történet)?

 Ho ————— (l) (lakott) (e) (nemes)?

 Á ————— (ll-e)

 még a vár, melyben a dús nemes lakott?

 Jó ————— (tékony)

 (volt-e) (a) (vár) (tulajdonosa)?

 Mi ————— (re) (fordította) (pénzét)?

 Ki ————— (tért) (be) (egyszer) (e) (várba)?

 Mi ————— (volt) (a) (zarándok) (célja)?

- E** leget tett-e a nemes a zarándok kérelmének?
- Mi** ly szavakkal utasította vissza a zarándokat?
- E** lhagyta-e magát utasítani a zarándok a dölyfös
- válasszal? **Mi** re kérte a nemeset?
- Me** gengedte-e a nemes a három kérdés fel-
- tevéését? **Ho** gyan hangzott a zarándok első kér-
- dése? **Mi** volt a várúr válasza?
- Me** lyik volt a második kérdés és mi volt a
- válasz? **Mi** volt a harmadik kérdés?
- É** s hogyan hangzék a várúr harmadik
- válasza? **Fe** leletet nyervén a zarándok a három
- kérdésre, **e** ltávozott-e rögtön?

 Mi ————— t ajánlott a nemes figyelmébe?

 Ne ————— m voltak-e hatással a nemes szívére a

zarándok böles szavai? **Ta** ————— lálható-e az életben sok

ember, kinek gondolkodásmódja e nemeshez hasonlít?

 É ————— s akad-e sok szókimondó ember,

 a ————— ki mint e zarándok, az igazságot szemtől-szembe

ki merje mondani?

„Magyar Nemzeti Olvasókönyv.“

2. **A** ————— z elefánt.

 A ————— z elefánt a legnagyobb szárazföldi állat.

 Ha ————— zája Afrika és Kelet-India.

 Ke ————— let-Indiában, ahol már régen megszele-

dítették, **o** ————— kossága és rendkívüli ereje folytán az

emberre nézve igen hasznos állat. **A** ————— z elefánt 3—4 mé-

ter magas teste sajátosságos, nagyon otromba alakú. **o** ————— rra

hosszú orrmányá nyúlt, **a** ————— z orrmány végén egy

ujjszerű nyújtvány látható, **me** ————— lynek segítségével

vel képes a legkisebb levelet vagy pénzdarabot a földről felemelni,

 a ————— legbonyolódottabb esomót feloldani stb.

 o ————— rrmányával szívja orrikaiba a vizet, me-

lyet torkába önt, **o** ————— rrmányával vesz lélegzetet,

 o ————— rrmányával ragadja meg ételét s viszi azt szá-

jába, **me** ————— lyből az — csak a felső állkapocsban

kifejlődő — óriási metszőfogai, **a** ————— z úgynevezett

agarak nyúlnak ki. **A** gyarai szolgáltatók az

annyira becsült elefántesontot. **Ke** let-Indiában

nyargalnak az elefánton, különösen vadállatokra rendezett vadászatok

alkalmával. **A** z elefánt hátán biztonságban van a

vadász. **Ré** gente, a lőfegyverek feltalálása előtt a hábo-

rúkból is fontos szerepe jutott az elefántnak. **Te** her-

hordásra még ma is használják, **i** gen nagy ter-

heket bír el.

A vad elefánt leginkább falevelekkel és más

növényi anyagokkal táplálkozik, **a** megszeliidített

főleg szénával és kenyérral tartják. **Re** ndkívül

hosszú életű állat, **me** ly 100—150 évig is

elél. I zmos orrmányában nagy erő rejlik,

ve le fölemelheti az embert, sőt

a tigrist is torkon ragadja, é s a földhöz csapja.

I gen okos és tanulékony; különféle műfogásokra

lehet tanítani.

A z elefánt vezetőjének szívesen engedel-

meskedik, e mellett igen szorgalmas és hála-

datos. Ve zetőjének minden szavát megérti,

é s örömet teljesíti parancsait.

I gen szereti a czukrot és a szeszes italokat;

so kkal ügyesebben teljesíti teendőit, ha ilyesmit

ígérnek neki, de borzasztó dühös, ha a vezetője

ígérését nem teljesíti. **De** még ingerelt állapotában sem vetkezik ki háladatosságából. **Mu** tatja
 ezt a következő eset. **E** gy elefánttal nagyon rosszul bánt a vezetője, **ú** gy, hogy végre is kifogyott a türelméből, **dü** hös lett és széttépte a lánczot, mellyel fékezni akarták. **Mi** n-
 denki szaladt tőle. **E** gy kertésznek a felesége — ki — az elefántnak mindig egy-egy marek zöldséget adott, valahányszor bódéja előtt elhaladt — **szi** n-
 tén elfutott, midőn a felbőszült állatot maga felé közeledni látta, **i** jedtségében azonban megfélekedezett kicsiny gyermekéről, ki az úton játszott. **A** z elefánt

egyenesen a gyermeknek tartott, é ————— s mindenki
 meg volt győződve, hogy a kicsinyt széttiporja, de ————— az
 elefánt fölemelte óvatosan a gyermeket, é ————— s azt
 egy szomszéd bódé tetejére fektette.

Kérdések.

 Me ————— lyik a legnagyobb szárazföldi állat?
 Ho ————— l él az elefánt? Ha ————— sznos
 állat-e az elefánt? Me ————— kora?
 Mi ————— lyen alakú a teste? Mi ————— vé
 alakult orra? Mi ————— van az orrmánya végén?
 Mi ————— t tud tenni orrmányával?
 Mi ————— vé alakult át két felső metsző foga?

írás() kívánsz() róla() ? “ **A** ————— z() öreg() nagyon() meg()

döb() bent() s() méltó() neheztelés() futotta() át() lelkét. **A** ————— ezi-

vó() lás() helyett() azon() ban() a() törvényes() helyre, a() kadi() hoz() folya() mo() dott,

 s e ————— lpanaszlá() ügyét.

 A ————— kadi() tüstént() hivatá() a() bejelentett() fiatal(),

 s ho ————— z() z() á() ily() szó() kat() inté() ze() :

 Ka ————— **di:** **A** ————— dott-e() ezen

ö() reg() ne() ked() pén() zt() , ho() gy() a() vá() ros() ba() vidd.

 Fi ————— **atal:** **Ne** ————— m.

 Ka ————— **di:** **Há** ————— t() ne() ked(),

pa() nasz() os() , va() n-e() bi() zon() ysá() g() od() ?

 Ö ————— **reg:** **Ni** ————— nes.

Ka ————— *di:* *Ú* ————— gy (tehát)

(meg) (kell) (esküdnöd)!

Ö ————— *reg:* *A* ————— h, (uram)!

o ————— lyan (embert, a ki ilyenre képes volt,

e ————— sküm sem fogja magába szállítani s bevallásra bírni.

Ka ————— *di:* *Ho* ————— l (adtad)

(kezébe) (a) (pénzedet) ?

Ö ————— *reg:* *E* ————— gy (fa) (alatt).

Ka ————— *di:* *E* ————— s (mégis) (azt)

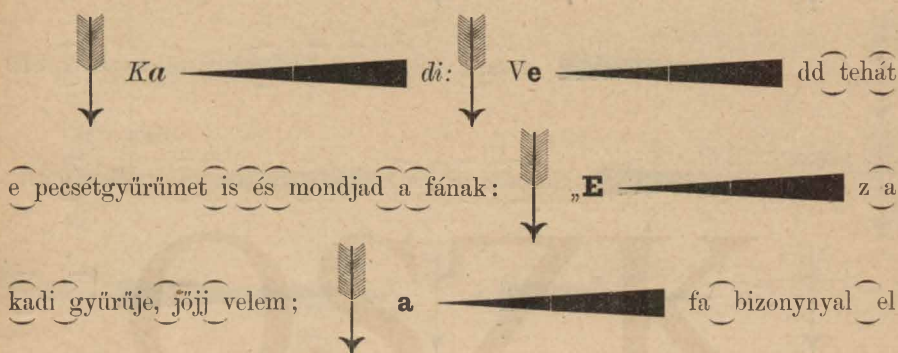
(mondod, ninesen tanúbizonyosságod ?! *A* ————— (fa) (a) (te)

(tanúd! *Me* ————— nj (el) (s) (e) (szókat) (mond) (neki)!

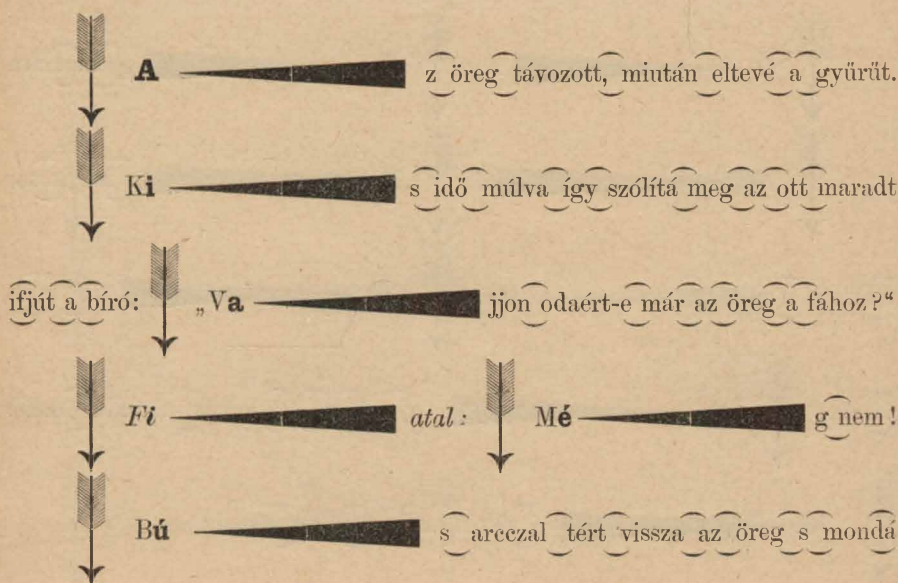
„*Jö* ————— ij) (velem, a kadi) (hivat) (téged).“

tartok, hogy a fa nem fog hajolni parancsodra.

fog jönni.“

a kadinak: „Me gmutatám a fának gyűrűdet, de

semmit sem használt.

Ka di: A fa itt volt

már és tanúságot tön.

Fi atal: Mi t mondasz

kadi?

Ka di: Ú gy van,

maga a fa nem jött ugyan ide; ha nem

te mentél oda, bűnös! Mi dön kérdeztelek:

va jjon az öreg odaérkezett-e már a fához?

te azt feleled, hogy nem. Ha

tehát az öreg neked e fa alatt pénzt nem adott, ho gy

tudhatnád, hogy micsoda fához ment? Te magad

ítélted el tenmagadat!

 A fiatal ember azonnal vallomást tön gónoszságáról.

Baráth olv.-könyv.

4. **Mo** ndások.

 A leghálátlanabb dolog: hálátosságra számolni.

*

 Ho gyan foly a világ? (1) **A** java

fáradoz a rosszaiért, (1) **a** rossza meg üldözi a javát.

*

 Szi vesség elfogadása maga is szívesség, (1)

gya kran az eredeti szívességnél nagyobb.

 Szi ————— vességet nem tenni: még nem sértés; (1)

e ————— l nem fogadni: sértő.

*

 Se ————— mmit se várj: akkor sohasem fogsz csalódni, (1)

va ————— gy mindig kellemesen.

*

 Mi ————— ndenki természetesnek találja, hogy ő iránta

mindenki érdeklődjek, (1) **ő** ————— rajta mindenki segítsen,

 de ————— , mások iránt is érdeklődni? (1) **má** —————

sokon is segíteni? (1) **a** ————— z egészen más.

*

 Há ————— ládatosságra csak nemes érzésű ember képes.

 A ————— nagy többség mindig mindenkor háládatlan.

 E ————— zért szabály a hálátlanság és kivétel a hála.

*

 A z emberek, (testileg és vagyoni)lag (l)

re ndszerint azzal rontják meg magukat,

 ho gy (kelletnél korábban) látnak az élvezethez,

 ke lletnél később a munkához, **e** zt

pedig (kelletnél korábban), **a** mazt (kelletnél később)

(hagyják) abba. **Vi** rázó (egészség s kedvező anyagi

helyzet) ama kevesek juttalma, **ki** k mértékletesen

(élveznek és kitartóan) munkálkodnak.

*

 Jo bb (egy órával korábban, mint egy) perccel

(megkésve.

*

 Ta nulj (tűrni, — hogy) téged is (tűrjenek).

*

 Mi ————— nél jobban bánsz az emberekkel, annál több
 hasznukat veheted.

*

 Ha ————— meg nem tudod ítélni, hogy több vélemény
 közül melyik a helyesebb, **csa** ————— tlakozzál ahhoz.

 me ————— lyet a becsületes és okos emberek vallanak.

*

 Ma ————— gunkról magunk is tudjuk, hogy vannak
 hibáink; **má** ————— soktól mégis azt kívánjuk, hogy soha se
 hibázzanak.

*

 Ma ————— gunkat többnyire többre becsüljük mint
 másokat; **má** ————— sok irányában mégis követelőbbek va-
 gyunk mint magunk irányában.

*

A — fősvény kétszer fizet, a lusta kétszer dolgozik.

*

Ne — m csak alkalom szüli a tolvajt,

A — lkalmat is szerez, ki lopni óhajt.

*

A — mit kitűz az ember, más a czél,

É — s más a mit megél.

*

Va — lódi baj nines-e elég?

Ké — pzelttel is toldjuk-e még?

*

A — zt nem tudod, hogy mi lehetsz;

De — bármi légy is, jót tehetsz.

5. **Ö** nsegély.

 A nemzeti (elő)haladás (az) egyéni (munkásság, erély

(s) erényesség (összege) : **vi** szont (az) egyéni (henyeség, önzés

(és) bűn (nemzeti) silyedést (szül). **A** nagy, (de) kiválóan (a

jó) egyének (élet)rajza (tanul)ságos (és) hasznos, **me** rt (azok

(kalauz) s (ösz)tönző (gyan)ánt (szol)galhatnak (más)okra (nézve).

 A tudomány, (iro)dalom, (mű)vészet (dics)ő (haj)nokai,

 ma gasztos (esz)mék (apostol)ai, **a** zok,

(kik)nek (nem)ességüket (a) szív (jósá)ga (alkot)á — **e** z (élet)ben

(nem) tartoztak (valami) kiváltsá)gos (osztá)lyhoz. **Tö** bb

(nagy) (apostol) (az) (alsó)bbrendű (réte)gből (emel)kedett (magas) (hegy)gyé.

 Né ————— ha a legszegényebb a legmagasabb polczra jutott föl,
 s mé ————— g a látszólag leküzdhetetlen nehézség sem völt
 gát elötte.

 Du ————— val Bálint, bécsi császári könyvtárnok,
 nyo ————— lez éves koráig fehér kenyeret még csak nem is látott;
 ké ————— söbben tyúkpásztorra lett; ti ————— zenhat
 éves korában még sem írni, sem olvasni nem tudott; ko ————— l-
 dulva vándorolt helyről helyre. Ma ————— gától készített föld-
 abroszokat, mi ————— dön véletlenül egy tudós főúr az erdőben
 észrevette s mó ————— dot nyujtott neki tanulása tovább
 folytatására.

 A ————— pozsonymegyei születésű *Kolinovics* Gábor egy

pár évig koldulással kereste kenyerét; **na** ————— gynehezen

inni, olvasni megtanulván, **e** ————— lőszőr írnoki, majd titkári

hivatalt viselt több főúri háznál. **Ké** ————— több történelmi s

földrajzi munkáival nagy hírt vívott ki magának **a** ————— tizen-

nyolczadik században.

 Má ————— tyás király nevelője, *Vitéz* János, **e** ————— gy

tótországi szegény földműves gyermeke volt; **e** ————— lőszőr

Hunyady János mellett írnokoskodott **s fo** ————— konként

emelkedett az esztergomi érseki székbe.

Sci — **tovszky** János érsekbíbornok apja szegény nép-

tanító volt.

Ma — **rtinuzzi Frater** Györgyöt, a hírneves bíbor-

nokot és államférfiút, **sze** — **gény** szülei szolgálatba adták,

s Zá — **polya** István özvegyénél kályhafűtéssel foglalkozott

s be — töltötte már a 16. évet, **mi** — **kor**

tanulni kezdett.

Ku — **peczky** János Bécsben Claus nevű híres festő-

höz állott be masnak. **A** — **mester** oldalánál csakhamar

lángot nyert a benne rejtett gyönyörű tehetség. **Fe** — **s-**

teni kezdett ő is, **s ho** — **gy** művészetét kifejthesse,

fá zva, koplalva Olaszországba vándorolt. É

vek mulva oda küzdötte fel magát, ho gy királyi udva-

rkhoz a legfényesebb ígéretekkel hívták. Hi rneve

Rubensével vetekedett.

Ki ndermann, korának Európaszerte ismert föld-

rajzírója, mi ndenkitől elhagyatva, Hamburgban matrózzá

lett. So k küzdelmek után a Jóremény fokánál titoknoki

állást nyerhetett.

Ki taübel Pál híres növénybúvár, a

tudományosság legfényesebb csillaga, fő ldmívesek gyer-

meke volt.

He — Miksa, a bécsi csillagda igazgatója,
 e — gy selmeczi közönséges zenész gyermeke volt.
 Sze — nczí-Molnár Albert, az első magyar-latin szótár
 írója, e — gy inséggel küzdő szegény molnár fia volt.
 A — nagy tudományú Bod Péter szülei oly szegények
 voltak, ho — gy a nagy inség idején az élőfák héjából
 készítettek ételt, ö — sszeűzött szalmából pogácsát készí-
 tettek, de — azért, (1) a — mint ő maga írja,
 e — nyomorult kenyeret is jóízűen ették.
 Czu — czor Gergely szintén jobbágyfi volt.
 A — pja egyszersmind toborzó káplár lévén, e —

rőnek erejével katonát akart faragni belőle, s esa k nagy

rábeszélés után vette rá magát, ho gy fia az egyházi

rendbe lépjen.

Vő rősmarty Mihály szegény gazdatiszt gyermeke

volt, ki számos tagból álló családját korán hagyta árvaságra.

Rá kossy Jenő, a népszínház igazgatója,

szü leinek kedvezőtlen anyagi viszonyai miatt kénytelen

volt fölthagyni a tanulással, s e gy ideig gazdatiszt volt;

me glett férfi korában tette le az érettségi vizsgát,

s ho gy magát fentarhassa, ügyvédeknel gyakornokoskodott.

Ré vész György, akadémia festész, oly szegény föld-

 ho ————— gy. gyermekkorában pász-
 torkodással kelle fenntartania magát

ban tanult.

 Mu ————— nkácsy Mihály mint asztalos inas indult ki a

világba.

 Ka ————— tona József, a „Bánk-bán“ halhatatlan szerzője,

 sze ————— gény takács gyermeke volt,

 só ————— t ő

maga is segített atyjának szőni.

 Pe ————— tőfi apja koresmárosságból és mészárosságból

éldogélt.

 Szé ————— kács József, e nagytudományú főpap és költő,

 tí ————— mármester gyermeke volt.

Ga ————— *ray* János, a költő, szegény kereskedő gyermeke volt.

Ko ————— *ssuth* Lajos, mint név- s vagyomméltküli ügyvéd, gr. Szapárynénál egy állomást volt kénytelen elfoglalni.

To ————— *ldy* Ferencz írónk atyja egyszerű postatiszt

 volt, **ki** ————— maga magyarul alig tudott, s gyermekeit is később taníttatá új hazája nyelvén.

Bu ————— *denz* József, a külföldről hozzánk átszármazott tudós, egyszerű falusi tanító fia volt.

Szi ————— *gligeti* színműíró egy nagyváradi ügyvéd gyermeke.

Pau ————— *ler* Tivadar, (1) **Ke** ————— *rkápoly* Károly

é — s Szilágyi Dezső miniszterek — a — tanári

pályáról emelkedtek a saját érdemük által miniszteri székbe.

Ba — ross Gábor és Wekerle Sándor mint kis hiva-

talokok indultak ragyogó pályájukra.

A — halhatatlan Hunyadi János, (1) a — tö-

rökök rettenetes félelme, kö — zemesi családból szár-

mazik, mí — g Kinizsi Pál egyszerű molnár legény volt.

He — rtelendy Gábor tábornagy 8 évig és 3 hónapig

volt közlegény. Hu — szonöt éves korában káplárrá lett.

ö — t évig hordozta a káplári bojtot — é — s

6 év telt el ismét, míg hadnagyi rangot kapott.

 Si ————— **monyi**, a legvitézebb magyar huszár,
 mé ————— száros legényből lett katonává.
 Tü ————— **rr** István tábornagy, **ki** ————— nek
 tö ————— bb ideig mint ör-
 neve egész Európában ismeretes,
 mester szolgált.

 Kö ————— **rösi** Csoma Sándor, a nagyenyedi kollégium-
 ban mint iskolai szolgálta kereste kenyerét.

 A ————— rany János atyja szegény földműves volt
 Szalontán.

 To ————— **mpa** Mihály eszmadia családból származott.
 Ba ————— **llagi** Mór nyelvtudós mint szegény koldus zsidó
 fiú tanult meg francziául beszélni.

E kiváló férfiak példája mutatja,

ho gy az ember önmaga lehet, (1) s **ke** ll
 is, hogy legyen saját jólétének tényezője,
s bá rmennyit
 köszönhet is a böles és jó ember másoknak,
u toljára is
 a dolog természete szerint önmagának kell lennie a legjobb szövetségésének.

Könyves Tóth Kálmán u.

VII. FEJEZET.

OLVASMÁNYOK.

Belélegzés utáni magánhangzó nyujtott ejtése.

OSZK

53. Gyakorlat.

A) GYERMEKEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

1. Kis fiú a mezőn.

	Te kis méhe, (1) mit esinálsz		Te kis egér, (1) mit esinálsz
	Ázon a virágon?		Ezen a határon?
	Mézet gyűjtök, (1) kis fiam,		Magot gyűjtök, (1) kis fiam,
	Míg lehet, (1) a nyáron.		Míg lehet, (1) a nyáron.
	Te kis hangya, (1) mit esinálsz		Te kis czinke, (1) mit esinálsz
	Ázon a fűszálon?		Ázon a fa ágon?
	Enni hordok, (1) kis fiam,		Bogarászok, (1) kis fiam,
	Míg lehet, a nyáron.		Míg lehet, (1) a nyáron.

2. Gyere be

 Gyere be, gyere be gyönyörű kis madár,

 Csínáltattam neked aranyból kaliczkát.

 Arányból kaliczkát, ezüstből ajtaját,

 Ezüstből ajtaját, gyémántból váluját.

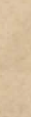

 Nem szoktam, nem szoktam kaliczkában lakni,

 Csak szoktam, csak szoktam zöld erdőben lakni,

 Zöld erdőben lakni, zöld ágakra szállni.

 Fenyőmagot enni, gyöngyharmatot inni.

3. **Az Igazság és Hamisság.**

	E lindul az Igazság, (1)		A tiedből ennénk tán, (1)
	Véle megy a Hamisság:		A z enyéből csak aztán.“
	É des testvér mindkettő, (1)		„ Jó lesz, jó lesz, együnk hát!“
	Miért? (1) tudj a Teremtő.		Megkezdik a pogácsát, (1)
	A nyjok varrt két tarisznyát, (1)		S míg benne tart egy hétig, (1)
	Sütött nekik pogácsát,		M orzsolgatják mindétig.
	M indeniknek húszat szánt, (1)		E hetnék az Igazság:
	S betarisznyált egyaránt.		„ H allod-e, te Hamisság!
	E hetnék a Hamisság:		A mint mondád, (1) rendre jár (1)
	„ H allod-e te, Igazság!		A tiedből együnk már.“

De egész nap h'jába kér (1)

Nem ad neki a testvér.

„Még is adok, jó áron, (1)

Ha a füled levágom.“

Le is vágja a fülét, (1)

Más nap ismét a kezét,

Azután meg a lábát, (1)

Súgy ad egy-egy pogácsát.

Végre szemét szúrja ki, (1)

Vakon, bénán vezeti.

Az Igazság ráállott —

Így járják a világot.

Gyulai Pál.

4. **A** gazdag.

Volt egyszer egy dúsgazdag ember,

Ki, (1) hogy nem voltak gyermeki,

Elvégezé vala magában

Rokonit felsegíteni.

 Ö egyedül áll a világon . . .

 Azok hadd boldoguljanak!

 S roppant kincsét köztük felosztván, (1)

 Örültek az atyafiak.

 S a jóltevőt, öreg korára

 Magához hívja mindenik;

 Írnák, (1) kik laknak tőle távol, (1)

 Hogy híven gondját viselik.

 De az öreg a meghívásnak

 Sok számos évig ellenáll;

 Elindul végre s bekopogtat

 A legelső atyafinál.

 Nem ösmerték meg,

 Ő belépett

A házhoz, utas képiben, (1)

Ki szállást kér egy éjszakára, (1)

S tovább megyen, ha megpihen.

 Mert terve az volt:

 széjjel nézni

A rokonok között elébb,

 Hogy hol leend legjobb leélni

Még hátralevő idejét?

 Nagy fényűzés volt a családban, (1)

Éjjel-nappal zajgott a ház;

 Nem látott olyat, a ki fárad, (1)

Csak olyat, a ki lakomáz:

 S gondolja búsan: nem sokára

Itt sírva kérnek kenyeret! (1)

Szükség kíséri a pazarlást...

 S vevén botját, útnak ered.

 Elért a második rokonhoz

S házi békét nem lele ott;

 Szüle, hitves, testvér egymással

Ellenkedett, czivakodott.

 De fel is volt fordulva minden...

 S ő már korán útna gyon;

 Ja, az egyet-nem-értő háznak,

Mert Istenáldás nincs azon.

A harmadik rokon fukar volt;

Zárt ajtók s vasrácsok megett, (1)

Panasszal lévén szája telve, — (1)

Rongyoskodott, szegénykedett.

Szállást nem adhat! (1) (Félti kincsét: (1)

Tolvajesíny, rablás gyakori!)

S mond a vándor: (1) Maradj magadnak

Földnek gyász-terhe, zsugori!

Közelgetvén a negyedikhez, (1)

Szigorú arcza földerül;

Rend, tisztaság, jólét köszönti

A lak felől már messzirül.

Nagy gazdagság, kincs nincs a házban, (1)

De van éltető szeretet,

Van hűség, béke — (1) s megbecsülik

A szüléket, a véneket.

A vándort szívesen fogadják,

Ki fölfedezvén önmagát. (1)

Örömkönyt s ír érkezésén

A rég váró kedves család,

Melynek vidám s boldog körében

Éldegélvén sok ideig,

Az öreg eltének utólja

Szép csendességben letelik.

5.

A Tisza.

Nyári napnak alkonyulatánál

Megállék a kanyargó Tiszánál,

Ott, hol a Kis-Túr siet beléje, (1)

Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden

Ballagott le parttalan medrében,

Nem akarta, (1) hogy a nap sugára

Megbotolják habjai fodrába'!

Sima tükrén a piros sugarak

(Mint megannyi tündér) tánczot jártak,

Szinte hallott lépteik csengése, (1)

Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga fűvényszőnyeg

Volt terítve s tartott a mezőnek.

Melyen a levágott sarjú rendek, (1)

Mint a könyvben a sorok, (1) heverték.

Túl a réten néma méltóságban

Magas erdő; (1) benne már homály van,

De az alkony üszköt vet fejére, (1)

S olyan, (1) mintha égne s folya vére.

Másfelől, (1) a Tisza túlsó partján, (1)

Mogyoró- s rekettye-bokron tarkán.

Köztük (egy) csak a nyílás, (1) azon át,

Látni távol kis falueska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen

Rózsafelhők úsztak át az égen:

Legmesszebből rám merengve néztek

Ködön át a mármarosi bérézek.

Semmi zaj. (1) Az ünnepélyes csendbe

Egy madár csak néha füttyentett be.

Nagy távolban a malom zúgása

Csak olyan volt, (1) mint szúnyog dongása.

Túlhan, (1) vélem átellenben épen, (1)

Pór menyecske jött. (1) Korsó kezében.

↓
 Korsa(j)át mi(g) tele — merítette, (1)

Rám nézett át: (1) aztán ment sietve.

↓
 Ottan némán, mozdulatlan álltam, (1)

Mí(n)tha gyökeret vert volna lábam.

↓
 Le(k)em édes, mély mámorba szédült

↓
 A természet örök szépségétül.

↓
 Oh természet, oh dicső természet!

↓
 Mely nyelv merne versenyezni veled!

↓
 Mily nagy vagy te! (1) mentül inkább hallgatsz, (1)

↓
 Annál többet, annál szebbet mondasz. —

↓
 Késő éjjel értem a tanyára

↓
 Friss gyümölcsből készült vacsorára.

Társaimmal (hosszan) beszélgettünk, (1)

Lobogott (a rőzseláng) mellettünk.

Többek (közt) szóltam (én) hozzájuk:

„Szegény (Tisza), (miért) is (bántjátok)?

Annyi (rosszat) kiabáltak (róla), (1)

S **ő** (a föld) legjámborabb (folyója).“

Pár (nap) múlva (felszendergésemből)

Félrevert (harangok) zúgása (vert) föl.

„Jön (az) árvíz! (1) jön (az) árvíz!“ (1) hangzék,

S (tengert) láttam, (1) **a** (hogy) kitekinték.

Mint (az) örült, (1) **ki** (letépte) lánczát, (1)

Vágtatott (a Tisza) (a rónán) át.

Zúgva, bögve törte át a gátot, (1)

El akarta nyelni a világot.

Petőfi.

b) Prózai olvasmányok.

6. Lehet-e mindenkinek kedvére tenni?

Apa és fia utaztak együtt, (1) hanem a kettőnek csak egy

szamara volt.

Az apa ült a szamáron, (1) a fiú pedig ott gyalogolt

mellette.

Találkoznak egy utas emberrel.

„No ugyan szép apa! — (1) jegyzé meg az utas ember —

erős létére maga ül a szamáron és gyengébb fiát gyalogolni hagyja.“

Az apa nem vetette meg az intést, (1) mindjárt leszállt a szamár-

ról s ráültette a fiát, (1) maga pedig gyalog ment mellette.

Találkoznak egy másik utas emberrel.

„No ugyan derek egy gyerek, (1) mondhatom — (1) jegyzé

meg ez a második utas — ő a fiatalabbik s az apját hagyja gyalog-

olni öreg létére.“

Most tehát már ez sem jó. Kapták magukat, (1) ráültek mind

a ketten.

Találkoznak a harmadik utas emberrel. Ez meg már egés-

zen nyíltan szembeszállt velük.

„Van nektek szívetek? — (1) kiálta rájuk mérgesen —

két ily nehéz test egy ilyen gyenge számaron! Botot kellene

fogni s azzal kellene benneteket lekergetni.“

Megint elhibázták. Leszálltak mind a ketten, (1) s egyik egyik

oldalról, (1) másik a másik oldalról gyalognak a szamár mellett.

Találkoznak a negyedik utas emberrel.

Az meg már messziről

a szemük közé nevet.

„Van esetek? — (1) kérdé tőlük gúnyolódva —

itt van

a szamár, (1) s mégis gyalogszerrel jártok?!”

No, (1) ha még ez sines jól, (1) gondolták magukban,

úgy

tegyünk hát, (1) hogy csakugyan ne lehessen kifogása senkinek.

Ekkor az apa összekötötte a szamár két első lábát, (1) a fiú a két

hátulsót, egy nagy rudat dugtak aztán az összekötött lábak közé,

vállukra emelték s most már ők vitték a szamarat.

Így talán csak

jó lesz.

Ennyire juthat az olyan ember, (1) aki minden szíre-szóra

hallgat.

7. **A** magyar nép eredetéről.

Élt hajdanában, (1) messze földön Ázsiában, egy király, (1)

Ménrót volt a neve. **E**nnnek volt két derek fia; (1) az egyiket Hunor-

nak, (1) a másikat Magyarnek hívták. **M**ikor ezek a királyfiak meg-

nőttek, (1) megváltak szüleiktől és külön sátorokban laktak.

Történt pedig, (1) hogy amint egyszer vadászni mentek a pusztán,

(1) egy szarvasüszőre bukkantak. **M**indakettő üzőbe vette a szarvast.

Sokaig üzték, hajtották, **m**íg végre az üldözött egy ingoványba

menekült s ott egészen eltűnt a szemük elől.

Utána jártak-keltek, (1) keresték-kutatták mindenfelé; (1) de

hiába, (1) nem akadtak rá sehol. **H**anem amint jártak-keltek, észre-

vették, (1) hogy a föld, (1) amelyre eljutottak, (1) igen alkalmas volna

a baromtartásra. Ekkor így szóltak a testvérek: „**A** szarvast elszalasztottuk ugyan, (1) **de** jobb szerencse akadt helyébe. **Ez** a kövér

föld a miénk lesz és senki másé; (1) **költözzünk** ide mindenestől.“

 A mint mondták, (1) **úgy** is lett. Hazatérvén szüleikhez, tőlük

csakhamar búcsút vettek **és** nagy kísérettel, minden jószágukkal elköltöztek a felfedezett termékeny országba, **a** mely annakelőtte egészen

lakatlan volt.

 Innen aztán egyszer seregestül felkerekedtek, (1) **s** elmentek

leánynézőbe, (1) **és** mind megházasodtak, kíséretükkel együtt. **Hunor**

és Magyar két egytestvér királykisasszonyt vitt haza feleségül, **Dulának,**

az alánok királyának a leányait. **Hunor** gyermekeiből és kíséretének

gyermekeiből lett aztán a *hun* nép. **Magyar** gyermekeiből és kíséretének

tének gyermekeiből pedig a magyar nép származott.

Sok ideig együtt

lakott a két nép az ősök által felfedezett országban:

de aztán végre

mégis elszakadtak (1) s külön-külön országokat hódítottak meg maguknak.

Péterfy Sándor.

8. **Az Isten mindent lát.**

Sándor sokszor meg szokta látogatni barátját, Bélát.

Egyszer

a mint hozzájok ment, (1) benyitott a szobába és nem látott ott senkit.

Azonban egy kosár alma tűnt a szemébe az ablak mellett.

„Ejnye,

beh szép alma ez!” (1) gondolja magában.

Aztán közelebb ment a

kosárhoz. (1) és kíváncsian nézte azt a sok, szépen pirosuló gyümölcsöt.

Úgy tetszett neki, mintha mindegyik hívogatólag integetne feléje.

Már nem bírta ellentálni kívánságának.

Kinyújtotta kezét, (1) de

abban a pillanatban ismét visszahúzta. „Nem szabad!“ (1) mondta
 magában, (1) „bűnt követnék el. Ha nem látna is meg senki, (1) de
 látna Isten, ki mindent lát és tud.“ Érintetlenül hagyta tehát az
 almát és távozni akart. „Megállj, maradj!“ (1) hangzék most mö-
 götte a szobában. Sándor megijedt és visszafordult. A Béla nagy-
 atya közeledett hozzá szeretetteljes arccal, (1) s így szóla: „Ne félj
 gyermekem! (1) Te jó s istenfelő gyermek vagy. A félig nyílt ajtón
 láttam, (1) miképen álltal ellent a kísértésnek. Az almából vehetsz
 annyit, a mennyit akarsz (1) és a mennyi a zsebedbe fér. Mindenkor
 jusson eszedbe:

Akármely rejtek-helyen légy, (1)

Lát az Isten, rosszat ne tégy.“

Komáromy L.

9. **A** nyulak és a békák.

 Összegyültek a nyulak tanakodni. **A**rról folyt a vitatko-

zás, (1) **n**em kívánatosabb-e mindnyájunknak a halál, (1) **m**int ez a zaklatott, nyomorúságos élet?

 „**N**em ér ez a mi életünk egy batkát sem — (1) **m**ondák —

 sem nem ehetünk, sem nem ihatunk nyugodtan. **E**mber, állat

egyre üz, hajt bennünket (1) s **a** folytonos zaklatás oly félenkszívűekké

tett, **h**ogy a magunk árnyékától is megijedünk (1) **é**s futásra kény-

szerít az ágzörgés is. **J**obb meghalni, mint így élni.

 Ebben aztán meg is állapodtak. **E**lhatározták közakarattal,

(1) **h**ogy mind egy szálíg belefójtják magukat a szomszéd tóba.

 Annak a tónak a partján pedig ott üldögélt hosszú sorban egy

nagy sereg béka s vígan kuruttyolva gyönyörködtek a szép holdvilág-

ban. Még meg sem látták a nyulakat, (1) csak messziről hallották

szaladásukat s a sok béka — (1) vesd el magad! — (1) olyan hirtelen

beleugrált a vízbe valamennyi, hogy a libuk sem érte a földet.

A nagy locsogás-tocsogás úgy megijesztette a nyulakat, hogy

egyszerre felhagytak a futással s hallgatóztak: (1) mi az? Végre ki-

eszelték, (1) hogy a békák szöknek előttük.

„Lassan a testtel, atyafiak! (1) szólt fel ekkor egy tapasztalt

öreg nyúl. Úgy látom én, (1) hogy még nálunknál is vannak félén-

kebb állatok. Ezeket a békákat a mi pusztá szaladásunk is megriasz-

totta s lám mégis milyen vígan, milyen boldogan kuruttyoltak csak

az imént is a tóparton! Ha még azoknak is kedves az életük, miért

találnók mi olyan keservesnek, elviselhetlennek a miénket? Minden

fának van árnyeka, (1) minden háznak van keresztje. Ha a bajból

nekünk is kijutott, (1) hordjuk békén; (1) más sincs baj nélkül!

„Biz' igaz a'!“ (1) felelték rá a többiek s azzal elszéledtek,

(1) ki merre látott s nemsokára a tóba-fulladás helyett jóízűen por-
czogatták a lóherét.

„Képes Magyar Olvasókönyv.“

10. Munkácsy Mihály.

Ki hitte volna, (1) hogy az asztalos mesterséget tanuló fiúból

egykor világhírű festő lesz? Munkácsyban meg volt a tehetség, (1)

de meg volt a tehetség kifejllesztésére az erős akarat is. Mert hiába

a legszebb tehetség, (1) ha hiányzik a szorgalom, az akarat, a rendít-
hetetlen kitartás!

↓
Munkácsy 1844-ben született Munkácson. ↓
Atyja Lieb

Mihály — (1) mert a Munkácsy nevet a festő csak később vette fel —

↓
 ifjú korában a magyar testőrségnél szolgált Bécsben; ↓ később

sópénztárnok volt Munkácson, (1) majd Miskolczon. ↓
A Lieb-család a

szabadságharcz idejében elszegényedett, (1) s nemsokára azután el is

haltak a kis Mihály szülei.

↓
A szegény árva gyermek ügyét egy nagybátyja fogta fel (1)
 s ez őt az asztalos mesterségre adta. ↓ Békéscsabán kezdte s Aradon

↓
 folytatta ezt a pályát. ↓
Már ekkor kitűnt, (1) hogy tehetsége van a

↓
 festésre. ↓
Üres óráiban nagy kedvvel rajzolgatott egyes alakokat a

↓
 tisztára gyalult deszkákra. ↓
Egyszer meglátta Jókai Mórnak az arcz-

↓
 képét a könyvárus bolt kirakatában; ↓
a mint pénze akadt, (1) meg-

↓
 vette a képet s sikerülten lemásolta.

↓
 Időközben beteg lett s üdülni nagybátyjához ment Gyulára.

↓
 Itteni tartózkodása fordulópontot képez életében. ↓ Gyulán lakott

akkor Szamossy Elek jónevű festő, ↓ s a fiatal Munkácsy megismer-

kedvén vele, (1) tőle kezdte tanulni a rajzolás és festés elemeit.

↓
 Ettől fogva a festői pályán haladt előre.

↓
 Tanárjától buzdítva, Budapestre jött a 19 éves ifjú. ↓ Az

itteni jeles festők csakhamar felismerték tehetségét, ↓ pártfogásukba

vették s arra buzdították, (1) hogy a magyar népeletből fessen egyes

képeket. ↓ Első műve, mellyel a fővárosban feltűnt, (1) a „Regelő

huszár“ volt. ↓ Ezt gyorsan követték: a „Husvétii loeolkodás“, (1) a

„Vőfély“ s több népies tárgyú képei. ↓ Ezeket a műveit már meg-

lehetősen díjazták. Nem sokára állami segítséget is nyerve, (1)

külföldre utazott, (1) hogy az ottani elsőrendű festők mellett magát tovább képezze.

 A külföldi híres festők is méltányolták nagy tehetségét, (1) s

festményei külföldön is figyelmet keltettek. **Egyszer,** (1) **a** mint egy

új munkáján dolgozott, (1) egy angol műbarát 20 ezer frankot ígért

neki készülőfélben levő művéért, s **ezt** a díjat ki is fizette aztán, az

elkészült festményért. **Ez** a siralomház czínű kép volt, (1) **mely**

Párisban is ki volt állítva, s **ott** Munkácsy az első rendű kitüntetést

nyerte vele. **Ezzel** meg volt alapítva hírneve a külföldön.

 Később történeti tárgyakat festett le; (1) **még** pedig mind a

világi, mind a vallástörténet köréből. Ez utóbbiak közé tartozik

két nagyszerű műve: „Krisztus Pilátus előtt“ és „Krisztus a

Kálvárián.“ **A** „Krisztus Pilátus előtt“ című kép, melyet az

amerikai nagy városokban is kiállítottak, (1) az oceánon túl is ismertté

tette a magyar művész nevét. **Ez** a képe több mint 100 ezer forint

értékű.

 Legújabb képe, a „Honfoglalás“, az új magyar országház

számára készült, a magyar kormány megrendelésére, s ezért 100 ezer

forint tiszteletdíjat nyert. **Ez** a rendkívül nagyszerű mű már nagy-

sága által is szokatlan. Tizenhat méter hosszú és 5 méter magas-

ságú, (1) és oly díszes lesz a magyar országháznak, (1) milyennel kevés

középület dicsekedhetik. Azt mondják, (1) hogy a nagy mester

utolsó fekete hajfürtje is ezüstté vált, (1) mire befejezte e nagyszerű

művét, mely nemcsak a magyar nemzetnek nagyságát hirdeti, (1)

de egyszersmint a magyar teremtő erőnek is hirdetője.

 Munkácsy Párisban telepedett le s ott nősült meg, (1) feleségül

vevén egy előkelő származású francia nőt. Bár idegen földön él, (1)

de testestül-lelkestül magyar hazafi; többször hazalátogat szülőhónába,

 s a magyar festőművészet ügyét azzal is igyekszik előmozdítani,

 hogy évenként egy-egy tehetséges magyar ifjú festőt műtermébe

fogad, oktatja a festés művészetére és ösztöndíjjal is segítse.

B) FELNÖTTEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

1. Éji látogatás.

Három árva sír magában

Elhagyott sötét szobában;

Zivataros, hideg éj van, (1)

Édes anyjok könn a sírban.

„Édes anyám, (1) édes anyám! (1)

Altass el már, (1) úgy alhatnám!”

Mond az egyik, (1) s el nem alszik, (1)

Sóhajtása föl-fölhallszik.

„Beteg vagyok, (1) édes anyám! (1)

Hol maradtál! (1) Nem gondolsz rám?”

Mond a másik (1) s jajjal végzi, (1)

A fájdalmat kétszer érzi.

„Édes anyám, (1) gyűjts világot! (1)

Nem tudom én, jaj, (1) mit látok!“

Harmadik mond, (1) mindenik sír (1)

Temetőben mozdul egy sír.

Megnyílnak a nehéz hantok, (1)

Kilép sírből édesanyjok, (1)

S tova lebben a vak éjben,

Hazafelé, (1) az ösvényen.

Arca halvány, hangja régi, (1)

Fia, lánya megösméri.

Immár (töle) (hogyan) (félne)?

Megsókolják, (mintha) (élne).

Az (egyiket) (betakarja); (1)

Másikat (felfogja) (karja), (1)

Elringatja, (elaltatja); (1)

Harmadikat (ápolgatja).

És (ott) (virraszt) (a) (kis) (ágyon), (1)

Míg (elalszik) (mind) (a) (három), (1)

Ma(jd) (megindul, (széttekinget), (1)

Keresi (a) (rég) (i) (rendet).

Rendbe (hozza) (a) (szobácskát), (1)

Helyre (teszi) (a) (ruhácskát); (1)

Az alvókat (hosszan) nézi, (1)

Csókját (százszor) megtetézi.

Kakas (szólal, (1) üt az óra, (1)

El (kell) (válni) (virradóra)!

Visszanéz (a) (véghatárról)

Sír (megnyílik, (sír) (bezárul).

Oh (a) (sír) (sok) (mindent) (elfeled): (1)

Bút, (örömet, (fényt, (szerelmet); (1)

De (a) (ki) (gyermekét) (vesztette), (1)

Gondját (a) (sír) (el) (nem) (temette).

2. Hunyadi.

Ki áll amott a szirttetőn, (1)

Hunyad magas falánál, (1)

S körültekint a sík mezőn

Az esti fény sugárnál?

Hunyadi ő, (1) az ősz vitéz, (1)

Hazáját most nem üzi vész, (1)

Várába szállt nyugodni.

De hírnök jő s pihegve szól:

„Uram, hatalmad eldőlt, (1)

Hazádon nem kormánykodol, (1)

A polczra már Ulrik ült.“

„**Ha** úgy akarta a király, (1)

Hunyadi akkor félre áll.“

Mond, (1) és marad nyugodtan.

Más hírnök is jő csakhamar:

„**T**örnek reád, uram, (1) félj, (1)

A főnemesség nyelve mar (1),

Elölük, mint lehet, térj!“

„**H**ogy törnek rám, hihetni bár, (1)

De úgy nem mint török, tatár.“ —

Mond (1) és marad nyugodtan.

„**U**ram, hős vajda, (1) véredet

Szomjúzza egy gonosz szív, (1)

S hogy oltsa fényes étedet,

Külföldre álnokul hív.“

„**R**ám czélozza már nem egy halál, (1)

S ha Isten hagyja, eltalál.“ —

Mond, (1) és marad nyugodtan.

S **a** mint fennáll, (1) **a** mint lenéz

Nyugalmasan szívében,

Habos lovon fut egy vitéz, (1)

Vérlobogó kezében,

S kiált: „Édes hazánk oda! (1)

Nyakunkon a török hada, (1)

Siet kivívni Nándort.“

↓ „Pogány jő?! (1) hah! (1) nem tűrhetem!

— ↓ Mond (1) és tűnik nyugalma. —

↓ Magyar hazán és nemzetén

Nem dül kelet hatalma!“

↓ S aczelt ragad lovára kap,

Csatáz, vív, izzad éj és nap,

↓ S míg nem gyöz, (1) nincs nyugalma.

Czuczor Gergely.

b) Prózai olvasmányok.

3. **A** fősvény.

 Én szerencsétlen! (1) **mondá** egy fősvény szomszédjának,

 „**p**énzemet, (1) **m**elyet kertemben elá**st**am, (1) **e**llopta valaki **é**s egy

átkozott követ temetett helyébe.“

 „Hiszen te annak úgy sem vetted volna hasznát,“ **fe**lelé a

szomszéd. **K**épzeld tehát, (1) **h**ogy az oda tett kö a kinesed

 és egy fillérnyivel sem léssz szegényebb.“

 „**Ú**gy!“ (1) **fe**lelé a fősvény, „**d**e más annyival gazdagabb!

 Anyival gazdagabb! (1) **m**egkábulok, (1) **h**a ezt elképzelem.“

4. **A** czigány a háborúban.

Ütközetben volt a czigány katona.

Egyszer a nagy ágyúzás elől elkezd a sereg szaladni, persze,

(1) **h**ogy a czigány sem maradt ott.

A mint futna, (1) **j**ajgatva kiált utána egy sebesült:

„**N**e hagyj itt pajtás, (1) **v**égy a hátadra, (1) **e**llötték a lábam,

(1) **n**e hagyj itt elveszni.“

„**N**o hát gyere“, (1) **s**zól a czigány, (1) **f**elveszi hátára a sebe-

sültet (1) **s** szalad vele tovább.

E közben jön egy másik ágyúgolyó (1) **s** elhordja a sebesült fejét.

A czigány nem vette észre, (1) **s** **a** mint a sáncz mögé ér,

(1) **a** hol a sebesülteket kötözték, **o**da viszi a magáét a seborvoshoz:

 „**E**hen is van egy, (1) **k**ötözze be az úr.“
 „**M**it kötöztek rajta ?“ (1) **s**zól a sebész, (1) „**h**isz a feje van ellőve.“
 A czigány elbámul.
 „**N**o nézd, (1) **a**z akasztófára való, **h**ogy rászedett, (1) **n**ekem
 azt hazudta, (1) **h**ogy a lábát lötték el.“

Jókai.

5. **A** csavargó.

 A kalandjairól elhírhedt Józsa Gyuri meglát egyszer Pesten a
 zöldfa-utczában délben tizenkét órakor egy prókátorforma kaputos
 embert, **k**i hátát az utczaszegletnek támasztva, **n**agy philoso-
 phiával eddegelt a zsebéből tökmagot.
 Józsa Gyurinak megtetszett az ember. **B**elekötött, (1)
 mondván :

„Hogy hívják kendet, (1) földi?“

„Nagy Jánosnak“, — (1) felelt az nyugodt lélekkel.

„Mit csinál itt kend?“

„Ebédelek, (1) a hogy látja.“

„Tökmagot ebédel!“ (1) kiált fel megörvendve Józsa Gyuri.

„Ilyen ember kell én nekem, (1) a ki tökmagon is élél (1.)

Én felfogadom magát tisztartónak.“

„Elmegyek.“

„Fizetés semmi, (1) hanem szabad lopás.“

„Itt a kezem.“

Józsa Gyuri kocsira ültette a becses férfit, (1) s elvitte magával

Tiszafüredre, (1) ott rabízta az uradalmára való felügyelést.

Sohasem volt hűségesebb embere ennél.

Mikor Józsa Gyuri meghalt, (1) örökösei a legkedvezőbb aján-

latokat tévék Nagy János uramnak, (1) hogy maradjon náluk.

„Nem lehet“, — (1) mondá ő, — (1) ennyi ideig is sok volt

egy helyben lakni“, s elment a világba.

Hijába maraszták, (1) hijába unszolták, (1) úgy elment, (1) hogy

hírt sem hallatott többé magáról.

Egy napon az örökösök egyike, (1) mint szolgabíró biharmegyei

járásában utazván, (1) egy porlepte férfit vesz észre az országúton,

s beérvén, (1) megismeri benne Nagy uramat.

Rögtön megállítja

a kocsiját, (1) nagy erőltetéssel felülteti bele, (1) s kezdi tudakozni, (1)

honnét jött e tájra ?

„Csak a Székelyföldről.“

S hova igyekszik s mi szándékból?

„Egy pár csizmat ígértek tavaly Pozsonyban, (1) azért megyek;

onnan lekerülök Tolnába, (1) ott egy téli bekest kell kapnom, (1)

a mit tavaly ilyenkor még sajnált nekem adni a gazdája.“

„Ugyan nem tenné meg azt a szívességet, (1) hogy útba ejtené

Pest városát, (1) kétezer forintot kéne elküldenem és nem tudom kitől?“

„Szívesen elviszem.“

A szolgabíró kezébe adta az összeget, (1) megmondta a czi-

met, (1) a hová vinni kell, (1) s kérdé, (1) hogy mit kíván utiköltségül?

Kell vagy öt forint.“

S többet el nem fogadott semmi könyörgésre.

↓ **A** szolgabíró azt hívé, (1) **h**ogy Nagy János uram örökké oda

marad a kétezer forinttal, (1) s **ő** egy régi tartozását róttá le íranta ily

módon, ↓ **m**időn öt nap múlva beállít hozzá Nagy János s kezébe a

nyugtatóványt a küldeményről, ↓ **e**gyúttal leszámol az asztalra egy

forint tizenöt krajczárt, ↓ **a** mi az utiköltségből fennmaradt, (1) **m**ert

Pesten méreg drága az élet.

↓ **A**z ily embereknek nem emelnek monumentumot.

Jókai.

6. ↓ **Világos vára.**

↓ **M**ég az igazságos Mátyás is nagy igazságtalanságot követett el,

↓ **a** mikor heves (1) **i**ngerlékeny természeténél fogva, (1) **i**de záratta

anyai nagybátyját: Szilágyi Mihályt.

 Valószínű is, (1) hogy megbánta mindjárt, (1) de azt már
 még sem tehetette meg, hogy a rendeletét, (1) ha egyszer kimondta,
 (1) visszavegye.

 Szilágyi Mihály uramnak pedig annál is rosszabbul eshetett ez
 a fogság, mert a saját gyámfia záratta el, (1) és épen a saját várába,
 melyet sógorától, (1) a nagy Hunyadi Jánostól, kapott.

 A hol mint úr járt-kelt azelőtt, (1) most ott rabul kellett élnie.
 Mégis keserű sors!

 Ámbátor igyekeztek azt megédesíteni, (1) a mennyire lehetett,
 (1) a saját volt emberei. Lábatlan Gergely várnagy uram mindig
 levett kalappal beszélt a rabbal, s bizony a szakács se csinált egyebet
 egész nap, (1) minthogy sütötte, (1) főzte neki a jobbnál-jobb ennivalót.

↓ Söt szakács urannak voltak magasabb tervei is. ↓ (Azelőtt

a szakácsok voltak a nagy politikusok, (1) nem a csizmadiák.)

↓ Egyszer odakünn járkálván, (1) nagy lihegve és ijedt arccal

rohan be a várudvarra:

↓ „Itt a török! (1) Jaj, (1) itt a török.“

↓ „Nosza fegyverre gyorsan“, (1) kiáltja a vitéz Lábatlan Gergely,

(1) s kirohan őrségével veszett fejjel, ↓ hogy ő a török ellen mégyen.

↓ Török azonban nem volt a környéken sehol, (1) hiába néztek

a világ mind a négy tájéka felé.

↓ A várban nem maradt más bent, (1) csak a rab és a furfangos

szakács.

↓
A szakács fogja magát, (1) összecattantja a nehéz várkapukat, (1) becsukja belülről és viszi a kulcsokat Szilágyi Mihálynak.

↓
 „Elfoglaltam uram a várat számodra. ↓ **E**zzemel úr vagy fölötte és szabad. ↓ **V**édeni fogjuk magunkat!“

↓
S ezzel elbeszélte Szilágyinak az elmés fortélyt, (1) ki felette nevetett azon:

↓
Bolond dolog lesz belőle! ↓ **E**gy várórség, (1) a melynek a saját várát kell bevennie.

↓
E pillanatban kürt harsant meg a kapu előtt.
 ↓
 „Micsoda? (1) **M**ár itt vannak?“ (1) mond a szakács élénken
 felugorva. ↓ „**L**emegyek, (1) tudokra adom, (1) hogy nincs szándékunk kapitulálni.“

Kisvártatva **f**elszaladt **i**jedt **k**éppel:

„**N**em **ö**k vannak **i**tt, (1) **h**anem **e**gy **k**irályi **c**satlós.“

„**B**ereszszem-e?”

Mindenesetre, (1) **h**add lássuk, (1) **m**it akar. **H**átha **é**pen **a**z

én **k**ivégeztetésemet **r**endeli **e**l „**a**z **a** **g**yerek?” **H**anem **k**össe **l**e

kegyelmed **a** **f**ehér **k**ötényét, (1) **m**ert **n**em **t**udom, (1) **m**it **f**og **k**épzeln

felőlünk.“

A **k**irályi **k**üldöttet **b**eresztette **s**zakács **u**ram **a** **n**éma, (1)

kihaltak **l**átszó **v**árudvarba.

„**L**ábatlan **G**ergelyhez **h**ozok **p**arancsot **a** **k**irálytól. (1) **V**ezessen

kegyelmed **ö** **h**ozzá.“

A **s**zakács **f**ölvezette **S**zilágyihoz.

↓
 „Mit üzen a király?” (1) kérdezte mohón Szilágyi.

↓
 „Azt üzeni, (1) hogy a bátyjára jól vigyázzon kegyelmed, (1)

nehogy valami baja essék; ↓ mert a király szíve szeretettel hajlik az

öreg úrhoz, (1) szeretné már ölelni mielőbb, ↓ de végre is király a

király, (1) ő nem alázkodhatik, ↓ óhajtaná hát kegyelmedtől, (1) ha

apródonként szép szóval, (1) beszéddel hajlitaná az öreg urat feléje . . . !“

↓
 „No, no, no“, (1) dörmögé az öreg Szilágyi elfordulva, (1) hogy

a könnyeit letörülgesse, ↓ majd ismét a királyi szolgálóhoz fordult:

↓
 „Mondd meg a királynak, (1) megteszek, a mit tehetek, (1) de

bizony nehezen fog menni a dolog, ↓ mert makacs az öreg, (1) nagyon

haragszik, (1) ámbár ő is nagyon szereti a királyt.“

 E pillanatban óriási zenebona keletkezett kívülről, (1) **re**ngett,

kongott a kapu a dárdaütésektől s egész felhallatszott a zsvajgás.

 Most jöttek meg Lábatlanék s képzelhetni, (1) **men**nyire elcsodálkoz-

tak, (1) **mi**kor a kapukat zárva találták. „**B**izonyosan elaludt a **g**az

ételkutyvasztó.“

 Végre megjelent a potrohos szakács a várfalakon:

 „**B**olonddá tett kend bennünket“, (1) **ki**áltja rá szemrehányva

Lábatlan Gergely, „**h**át hol az ellenség, (1) **a** miről beszélt?“

 „**A**z az ellenség“, (1) **sz**ólt a szakács, (1) „**e**hol van ni!

 Én vagyok az az ellenség, (1) **L**ábatlan uram, (1) **é**rti-e már?“

 „**H**ogy-hogy?“

„Hát úgy, (1) hogy ez a vár a Szilágyi Mihály uram vára,

(1) kegyelmednek pedig tágasabb odakünn.“

Káromkodott erre nagyokat Lábatlan, (1) de bizony be sem is

eresztette volna vér nélkül a szakács, ha maga Szilágyi nem jön le

s nem parancsolja meg.

Minek lett volna most már a kötekedés, (1) ha úgy is biztos

a kibékülés a királlyal, — (1) mely csakugyan megtörtént nemsokára.

Szilágyi Mihály holta napjáig bírta Világost és sokra becsülte a hű

szakácsot.

Nagybátyja halála után Mátyás a Báthoriaknak ajándékozta a

várat és egész 1613-ig ezek kezében maradt. Akkor halt meg az utolsó

Báthori.

 A mohácsi vész után Világos sorsa is mindig rajta volt a hadi
 koczkán, hol a töröké lett, (1) hol János királyé, (1) hol Ferdinándé.
 Ma már csak rom. **Hajdan** erős lehetett. **Meredek** hegy-
 oldalon egy óra hosszat tartó úton juthatni fel. **Erős** falak s renge-
 teg erdőségek oltalmazták, (1) ott a hol a keletről befutó erdélyi Kárpá-
 tok az aradi rónákba vesznek.

 Mióta áll, (1) **nem** tudjuk. **A** legrégebb forrás, (1) **mely** em-
 líti, (1) **a** római pápa egy levele 1190-ből, **s a** legutolsó év, (1) **mely**
 még bizonyos fokig épnek látta Világost, (1) 1784.

 Ekkor romboltatta le az ország, (1) **nehogy** a rozszant szobákban
 a Zaránd- s Hunyadmegyében fellázadt parasztok üssék fel táborukat.

Világos szerepe azonban még mindig meg nem szűnt.

A sors azt akarta, (1) hogy nekünk is legyen „elátkozott várunk“,

(1) **a** minő a mesékben van.

A magyar sereg 1849-ben Világos alatt tette le a fegyvereket

orosz kézbe.

Ott törték ketté kardjukat a kétségbeesett hazafiak, **ott** szúr-

ták le előbb lovukat, (1) **aztán** önmagukat a huszárok, **ott** temették

el a dicsőséget.

A Báthoriak büszke várából csak néhány csonka düledékfal

nézte már ezt a jelenetet.

Mikszáth Kálmán.

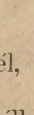
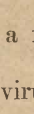

54. Gyakorlat.

(E gyakorlatban már csak a belélegzés jeleztetik.)

A) GYERMEKEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

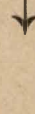
1. Korhely Jancsi. Jancsi kovács akar lenni, Ám nehéz a pöröly; Jancsi takács akar lenni, Hej, únja, ha esőről. Jancsi molnár akar lenni, Csak a zsák ne nyomna; Jancsi bányász akar lenni, Ha hajolni tudna. Majd fazekas akar lenni, Ám az mindig sárt ver; Alig fog hozzá, azonnal Elúzi a mester. Jancsi, Jancsi gondold meg, Mi válik még belőled! Jancsi tímár akar lenni, Hej, büdös a cserlé; Csizmadia akar lenni, Nem ül csiriz mellé; Jancsi szabó akar lenni, De a tű szúrná meg; Majd üveges akar lenni, Ámde vág az üveg; Asztalos is akar lenni, Fűrés, gyalú nem kell; Alig fog hozzá, azonnal Elúzi a mester. Jancsi, Jancsi gondold meg, Mi válhatik belőled!

 Jancsi még sok máshoz fogott,
 De mit sem végzett el;
 Az idő meg szépen eljárt, —
 Tudatlanul nőtt fel.
 A Jancsi majd János lőn,
 Éhség, inség érte;
 A mit Jancsi meg nem tanult,
 János lakolt érte.

Szécsy Károly.

2. **Eszik eső.**

 Esik eső, esdegél,
 Áldó cseppje száll a földre,
 Szomjas földre, a mezőre ...
 Puszta földnek virulása
 Az eső hullása.

 Esik eső, esdegél,
 Cseppjeiből áldás árad,
 Kap belőle minden állat ...
 Állatoknak vidulása
 Az eső hullása.

 Esik eső, esdegél,
 Áldó cseppje száll a fára,
 Kis bokorra és virágra ...
 Fák, virágok ujulása
 Az eső hullása.

 Esik eső, esdegél,
 Áldást vár az ember tőle,
 Jut is bőven majd belőle ...
 Embernek is vidulása
 Gyöngy-eső hullása.

Fekete Mihály.

3. **A nagylaki iskolás fiúk.**

„Anyám, anyám, édes anyám,

Adj kenyeret, széles karéjt

Jól neki eressed a kést,

Sok is legyen, jó is legyen,

Iskolába megy kis fiad.”

„Minek neked széles karéj?

Kicsinyke vagy, kicsit eszel.

Megárt a sok, rosszul tanulsz,

Rest tanuló a jóllakott.

Iskolába minek kenyér?”

„Édes anyám, kedves anyám,

Ne szánd tőlem karéj kenyért.

Leczkém mondom, mint a patak;

Nagy munka közt kicsiny fiad

Iskolában megéhezik.”

És ez mindennap így megyen,

És így megyen minden háznál:

Kakastéjjel, varjúvajjal

Sütött kenyért egyre hordják

Iskolába járó fiúk.

Anyák otthon el nem tudják

Vélni, honnan emnyi éhség?

Még az ebédnél megmaradt

Falatot is eldugdossák

Iskolába járó fiúk.

Édes anyák meg nem tudják,

Meg nem tudják a tanárok,

Sem a bírák, sem az írók:

Hová hordják a kenyeret

Iskolába járó fiúk.

De megtudja igaz Isten,

Mindent látó, mindent halló :

A mit tesznek nagy titokban,

Elhallgatva, rejtegetve,

Iskolába járó fiúk.

Tíz szegény fiú van köztük,

Kiknek otthon nincs mit enni.

Hetek óta, havak óta

Így táplálják e tíz pajtást

Iskolába járó fiúk.

Jókai Mór.

4. A szegény asszony könyve.

Egy szegény nő, Isten látja,

Nincs a földön egy barátja,

Agg, szegény és gyámoltalan,

Űl magán a csendes lakban.

Gyásza nincsen, gyásza rég' volt,

Még midőn jó férje megholt ;

De ruhája mégis gyászol :

Szíve fél a tarkaságtól.

Dolga nincs, hogy volna dolga ?

Kis ebédhez nem kell szolgál,

S az ebédnél nincs vendége,

Csak a múlt idők emléke.

Aki maga néz a tálba,

Azt az étel nem táplálja :

Több annak a gondolatja,

Mint amennyi jó falatja.

Gondol vissza és előre

A sok jó és bal időre,

S félig étel, félig bánat ;

Mindkettőbe belefárad.

Hej nem így volt hajdanában,

Míg nem járt özvegyruhában :

Tele kamra, tele pincze

S mindig kézben a kilincse,

És szegénynek és boldognak

Udvar és ház nyitva voltak.

Vendéget nem kelle kérni:

Önként szoktak ők betérni,

Víz dicsérni, bor fecsélni,

És a gazdát nem kímélni.

A szegény, kit Isten küldött,

Ide gyakran beköszöntött,

És azon, mit innen elvitt,

Lelkében nem tört meg a hit:

Nem hideg pénz, hideg arcok,

Eleség volt az ajándok.

És ha néha úgy történek,

Bár nagy ritkán, nem jött vendég,

Akkor sem lön üres a ház,

Böven volt az Istenáldás:

Jobbra, balra a sok gyermek

Játszottak és verekedtek,

S gondjaiért az anyának

Sok bajt, örömet adának.

Hajh, azóta csak bút látott,

Hogy a gazda sírba szállott;

Gyermekei szétfutottak

Napkeletnek, napnyugotnak,

S a szegény nő elhagyatva

Úgy maradt, mint a szedett fa.

Az idő jár, s ő csak megvan

Hol reményben, hol bánatban.

Szűken teng kis vagyonából,

És ha néha sorsa fordul,

Gazdálkodni még most sem tud,

Ha neki van, másnak is jut:

Jobb időkből rossz szokása,

Hogy a könnyeket ne lássa,

Megfelelni kis kamráját,

S maga gyakran szükségét lát.

Most ott ül az asztal mellett,

Imakönyvében keresget.

Könyvét hűjék Rózsáskertnek,

Melyben szent rózsák teremnek.

Régi, jó, de kopott jószág,
 Melyet még csak a barátság
 S egy pár ernyedt szál tart össze,
 Oly igen meg van viselve.

S ím kopognak, és kőhentve
 Az öreg jó Sára lép be:

„Isten áldja meg, nagyszony!
 Most ugyan csak legjobb itthon.

Jó, hogy ilyenkor ki nem jár,
 Majd elvesztem, oly nagy a sár.“

„Hát mi jót hoz, Sára néni?“
 „Istenem! bár tudnék hozni.

Egy kéressel jöttem volna,
 Ha miatta meg nem szólna.

Oly nehéz most a szegénynek,
 Tán jobb volna, ha nem élnek.

Imádságos könyvet kérnék,
 Higgye meg, most oly jól esnek;

Mert hiszen, ha már az ember
 Szépszerint jól lakni sem mer,

Már ha szűken él kenyérrel,
 Éljen Isten igéjével,

Igy legalább árva lelkünk'
 Az imádság tartsa bennünk.

Itt tudom, van heverőben:
 Adjon az Isten nevében.“

„Jó asszony, felelt az özvegy,
 Könyvem nincs több, csak ez az egy.

De ha már úgy kívánta,
 És ettől függ boldogsága,

Vegye el felét jónévvél,
 Én beérem más felével.“

S fele ide, fele oda,
 Könyvét kétfelé osztotta.

Most a két jó öreg asszony,
 Hogy semmi jót ne mulasszon,

Fél könyvből, de nem fél szívvél,
 Imádkoznak este-reggel,

S ha van Isten mennyországban,
 Nem imádkoznak hiában.

5. A zarándok.

 Ott volt Palaesztimában,
 Mint bűnbánó barát!
 Fejére hinte hamvat
 És ölte szőresuhát.

 Saruját elvetette,
 Hogy merre tévelyeg,
 A kő s útféli túske
 Talpát tépdesse meg.

 Bőjtöt szabott magára,
 És kínos szomjúzást;
 Magát bántani hagyta,
 De ő nem bánta mást.

 Hosszú zarándok-útja
 Imádkozásba mult;
 Ah! mégis lelke, mégis
 Nyugodni nem tanult.

 A Szentföldről Rómába
 Ment új sanyar között;
 A pápa szent székénél
 Két térdre megtörött.

 Sírván, borult lábához:
 „Oh mondd meg, szent atyám,
 Nagy bűnömért boesánat
 Ha száll-e én reám?”

 S meggyónja borzalommal
 S súgja nagy bűnét . . .
 A pápa összecsapta
 Imára két kezét.

 A kegy sugára arcán.
 Haraggá változó,
 És ajkin, mint az égnek
 Dörgése, zeng a szó:

„Istennél a bocsánat

S bűnért irgalmazás;

Csak egy, mit nem bocsát meg....

A hazaárulás!“

Garay János.

b) Prózai olvasmányok.

6. A kívánságok.

Hol volt, hol nem volt, elég az hozzá, hogy volt egyszer egy

szegény ember s annak egy csinos felesége.

Mind a ketten szeret-

ték egymást, csak az volt a bajuk, hogy szegények voltak, mert egyik-

nek sem volt semmije se.

Ilyenkor aztán megtörtént, hogy néha egy

kicsit összepöröltek,

és szemére hányták egymásnak, hogy egyiknek

sem volt semmije;

de azért szerették egymást.

Egyszer este az

asszony előbb jött haza, mint a férje, és a konyhában a padkán tüzet

rak, ámbar nem igen volt mit főzni.

Legalább egy kis levest főzök

uramnak; mire haza jön, elkészül, — gondolta magában.

De alig

teszi fel a bográcsot a tűzhöz, és a tűzre néhány hasáb fát,

hogy a

víz annál hamarabb felforrjon: ura már haza jő,

s ő felesége mellé

a padkára ül.

Ott melegedtek a tűznél, mert már hideg ősz volt;

a szomszéd faluban éppen az nap kezdték a szüretet.

„Tudod-e, mi újság, feleségem?“ kérdezi a férje az asszonyt. —

„Nem tudom biz én, semmit sem hallottam. Hát mondja meg, hogy

mi?“ —

„Hát, a mint jöttem, most az uraság kukoricza-földéről,

messziről a sötétben észrevettem, hogy az úton valami fekete folt van.

De nem tudtam kivenni, hogy micsoda.

Közelebb jöttem, hát

uramfia, mi volt?

Egy szép aranyos kis kocsí, benne egy szép

asszony, elül meg szép négy fekete kutya befogva.“ „Tréfál kend“,

szakasztá félbe az asszony. — „Nem tréfálok biz én, valóságos igaz.

 Tudod, milyen sáros határunkban az út. Hát bizony a kutyák a

kocsival megakadtak, sehogy sem bírtak továbbmenni. Az asszony

meg nem mert kiszállni a sárba, hogy aranyos ruháját be ne piszkolja.

 Én, a mint megláttam, el akarok szaladni, mert valami rossz lélek-

nek tartottam. De ő utánam kiált és kér, hogy segítsen ki a sár-

ból, semmi bajom sem lesz, meg is jutalmaz. Gondolom magamban,

hogy bizony jól esnék, ha segítene szegénységünkön; és segítséggel a

kutyák kihúzták a sárból. Ekkor az asszony kérdezi, hogy házas

vagyok-e? Megmondom neki. „Hát gazdag vagy-e?“ kérdezi

tovább. — „Dehogy vagyok! alig van szegényebb ember falunkban.“ —

 „No, tehát ezen segíthetünk. Feleségednek három kívánságát be-
 fogom teljesíteni.“ — Ezzel eltűnt, mintha csak sárkányok ragadták
 volna. Tündér volt.“

 Az ugyan rászedte kendet! mondja a felesége. — „Majd
 meglátjuk. Próbálj csak valamit kívánni, édes feleségem!“ Erre az
 asszony hamarjában kimondja: „Bár csak volna egy szál kolbászunk,
 ezen a szép parázson ugyancsak megsülne.“ Alig mondja ki, már is

leszáll a kéményből egy lábas, benne akkora kolbász, hogy akár kertet
 lehetne keríteni vele. „Ez helyes, helyes!“ kiáltják mind a ketten.

 De a másik két kívánságot okosabban kell használnunk. Be jó dol-
 gunk leszen akkor. Mindjárt veszek két tinót, meg két lovat, egy
 malacot is veszünk,“ így szól a férfi. E közt levette kalapjáról a

pipáját, elővette a dohányzaeskót, és a pipát megtömte. Most rá akar

gyújtani, de oly ügyetlenül vette az üszköt, hogy a lábast kolbászostul

feldöntötte. Az Istenért a kolbász! Ugyan mit csinál kend? Bár az

orrára nőtt volna kendnek!“ így kiált a megijedt asszony, és a kol-

bászt ki akarja kapni a tűz közül. De az akkor már a férje orrán

lógott, le egészen a lába ujjáig. — „Uram, teremtőm! segíts! így

kiált fel megint az asszony. „Lásd, bolond, oda a második kívánság!“

mondja az ura.

 „Hát ezzel most mit csináljunk?“ „Levesszük“, felel az

asszony. — „Le ám, de egészen ide nőtt az orromhoz, nem lehet

azt levenni.“ — „Hát levágjuk, másképp nem segíthetünk.“ —

 „Dehogy engedem, dehogy hagyom a testemet vágni, a világ minden

kincséért sem. De tudod-e mit feleségem? Még egy kívánságunk van

hátra. Kívánd, hogy a kolbász visszamenjen a lábásba. Akkor

megint jó lesz minden." Az asszony meg így felel: „Hát a tinó,

meg a ló, meg a malacz akkor hol marad?” — „De hiszen ilyen

bajusszal csak nem járhatok!” — Sokaíg így pöröltek, utoljára

csakugyan rábírtta a férje az asszonyt, hogy azt kívánja, hogy a kolbász

visszamenjen a lábásba. De ezzel oda volt a három kívánság, s ők

most is olyan szegények voltak, mint azelőtt. — Azonban a kolbászt

jó ízűen megették; de mivel most átlátták, hogy pörölésük volt az

oka, hogy nem lett se tinójuk, se lovuk, se malaczuk: megegyeztek

abban, hogy ezután jobb békességben fognak élni. Nem is pöröltek

aztán soha; jobban is ment dolguk, és idővel tinót is, lovat is, malaczot

is szereztek, mert szorgalmatosak és takarékosak voltak.

7. Az ős ember parazsa.

 Volt a világon egy szegény ember, meg egy szegény asszony;

 olyan szegények voltak, hogy még az sem volt nekik, amivel tüzet

gyűjtsanak. Egyszer elmentek a faluba, kaptak egy kis lisztet, az

asszony csinált belőle pogácsát, de nem volt mivel megsüssék. Azt

mondja ekkor az asszony a férjének: „Menjen kend ki az utcára, nézzen

valahol tüzet.“ Kimegy a szegény ember, hát az utca végén látja,

hogy csillámlik a tűz. Bemegy a feleségéhez, kér tőle egy fazekat s

elmegy parázsot hozni. Eléri az utca végét, de a tűz még mindig jó

távol volt. Mikor oda ér, látja, hogy a tűz mellett ott ül egy ős

ember. Oda köszön neki: „Jó estét, öreg apám!

 „Adjon Isten! Hát hol jársz, hol kelsz?“

A szegény ember elmondja, mi járatban van.

„No fiam! mondja az ősz ember, vihetsz, amennyit akarsz, úgy

is szegények vagytok.“

A szegény ember megrakta parázssal a fazekat, megköszönte

szépen s elment haza.

Otthon tüzet gyújtottak, s ami megmaradt a

parázsból, fazekástól betették a kuczkóba, azután lefeküdtek.

Reggel

fölkeltek és tüzet akartak gyújtani. Nézik a fazekat, hát arany lett a

parázsból meg ezüst.

Megtudta ezt a gazdag szomszéd, egyet gondolt.

„Ej — azt mondja — elmegyek én is!“

Elment hát ő is,

vitt egy nagy fazekat s örült, hogy majd mennyi pénze lesz.

Oda ér

a tüzhöz s azt mondja az ősz embernek: „Jó estét, adjon Isten, öreg apám!“

„Miért jöttél, fiam?“

„Tüzért jöttem, nem bírunk tüzet gyújtani,“ tódította a gazdag ember.

„No hát fiam, vihetsz, van itt elég.“

Megörült a gazdag szomszéd, teleszedte a fazekat parázssal s

vitte haza. Ő is betette a kuczkóba. Reggel felkelnek, nézik a fazekat,

hogy tele van-e pénzzel? Bizony nem lett abból pénz, hanem csak

pernye, mert tudta az ősz ember, hogy kivel van dolga, s a gazdag szom-

széd kapzsiságát meg akarta büntetni.

8. A kávé felfedezése.

Élt Arábiában több száz évvel ezelőtt egy szegény kis pásztor-

fiú. Kecsékét őrzött a pusztában. A puszta szélén kis mohamedán

templom állt s abban az ő tudós gazdája: Molla Chadelli imádkozott

reggeltől estig; azaz csak imádkozott volna, de a nagy buzgóságtól

a déli melegben rendszeren elaludt.

A zarándokok, akik délután érkeztek a templomhoz, mindig

alva találták.

Nem volt, aki nekik előimádkozzék, mert a mohame-

dánok nem tartják illendőnek az alvó embert álmából felkölteni, leg-

kevésbé pedig a vallás őrét.

Molla Chadelli álmosága fülébe jött Arábia főpapjának s

szigorúan meghagyta, hogy ha még egyszer alva találja valamelyik

zarándokesapat, ötvenet veret a talpára s megfosztja állásától.

Alinak hívták a kis kecskepásztort s mikor este a kecskét

hazavezette, szomorú arccal fogadta a gazdája.

— No fiam, ki tudja meddig leszünk még együtt!? Nem tudok

leszokni a nappali alvásról; így pedig el kell hagynom ezt a kis

templomot s ráadásul még meg is büntetnek.

— Hiszen, ha csak ez a baj, tudok én azon segíteni.

— Tudnál!? Nagyszerű gyerek vagy te akkor. Szólj, mit kell

cselekednem?

— Jőjjön ki holnap a kecskéimmal s egyék annak a növény-

nek a magvából, amit azok néhány nap óta rágesálnak, tudom, nem jő

álom a szemére.

Nézze, az egész nyáj mennyire ugrándozik. Alig bírok

a vénebbekkel.

Jól betaláltak belőle ebédelni, most már járják a

kecsketánczot világos hajnalig, engem sem hagynak nyugodni, keresztül-

kasul ugrándoznak, a mikor lefekszem.

— Jaj, fiam! Hátha valami veszedelmes növény az, a mit te

ajánlsz. Meg találok tőle háborodni s ott mekegek én is ugrándoзва a

kecskéid között.

— Megkóstolom hát előbb én. Ha valami baj ér, gazduram

legalább ápolni fog.

— Azt megeselekszem és imádkozom érted a prófétához. Hogy

ha meg találsz halni, legalább a mennyországba juss.

Alinak ugyan egy csepp kedve se volt, oly fiatalon meghalni,

de bátorsága több volt, mint gazdájának. Látta, hogy a kecskéinek

sem esik más baja, mint az, hogy élénkebbek s álmatlanok;

 sietett megkóstolni másnap az ismeretlen növény hamvas szürke

magvát, s vele is az történt, a mi kecskéivel, az ő szemére sem jött

egész éjjelen át álom.

Harmadnapra már Mollah Chadelli is jóllakott reggel a növény

magvából. S nem csak hogy nappal nem aludt el, de még éjjel is

vidáman fennvirrasztott, s épen szereneséjére, mert zarándok csapat

lepte meg, élén a főpappal, ki maga akart meggyőződni Chadelli hírhedt

álomszuszekságáról. Elégedetten távozott, mikor tapasztalta, hogy a templom öre sem éjjel, sem nappal nem alszik, sőt vidám, eleven.

 Molla Chadelli, mikor a főpap távozott, össze-visszaölelte, csókolta örömeben a kis pásztorfiút s aztán rakásra gyűjtötte a növény

magvát. A zarándokoknak kezdte árulgatni, akik tapasztalva a magvak kellemes ízét, illatát és áloműző hatását, évről évre jobban vásárolták.

 Így jött divatba lassacskán a kávé használata, mert a kávé-növény magva volt az, amit a kis pásztorfiú felfedezett.

 Néhány év mulva úgy Ali, mint a gazdája meggazdagodtak, s ma, mikor a kávé kellemes italát szürcsöljük, jusson eszünkbe, hogy azt egy szegény kis fiú fedezte fel az ő megfigyelő ügyességével,

 és hogy van még a természetnek sok oly felfedezetlen titka, melyekre az eszes, gondolkodni szerető ember könnyen rájöhet.

9. A Szerencse és az áldás.

 Volt egyszer egy földhözragadt szegény ember. Mindennap

kötött egy hát seprüt, azt elvitte a városba s úgy eldegélt a feleségével egyik napról a másikra.

 A város végén ácsorgott a Szerencse és az Áldás. Vetélkedtek,

hogyan melyik a hatalmasabb, melyik tud több jót csinálni. Mikor éppen

a legerősebben vitatkoztak, odaért a szegény ember egy jó hát seprűvel.

 Azt mondja az Áldás:

 — Tegyük próbát; itt jó egy szegény seprűkötő ember. Ha én

akarom, több seprüt nem hoz a vásárra.

 — Jól van — mond a Szerencse — azután én is próbálok

egyet és az a hatalmasabb, amelyik gazdagabbá teszi a szegény embert.

↓ Majd meglátod, hogy azért is én nyerek, mert a szegény ember a te

ajándékod után is köt seprűt, ↓ de az enyém után hat ökörrrel hordat
a városba búzát, maga pedig paripán kevélykedik a szekér után.

↓ Megszólítja az Áldás a szegény embert s azt mondja neki:

↓ — No, szegény ember, már elég ideje, hogy hordod a seprűt,

megsajnáltam sanyarú életedet; adok hát neked száz forintot, de többet

aztán meg ne lássalak seprűvel. ↓ A szegény ember szépen megköszönte

az ajándékot, a seprűkön túladott nagy szorgosan ↓ s azzal hazaindult,

örvendezve a sok pénznek, a mennyi még a nagyapjánál sem volt soha.

↓ A feleségét azonban nem találta és mert nem volt egy istenadta jó

zárós helye, a pénzt a korpás ládába tette, ↓ maga pedig elfutott az erdőre,

hogy fát hozzon, hadd legyen, mivel a felesége legalább vizet melegítsen.

Ezalatt hazakerült a felesége.

De hogy nem volt miből ebédet

készítsen, hirtelen felmérte a korpát, szaladt a szomszédba egy szücs-

mesteremberhez s a korpán puliszkalisztet cserélt.

Mire ura hazatért,

már készen volt a puliszka s mikor azzal jóllakott, megyen a korpás ladához,

hogy kivegyve a száz forintot.

Hát biz ott nem volt se korpa, se pénz.

— Hé asszony, hol a korpa?

— Azon biz én puliszkalisztet cseréltem a szücsnél, felelt az asszony.

— De hát a száz forintot hová tetted?

— Volt is kendnek száz forintja — pattogott az asszony —

nem hogy kendnek, de még a nemzetségének sem.

Szóból szó lett, a szegény embert elfogta a bosszúság, előkapta

az ostort és ostorszónál indította feleségét a szücshez.

— Kiesett az eszetek kereke? — kérdezte a szűcs, mikor a

száz forintot követelték — hiszen te magad öntötted csávéba a korpát!

Mit volt mit tenni, pénz nélkül oldalogtak haza s a szegény

ember ismét kiment az erdőbe, kötött egy hát seprűt s azzal elindult

a városba. A Szerencse már messziről meglátta s így kezdett incsel-

kedni az Áldással:

— Nézd csak, nézd, Áldás! ahol jön a szegény ember egy

hát seprűvel.

Az Áldás nagyon megharagudott, elébe ment a szegény embernek:

— Hogy mer kend seprűt hordani?

Erre elbeszélte, milyen szerencsétlenül járt a száz forinttal.

— No, mondá az Áldás, adok még százat, de többet meg ne

lássalak seprűvel.

A szegény ember nagy örömmel hazasietett, de a feleségét most

sem találta otthon, hamarjában a hamus fazékba dugta el a pénzt.

Kiment fáért az erdőre, mialatt felesége is hazakerült a szomszédból.

Egy csipetnyi liszt sem volt a háznál, kapta a hamus fazekat, futott

vele a tímárhoz s puliszkalisztet eserélt rajta.

A gazda, mikor jól hozzalátott a puliszkához, gondolta magában, hogy előveszi a pénzt, hadd

lásson életében a felesége is nagy összeget.

De ott bizony se hamu-
nak, se pénznek se híre, se hamva.

— Hé, asszony! hol a hamu?

— A hamu? — nyelvelt az asszony — megette kend, mert

elcsereéltem puliszkalisztért.

— Hát a száz forint?

 Színét se látta biz annak a szegény asszony.

 Előveszi az ostort a szegény ember s a feleségét addig kergeti

vele, míg a tímárhoz nem értek. Kérik vissza a száz forintot. A tímár

kapta a czorholó kést s úgy kiverte házából a szegény embert feleségestül,

hogy csodájára gyűlt a falu.

 Mit volt mit tenni, a szegény ember elővette megint a kosarát,

kiment az erdőre, kötött egy hátra való seprűt s még aznap elvitte a városba.

 A Szerencse jó messziről megismerte s most még jobban incesel-

kedett az Áldással.

 — No, látod-e! Itt a szegény ember, hozza a seprűt!

 Az Áldás azt mondta:

 — Már én többet nem adok neki semmit, mert látom, nem

életrevaló ember; tégy vele, a mi tetszik.

Mikor a szegény ember odaért, azt mondta neki a Szerencse

— No, szegény ember, adok én neked egy krajezárt, mert látom

hogyan nehezen keresed a mindennapi kenyeret.

A szegény ember megköszönte szépen, azzal bement a városba,

ott seprűjét eladta s vett az árán lisztet, sót, tojást,

a krajezáron

pedig vett három diót s úgy indult hazafelé.

Útközben három gyerekre akadt; ezek majd kiásták egymás

szemeit, úgy veszekedtek valami felett.

Kérdé a szegény ember:

— Hát ti mi fölött veszekedtek, fiaim?

— Nézze csak, bátyám uram — felelt az egyik — ezt a fényeset

együtt leltük s most már nem tudunk megosztolni rajta.

Az a fényes

pedig egy darab gyémánt volt, a mit sem a szegény ember, sem a

gyerekek nem tudtak.

— Ne veszekedjeteK — mond a szegény ember — adjátok

nekem, én adok nektek egy-egy diót.

A gyermekek örömmel ráállottak, a szegény ember pedig haza-

vitte a kincset, feltette a gerendára.

Beestellik. Hát egyszer olyan világosság lesz a házban, mintha

egy font gyertyát gyujtottak volna meg egyszerre.

Megörvendett a

szegény ember, gondolta magában, hogy ezután már éjjel is kötheti

a seprűt, nem kell gyertyára gondolni s így valamicskével többet szerezhet.

A mint így örvendezik, hallja, hogy egy szekér állott meg a háza előtt.

Egy örmény kereskedő szólott be hozzá egy pipa tűzért, mert más

házban már nem látott világot.

Meglátja az örmény a ragyogó gyé-

mántot s tüstént megismerte.

Kérdi a szegény embertől, hogy meny-

nyíért adná el, mert neki szüksége volna ilyen égő szerszámra a sok ide-oda járásban.

— Jaj uram, drága portéka az — felelt a szegény ember.

— Adok érte egy véka ezüst huszast — mondotta az örmény.

— Jaj uram, drága portéka az — kötötte meg magát a szegény ember.

— No hát adok két vékát.

— Nem én, uram, három vékán alól; annyit megér az testvérek

között is.

Kezet csaptak; az örmény tudta, hogy mit vesz és szívesen

adott három véka huszast érte.

Mindjárt le is mérette a szekérről

és behordatta a pénzt.

A szegény ember is örvendett a vásárnak, mert

nem tudta, hogy mit árul. Gondolta, hogy ebből telik gyertyára is, meg

más egyébre is.

Másnap megvett egy szép jószágot, vett szántót,

kaszálót s még azon ősön annyi szép búzát csépeltetett, hogy nem

tudott betelni a gyönyörűségével.

Vett hat szép ökröt, két lovat szekér

elé, egy hátast s a szent-mártonnapi vásárra olyan szekér búzát vitetett

be a városba, hogy a hat ökör alig bírta.

Ő maga a háts lovára ült

s kísérte nagy peczkesen a búzás szekeret.

A Szerencse s Áldás már ott állottak a város végén, mire odaért.

Azt kérdi a Szerencse az Áldástól:

— Ismered-e, Áldás, ezt az úri embert?

— Nem én, — felelt az Áldás — nem emlékszem rá.

— Pedig ismerhetnéd, — mondja a Szerencse — mert a te

egyszerű seprűs embered. No ládd-e, hogy gazdag embert csináltam

belőle egy krajzárral is.

Az Áldás erre megszégyelte magát és azt mondta:

— Igazad van; most már látom, hogy az áldás szerenese nélkül nem sokat ér.

Arany Gyulai népk. gy.

10. **Az aranytermő cserje.**

 Egy fiatal embert tisztességes s vagyonos szülők jó nevelésben részesítettek ugyan, de az a rossz szokása volt, hogy igen szeretett másokat tévútra vezetni.

 Egy alkalommal levelet írt atyja szobájában. Az íróasztal végén három darab új aranypénz volt letéve, melyeket a levéllel a városba kellett volna küldeni atyja nevében. E közben kis húga beoson a szobába s megpillantván az asztalon heverő aranyokat, élénken felkiált:

 „Jaj, be szép pénzek! Úgy-e Károly, aranyak ezek?” — „Igen,” válaszolja közönyösen írásba mélyedt bátyja. „De hát hol teremnek ezek?” alkalmatlankodék tovább is a kicsiny. „Biz' ezek, édesem, az

aranytermő bokron nőnek“, viszonzá Károly; „ezeket is elültetik,
mint a paszulyt szokták; azután mint lombos fácskák sarjadnak ki a
földből, melyek aranytermést hoznak“.

 Ezután nyugton folyt a levélírás, mert a kis leány eltávozott,
még pedig észrevétlenül, az aranyakkal együtt, melyeket azonnal elásott

a kertben. Épen befejezé Károly a levelet, midőn kis nővére újra

benyitott a szobába. „No“, mondá vidoran, „most már majd lesz

sok pénzed, mert elültettem aranyaidat“. Az ifjú megszeppenve

bosszúsán ugrott fel, karján ragadta hűgát s a kertbe sietett vele.

 „Mondd meg tüstént“, kiálta rá, „hova ültetted az aranyokat?“

 A megrettent leányka azonban nem találá többé az aranyveteményes
helyet, sem bátyja az aranymagvakat.

 A mint a történetekről atyjuk értesült, így szól a fiához:

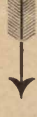

 „A három arany, fiam, tudtodon kívül a te javadra és örömödre volt
szájnva. S most a veszteséget, melyet megfontolatlan ámtításod miatt
sz szenvedni fogsz, megérdemled. Hugod csak tudatlan volt, midőn elhitte
szavaidat, de te rossz vagy, ki őt tévútra vezetni nem restelted.“

Szvorényi.

A). FELNÖTTEK SZÁMÁRA.

a) Költemények.

1. Ki volt nagyobb?

 Nem tudom én: melyik volt szebb?	 Az-e, a ki réges régen
 Melyik dicsőbb? melyik nagyobb?	 Olyan nehéz halált tűrt el,
 Az-e, a ki bedöngette	 Hanem akkor is még egyet
 Keleten a nagy érzkaput?	 Leütött a táborkürttel?
 Az-e, a ki hét vezérral	 Nem tudom én: melyik volt szebb?
 Döntő karján sebet vágott,	 Talán az a híres László,
Hogy halálíg védelmezik	A ki kivált seregéből
Ezt a dicső szép országot?	Oly magasan, mint a zászló.

S mikor királynál is nagyobb

Úrrá akarták őt tenni,

El nem ment egy tapodtat sem,

Mert csak magyar akart lenni.

Vagy az, a ki Isten után

A legnagyobb esodát tette,

Mikor Nándor-Fehérvárnál

Reá rontott Mohamedre?

Avagy az, ki a zászlóval,

Melyen volt a szent Szűz képe,

Hogy ne jusson más kezébe,

Úgy ugrott le a mélységbe?

Vagy az, a ki Budavárban

Vérhalálát úgy fogadta:

Hédervári öreg apám

Valamelyik öreg apja.

Avagy az-e, ki félkézzel

Malomkövet hengergetett,

Két nagy karddal verekedett,

Holtak hátán ivott, evett?

Vagy az volt tán a legdicőbb,

Hősebb, nagyobb mindannyinál,

Az a nemes fiúból lett

Világverő Hollós király?

Vagy az, ki a várfalánál

Karjaiban jobban bízván,

Szigetvárnál kirohant és

Úgy halt meg a holtak hídján?

Vagy az a ki..... Sokan voltak!

Nem tudom, hogy ki volt nagyobb?

Csak áldom az Istenemet,

A miért én is magyar vagyok.

2. Ágota kisasszony.

 Táblabíró volt az édes apja,

Kiesi telkét, házát rája hagyta,

 S mióta az örökébe lépett,

Folytatja az ősi mesterséget:

 Van egy pöre — azt míveli nagyba:

Épen úgy, mint hajdan édes apja!

 Furesa pör az! szomorú is, víg is,

A ki hallja, mosolyog is, sír is.

 El is mondja fűnek-fának rendre,

S nincs kitől ily biztatást ne nyerne:

 „Jó Ágota, az Isten megáldja!

Nagy keresztet mért a sors magára.“

 Régesrég volt. A megyéhez járult,

Panaszt tenni keserves bajárúl:

 „Kertem alatt jár az ellenségem,

Rontja-bontja ősi örökségem.

↓
 Gyilkos Kőrös! fogát feni rája,
 Fékezze meg a vármegye szája!"

↓
 Össze is ült a böles megye nyomba.

↓
 Hogy a Kőröst felelőre vonja,

↓
 Dikezióztak annyit . . . és oly szépen!

↓
 Fennmaradt a híre a megyében,

↓
 De a Kőrös tovább évre-évről

↓
 Részt hasogat Ágota kertjéből.

↓
 Beállít a főispánhoz sírva,

↓
 Az írását saját keze írta,

↓
 Tömerdek az öreg betű benne,

↓
 Hátha így több foganatja lenne!

↓
 S helyre ütni, hol a toll tán vétett:

↓
 Jó Ágota maga jött a végett.

↓
 Rókamállal bélelt ódon mente —

↓
 Főispánhoz másba dehogy menne!

↓
 Fomnyadt nyakán aranyos láncz fénylik,

↓
 Reczés keztyű ér a könyökéig,

 Ó-divatú köszönése, bókja,
 Mintha saját édes anyja volna.

 „Méltóságod” -- s elfúl zokogásba,
 Borsószik ő méltósága háta,

 Csitítgatja, nevezi hűgának,
 Majd végére jár ő a bajának:

 Kicsi telkét vármegye megváltja,
 Megfizeti s kárát maga bánja.

 Fölforr erre Ágota kisasszony:
 „Nem eladó az én ősi jussom:

 Semmi kincsért soha, semmi áron!
 Az a kis kert egyetlen barátom,

 Emlékimnek csendes dajkálója,
 Dehogy tudnék lemondani róla!

 Minden göröngy nekem ottan drága,
 Emlékeztet fényre, ifjúságra,

 Tavasz-éjre, a milyen azóta
 Nem volt, nem lesz — és pacsirtaszóra,

↓
Mely a szívben ah, csak egyszer csendül.

↓
— Élő rege elhunyt jegyesemről!

↓
Egy rózsatőt oltánk együtt ketten,

↓
Holdvilágnál harmatos kertemben,

↓
Aztán elment — a szabadság hívta,

↓
Isten tudja, merre, hol a sírja!

↓
Kápolnánál látták utoljára,

↓
Oh, de él még, él a rózsafája.

↓
S talaját is, magát is megvédem!.....

↓
Adja vissza az írásom, kérem!

↓
A királyhoz fogok vele menni,

↓
Ő fog nekem igazságot tenni,

↓
Ráparancsol majd a vármegyére,

↓
Hogy az árva jussát miként védje!.....

↓
— Reszket a dér sárguló haraszton,

↓
Egyre vénül Ágota kisasszony,

↓
Hajában a fekete szál gyérül,

↓
Alig marad itt-ott egy emlékül.

Fényes szemét homályosra sírta,
A tollat már forgatni nem bírja.

Zárkozottabb — nem olyan, mint régen,
Ritkán látni virágos kertjében,

Fájhat neki a pusztulás képe,
Azért nem mer nézni a szemébe.

Gyilkos Kőrös! pusztít kényre-kedvre,
Már-már rózsatójét fenyegetve.

Jó szomszédok titkon, lopva, lesbül,
Kiássák a rózsafát tövestül

És ültetik beljebb évről évre
Az örök szent irgalom nevébe!

Sűrű homály két szemét megszállta,
Oda a kert — de ő már nem látja!

S tavasz estén rózsatóje mellett,
Csalódásban újra elmerenghet,

Rózsailleslet hírt hoz neki róla,
Ki már várja szép találkozóra,

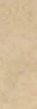

S lelkén emlék, — pacsirtaszó esendül

Olthatatlan, örök szerelemről!.....

Kiss József.

3. **A bajusz.**

	Volt egy falu — nem tudom hol,		Mivel ottan minden ember
	Abba' lakott — mondjam-e, ki?		Névhez jutott olesó szerrel
	Se' bajusza,		<i>Azonfelül</i> , mit az apja
	Se' szakálla		Adott neki, meg a papja.
	Egy szőr szála		Nem tudom, ha más vidéken
	Sem volt neki;		Meg van-e e szép szokás,
	Annálfogva helységében		Nem tudom; de nagy kár lenne,
	Nem is híták egyéb néven:		Ha divatból úgy kimenne,
	<i>Kopaszszájú</i> Szücs György bátya;		Mint például — hogy többet ne
	E volt az ő titulája.		Mondjak a káromkodás!
	No mert (közbe legyen mondva)		Egyébiránt Szücs György gazda
	Azt az egyet meg kell adni,		Semmit is el nem mulasztta,
	Hogy a Szücs György falujában		Hogy bajuszát megnövelje,
	Könnyű volt eligazodni:		Meglévén a puszta helye.

Kente, fente ő azt írral,
Kígyóhájjal, medvezsírral,

Ebkaporral, kutyatéjjel;
Meg is nőtt az minden éjjel
— Tudniillik, álmában;

S ha fölébredt, mennyi kéjjel
Tapogatta . . . hiában.

A mi pedig, Szűcs György gazdát
Máskülönben illeti:

Nem bolond ember volt ám ő:

Ládájába' pénz egy bögre,
Azonkívül juha, ökre

És — samara volt neki.
Sőt az is szent, hogy már régen
Ott ülne a bírószeken.

Hasa, hája, kéknadrága . . .

Minden kész e méltóságra:
De mit ér, ha nincs bajusz!

Ilyen anyám-asszonyos képpel
Soh' sem választá a nép el;
Szavazott rá tíz vagy húsz.

Oh ti, kiket a természet
Bajusz-áldással tetézt,

Ti nem is gondolhatjátok,
A csupasz száj mily nagy átok!

Ti, midőn a szűrős serte
Síma állatok kiverte,

Minden szentet sorra szedtek

S a beretvától sziszegtek;
Ti, ha egyszer, hébe-korba'
Beleér levesbe, borba

Szegény, ártatlan bajusz; vagy
Télen át rá jégesap, zúz fagy:

Már az olyan nagy sor nektek!
Már ollót mit emlegettek,
Nem tudván, e szőr mily drága,
Beesesebb a drága gyöngynél:

E hiányzott *csak* Szücs Györgynél,

S lám! hiányzott boldogsága.

Mily irígyen nézte másnak,

A legutolsó kapásnak,

Hogy mohos a szája-széle:

Bezzeg, eserélt volna vele!

De mi haszna! mind hiába!

Nincs orvosság, patikába,

Széles mezőn, drága kertben,

Vagy más helyen,

A mi neki szőrt neveljen!

S már a bajszot úgy gyűlölte,

Hogy legott a méreg ölte,

Látva, hogy nő más embernek,

Vagy korommal fest a gyermek;

Sőt esupán ezer' a macskát,

Sem tűrhette udvarában, —

S bajszot kapván áldott nője,

Elkergette, vén korában.

Történt, hogy oláhezigányok,

(Tudvalevő nagy zsványok)

Kóborlának a vidéken,

S megszálltak a faluvégén.

Nosza mingyár' sátort ütnek,

Tüzet rakva, főznek, sütnek

Abból a mit valahonnan

Más faluból idehoztak,

Mínhogy onnan

Éhen szomjan

Búcsu nélkül eltávoztak.

Meghíják a rokonságot,

A helybeli cigányságot

És ezeket törül hegyre

Kivallatják mindenképen:

Mi van? hogy' van a helységben?

S a hallottat szedik begyre.

Épen mint a jó vezér,

Ha az ellenséghez ér.

Minden bokrot és fatörzsöt,

Minden zegzugat kikémel;

Lassan mozdul' seregével,

Küld vigyázót, előrsöt,

Puhatolja merre gyengébb,

Hol erősebb az ellenség;

Nem siet, de csupa szemfűl,

S mikor aztán ütközetre

Megy a dolog: gyors a tetre,

Veri a vasat, míg meg nem hül.

Nemkülönben a böles vajda

Hadi tervet kohol mingyárt:

Nincsen egy ház, nincs egy pajta,

Hogy ne tudná esinja-binját:

Hol lakik dús özvegyasszony,

Kit jó móddal megkopasszon?

Melyik háznál van eladó,

Sári, Panni, Zsuzsi, Kató,

Ki legény után bolondul?

Mert az a jövendölést

Megfizeti ám bolondul!

Kinek esett holmi kára

S van szüksége profétára,

Hogy nyomába *ne* jöhessen.

Sőt, a mi több, *ráfizessen*.

Ki szeretne gazdagodni,

Könnyű módon pénzhez jutni:

Ásni onnan, hova nem tett,

Vagy *ha* tett is,

A letett kincs

Idő közben elszelentett?

Mind ez a vén vajda gondja.

Ki nem adná egy vak lóért,

Hogy a magyar kész bolondja.

Nem kerülte ki figyelmét,

Szűcs György uram nyavalyája,

Gondolván, hogy ő kigyelmét,

Egy kissé *megberetválja*.

↓ Nem kell ahhoz neki szappan,

A nélkül is mester abban :

Szörmentibe, vagy vizára

Beretválni nincsen párja.

↓ Kivált most, hogy az idő,

S alkalom oly kedvező :

↓ Ripeg-ropog

A sarló-fog,

Munkától ég a mező ;

↓ Nincsen otthon,

Csak az asszony,

Hogy megfőzzön.

Vagy dagasszon ;

Vagy ha néhol egy beteg

Szalmaágyon fentereg ;

↓ Vagy a *seprű*, házörzőnek

Felállítva küszöbre ;

De ha Isten meg nem őrzi,

Ott lehet az örökre.

↓ Egyedül van Szücs György gazda,

Egy lélek sines udvarában :

Hát im! a furfangos vajda

Beköszön a pitvarában.

↓ „Ejnye gazduram, a kőbe ;

Mi dolog az, hogy kigyelmed

Bajuszát levágja tőbe ?

Magyar ember-e kigyelmed ?“

↓ Milyen szemmel nézett rája

Szücs György gazda, képzelhetni :

A vasvillát sem lehetne

Mérgesebben odavetni ;

↓ De a cigány győzte szóval,

Hízeltővel, úsztatóval :

Míg György el nem panasolta

Hogy áll a dolog mivolta.

↓ „Szent Pilátus! minő szégyen!

Hát miér' nem mondta régen ?

Soha sem volt? nem is *termett* ?

Hát miért nem mondta kelmed ?

↓ Nagy bajusza volna régen:

Hisz ez az én mesterségem.

↓ Megörüle György a szónak,

Hogy bajusza lesz maholnap,

S mintha nőne a szép sörte,

Már a helyét is pödörte.

↓ Sonka, sódar,

Füstös oldal,

Liszt, szalonna,

Főzelék,

Van elég;

Ráadásul jó ozsonna,

S valamit a vajda kére,

Megalkudva, megigérve.

↓ Nosza, tüzet rak legottan,

Lobog a láng, bög a katlan,

Száll a szikra, fojt a füst,

Fő a fürdő, forr az üst,

↓ Benne mindenféle gyíngyom,

Holmi gízgaz, holmi ringyongy

A mi úton, útfelen

Elhányódik, vagy terem.

↓ E bűbajos fürdőleiben

Nő meg a György bajsza szépen;

S ha hibáznék egy kicsi:

A babona ráviszi.

↓ Kész immár a bornyomó kád:

Szücs György, jó remény fejébe,

Nyakig túl a szennyes lébe,

Istennek ajánlva dolgát.

↓ A cigánysereg azonban

Beszivárog alattomban;

Jön elébb egy, aztán kettő,

Mintha csak úgy történetből:

Szerencsére a vajdának,

Épen jó, hogy bebotlának!

 Egy tüzet rak, más vizet mer,
 Másik fát hoz . . . kell az ember;
 Úgy szaladnak! úgy segítnek!
 Dolgot ád a vajda mindnek.

 Hogy pedig a hasznos pára
 Szücs uram fejét megjárja:
 Elővesznek egy nagy ponyvát

 És a fürdőkádra vonják;
 S a kád mellett körbe-körbe
 Táncz kezdődik, fürge, pörge;
 Kalapácestól dong a donga,

 „Tiktak, tiktak“ foly a munka,
 S egy bűvös dal
 Ümmög halkal:

„Bajusza lesz Szücs Györgynek,
 Igen biz a, szegénynek.“
 S míg a ponyvát sietősen
 Jó erősen

Apró szeggel *odaszegzi*,
 A cigányhad újra kezdi:
 „Bajusza van Szücs Györgynek:
 Ne *irigyeld* szegénynek!“

 Ez alatt a pénzes bögre
 Búcsujárni ment örökre,
 Követé a füstös oldal,
 A szalonna, meg a sódar,
 Az ágynemű, fehérenemű,
 A vasféle, meg a rézmű,
 Szóval a mi könnyen mozdult,
 Lába kelvén, mind elpusztult,
 Mert a gazda — „tiktak, tiktak“ —
 Nem hallá, hogy zárat nyitnak.

 Meddig üle György a kádban
 Lepedővel leszögezve,
 Nincs megírva krónikámban.
 Csak annyi van följegyezve,

 Hogy mihelyt abból kilépe,
 Tükröt vévén a kezébe,

Hogy bajuszát felsodorja :

Nem tehetta, mert nincsen mit !

 Mert bajusza nem nőtt semmit,
 De *igen* a füle s orra.

Arany János.

b) Prózai olvasmányok.

4. Építészeti emlékek Egyiptomban.

 Az egyiptomi építés művei nem sajátképeni művészet által ger-

jesztenek bámulatot, hanem roppant térbeli viszonyaik, a munka géptani nagysága és azon műtani ügyesség által, mely rajtuk szemlélhető.

 Egyiptom nyilvános épületei, melyeknek omladékai most is minden

utazót bámulatra ragadnak, oly korszak művei voltak, melyben ilyszerű

vállalatokra az egész nép ereje fölhasználtatott, s egy munkán egész nép-

tömeg élőgép gyanánt dolgozott.

Ezenkívül védelemre szorult, vagy

erre kényszerített idegen népek is erőszakoltattak ily építmények emelésére.

A kitartás és a türelem, mely ily munkához kívántatott, annál

bámulatosabb, mivel az egyiptomiak épen a legkeményebb kövekből,

milyen a gránit, syenit és bazalt, építettek

és e nehéz munkát oly

időben hajtották végre, melyben, mint meglehetősen bizonyossággal tudjuk,

még nem éltek vasszerszámokkal

s ezek nélkül is a hieroglifjaikat

másfél ujjnyinál nagyobb mélységre igen élesen be tudták vésní e nagy

keménységű kövekbe,

annyira, hogy valóban megfoghatatlan, mily

eszközökkel bírták réz és bronz szerszámaikat ily rendkívül keménnyé edzeni.

Az építészet legrégebb művei Felső-Egyiptomban vannak.

Az

egyiptomiak részint sziklába építének, azokat mélyen kivájva, részint

vályogból és négyszögre faragott kövekből. Ez utóbbiak nevezetesen

templomépítésre fordítottak. Eme faragott kövek oly nagy darabok-

ban használtattak, hogy például a kornaki palota omladékaiban egy

homok kődarab van befalazva, melynek hossza 40, szélessége 5 láb.

 Fából, mi a fa-szegény országban igentermészetes volt, keveset építettek.

 Valamennyi templom födele rendkívül kevés kivétellel, vizirányos

négyszög kőlapokból állott. A boltozás mestersége kevéssel a perzsák

által való meghódíttatás ideje előtt jött csak divatba. Noha némelyek

azt állítják, hogy az egyiptomiak ezt a mesterséget sokkal korábban

értették. Annyi azonban igaz, hogy náluk boltozatokat előbbi időből

nem találni, hogy általában az egész egyiptomi építészet nem alakul bol-

tozatos formákon. Az épületek csaknem általában mind belső, mind

külső falaikon igen élénk színekkel czifrázván s gyakran rajzolványok- s

hieroglifokkal megrakván.

Az oszlopszat azon része az egyiptomi épü-

leteknek, melyen egyedül találni nevezetes különbözést.

Templomaik-

nak a nagy tömeg, szám, képművek és színek által adtak tiszteletgerjesztő

és mintegy lesújtó hatást.

Az építészet legnevezetesebb művei a sziklasírok, gúlák, templo-

mok s obeliszkek,

melyekből azonban ez utóbbiak csak annyiban

sorozhatók a művészet körébe, mennyiben a templomok részei valának.

Sziklasírok nagy mennyiségben voltak a Nilus mindkét partján fekvő

hegyekben, főleg azonban a nyugati oldalon.

Legnagyobbak és legszor-

galmasabban dolgoztak az úgynevezett királysírok Theba mellékén,

melyek közül eddig 21 fedeztetett fel, s melyek valódi halottvárost képeztek.

E sziklasírok mind nagyságukat és szobáik és folyosóik számát, mind pom-

pájukat tekintve, igen különböztek egymástól. Valamennyin csak egy

ajtónyílás van, és nappali világosság soha sem hat beléjük. Falaik

vésetekkel és rajzolatokkal ékítvék, s mindennek ábrázolatát adják, mi az

embert életében körülvette: mindenféle kézi mesterségeket, a földműves

foglalkozásait, a vadászatét, a házi kör jelenéseit stb. Találtak ott

minden gondolható szerszámok és készítmények le egész a gyermekek

játékáig, melyeket a halottak mellé szoktak tenni. Ezek által a

régi egyiptomiak külső életét minden részletével együtt ma már sokkal

jobban ismerjük, mint a hajdankor bármely népét.

 A gúlák négy oldalú építmények, melyeknek oldallapjaik három-

szögletet képeznek s fölül egy hegyes csúcsba futnak össze. Ezen

majdnem hegymagasságú alkotmányok szintén sírokul szolgáltak. Leg-

több gúla Memphis mellett volt a nagy temetkező téren. Ezek egyik

uralkodó királyi háztól, mely Memphist tévé székvárosává, azon czélből

építtettek, hogy a felső-egyiptomi, sokat csodált sziklasíroknak mint-

egy versenytársai gyanánt emelkedjenek s hasonló czélokra szolgáljanak. —

 Hány gúla van még Memphis mellett, vagy általában egész Egyip-

tombban, meg nem mondhatni, mert némelyek igen kicsinyek s könny-

nyen észrevétlenül maradnak, és némely omladékokból nem ismerhetni

meg bizonyosan: gúlának voltak-e vagy más építmények. A gúlának négy

oldala a világ négy része felé van fordítva. Többnyire mészkőből épít-

vék, vannak azonban téglából is, mások ismét csak szögleteiken négy-

szögű kövekből, különben pedig téglából. Régebben bizonyos síma

borítékuk volt gránitból vagy márványból, mi azonban most már nagyobb

részint eltűnt róluk.

Bajza József.

5. Azon magam is csudálkozom.

 II. József császár idejében az egri érsek még nem tudott németül.

 De nem csak ő volt ennek híjával, hanem valamennyi oldalánál

levő kanonok és apát úr mind kívül esett ezen a tudományon, ámbár

a latin nyelvet úgy beszélték, akár Marcus Tullius Cicero. E miatt

némelykor fennakadások lévén, az érsek szükségesnek látta, a kerületé-

ben levő tisztelendő urak közül kikeresni valakit, a ki ebbeli jártas-

sága által a többieknek segítségére legyen. Találtak is a lajstromban

egy jóhangzó nevet: Bleyzeffer, ki valamely kis falueskában volt plébános.

 Azt az érsek kinevezé kanonoknak s felhívá maga mellé Egerbe.

 Nemsokára jött az alkalom: egy pátens érkezett le, melynek tartalmát

meg kellett volna magyarázni. Híyják Bleyzeffert. odaadják neki az

írást, mondja meg, mi van benne?

↓ „Azt én voltaképen meg nem eselekedhetem, miután azt sem tudom,

hogy miféle nyelven írt betűk legyenek ezek.“

↓ Hát nem tudsz te németül?“ — kérdi tőle elbámulva az érsek.

↓ „Valójában még beszélni sem hallottam ekképen.“

↓ „Hát miért tettelek én meg akkor kanonoknak?“

↓ „Azon valójában magam is esudálkozom.“

Jókai.

6. ↓ A tétényi bíró leánya.

↓ Mátyás király egyszer éjszaka Tétényen utazva keresztül, hintója az

úton heverő malomkőbe ütődött s eltörte a kerekét. ↓ A király ezen

nagyon megbosszankodott. ↓ Hátha ez valami szegény emberrel történt

volna, milyen nagy kára lenne abból. ↓ Rögtön maga elé hívatta a bírák

uraimékat, szándéka volt, hogy szörnyen rájok ijeszt.

— Minthogy olyan lusták voltatok, hogy a malomkövet ott

hagytátok az útban,

büntetésül azt parancsolom, hogy mire harmad-

nap mulva visszajövök, nekem azt a malomkövet *megnyúzzátok*.

Nagy fejfájást okozott ez a parancsolat.

Nem nyúztak ők malomkövet

soha; nem is tudták, hogyan kell hozzáfogni.

A bíró lánya meghallván apjának aggodalmát,

felbízta az öreget,

hogy csak hagyja őt beszélni a királlyal, majd megfelel ő neki.

A királynak pedig öröme telt abban, ha a nép természetes eszével

jó feleleteket tudott adni furfangos kérdéseire.

Midőn tehát visszaérkezett a király, leányostul ment oda a bíró

s midőn Mátyás előkövetelte a malomkö *bőrét*, a leány így felelt meg rá:

-- Hogy kívánhatod nagyságos király, hogy egy malomkövet elevenen

megnyúzzanak?

Ha már azt akarod, hogy apámék lehúzzák a bőrét,

legalább tégy meg annyit, hogy előbb *vetesd vérét*.

Mátyásnak megtetszett a kifogás s ez ügyes feleletért a bíró leányát

megdícsérte és megjutalmazá.

Jókai.

7.

A fölkelések korszaka.

Míg a török félhold ragyogott Buda tornyán, a bécsi kormány-

tól is igen sok zaklatásnak volt kitéve szegény nemzetünk.

Az is

tetézte a bajt, hogy a napról napra nagyobb tért hódító protestáns

vallás híveit üldözni kezdték; elfoglalták templomaikat, iskoláikat.

Lehet-e esodálni, ha ily körülmények között az orvoslásért hasztalanul

esdeklő nép végre karddal keresett magának igazságot.

Bocskay István,

majd *Bethlen* Gábor, erdélyi fejedelem zászlója alá gyűlve, fegyverre kelt

a prot. vallás és a haza szabadságának védelmére.

Boeckay István fegyverét különös szerencse kísérte.

Rövid idő

alatt neki hódolt az egész felvidék, Pozsonytól Kassáig.

A császári

hadak leverése után mind a magyarországi, mind az erdélyi rendek feje-

delemmé választották; sőt a pártjára állt szultán királyi czímmel és

koronával is megkínálta. Bár a felkelők nagy része a hosszas zakla-

tástól elkeseredve, végkép szakítani akart a Habsburg-házzal, Boeckay

mégis visszautasítá a magyar koronát, mivel — úgymond — ő nem

koronáért, hanem a nemzet szabadságáért szállt síkra. 1606-ban Bécs-

ben megköté a békét, melynek értelmében *Rudolf*, az akkori uralkodó,

újból szabad vallásgyakorlatot biztosított, s egyszersmind hazánk alkot-

mányának tiszteletben tartását is megígérte.

Bocskay elhunytával ismét minden a régi kerékvágásba zökkent.

E miatt *Bethlen* Gábor, a nagyhírű fejedelem — kinek uralkodása

alatt Erdély aranykorát érte — kénytelen volt fegyverre szólítani a

magyar rendeket s karddal kényszeríteni a bécsi kormányt hazánk törvé-

nyeinek tiszteletben tartására.

I. Lipót király uralkodása alatt (1657—1705) az eddiginél

még merészebb intézkedések tétettek Magyarország állami önállóságának

s alkotmányos intézményeinek megszüntetésére.

E miatt még azok a

főurak is elégedetlenkedtek, kik eddig tántoríthatatlan hívei voltak a királyi

háznak.

Wesselényi Ferencz nádor, *Lippay* György esztergomi érsek

és mások titokban többször tanácskoztak: mikép hárítsák el a veszélyt.

E két férfiú elhunytával *Zrinyi* Péter, horvátországi bán, *Nádasdy*

Ferencz országbíró és *Frangepán* Ferencz, gazdag főúr állottak az elé-

gületlenek élére s 1670-ik évi márczius elején kitűzték a fölkelés

zászlaját. Az összeesküvés híre idő előtt Bécsbe jutván, a fölkelés könnyű

szerrel elnyomatott. A király — nem hallgatva magyar tanácsosainak

szavára — az összeesküvők fejeit osztrák törvényszék elé idézte,

 mely felségsértés és lázadás czímén fej- és jószágvesztésre ítélte őket.

 Az ítéletet a királyi helybenhagyás után, 1671. évi április 30-án hajtották

vége: Nádasdyt Bécsben, Zrinyit és Frangepánt pedig Bécsújhelyen

lefejezték. A büntetés ezzel korántsem ért véget. Mintegy 300 ne-

met, többnyire protestáns lelkipásztort, vagyonuk elkobzása után részint

kivégeztettek vagy száműztek, részint vár- és gályarabságra vetettek.

 Az elkeseredés tüzet ily módon korántsem sikerült eloltani.

 1678-ban egy alig 20 éves, de nagytekintélyű ifjú, gróf *Tökölyi Imre*

vette át a fölkelés vezérletét. Eleinte kedvezett fegyvereinek a sze-

renese, de később azonban, midőn segítőtársa, a török, a császári hadak-
tól súlyos veszteséget szenvedett, sorsa napról napra rosszabbra fordult.

 Hasztalan volt minden küzdelem: bár még hőslenkű neje, *Zrinyi Ilona**) is kardot kötött s Munkács várát több évig sikerrel védelmezte.

 A hazája szabadságáért remegő hős Tökölyi ügyének bukását látván,
 török földre menekült s zaklatott életét Nikodémia városában 1705.

évből, vagyis két évvel később, mint a vele a száműzetés kenyerét
megosztó életpárja, *Zrinyi Ilona*, fejezte be.

 A Tökölyi által letett zászlót néhány évvel később mostoha fia:

II. Rákóczi Ferencz vette át.

*) A vértanú halált halt *Zrinyi Péter* leánya, I. Rákóczi Ferencz özvegye, Tökölyivel 1681-ben lépett házasságra.

II. Rákóczi Ferencz gyermek- és serdülő korát Csehországban,

egy jezsuita-kolostorban tölté.

A bécsi kormányférfiak küldték oda,

hogy a kolostor falai között elnémítsák.

Eleinte minden csakugyan számításuk szerint történt.

A gyer-

mek, bár titkos óráiban elégszer kesergett tőle elszakasztott nővére és

anyja után — megadta magát sorsának.

Pontosan végezte kolostori

szertartásait mindaddig, míg embernyi kort nem ért.

De midőn a

„nevelői“ felügyelet alól kiszabadíták, a tehetséges ifjúban fellángolt a

nemzeti érzület.

Meghallván rabigában görnyedő nemzete jajkiáltását,

felpezsdült benne a Zrinyiek vére.

Csak alkalomra várt, hogy az

igazságában meg nem hallgatott nemzetnek élére álljon.

Azonban ő is

úgy járt, mint egykor Boeskey.

Terve egy elárult levél által nap-

fényre jött. Ekkor elfogták s Bécs-Ujhelyen ugyanabba a penészes

börtönbe zárták, melyből 30 évvel azelőtt nagyatyját: Zrínyi Pétert hur-
 ezolták hóhérpallos alá. Ki tudja, talán őt is hasonló sors éri, ha

hü neje és barátai meg nem szöktetik tömlőceből s szerencsésen Len-
 gyelországba nem menekül. Itt vette híret, hogy a bécsi kormány

fej- s jószágvesztésre ítélte; idejöttek hozzá követek a Tisza mellől s
 kérték: jöjjön be a haza felszabadítására. Most már mit volt,

mit nem tennie, engedett a szabadulást esengő nép hívásának. Miután

a francia király neki is, épúgy, mint annak idején mostohaatyjának
 Tökölyi Imrének, szintén segítséget ígért, hazajött s fegyverre szólítá

a magyart. Szózatát az egész ország népe hallotta. Zászlója alá,

melyre „Istenért és a hazáért!“ jelszót írta, tömegestül siettek a kunok,
 hajdúk, székelyek stb.

 Így kezdődött a *kuruczvilág*, más néven: Rákóczi-féle szabadságharcz,

 mely 8 álló esztendőn át (1703—1711.) nagy vérontással folyt.

 Rákóczi kuruczai híres fővezérek: *Bercsényi* Miklós ungi és

Károlyi Sándor szatmármegyei főispánok alatt a Tisza mellékéről egész

Pozsonyig diadalmasan üzték vissza a *labancznak* nevezett császári sereget.

 Sőt később még Erdély bércei közt is győzelmesen lengették a szabadság zászlóit.

 Lipót e nem remélt siker láttára alábbhagyott az

 önkényes uralommal; megszünteté az igazságtalan adók behajtását;

 feledést, kegyelmet biztosított azoknak, kik a hozzá való hűségre

 visszatérnek. De a föllázadt kedélyeket ez az ígéret sem csillapíthata le.

 Tovább folyt a harc mindkét részről nagy erőfeszítés- és

elkeseredéssel.

Lipót azonban nem érheté meg a háború végét.

Szemeit

1705-ben síri álomra hűnyván, trónját fia: I. *József* foglalta el.

Ez

eseménnyel szemben Rákóczit hívei Erdély fejedelmévé választák;

majd

XIV. Lajos francia király ösztönzésére 1707-ben,

az ónodi gyűlésen

József királyt és az egész uralkodó családot trónvesztettnek nyilvánítván,

Rákóczit tevék Magyarország fejedelmévé.

Ezentúl válságos napok következtek a kuruczokra.

A francia

király megvonta tőlük a segélyt;

az eddig velünk küzdő lengyelek

elmaradoztak;

Rákóczi a külföldi uralkodók ajtajain hasztalanul kopog-

tatt segítéséért, Európa magunkra hagyott bennünket.

A külsegély

elmaradása csüggeteggé, bátortalanná tévé a fölkelőket.

Miután több

csatát vesztek s a „pestis“ nevű járvány is tizedelte soraikat, Rákóczi

s emberei békét óhajtanak.

A béke Szatmáron kötött meg 1711-ben s biztosítá a nemzeti

és vallásszabadságot. E szerint a fölkelés elérte legfőbb célját.

A kuruczok nagy része visszatért békés foglalkozásához; Rákóczi

pedig néhány hű emberével, kiket a Szatmári-béke nem elégített ki,

önkéntes számkivetésbe ment s külföldön várta a kedvező pillanatot,

midőn még egyszer fegyvert foghasson a magyar szabadság s függetlenség

teljes kivívására.

Rákóczi Ferencz utolsó éveit Rodostóban tölté, hol társaival

együtt Törökország vendégszeretetéből ette a bujdosók kenyerét.

Ő fejedelmi vagyonát s egész életét a magyar szabadság eszmé-

jének áldozta. Meghalt 1735-ben.

Emlékének a szabadságra féltékeny magyar mindig kegyelettel

fog adózni.

Dr. Gööz József.

8. Horatius Cocles.

 Róma lerázta magáról a Tarquinius király igáját és köztársá-

ságot kiálta ki.

 A soká elnyomott s vagyonából kipusztult nép hal-

lani sem akart a koronáról többé.

 Törvénybe iktatta, hogy a nép

elegendő adót fizet azáltal is, hogy gyermekeit a haza védelmére felneveli.

 Az elűzött király bosszút forralva ment ekkor más nemzethez,

hogy zsarnok uralmát visszanyerje.

 Noha több helyről meghiusult

reménnyel tért vissza; még sem akart régi hatalmáról lemondani, hanem

Porsennához, az etruriai királyhoz folyamodott.

 -- Mikép engedhetnéd, -- így szólt a bukott király -- hogy

uralkodásunk kudarcot valljon,

 hiszen mi Isten képmásai vagyunk

a földön.

 Mi lesz nélkülünk a népekből és a világból?

— Igazad van! — felelé Porsenna. Tehát én Rómát ostrom

alá fogom venni seregeimmel.

A király szavait csakhamar tett követé.

Mint vészes barna

felhők nyomultak elő a király hadoszlopai, s a nép, mely Róma vidékén

lakott, remegve sietett a városba.

Minden bántalom nélkül jutott az ellenség egész a Tiberis

folyóig, melyen keresztül egy roppant híd vezetett a városhoz.

— Utánam! — kiáltá ekkor Tarquinius — a hidat nem oltal-

mazza senki. Nyomorultak!

Ki is bátorkodna így hadnak ellentállani?

Róma e percztől kezdve a miénk!

A fényes sisakok ezrei s a hadi kopják ragyogása úgy megrémíté

a gyülevész római népet, hogy sietve húzódott vissza az ellenség elől.

E pillanatban egy magas termetű pánczélos alak kiáltott a szá-

ladók után:

— Megálljatok! Mienk a győzelem

A sereg futását inkább a csudálkozás, mint a bátorság szünteté meg.

Honfitársaim, rómaiak! — mondá esengő érezhangon az előbbi

vitéz — csak arra kérlek, hogy tüzzel-vassal romboljátok a hidat össze,

addig míg én kiállok harcolni e hitvány zsoldosokkal!

A nép ajkáról egetverő lelkesedés zaja harsogott fel.

Néhány

percz alatt ezer meg ezer ember rohant a hidat széjjeldönteni s az épen

feltámadt viharos szél óriási füstfelhőket sodort fel a meggyújtott híd

oszlopairól.

A római hős ezalatt két bajtársával Tarquinius hadai felé rohant,

kik őket sűrű nyílzáporral köszönték, de ezek széles pajzsaikat emelék oltalmul s a híd felé már nem lehetett menni.

— Fussatok keresztül az égő hídon! — mondá két társának a

római hős, — hamar szaladjatok vissza. Én magam is kiállok egy zsar-

nok rabszolgaúnak.

Mihelyt a két római vitéz átrohant a hídon, egyszerre falrendítő

esattanással omlott a Tiberis hullámaiba.

— Mienk a győzelem! — Kiáltá most az egyedül maradt hős,

aztán beleugrott a magasan hömpölygő habok közé.

S íme nemsokára szerencsésen övéi közt a túlsó parton állt, míg

az ellenség teljesen el volt szakítva a várostól, s oly nyíl- s kopjazápor

kezdé üdvözölni, hogy végkép meg kellett hátrálnia.

A köztársaság ünnepélyes diadallal fogadá hősét, szántóföldet

ajándékozott neki s emlékét egy díszes szoborral örökíté.

E férfi neve volt — Horatius Cocles.

Dolinay Gyula.

55. Gyakorlat.

(A lélegzés helyes beosztására főszűly fektetendő.)

1. A beteg oroszlán.

Az oroszlán, vénség s gyengülés miatt erőtlenedve nem tudá már megszerezni eleségét. Föltette hát magában, hogy ravaszság útján ér czélt. Bevonult barlangjába, lefeküdt s betegnek tetette magát; de egyúttal arra is ügyelt, hogy betegségének híre menjen. A vadállatok elszomrodtak, s egyenként jöttek barlangjába látogatására, hol sorban felfalta őket. Miután már sok vad eltűnt, a róka sejteni kezdé a cselt, s megjelenvén az oroszlánnál, a barlangon kívül, jókora távolban állott meg s kérdezte, hogy s mint van? Erre az oroszlán így felelt: „Csak úgy tűrhetően. — De miért állasz ott künn? Kérlek, jér be, beszélgessünk.“ — „Köszönöm“ — úgymond a róka — „nem megyek, mert — a mint látom — sok lábnyom vezet barlangodba be, de egyet se látok, mely kifelé vezetne.“

Más kárán tanul az okos.

Aesopus u. Boros.

2. Lehel kürtje.

Jászberényben máig is láthatni azt a becses ereklyét, mely egykor a harcok lelke volt, s melyet ma minden századik ember sem képes megfűjni.

A szép elefántesont-művön csaták alakjai láthatók bevésve.

E kürt története érdekes. Velejárt ez a hős vezérrel minden csatájában, szavára új élet ömlött a harciba; hegytetőn, ha megfújta, mért-földekre elhatott zengése.

Az augsburgi gyászos ütközetben, midőn a rend fölbomlott már a magyar seregek között, nem volt ideje a vezérnek kürtjétől búcsut vehetni, lovát leszúrták alatta s a paripája alá temetett hős kezeiből kicsavarták a kardot, mielőtt ideje lett volna azzal önszívét átdöfni, s fogva vitték a győzedelmes Ottó elébe társaival együtt. A fejedelmi bírák halálra ítélték a fejedelmi foglyot.

Nem fájt Lehelnek az ítélet. Érzé, hogy megérdemelte, nem azért, hogy csatát kezdett, hanem azért, hogy azt elveszté; csak az fájt lelkének kimondhatatlanul, hogy a kinek hívására jött be a magyar sereg az országba, s kinek elpártolása miatt verték meg, a pártütő Konrád is ott ült bírái között, kiket elpártolásának sikere kiengesztelt iránta.

Azt a kegyet kérte ki magának utolsó percében, hogy hadd fújhassa meg még egyszer kürtjét, az elválhatatlan hű barátot, kit szeretett mindenha, hadd fújja el rajta halotti énekét.

Oda adták neki. Belefújt utoljára; hangzott hosszan, hangzott messze a búbanatos dal; a távol bérczek szomorúan kiálták vissza hangját; a Lech mezején egy-egy haldokló bajnok ütötte föl e hangra fejét, hallgatva, figyelve az ismeretes rivallásra s midőn az elenyészett, elhagyta ismét az egy percze visszatért lélek.

Hosszasan, keservesen rezge el a véghang a kürtből, benne volt kifejezve egy vitéz életnek diestelen halála.

Maguk a proslók is elragadtatva hallgatták a bánatos hangot.

E pillanatban kiszökött közülök Lehel, s a mint Konrádot maga előtt látta állni, úgy sújtá föbe a nehéz kürttel, hogy egyetlen csapása alatt holtan rogyott össze. „Te fogsz előttem menni s szolgálám leszesz a másvilágon!” mondá Lehel. Úgy ment a vesztőhelyre.

Maig is látszik még egy törés csorbája Lehel kürtjén. Az utódok azt mondják, hogy ez akkor történt.

Jókai Mór.

3. A tatárfutás után.

Iszonyúan hallgatott minden.

Tavaszi volt, a földeket fölverte a bojtortján, a gyom. Senki sem szántott, senki sem vetett, a mezőkön uagyott nőtt a fű a kiomlott vértől, senki sem ment azt lekaszálni.

Messze, messze, mennyire szem látott, egy torony sem emelkedett

a látáshatáron, szerte a síkon feketén tünt elő egy-egy vigasztalan rom, város, fulu hajdan, a leomlott falak, az össze-visszadólt kormos gerendák között... heverték a holtak esontváizei. Egy hang, egy emberi lépés hangja sem hallatszott.

A gulyák kolomphangja, a pásztor furulyája, az estharang esengése elnémult; és hangzék helyettük a farkas és hullakeselyű undok stívöltése, kiáltása; mintha a mongolok elvonulta után e sötét alakok foglalták volna el az országot s jogaikat kiáltoznak vérfagyasztó, kísérteties hangon.

Néhol, csöndes néma rónákon, rekettyés bokrok berkében egy-egy elvadult paripa legelegszett, szőre megnőtt, a kantár még nyakába volt vetve, a mint a csatatérről elszabadult, hol gazdáját lelőtték róla. A berekből egész falka ordas (farkas) bukkan elő, egy közülük sisakba szorult halálfőt hozva agyarában, új prédára lesve, utána rohannak, a mén elvadultan száguld a pusztaságnak, a csorda utána bősziült üvöltéssel, a vad robaj a távolban eltűnik.

Följebb az erdők között félénk alakok bújkálnak, rongyos, kiéhezett, sápadt emberek, bújdosva és nem tudva merre, hallgatózva, emberhang után epedve s összeriadva minden hang után, elbúva minden emberi alak elől.

Boldogok, kik a mentő sziklára találnak. Mélyen, benn a hegyszakadékok között emelkednek egyes magános bérczek, úttalan meredek, havasi rejtekhelyek, eidőkkel körülvéve; oda vonult fel a népség legbecsesebbjeivel, oda hajtotta fel marháit, oda vitte élelmi szerét. Jól járt azon bujdosó, ki hozzájuk jutott. Könyvek között fogadták, megvendégelék lisztből és fenyőkéregből sütött kenyérrel, adtak neki puha mohából fekhelyet, vigasztaló testvéri szót, s ha imádkozni akart, oltárukhoz vezették, mit a szabad ég alatt építettek a reménység Istenének, feltéve rá a megmentett feszületet.

De jaj volt azoknak, kik a hegyek közt bolyongva, messziről egy büszke várat láttak kiemelkedni a fenyves közül, s vigasztalódva siettek a menhelynek vélt ormok felé!

Az Fülel vára, hol Fulkó gróf lakik, ki esténként meghúzatja a harangokat vára tornyaiban, hogy a vidéken bolyongó menekvők odacsábuljanak hozzá, s ott kirabolja őket megmaradt drágaságaikból s lehányatja vára szikláiról.

Vagy a kik eltévednek az erdőben, s éjszaka valami tüzet látnak csillámlani s azután örömpesve sietnek arra, azt vélve, hogy ott jötevé rokonra fognak találni. Ott a földből hányt gunyhóban egy rettentő ember tanyáz. Ha okiratok nem bizonyítanak, nem hinné senki. E szörnyeteg

emberhúst árul. Százanként öldöste le a hozzátévedt gyermekeket és papokat, míg a nép megtudta, hogy mit árul.

Az emberek nyomor miatt egymást ettek.

Irtózatos, irtózatos.

S mintha egymást hívná a vész, mintha a természet maga is osztozónék a haldoklásban, iszonyú sáska-rajok lepték el az országot, letarolva a kizöldülni indult földet; s hogy semmi alakban ne maradjon el a halál, a megromlott lég, mint egy sárga köd feküdt a földre, hogy a kit fegyver, éhség vagy bánat meg nem ölt, a döghalál ragadja el.

Ilyennek találta a visszatérő király hazáját! A jók elfogyva, a rosszak elszaporodva. Temetetlen halottak, vetetlen föld, elpusztult városok. A várakban rablók, hamis pénzverők, az erdőkben fenevadak. Belül kétségbeesett honfiak, kívül kárörvendő szomszédok.

Isten csodája, hogy volt még kedve valakinek e népből nemzetet, ez országból hazát alkotni újra.

Romok közt állt meg a király (IV. Béla), országa romjai közt.

Végigtekintve az elhagyott, elpusztult, fenyegetett földön, lelkében teremtő eszmék támadának; újjá teremteni, halottaiból föltámasztani a magyar nemzetet; — kivívni, hogy az elpusztult földön újra tejjel, mézzel folyjon a patak; hogy a dült romok közül népes városok keljenek ki újra; s ismét nép lakják e földön és e nép legyen boldog és magyar; és tanulja a világ még egyszer a magyar népet becsülni.

A király megjelenésére előjött az elbűjosott nép rejtekeiből; a megmaradt falvak harangjai megszólaltak; a király külföldről élelmi szereket, igás barmokat hozatott a szűkölködőknek; fölszabadítá a rabszolgákat; a hon védelmében érdemeket szerzett jobbágyokat nemesi rangra emelte; visszahívta a kunokat, kik *Kuthen* holtával kivándoroltak; munkás, szorgalmas népeket gyarmatosított a megnéptelenült földekre; s mikor a lerontott városok fel voltak építve, megemlékezett az ország kül- és bel-ellenségeiről.

Babenbergi Fridrik, ki őt mint futamodót kincseitől megfosztotta, s a mongollal egyszerre ütve be az országba, Győrt felégeté, ugyanazon Frangepán kardesapásaitól esett el, ki a futó királynak azon időben menedéket nyújtott.

A nádori ítélőszék körbejárta az országot. A szabad ég alatt felhányt halomra kitüzetett a nemzet zászlója; s a hírnök kürtszavára előidézettek mindazok, kik a rémület napjaiban a nemzetet elhagyák, rablák, pusztíták, gonoszabbul mint maga az ellen.

A megjelenő vádlottak számára készen állt a forró víz és tüzes vaspróba, háromszáznál többen lőnek elítélve kisebb vétségekért.

A nagyobb bűnösöket „istenítélet“ várta.

A király választott bajnokával kelle egyenként megküzdeniök. Tizenegyen küzdettek le a törvényes párbajban, köztük a mátrai hentes, ki emberhúst adott a népnek! Fulkó megszökött az istenítélet elől, s rabló-várát a nemzet foglalta el.

S néhány év múlva, mikor a fű benötte a sírhalmokat, az idő a lelkek sebeit, a magyar nemzet a tatárpusztításból ismét újjá volt teremtve.

Az ujjáteremtés nagy művét IV. Béla végezte.

4. Cserhalom.

Néma borongással megy az őskor lelke, fölötted,
Cserhalom! és nem kér emlékül oszlopot érzeből;
Oszlop vagy magad, oh diadalmak halma, meződdel.
Téged még az erős természet szüle magából,
Hogy mint az embernek gyarló munkája, felejtett
Porba ne szállna tetőd, hanem állna, míg emberek élnek,
És a harczós apák hírének lenne tanúja.

Árpádnak honját Salamonnal sok baj emészté,
Az meg nem rendült, romlatlan férfi erőben
Állván hőseivel: főkép a társas egyesség
Napjaiban temetője lőn ellenségi hadának.
Oly vala, mint a két végesúcsos földközi szalkő,
Mely keleten s nyugaton kitekint az egekre s midőn itt
Nap veri, ott éjnek rémfátyola leplezi ormát:
Elfáradva leül a villám mély közepében,
Nem rengetheti meg, nagyságán nem mehet által,
Úgy Árpád honját veszedelmek mennykői esapván
Nem rendíthették, közepén túl nem hata mérgök.
Akkor az ifjú király Salamon szép deli sudárként
Járt a seregek előtt, vele két fejedelmi levante
Ég áldása gyanánt, böles Géza s szekerczeesapással
Rettenetes László, Bélának gyermeki, jártak.
Akkor együtt az erő, bátorság s józan okosság
Őr vala, és akadály az enyészet napjai ellen.
Kétes az ütközetek forgása: Sajóra, Mohácsra
A jó honfi ma is könnyezve tekint, de ki retteg
Hallani a harczot, melyet László keze harczolt.

Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője.
 Merre Ozul, haragos kúnok fejedelme, hadaddal?
 Háromszor fordul paripád, hogy visszaragadjon.
 S nem látod magad is víjjögva röpülni fölötted
 A puszták madarát? Eljött, hogy téged emésszen,
 S szállongó fiait meghozza lakozni hadadra!
 Nyargalnak, még nem tudják, hogy veszni jövének,
 Mint a farkas, mely juhakolba ereszkedik, öl, dúl.
 S gond nélkül rabol a remegő falkában, azontúl
 Menne; de örvös ebek várják ordítva, közelget
 A boszuló pásztor s főlemelt villával ijeszti,
 Úgy haladának ezek gyilkos szándékkal. Utánok
 Pusztá marad Nyírség; Tisza gazdag partjai nyögtek
 Vad tapodások alatt és vért mosa rólok az árvíz.
 Láttá Bihar pusztulását, s nem tudta kerülni,
 Szörnyü halál takará a bátor férfiak arcát.
 Haldokló öregek jajgattak rajtok, elázva
 Honi rokonvérrel s keserü fájdalmas özönnel.
 Dúlt ágyon ecesemők, egyedül fetrengve sírának,
 Ifjú anyjokat a táborral gögös Ozulnak
 Vad katonája vivé pórázra kötözve; szűzekkel
 Nem közös indulatok lánczán, hajtattak az ifjak.
 Jött agg Ernyeie is. Dúltan vala mindene. Még egy
 Kincse van, úgy véle, a szöghajú nyájas Etelke.
 Nincs többé, csak üres visszhang fele: „édes Etelkém!“
 „Sírba ha tettem volna magam, hogy mélyen az undok
 Földnek alatta hever, tudnám; ha zajába sodorván
 A Duna nyelhé el, tudnám, hogy szöke habok közt,
 Tagjait úsztában pusztító halsereg üzi.
 Láttam volna halálágyán hervadni mosolygó
 Szép fiatalságát, kétség nem nyomna: megáldnám
 Istenemet s túrnék. Most nézek s nincs mire; szólok
 És az üres visszhang gúnyol felelettel. Elálltak
 Könyeim: azt kérdem, van-e még jó Istene a vén
 Ernyeinek, vagy csak haragos kéz villog az égben,
 Mely lánggal fölírá bűnét és megveri érte?
 Így panaszott az öreg s meg visszacsatolta rezegve
 Hangzó fegyvereit. Hogy harcra riassza királyát,
 S Béla dicső fiait, búsán, de sietve megindult.
 És az ürült termek szomorún döbbsentek utána.

Már hegyen ül terhes felhőként népe Ozulnak.
 Sátor alatt pihen ő hímes szőnyegre terülve.
 Lábaiál buzogánya hever, hadi kürtje fejénél,
 S a letűzött dárdán kalpagja; de oldala mellett
 Kötve maradt a kard: hüvelyén szörnyű keze nyugszik.
 Lejt, vígad, ordítóz, zsákmányát hordja elébe
 A szilaj ifjúság;

 a síkon már megvillantak az érczek,
 Por kele, és lobogós daliák vágattak előre.
 „Talpra vitéz!“ hangzott szájából gögös Ozulnak,
 „Talpra vitéz!“ hangzott az egész Cserhalom utána . . .

 Mely nép rohanása közelget?
 Vassá váltak az emberek, a sok dárda Bakonnyá,
 És nem ló, röpülő sárkány viszi rémesen őket,
 Mintha velök hoznák az egész nagyföldet, utánok
 Mozdul az, s panaszos porait fölhajtja az égere.
 Itt vannak, ritkulva leszáll a porköd: erősebb
 Férfiak a vasnál, és a sok dárda Bakonynál
 Szörnyebben villannak elő; habosan megy alattok
 A délcegz hadimén, üdvözli nyerítve az ormon
 Állókat s meredő füleit hegyesíti reájok.
 Nézzétek, kit föld legelől kapessoltan arannyal
 Szép párducz kacagány? ki lobogtat kolcsagot ékes
 Nyusztkalpagja fölött ragyogó nagy gyöngybe szegezve?
 Sasszemeit bátran veti kész seregére Ozulnak.
 Ifjú még, a férfiúság nem gyáva mohával
 Most barnul, arcán szépséggel páros erőnek
 Dísze virít, de szívét már is nagy gondok emelvén
 Méltósággal jár, s forog a seregeknek előtte.
 Ó! s ki lehetne egyéb a hármas bérczek uránál?
 Ó az! sárga lovát meghajtva hatalmasan üli
 S az büszkén szedi szárait, és alig éri meg a port.
 Alföldön született szélláanggal vemhes anyától
 És versenyt futa pusztá mezőn a könnyű szelekkel
 Most viadalra szokott, s vaszablát hordoza száján.
 Barna tömött felhőn az egekhez tudna rohanni.
 Oly sebes és könnyű: Salamon még akkor is ülné,
 Mert nincs nagyra törő lelkének semmi határa.

Nem tova, s csak kissé hátrább ősz Erneyei nyargal.
 Erneyei, kit késő fiak is tisztelve neveznek.
 Késő bajnok, de rokon karok ellen sírva csatázó,
 Bús atya, honja egyes seregének mégis örülő,
 Most jól birva halad mellette királyi urának.

.....
 Mért rebeg a szózat Lászlót is közbe nevezni?
 László, a fejedelmi vitéz, ama isteni férfi,
 A ki kemény erdélyi pelyét ugratja közöttük.
 Nem föld ad neki lelkesedést: szűz tiszta szívében
 Él az erős Isten, s a nemzeti ritka dícsőség.
 E kettő viszi csendes időn, s intézi csatáin.
 Nem villám vagy szélrohanás viadalba menése;
 Olly az, mint, ha leszállana, lenne az égnek uráé,
 S emberi fegyverrel, ha csatázna gonosz fiak ellen.
 Arczán lelkének teljes nagysága ragyog, s még
 Hódítóbb az erős ifjúság kellemi által.
 Termete nem látszik romlandóságra teremtvé:
 Szép, magas és izmos; vállán két bojtos oroszlán
 Bőre terül, széles mellén egymásba harapva
 Vastag aranyszájjal; pajzsán Pomeránia hőse
 Látszik tört fejjel lehanyatlani Béla kezétől.
 Béla hatalmasan fölemelt dárdával előtte,
 Érte sóhajt, rávár a gyenge királyi leányka,
 S már-már nyujtja kezét, koszorúját nyujtja kezében.
 Kalpagját hamúsín lobogó árnyéka takarja;
 Rojtos két sarúján súlyos sarkantyúja fénylik,
 Jobbjában villog, s perdül a szörnyű szekereze.
 Nézi Ozul, bámul a nép, elhülten, ijedve
 Kérdezik a halmon: „ki az a hadi férfi közöttük,
 Nagy s izmos vállal magasabb a többi seregnél?”
 Mint mikor a vizek Istene kél, nagy melle kilátszik,
 És elnéz hullámi fölött: László is azonkép
 Vállastúl magasan látszott a többi seregből,
 És ha körülhordozta szemét, elláta fölöttök.

.....
 Jel fuvaték, s egyszerre kitört a gyilkos erőszak.
 Félig alájöve gögös Ozul, s már záporözönként
 Csengve röpiült a nyíl két harcos népnek ívéből
 S a szabados köztért sűrű árnyéka borítá.

Rettentő; de nem ártó harc: fáradva leestek
 Porzó lábak előtt a vesszők, csak maga László
 Küldé ölö nyilat a nagy idegről gögös Ozulra.
 Elment az, s csillogva esapott paripája szügyébe.
 A megszőkkent ló nyöszörögve rogyott le Ozullal,
 S az csak alig tartotta magát, hogy völgybe ne hulljon,
 Messze vetett hegygel dárdáját földbe szegezvén.
 Látták, s rémülten sietének elébe vitézi

 Szerte körül van
 Véve Ozul. Hármaz ropogással csattanik össze
 Két heves ellenség. Iszonyú torokkal üvöltöz
 A győztes harag, és nyomorútan jajgat az inség.
 Cseng, török a fegyver, dőbög a pajzs, harsog az érzékűrt,
 S a levegő nem elég a sok hadi hangot emelni.
 Gyilkos népek alatt nyög Cserhalom, oldala síkján
 Vaslábú paripák dúlnak: port verne, de vérrel
 Páros az, és letapadva borúl a gyenge füvekre.
 Villámként fut s csattog Ozul a rengeteg ormon.
 Nincs helye, száz helyen is lecsap a seregekre gyakorta . . .
 Miatta
 Csak lassan kelhet Salamon. Még messze hegy alján
 Harczol Géza: de László jó veszedelmes erővel,
 S a lecsapó katonák nem győzik elállani útját

 Valamint mély poklos üregben
 Hol szilajul sívó ördögfiak üldözik egymást,
 Oly vala itt a zaj viadalmi körében Ozulnak.
 Láttá, de nem kerülé ezt a fejedelmi levante:
 Kardot rántva esapott közepébe s kiáltoza fennyen:
 „Jer neki, büszke vezér, vagy szívedet add meg előttünk!“
 S íme egész seregek mérgét hordozva szívében
 Eljőve gögös Ozul. Mint pusztai borzas oroszlán
 Megrohaná Lászlót s pajzsát elverte kezében.
 Visszacsapott ez s most vasaik veszedelmes erővel
 Összetalálkozván, a léget messze betölték
 Rémitő csengésökkel. Borzadva remegtek
 A lobogók s fejeikre halál árnyéka setétült.
 És ha mikor Lászlót megszedíthette halandó,
 Most vala az. Diadalra szokott vágása Ozulnak

Bal vállába hatott s vérét mellére kiontá.
 Már László keze is vágásra szegüle, de látta
 S elkerülé Ozul a villámló kardot azonnal,
 Félréb szöktetvén és új rohanásra irányzott.
 Nem várá emez, ellene ment és monda: „Ne örvendj
 Véremen ellenség, fejedet viszem érte hazámmak.“
 Így szólt s egyszersmind megelőzve csapásait Ozulnak,
 Hármaz erőszakkal leütött nagy barna fejére.
 Szélvész markában kard nem sújthatna nagyobbat:
 Ketté vágta fejét s mellesontját érte hegyével.
 A hasadott fejjel leesett nagy teste Ozulnak,
 S melyen büszkén járt, lett a rút porral egyenlő.
 Nézek és nem láták többé katonái csatáját:
 S teste körül keserü szívvel harczolva elestek.

.....
 Nincs már csata. Rémitő hős esendben alusznak
 A rohanó daliák. Szél nem mozgatja meg őket.
 És most nem a dicsőséggel lépdezve közöttük,
 Összejön a három győző
 Összejövének most, s népestül tédre borulván,
 Hálát zengettek diadalmas ajakkal az úrnak.

.....
 Még maga áll a hegy, tetején sok század után is
 Véren nőtt füvel koszorúzva uralkodik a hír.
 Vajha, midőn oda tér honunk fia, el ne felejtse
 Öseit, és szabadabb lélekkel zengje utánunk:
 Cserhalom, a te tetőd diadalnak büszke tetője.

Vörösmarty Mihály.

5. Noé és a szőlőtő.

Midőn Noé az első szőlőtökét földbe ültetvén, távozott, odalépett a sátán és szólott:

„Gondoskodni fogok rólad én is, kedves növény!“ S azzal három állatot vitt oda: bárányt, oroszlánt, sertést; leölte mind a hármat s vérukkel behinté a tőkét.

S ez idő óta van, hogy ha az ember egy pohár bort iszik, kellemes, szelíd és barátságos lesz, mint a bárány; ha még több pohár is járúl hozzá, dühös és vad lesz, mint az oroszlán s ha mérték nélkül iszik, bárgyú és félszeg lesz és sertésként a sárban fetreng.

Tóth Andor.

6. Az élet boldogsága.

Midőn Sokratest kérdezték: boldognak tartja-e Archelaust, Macedónia királyát, kit a gazdag fejedelmi udvar fénye s örömei vesznek körül, az így felelt: „Nem tudhatom, mert még sohasem beszéltem vele.“ „Hát nem lehetne azt másból megismerned?“ „Semmi egyébből!“ viszonzta a böles. „Így tehát még azt is kétségbe vonhatod, hogy a perzsák nagy királya boldog?“ „Az ő boldogságát sem ismerem; mondá Sokrates, „mert hiszen nem tudom, milyen ezen férfi erkölése.“ Tehát ebbe helyezed az élet boldogságát?“ „Nincs különben“, mondá, „mert az az én véleményem, hogy a jók boldogok, a rosszak pedig boldogtalanok.“ „Így tehát boldogtalan volna Archelaus?“ „Minden bizonnyal“ mondá rá Sokrates, „mert igazságtalan.“

Szvorényi.

7. A nagy tök és a nagy ökör.

Lakott egyszer egy igen gazdag s egy igen szegény ember egymás mellett egy faluban. A szegénynek sok gyermeke volt, nem tudott velük hová lenni. Egyszer azt gondolá ki, hogy felmegy Budára, Mátyás királyhoz, visz neki egy szép nagy tököt, mely ott termett kertjében.

A király szívesen vette a szegény ember ajándékát s megtudva, hogy az milyen becsületes és szegény, ajándékozott neki 200 darab körmöczi aranyat.

A szegény ember nagy dicsekedéssel ment haza, fünek-fának elmondva a király nagy kegyességét s mindjárt telket vett magának az ajándékba kapott pénzből.

Megrigyelte ezt a gazdag szomszéd s gondolta magában, hogy ha a király egy rongy földi gyümölesért kétszáz aranyat adott, mit fog még ő neki adni, ha legszebb négy ökrét hajtja fel hozzá. Azért legalább is zsák aranyat talál elé.

Felhajtá tehát legszebb négy ökrét a királyhoz s alázatosan átadá neki. A király hallotta már az embernek híret s eléhozatá a nagy tököt, a mit szomszédja ajándékozott.

„Láttál-e már ilyen szép tököt életedben?“

„Sohasem, nagyságos király.“

„Látod, ilyen neked nincs, pedig ez a szomszédodnak termett. Tehát legyen ez a tied, vigyed haza. Becsesebb ajándékot nem adhatnék négy ökrödért. Az pedig szegény szomszédodé legyen, a kinek viszont ilyen szép ökrei nincsenek.“

Az ember hosszú orral vitte haza a tököt.

Jókai.

8. A szépen szóló fülemile.

Bagos csak vasúti állomás, egyéb semmi, de híressé teszi *Blechmeier* Jakab, a vasúti pályaház vendéglőse. Blechmeier Jakab is csak közönséges földi halandó, ki kétfelé választva viseli szakálát és nem szereti, ha villával nyikorgatják a tányért; de híressé teszik őt éneklő madarai. A fogadó nagytermével szomszédos szoba, a konyha, a tornác-alja, mind teli van aggatva kisebb-nagyobb kaliczkákkal, melyekben az erdők s ligetek mindenféle dalnoka dícséri énekével az Urat s szemközt fecskendezi ivóvizével az arra elmenőt. A sok csiripelést csak a mozdony füttye bírja elnyomni néhány pillanatra, az is csak háromszor napjában, mert Bagos olyan állomás, a hol „vární“ kell.

Boczi Bertalan urasági ispán szintén most szállt le az egyik vonatról és várta a másikat, a mi bizony kellemetlen dolog; még pedig az anyósa társaságában várta, a mi kétszeresen kellemetlen.

Anyós és vő ott ültek a fogadó nagytermében s végezvén ebédjüket, el-elmerengve, boldog ábrándozással hallgatták egy fülemile csattogását, mely a szomszéd szobából hangzott fel, összegyűlve az ebédlő pipafüstjével s a konyhából kitóduló ételszaggal.

— Hallja, Bertók fiam? Hallja? . . . Micsoda madár ez, Istenem! Mit nem adnék érte, ha az enyém volna! — sóhajtott fel az anyós, vejét könyökével szeliden és jóakarattal oldalba lökve.

Blechmeier uram, e dícséret hallatára, kivette szájából a pipát és letette kezéből a tölcsért, aztán elégedetten, mosolygó arccal közeledett az asztalhoz, melynél *Boczi* Bertalan úr ült szeretve tisztelt anyósával.

— Úgy-e, kérem alásan, hogy ez hang? — mondá a vendéglős és mutató ujjával megfenyegette saját fülkagylóját.

— Az ön madara? — kérdé Bertalan úr.

— Az én madaram. Nem válnék meg tőle ezért a fél országért. Sokat mondok, de nem adnám tíz forintért.

Az anyós felsóhajtott, *Boczi* uramnak pedig megmozdult a szíve, a szíve alatt meg a bugyellárisa. Megszelidíteni egy anyóst! De nemcsak megszeliidíteni, hanem le is kötelezni! . . .

Bertalan úr egy nagy cselekedetre szánta el magát. Kivette zsebéből a bugyellárist s oda tette maga mellé az asztalra s e mozdulattal lebilincselte Blechmeier uram sanda tekintetét.

— De ha én azt a tíz forintot most azonnal kiszűrnám önnek ide az asztalra, édes vendéglős úr, akkor csak eladná a madarát?

Blechmeier úr nagyot nézett:

— Én a *Miszt* tíz forintért? . . . Soha, kérem! Soha! Hiszen ez

a madár az én egyetlen földi boldogságom. A feleségem elvált tőlem, a fiamat bevitettem katonának: Senkim e világon, mint ez a vendéglő, meg a Misu. Tetszik hallani, hogy füttyöl? Tetszik hallani? Magam fogtam, magam neveltem.

Az anyós nem bírt magával, s kijelentette, hogy ilyen művelt madárnak soha még hírére sem hallotta.

— Hát legyen tizenöt forint! — szólt a tisztelt ispán úr. De Blehmeier Jakab felkaczagott és tagadólag rázta a fejét, fent meg a madár folyvást trillázta mennyei nótáit.

Boczi uram vállat vont és visszaesúsztatta tárczáját. Ha nem adja, hát tartsa meg.

— Mondok valamit a nagyságos úrnak — szólalt meg egyszerre a fogadós, vakarva az ádámesutkáját. Adjon huszonöt forintot és vigye a Misut.

— Annyit nem adok — felelt a másik hidegen. Tizennyolez forintot még tudnék áldozni érte, de többet egy garast sem. Egy madár végre is csak madár; azért nem lehet annyit követelni, mint egy borjúért, pedig az nagyobbbat szól.

— Hát tizennyolez forint?

— Annyit adok.

— Vigye a tekintetes úr. Pedig Isten látja a lelkemet, még az üzletemben is kárt csinállok vele, mert van néhány törzsvendégem, ki csak azért jár ide, hogy ezt a madarat hallja füttyölni.

Így sopánkodott Blehmeier úr, de azért nagy vörös kezeivel besöpörte a tizennyolez forintot, mit Boczi uram elejébe számlált, azután a mellékszobába ment, útrakészíteni a Misut.

Az anyós nem szólt semmit, csak megölelte vejét, homlokon csókoltas a könny kicsordult szeméből.

Mire a vonat megérkezett, akkorára már a fülemile gondosan egy zöldernyős kaliczkába kvártélyozva, Boczi uram hóna alatt volt.

— Hogy fog neki örülni a Matildom! — dicsekedék az anyós.

— Hát még a gyerekek! — kiáltá Boczi úr.

Így gyönyörködtek az egész úton, ölben tartva a kaliczkát, melynek lakója eszeveszetten csapkodott a szárnyaival, ha valamelyiknek csak az ujjahegye ért is a zöld ernyőhöz.

Az ispán úrnak egész házatája meggabalyodott a Misu láttára. A cselédség ajtókat csapdosva futkosott s egyik a másiknak vitte a hírt, hogy: „madarat hozott az ispán úr!“ A gyerekek ugrálva tapsoltak örömben s szerették volna megezirógatni a pipikét. Matild asszony rögtön kiadta a rendeletet, hogy szerezzenek hangyatoját s a tenyeres-talpas

szolgálók ahelyett, hogy ludat tömtek, mosogattak vagy gyomláltak volna, egész nap a hangyabolyokat turkálták, gyűjtve az eledelt a drága kis jószágnak. Az anyós a legjobb helyet kereste ki a háznál Misu számára. Bertalan úr meg sajátkezüleg verte a falba a szegeket. Nagyobb csönd honolt a háznál, mint egy kápolnában. Ünnepeles áhítattal várta mindenki a Misu megszólalását.

De ez csak nem akart bekövetkezni.

Elmult az első néhány nap, Misu csapkodott a szárnyaival, evett-ivott vígan, tömérdek hangyatojást költött el, de nem füttyölt.

— Nagyon világos helyre tettük azt a madarat — jegyzé meg az anyós; aztán mindnyájan hasonló véleményüknek adva kifejezést, Misu lakást cserélt s a hálószoba legsötétebb zugába költözködött.

E percztől fogva a hálószoba lett az egész család legkedvesebb tartózkodási helye. Ott lesték a füttyöt reggeltől estig, de hiába.

Negyednapra Boczi Bertalan úr maga elé czitáltatta az erdőkerülőt, mint a kinek hivatalbeli kötelessége tudni, mért nem füttyölnek némely fülemilék.

— Jaj, instálom alásan — volt a szakértő hivatalos véleménye — ez a szegény pára lakóhelyet változtatott, aztán meg útat is tett, az ilyen fülemilével megesik, hogy némelykor egy hétig sem veszi szavát az ember. Aztán hát csak tessék türelemmel várni. Aztán lisztkukaczozt etessenek vele a tekintetes úrék, attól majd füttyöl mint a parancsolat.

Megtörtént ez is. Boczi Bertalan uram benyargaltatott néhány cselédet a városba, s a malomból hozatott lisztkukaczozt.

Mennei jó dolga volt Misunak, jobban élt mint az uraság, de azért nem füttyölt.

Konyáriné asszonyom, a ki hivatottságánál fogva, almának és körtének nagyban elárúsításával foglalkozott s ezenkívül mindenhez értett a világon, azt indítványozta, hogy:

— Tessen az istenadtának osszaszépiát hozatni a fűszerestől s azt betenni a kaliczkájába, majd szól attól, hogy meg is unják. Én tudom, mert nekem is volt ilyen makacs fülemilém, sehogy se akart megszólalni. Uezezu te, adtam neki egy kis osszaszépiát s máig is füttyöl tőle . . . azaz hogy már nem füttyöl bizony, mert ez még akkor volt, mikor az Istenben boldogult emberemet nem ismertem.

A hangyatojás, vagdalt hús és lisztféreg mellé a kaliczkába került még az osszaszépia is. Aztán várt a familia megint; várt szívszakadással.

Nem egyszer történt, hogy Boczi Bertalan uram éjjel felriadt álmából:

— Csitt! Hallottam!

— Mit hallottál?

— Szólt! A Misu szólt! Esküt teszek rá, hogy fújta a füttyöt!

— Dehogy fújta!

— De fújta no, ha én mondom.

Ezen aztán férj, feleség és anyós összevesztek s nem aludtak reggelig, melyen a Misu végre csakugyan megszólalt.

„Kraak!...“ „Brek!“ hallatszott a zöld ernyő mögül, mely hangokra a hálószoba egész személyzete, mint egy villámütésre, felszökött. Mosolygó arcczal tekintettek egymásra s ujjaikat magasra emelve esőndet intettek.

„Brek!...“ hangzott még egyszer, mire néhány szárnyesapás következett, aztán esőnd, véghetetlen hosszúra nyuló halotti esőnd következett.

Kiugráltak ágyaikból s óvatosan közeledtek a kaliczkához, remélve, hogy most tüstént meg fogják hallani a várva várt füttyöt.

De bizony nem hallották. Misu elterülve feküdt kaliczkájában, egyik lábát görcsösen rántotta a melle alá, a másikat kiterpesztette, a zengzetes nyelvét oldalt a csőre közé harapva tartá. Néna volt és halott.

Összeszaladt az egész ház; a gverekék, a cselédség, Konyáriné asszonyom is épen kéznél volt. Élesztgették a madarat, rázták a kaliczkáját, végre is Boczi uram megvakarva kopaszos fejét, kénytelen volt kinyilatkoztatni, hogy Misunak vége van!

— Vége van! Vége van! Pedig tizennyolez forintba került! — jajgatott az anyós.

Konyárine összecsapta kezeit:

— Tizennyolez forint! Teremtő szent atyám! Mennyit füttyöltem volna én a tensasszonynak tizennyolez forintért!...

Gabányi Árpád.

TARTALOMJEGYZÉK.

I. FEJEZET.

Hehezetes hangkapcsok gyakorlása.

	Lap
1. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>á</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	7
2. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>a</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	12
3. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ó</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	18
4. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ú</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	22
5. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>e</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	26
6. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>é</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	29
7. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>i</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	31
8. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ő</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	35
9. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ü</i> magánhangzó hehezetes hangkapcsa	37

II. FEJEZET.

Átmenet a hehezetes hangkapcsból a tiszta hangkapcsba.

10. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>á</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	43
11. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>a</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	44
12. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ó</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	46
13. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ú</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	48
14. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>e</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	49
15. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>é</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	51
16. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>i</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	53
17. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ő</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	54
18. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ü</i> hehezetes és tiszta hangkapcsa	56

III. FEJEZET.

Tiszta hangkapcsok gyakorlása.

19. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>á</i> tiszta hangkapcsa	61
20. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>a</i> tiszta hangkapcsa	67
21. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ó</i> tiszta hangkapcsa	75
22. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ú</i> tiszta hangkapcsa	80
23. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>e</i> tiszta hangkapcsa	84

	Lap
24. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>é</i> tiszta hangkapcsa	91
25. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>i</i> tiszta hangkapcsa	95
26. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ő</i> tiszta hangkapcsa	100
27. <i>Gyakorlat.</i> Az <i>ü</i> tiszta hangkapcsa	104

IV. FEJEZET.

A mássalhangzóknak a magánhangzóhoz való síma kapcsolása (együttejtés).

28. <i>Gyakorlat.</i> R -rel kezdődő ejtés gyakorlása	111
29. <i>Gyakorlat.</i> L -lel kezdődő ejtés gyakorlása	116
30. <i>Gyakorlat.</i> J - és ty -el kezdődő ejtés gyakorlása	120
31. <i>Gyakorlat.</i> Z -vel kezdődő ejtés gyakorlása	124
32. <i>Gyakorlat.</i> Sz -szel kezdődő ejtés gyakorlása	127
33. <i>Gyakorlat.</i> Zs -vel kezdődő ejtés gyakorlása	132
34. <i>Gyakorlat.</i> S -sel kezdődő ejtés gyakorlása	134
35. <i>Gyakorlat.</i> Cz -vel kezdődő ejtés gyakorlása	138
36. <i>Gyakorlat.</i> Cs -vel kezdődő ejtés gyakorlása	141
37. <i>Gyakorlat.</i> V -vel kezdődő ejtés gyakorlása	146
38. <i>Gyakorlat.</i> F -fel kezdődő ejtés gyakorlása	151
39. <i>Gyakorlat.</i> M -mel kezdődő ejtés gyakorlása	156
40. <i>Gyakorlat.</i> N -nel kezdődő ejtés gyakorlása	163
41. <i>Gyakorlat.</i> Ny -nyel kezdődő ejtés gyakorlása	167
42. <i>Gyakorlat.</i> B -vel kezdődő ejtés gyakorlása	170
43. <i>Gyakorlat.</i> D -vel kezdődő ejtés gyakorlása	177
44. <i>Gyakorlat.</i> G -vel kezdődő ejtés gyakorlása	180
45. <i>Gyakorlat.</i> Gy -vel kezdődő ejtés gyakorlása	184
46. <i>Gyakorlat.</i> P -vel kezdődő ejtés gyakorlása	188
47. <i>Gyakorlat.</i> T - és ty -vel kezdődő ejtés gyakorlása	192
48. <i>Gyakorlat.</i> K -val kezdődő ejtés gyakorlása	198

V. FEJEZET.

Mássalhangzó-torlódásnak a magánhangzóhoz való síma kapcsolása.

49. <i>Gyakorlat.</i> Mássalhangzó-torlódás kapcsolása	207
50. <i>Gyakorlat.</i> Folytatás	211
51. <i>Gyakorlat.</i> Folytatás	213

VI. FEJEZET.

Olvasmányok.

52. <i>Gyakorlat.</i> Tiszta hangkapocs gyakorlása	219
A) <i>Gyermekek számára:</i>	
a) <i>Költemények:</i>	
1. Szabadság, dicsőség (Az Én Ujságom)	219
2. A drótos tót (Pósa Lajos)	220

	Lap
3. Szembefogó (Pósa Lajos)	221
4. A kis Ilonka emlékezete (Szász K.)	226
5. Reggel (Inczédi László)	228
6. A három aranyhalacska (Pósa Lajos)	230
7. A csalogány halála (Szemere Miklós)	239
8. Béla párviadala (Hetyey Gábor)	240
9. Magyarország (Pósa Lajos)	250
10. A sas (Pósa Lajos)	252
11. A rabgolya (Arany János)	253
12. Hosszú tél („Kis Lap“)	259
13. Peti szerencséje (Kozma Andor)	261
14. A bújdosó árva (Krizsa János)	263
15. Mese a kiségről (Endrődi Sándor)	264

b) Próza i olvasmányok:

1. Testvéri szeretet	268
2. Az árnyék	271
3. A sovány étel (Schmidt K.)	273
4. A kis malacz és a farkasok (Magyar nemzeti olv.)	276
5. A kolozsvári bíró (Radó)	281
6. Adoma (Vass)	290

B) Felnőttek számára:

a) Költemények:

1. Aratáskor (Szemere Pál)	291
2. Szondi két apródja (Arany János)	292
3. Csokonai (Petőfi)	300
4. Mátyás anyja (Arany János)	304
5. Tavasz dal (Erdélyi János)	314
6. Hadnagy uram (Gyulai Pál)	315
7. Hazámhoz (Szász Károly)	317
8. Búcsú (Eötvös József báró)	320
9. Mátyás király Gömörben (Garay)	325
10. Mohács (Kisfaludy Károly)	331
11. Szózat (Vörösmarty Mihály)	340
12. A magyarokhoz (Berzsenyi Dániel)	342

b) Próza i olvasmányok:

1. A zarándok (Magyar nemzeti olv.)	348
2. Az elefánt („Ami az embert környékezi“)	353
3. A gonoszágót a fa is elárulja (Baráth olv.)	359
4. Mondások (Greguss Ágost)	364
5. Önszegély (Könyves Tóth Kálmán u.)	369

VII. FEJEZET.

Olvasmányok.

	Lap
53. <i>Gyakorlat</i> Belélegzés utáni magánhangzók nyújtott ejtése	383
A) <i>Gyermekek számára:</i>	
a) <i>Költemények:</i>	
1. Kis fiú a mezőn	383
2. Gyere be	384
3. Az Igazság és Hamisság (Gyulai Pál)	385
4. A gazdag (Tompa Mihály)	386
5. A Tisza (Petőfi)	392
b) <i>Prózaí olvasmányok:</i>	
6. Lehet-e mindenkinek kedvére tenni? (Győry Vilmos)	397
7. A magyar nép eredetéről (Péterffy Sándor)	400
8. Az Isten mindent lát (Komáromy Lajos)	402
9. A nyulak s a békák (Képes magyar olvasók.)	404
10. Munkácsy Mihály (Komáromy Lajos u.)	406
B) <i>Felnőttek számára:</i>	
a) <i>Költemények:</i>	
1. Éji látogatás (Gyulai Pál)	412
2. Hunyadi (Czuczor G.)	416
b) <i>Prózaí olvasmányok:</i>	
3. A fősvény (Kazinczy Ferencz)	420
4. A cigány a háborúban (Jókai)	421
5. A csavargó (Jókai)	422
6. Világos vára (Mikszáth Kálmán)	426

Olvasmányok.

54. <i>Gyakorlat.</i>	436
A) <i>Gyermekek számára:</i>	
a) <i>Költemények:</i>	
1. Korhely Jancsi (Szécsi Károly)	436
2. Esik eső (Fekete Mihály)	437
3. A nagylaki iskolás fiúk (Jókai)	438
4. A szegény asszony könyve (Vörösmarty)	439
5. A zarándok (Garay)	442
b) <i>Prózaí olvasmányok:</i>	
6. A kívánságok (Erdélyi gyűjt.)	443
7. Az ősz ember parazsa	449
8. A kávé felfedezése (Madarassy László)	451
9. A Szerencse és az Áldás (Arany-Gyulai népk. gy.)	456
10. Az aranytermő cserje (Szvorényi)	466

B) Felnöttek számára:

a) *Kötemények:*

	Lap
1. Ki volt nagyobb? (Tóth K.)	468
2. Ágota kisasszony (Kiss József)	470
3. A bajusz (Arany János)	475

b) *Próza olvasmányok:*

4. Építészeti emlékek Egyiptomban (Bajza József)	482
5. Azon magam is csudálkozom (Jókai)	488
6. A tétényi bíró leánya (Jókai)	489
7. A fölkelések korszaka (Dr. Gööz József)	491
8. Horatius Cocles (Dolinay Gyula)	501

Olvasmányok.

55. <i>Gyakorlat</i>	505
1. A beteg oroszlán (Aesopus u. Boros)	505
2. Lehel kürtje (Jókai)	505
3. A tatárfutás után	506
4. Cserhalom (Vörösmarty)	509
5. Noé és a szőlőtő (Tóth Andor)	514
6. Az élet boldogsága (Szvorényi)	515
7. A nagy tök és a nagy ökör (Jókai)	515
8. A szépen szóló fülemüle (Gabányi „Magyar Szalon“)	516

